

PLANINSKI VESTNIK

Društvo
Planinske zveze
Slovenije

REVIIA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / JULIJ-AVGUST 2005 / 1.000 SIT

7-8

Rezija

Čopov steber

9 770350 434008

Če hočeš na vrh, moraš najprej priti do vznožja.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE

Teva

IZVIRNI ŠPORTNI SANDALI.
PRIHODNOST OBUVE ZA PROSTI ČAS.

TRAIL WRAPTOR™

S pohodniškimi sandali Trail WraCTOR™ se udobno sprehodimo do vznožja in še kak korak višje.

- patentiran sistem pritrdjevanja WraCTOR™ za odlično prileganje stopalu,
- dobro podloženo jermenje,
- protibakterijska obdelava steljke,
- blažilni vložek Shoc Pad™,
- anatomsko oblikovano ležišče stopala,
- trpežen profiliran podplat Traction Rubber™.

MEINDL

air **revolution**
by Meindl

SERVA VODUODPORNIM KIGDELOV
Z VEČJO PARIOPROPUZNIŠTVO.

Zaradi luknjičastega blazinjenja in odstranljivega podložnega jezika, ki se hitreje suši, so čevlji linije Air Revolution® izjemno udobni.

AIR REVOLUTION 2

Univerzalni pohodniški čevlji za planinske ture, trekinge, hojo po brezpečjih tudi v slabem vremenu.

MEINDL GORE-TEX DIGAfix®

Bridgedale

TRIGLAVSKI NARODNI PARK
NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

**NI DOBRIH ČEVLJEV
BREZ
DOBRIH NOGAVIC!**

COOLMAX LINER

Podnogavice za vroča dni z vlakni CoolMax® ki prijetno hladijo stopala. Primerne tudi za samostojno uporabo v sandalih.

GTX TRAIL

Lahke, večfunkcionalne tehnične nogavice, primerne za obutev z membrano goretexs.

PRODAJNA MESTA TEVA

Ljubljana: ANNA PURNA – K2
ANNA PURNA WAY
HERVIS [City Park, VIŠ]
IGLU SPORT [BTC, Pelkova
Škova nabr., Tržaška]
POHODNIK [BTC – hala A]
PROMONTANA
TOMAS SPORT [BTC, City
Park, Čopova, Mestni trg]
Domžale: ELEANCE
PROMONTANA
SPORT 2000
TOMAS SPORT

Kamnik: ELAN
Vrhnika: KARA
Kranj: HERVIS
TOMAS SPORT
Škofja Loka: ELAN
Lesce: IGLU SPORT
Bled: KOALA SPORT
PROMONTANA
TOMAS SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Bovec: ALP KOMERC
Srpenica: CANYON 4
Kobarid: SPORTLAND

Nova Gorica: ELAN [Industrijska,
Trg E. Kardelja]
TOMAS SPORT
Sežana: TOMAS SPORT
Koper: IGLU SPORT
SPORT 2000
TOMAS SPORT
Postojna: TOMAS SPORT
Trbovlje: BOGO SPORT
GOLTES
TOMAS SPORT
Novo mesto: TOMAS SPORT
Kriško: HERVIS
TOMAS SPORT

Mellike: SPORT 2000
Celje: HERVIS
TOMAS SPORT
Velenje: HERVIS
TOMAS SPORT
Slovenj Gradec: TOMAS SPORT
Ravne na Koroškem: SPORT 2000
Maribor: ELAN
HERVIS
IGLU SPORT
TOMAS SPORT
Ptuj: TOMAS SPORT
Murska Sob.: HERVIS
TOMAS SPORT

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK [BTC – hala A]
TOMAS SPORT [City
Park, Čopova, Mestni trg]
HERVIS [VIŠ, City Park]
ANNA PURNA WAY
Kamnik: ELAN
Šk. Loka: ELAN
Kranj: HERVIS

Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Celje: HERVIS
Maribor: ELAN
HERVIS
Novo mesto: HERVIS
Nova Gorica: ELAN
Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

V VSEH TRGOVINAH
ELAN
FABIANI
HERVIS
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN
Ljubljana: POHODNIK
[BTC – hala A]
ANNA PURNA WAY
GOLTES
KEJŽAR
SPORTLAND
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk TEVA, MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.s

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:
 Planinska zveza Slovenije
 ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat na mesec,
 julija kot dvojna številka.
 Planinski vestnik objavlja izvirne
 prispevke, ki še niso bili objavljeni
 nikjer drugje.

105. letnik

Naslov uredništva:
 PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
 Uredništvo Planinskega vestnika
 Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
 SI-1001 Ljubljana
 telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91
 e-pošta: pv@pzs.si
 http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradško, Marjeta Keršič - Svetel,
 Andrej Mašera, Mateja Pate,
 Emil Pevec (tehnični urednik),
 Andrej Stritar (namestnik odgovornega
 urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak
 Lektoriranje: Mojea Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
 Tisk: Schwarz, d. o. o.
 Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
 po elektronskem mediju na naslov uredništva
 ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
 vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je
 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
 Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tuj-
 lino, posamezna številka 700SIT, julijska 1.000 SIT.
 Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
 Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
 številke. Ob spremembi naslova navedite tudi
 stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi
 do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtor-
 jev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje
 revije ali posameznih delov brez privolitve izda-
 jatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje
 pravico do objave ali neobjave, krajšanja, pove-
 zovanja ali delnega objavljanja nenaročnih
 prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
 prostorski možnosti.

Program informiranja o planinski dejavnosti
 sofinancirata ministrstvo za šolstvo, znanost
 in šport in Fundacija za financiranje
 športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:
 Tolmun pod sklopom Glijuna (pri Bovcu)
 Mirko Bijuklić

LETA 2015: PRVI TERENEC PRI SEDMERIH JEZERIH!

To pomlad smo sprožili živahno razpravo o graditvi cest v Triglavskem narodnem parku, pa se jih nič ne prime - junija nas je dosegla vest, da gradijo cesto s planine Pri jezeru proti planini V luzu.

Psi lajajo, karavana gre dalje.

Ob tem sem se spomnil, kako smo spomladi leta 1974 kot mladi, od gora obnoreli študentje prvič turno smučali s Kanjuvcu zu Debelim vrhom. Takrat ni bilo ceste skozi dolino Suhe. Zadnje zaplate snega smo iskali po ozkem, razritem kolovozu, po katerem so takrat v Fužinske planine gnali živino. Minila so tri desetletja, vmes je »napredek« naredil svoje in danes vsi jemljemo kot samoumevno, da je do planine Blato speljana cesta. Nič več se ne sprašujemo, ali je prav, da smo narodni park tako pravzaprav precej skrčili, saj z avti pripeljemo v njegovo osrčje svoj stehnzirani vsakdanjik.

Kot smo brali v odzvih bralcev to pomlad, »napredek« napreduje počasi, a zanesljivo. Vsako leto razstrelijo kako skalo, malo razširijo kolovoz, podrejo kako drevo in terenski avto je danes že na planini Pri jezeru in na Krstenici. V naših glavah pa to počasi in zanesljivo postaja dejstvo. Država je tako ali tako brezzoba. Iz odgovora MNZ, objavljenega v četrti številki Vestnika, se lepo vidi, da še sama ne ve, kdo in kako naj sploh ukrepa. Vsak organ pa tako ali tako najraje ugotovi, da za nekaj ni pristojen in da mu pač ni treba ničesar storiti.

Letos so torej zastavili proti planini V luzu. Saj ne bo težko, samo čez tisti prelazek nad jezerom se bo treba malo potruditi, naprej pa za kak buldožerček ne bo težav. In ko tako razmišljam, ne bo težav niti naprej do Dednega polja in do Ovčarije. Od tam pa se bo resda malo zahtevneje prebiti čez rob nekje južno od Štapc v Lopučniško dolino, toda prav gotovo bo šlo! Vsako leto malo, pa bo.

Stavim, da bo tja do leta 2015 prvi terenski avto pripeljal do koč v dolini Triglavskih jezer.

Stavo lahko izgubim samo, če se kaj premakne v naših glavah. Zakoni, predpisi, inšpekcije in podobna državna navlaka niso dovolj. Najpomembnejši so naša morala, naša zavest, naša dejanja. In sila pomembne so tudi nevladne organizacije, kakršna je tudi naša PZS.

Seveda pa upam, da bom stavo izgubil.

Andrej Stritar

AKTUALNA TEMA 4-13

Ko ciltre pujaJo 6
 Marjan Bradeško

Ta na hori Kanünovi 8
 Janez Bizjak

Žrd (Sart) 11
 Jana Remic

IZLET 14-27

Rezija za planince 14
 Andrej Stritar

Monte Pisimoni, 1880 m.....16
 Andrej Stritar

Nevihta pod Sovatno 19
 Jože Vogrin

Stenar, Križ in Bovški Gamsovec 22
 Vladimir Habjan

Vrh prljateljstva – Petzeck (3283 m) ..23
 Martin Oblak

Petzeck info 26
 Andrej Mašera

Gorska reševalna služba svetuje 27

PLANINSTVO 28-55

Čopov steber v Triglavski steni 28
 Mitja Košir

Planinski vestnik praznoval na Sv. Anl 32
 Zdenka Mihelič

35. tabor MDO PD Ljubljane 34
 Marinka Koželj Stepic

Po kačjem grebenu 35
 Dušan Škodič

Bevkov vrh – Sivka 39
 Marija Lesjak

Spominska pot čez Kogel 42
 Nace Ban

Lepi in mogočni Jalovec 45
 Mirko Kambič

Beneški stolp in vasca Podpeč kljubujeta času 47
 Jure Markič

Iz knjige Spomin in opomin gora – Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah 49
 France Malešič

Trije najvrhovi Skandinavije 52
 Marinka Koželj Stepic

INTERVJU 56-59

Pogovor z Mirom Gregorinom 56
 Vladimir Habjan

PLANINSKI PORTRET 60-62

Poklic gorskega vodnika nima dosti skupnih točk z vodnikom PZS.....60
 Slavica Tovšak

ŽIVLJENJE GORA 63-72

Karavanke v občini Jesenice 63
 Luka Markež

Dan Zemlje in čistilna akcija v TNP 67
 Vesna Paulin

Beloglavi jastreb 70
 Tomaž Mihelič

Ponarodeli encijan 71

Kaj je encijan in kaj svlišč? 72
 Dr. Tone Wraber

ALPINIZEM 73-83

Nekaj najbolj razširjenih in uporabnih varoval v gorništvu.....73
 Boris Strmšek

Z GPS-sprejemnikom na osemtiločaku 77
 Matija Klanjšček

Patagonija 80
 Tomaž Jakofčič

NAŠA SMER 82-84

Viktorija v Velikem Draškem vrhu 82
 Pavle Kozjek

NOVICE IZ VERTIKALE 84-88

PISMA BRALCEV 89-90

LITERATURA 90-92

NOVICE IN OBVESTILA 92-100

Kako poznamo naše gore 100
 Andrej Stritar

Mistični svet Rezije

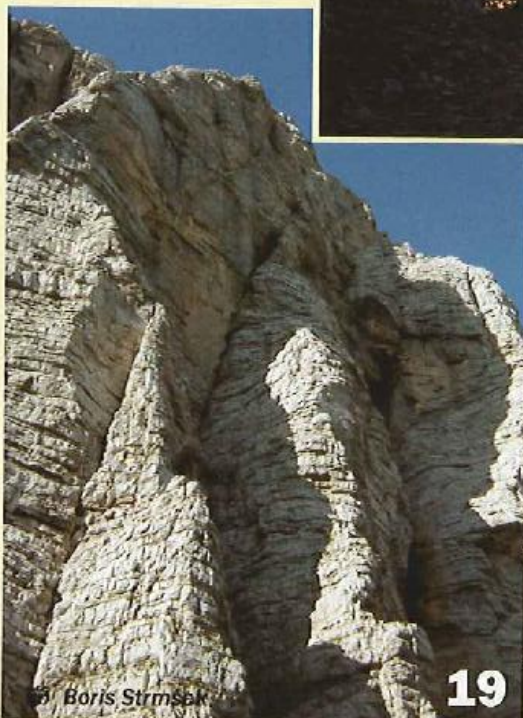
6

Pesem, ples, običaji so v Rezlji tako nenavadni, kot bi človek zašel v neki drug čas. So se stoletja tam ustavila? Pravzaprav ne, a vdor sedanjosti skuša iz te nenavadne doline odnesti bogastvo izročila, ki je še ostalo »ta pod Čanenawo slenco« (v Kaninovi sencji).

Vsega zagotovo ne bo odnesel, običaji so namreč globoko ukoreninjeni.

Vladimir Habjan

Boris Strmšak

19

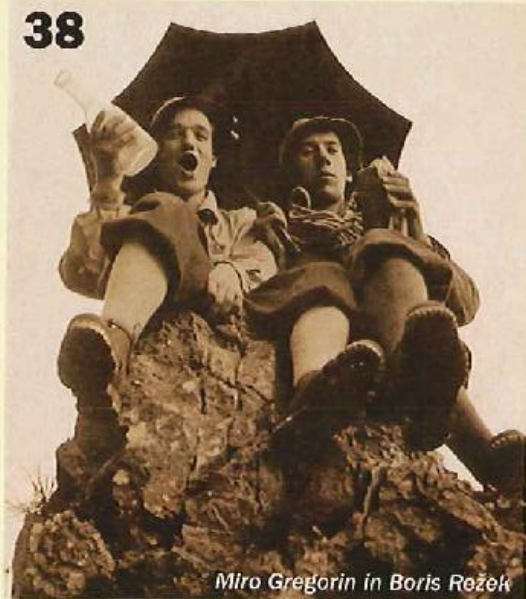
Čopov steber v Triglavski steni

Čopov steber se je pač zapisal med legende. Legendarna je smer sama, legendarna pa sta tudi njena avtorja. Eden, tisti, ki je smer dal ime, še posebno. Menda ga ni Slovenca, ki ne bi vsaj kaj malega vedel o Čopovem Joži z Jesenlc, slovitem plezalcu skalašu, gorskem reševalcu in vodniku. Tisti pa, ki jim je alpinizem blizu, enako spoštljivo govorijo tudi o Joževi soplezalci Pavli Jesihovi.

Pogovor z Mirom Gregorinom

Kar nisem mogel verjeti! To je vendar Miro Gregorin, brat Janeza Gregorina, o katerem sem pisal! Skupaj sta že pred drugo vojno po dolgem in počez preplezala Kamniško-Savinjske Alpe. Koliko je vendar star? Takoj sem poklical nazaj. Vendar je zvonilo v prazno.

38

Miro Gregorin in Boris Režek

Rezija

 Jože Mihelič

Ko citire pujajo¹

Mistični svet Rezije

✎ in 📷 Marjan Bradeško

Pripeljala sva se iz Učje prek sedla Krnica in se počasi spuščala v Rezijo. Puhtelo je od vlažnega poletnega dne, Žrd (Sart) na nasprotni strani se je že bila zavila v sivo meglo. In potem je nebo preparam prvi blisk, slepeč ogenj je končal prav tam nekje v skalnih strminah Žrdi, z grebenov so se po neskončnih pobočjih ulile megle, zahrumelo je v oblakih, sodra je zaropotala po pločevini. Naslednji grom je stresel dolino in divji piš je upogibal drevje. Narava je tudi ta tihi, samotni in skriti svet spremenila v središče dogajanja. Kako povsem drugače je bilo, ko sem to skrivnostno dolino ugledal prvič. Pravzaprav je tistega dne sploh nisem videl, saj se je s furlanskih nižin vanjo zajedal bel meglen zaliv, ki je segel vse noter pod »goro Čanenawo« (tako Rezijani imenujejo svojo »sveto« goro, Kanin). Prek vrha Grubje sva, z nezemskimi občutki, z Dariom hitela proti Žrdi, Rezijo sva samo slišala – iz moglecnega morja je gor segel glas zvonov s cerkve na Koritu, ki so tisto soboto ob štirih naznanjali delopust. Megla se je posušila šele naslednjega dne, ko se je Rezija odela v praznično nedeljsko oblačilo z zelenim ogrinjalom, ki so ga zgoraj prekrivali beli trakovi skalnih plazov. Visoko v steni Krnice sva sodela, zrla tja dol in kovala načrte za »Ta visoko rosojansko«, za pot, ki dolino obkroži po čudovitem vencu obdajajočih gora.

Mnogo let pozneje me je noga zanesla tudi v dno doline. Glasovi citire in bunkule², njuni živi in enakomerni toni, katerih ritem se spremeni le od časa do časa, so me vedno spominjali na pot ... ko noga počasi in enakomerno leze v stro mo pobočje in ko potem del poti, tisti bolj ravni, prehodi v drugačnem, lahkotnejšem ritmu, kar nekako spelje, dokler se vse spet ne postavi pokonci. Rezijansko glasbo spremljata občasno petje in značilno udarjanje nog ob tla. Pesem, ples, običaji so v Reziji tako nenavadni, kot bi človek

zašel v neki drug čas. So se stoletja tam ustavila? Pravzaprav ne, a vdor sedanosti skuša iz te nenavadne doline odnesti bogastvo izročila, ki je še ostalo »ta pod Čanenawo sinco« (v Kaninovi senci). Vsega zagotovo ne bo odnesel, običaji so namreč globoko ukoreninjeni. V šoli se otroci znova uče rezijanščine, največje posobnosti, ki je ostala na tem »jezikovnem otoku« sredi gora. Rezijani so burili duhove že v preteklosti. Od kod so? Slovani, nomadi, ki naj bi morda prišli celo iz Rusije. Imajo se preprosto za Rezijane. Nikoli se v šolah niso učili slovensko, svoj jezik so ohranjali v medsebojnih stikih, tudi pri verskih obredih. Pa njihovo nenavadno štetje, devetdeset je denimo »štirkat dwisti nu dēsāt« – štirkat dvajset in deset, kot pri Francozih. In raznovrstnost govorov, zapisov, tonov! »Na razdalji 10 kilometrov, to je na razdalji med skrajnima koncema katerega koli večjega slovenskega mesta, govori nekaj stotin ljudi štiri jasno opredeljene in zgodovinsko utemeljene govore, ki so si včasih toliko vsakšči, da se v celem stavku ne sklada niti ena beseda ali oblika,« pravi Pavle Merku³, samo eden od številnih, ki so se ukvarjali ali se še vedno ukvarjajo z raziskovanjem rezijanščine. »Razumljivo je torej, da se Rezijani krvnega in jezikovnega sorodstva s Slovenci in njihovim jezikom ne zavedajo. Imajo se za poseben narod in svoj dialekt imajo za poseben jezik, ki mu, če govore italijansko, pravijo madre lingua, torej jezik, po funkciji zanje enakovreden italijanščini. Čeprav njihova domača rezijanska govornica ne uživa nobenega javnega priznanja, se je vendar krčevito drže. Zato ni prav nobene nevarnosti, da bi ta dialekt izumrl, vse dokler bo živel en sam Rezijan. Rezijani govore rezijansko med seboj, kjer koli se ustale in naslijo, pa naj bo to sredi Milana, v

- 1 Ko pojejo citire, citat je vzet iz pesmi rezijanske pesnice Silvano Paletti, objavljene v monografiji Rezija (avtorja Milan Grego in Roberto Dapit, založba Družina, Ljubljana, 2001).
- 2 Citira (violina) in bunkula (neke vrste violončelo), dva najznačiljša rezijanska instrumenta.
- 3 Pavle Merku, Enkratnost Rezije: Navčzanost na kulturne korenine in shizoglosija, Jezik in slovstvo 31/4, 1985/86, str. 101-107.

Senca Velike Babe na grebenu med Učjo in Rezijo

Švici ali v daljni Ameriki. Rezijan ostaja svoji matere lingua, svoji materinščini, zvest do smrti. Zato bo ta dialekt izumrl samo, če bodo izumrli Rezijani,* je pred tridesetimi leti zapisal Tine Logar⁴. So Rezijani še tako vztrajni? Enako krčevito so se morali v preteklosti držati svoje skromne zemlje, svoje deželice med gorami. Ni bilo dovolj kruha, zato so moški šli po svetu, kot trgovci – kramarji, brusarji, kleparji –, zemljo pa so obdelovale ženske.

Prav neverjetne so zgodbe iz te doline, na meji med resničnostjo in mitom. In takšno je tudi počutje popotnika, ki se skozi Rezijo odpravlja v skalni svet. Za trenutek se ustavi v času, postane v objemu mogočnih grebenov in se hrepeče ozre v pobočja Kanina, brez katerega v Reziji pač ne gre. Je tako pomemben, da se beseda Čanen pojavi celo v rezijanskem prvem berilu pod geslom Göra. »Največa gora je Kanin (Cani-no), ki se na vzhodni strani čez oblake vzdiguje. Na nji ne raste nobena travica, noben germ, nobeno drevo; samo golo skalovje je videti,« je pisalo že tudi v berilu za slovensko mladino pred skoraj poldrugim stoletjem⁵. Ne, pa ni vse skalnato, še zdaleč ne. Veliko je zelenja, saj južni vetrovi priženo z morskih obal težke oblake, in kar se ne izcedi ob pregradi Muzcev, se izlije v rezijanska pobočja, posebno na južni strani. Tudi zeleni stožec Skutnika na vzhodu kaže, da namočenosti ne manjka. In ko se umakne sneg, zacve-

to »roze majave« (majske rože, tako se imenuje tudi ženska pevska skupina). Polico Laške Planje se orumenijo z brnistro, poleti v strmih zacvetu »ta ruse rože«, kot so nama z Mojco nekoč dejali pri Klenu v zatrepu doline pod planino Kot, jeseni pordeče bukve nad tolmuni ročice Bile (Rezije). In v takem dnevu se po dolini odpraviš gor, v enakomernem ritmu citire ti popotniška duša kar sama od sebe pritegne glasu ene izmed rezijanskih ljudskih pesnic: »Da göra ma Čanenawa, ka zabit ta na mörën več.« (Oj gora ti Kaninova, ne morem te pozabit' več.)⁶

Del informacij v prispevku izvira iz spletne strani o rezijanskem jeziku na internetnem naslovu <http://www.resianica.it/>; o Reziji je moč najti marsikaj tudi na spletnih straneh <http://www.resianet.org/>, <http://www.comune.resia.ud.it/> (v italijanščini) in <http://www.parcoprealpigiulie.org/> (Naravni park Julijskega predalpskega sveta, Parco Naturale delle Prealpi Giulie). ◉

4 Tine Logar, *Rezijanski dialekt (Glasoslovna skica)*, VI-II. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 3.-15. julija 1972, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1972, str. 1-10.

5 Štefan Kociančič, *Rezija in Rezijani*, *Cvetnik: berilo za slovensko mladino*, 2. del, uredil Anton Janežič, Celovec: Tiskarnica družbe sv. Mohorja, 1867, str. 66-67.

6 *Pesem je v celoti zapisana v monografiji Rezija (glej opombo 1).*

Ta na hori Kanünovi

Po »Ta visoki rosojanski poti« nekoliko drugače

✎ Janez Bizjak

Pripovedovati o Reziji je nevhvaležno in zahtevno delo. Zavidljivo in nedosegljivo ga je obvladal dr. Milko Matičetov, ko nam je, maloštevilnim študentom etnologije v začetku šestdesetih let, navdušeno odkrival neznano pokrajino na koncu sveta in onkraj vseh znanih predstav o Julijskih Alpah. Rezija je neskončno daleč za kulturnim obzorjem povprečnega Slovence, hkrati pa zelo blizu, saj bi jo, pocnostavljeno gledano, lahko imeli za zahodni podaljšek Bovške kotline tam za južnimi robovi Kanina. Kadar v Sloveniji piščejo in govorijo o Slovencih v Italiji, mislijo na tržaške, goriške in beneške Slovence (v Terski in Nediških dolinah), morda kdo pomisli še na Kanalsko dolino, na Rezijane in Rezijo skoraj nihče. Ker je ni v naši zavesti, se ne čudimo, če Slovenije ni v rezijanski. Kadar Rezijani počasi »romunjajo po rosojanski«, jih ni težko razumeti. Ko pa nancse beseda na rezijanščino kot na posebno, dragoceno narečje v bogatem mozaiku slovenskega jezika, si mnjenja v dolini nasprotujejo. Rezijanščina (morda bi bilo bolj pošteno uporabljati izraz rosojansščina), zveni kot arhaična slovenščina iz brižinskih spomenikov. Ta starožitni relikt našega jezika se ni ohranil med učenimi ljudmi v mestih, ampak je preživel v najbolj skriti in odmaknjeni dolini, odpisani in odrinjeni iz zavesti, nerazviti in obubožani, izseljeni in izpraznjeni, v nobenem razvojnem načrtu omenjeni.

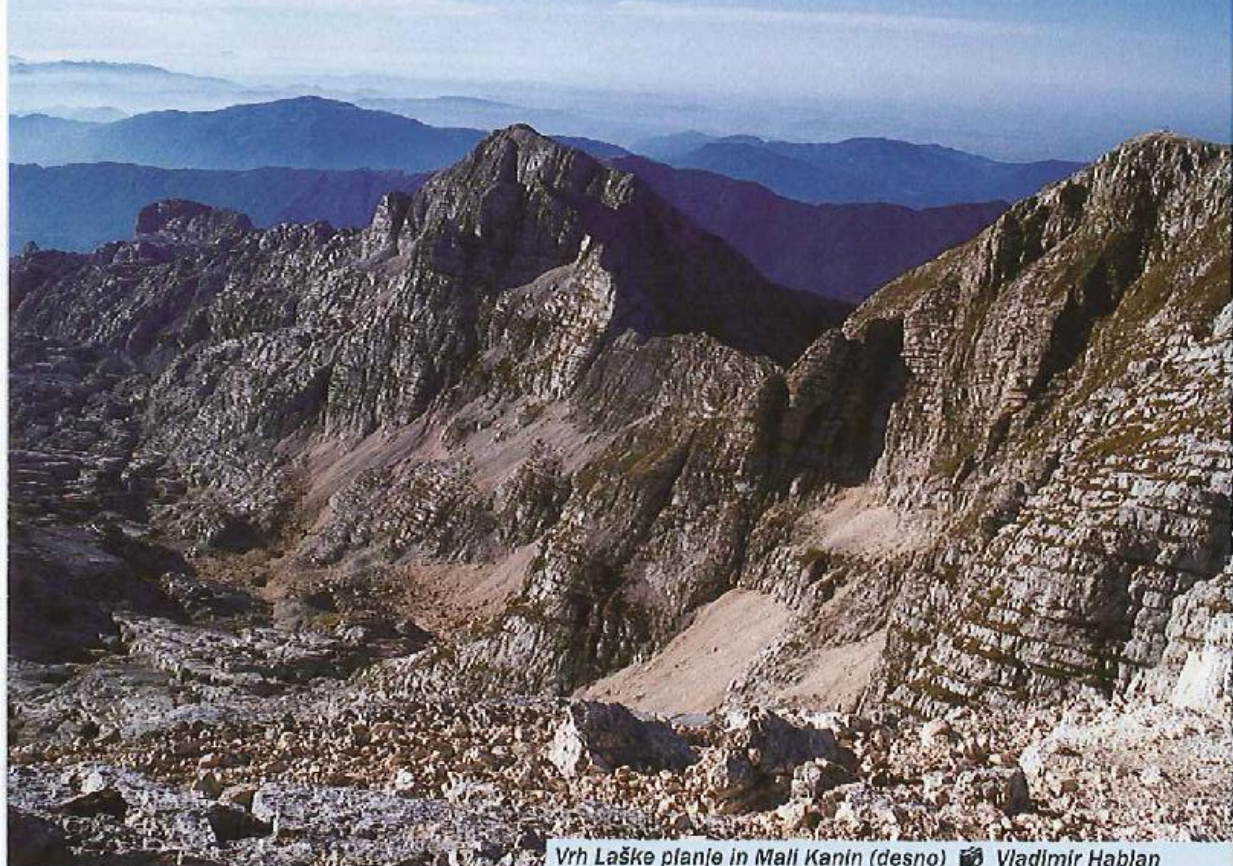
Domovina, nabita s čustvi in tradicijo

Domovina revščine in pozabljenja, a hkrati pokrajina, nabita s čustvi in tradicijo, bogata z miti, legendami in pravljicami. Izjemno in izvirno kulturno izročilo Rezijc je posebnost alpskega loka. Rezijanski plesi, glasba in pesmi v Alpah nimajo primere. Enako rezijanski pust. Ne

vem, ali ima še katera dolina toliko različnih kulturnih in folklornih skupin kot Rezija. Delijo se na slovenske in rezijanske. Tiste, ki so prepričane, da je rezijanska kultura del slovenske, in tiste, ki tega ne priznavajo. Toda vse plešejo iste plese, pojejo iste pesmi v istem jeziku: Ta na Sartc, Ta hora Kanünova, Ta lipi moj Črni patok idr. Za Rezijane, raztresene po vsem svetu, so te pesmi neusahljiv vir domotožja. Številni se vračajo na stara leta, še štivilncejši napolnijo Rezijo ob kulturnih praznikih, ko med gorami odmevajo pesmi in plesi.

Kdaj so prišli v dolino prvi naseljenci in odkod? To sta vprašanji, ki izzivata raziskovalce nenavadnega kulturnega izročila. Rezijani so razdvojeni. Povezuje in združuje jih jezik, ki je za nekatere še živa, čudežno avtentična stara slovenščina, za druge poslovanjen romanski jezik in za tretje del ruske omike, ki naj bi ostala za ruskimi vojaki, ki so se bojevali proti Napoleonu na ravninah severne Italije. Se zato reče rosojanski jezik? Katerim interesom služijo takšne teorije? Vojaki vendar ne prinašajo kulture. Ne predstavljam si, da bi skupina preživelih vtisnila dolini kulturno, predvsem pa jezikovno posebnost, kakršne ni nikjer v Alpah in tudi v Rusiji ne.

»Ta visoka rosojanska pot« je del rezijanske kulture. Pelje po grebenih in vrhovih okoli Rezije. Veličastno grebensko prečenje se lahko meri s klasičnimi grebenskimi doživetji v Alpah. Ko so me na začetku osemdesetih let zanjo navdušili mladi gorniški zanesenjaki z Ravance, sem čutil, da je nekaj posebnega. Da je kot skrbno varovana skrivnost, ki ni opisana v knjigah in planinskih vodnikih. Že njeno ime je posebno. Izzivalno in razburljivo. Kateri gorski poti pa rečemo ta visoka pot? Kanin, ta hora Kanünova, je najvišji vrh, simbol Rezije. So se te simbolnosti zavedali tudi strategji v prvi svetovni vojni, ko so strahote soške fronte raztegnili na rezijanske gore? Zavedali so se je vojaki, saj je

Vrh Laške planje in Mali Kanin (desno) Vladimír Habjan

ena najlepših in čustveno najbolj pretresljivih vojaških pesmi tista o Kaninu.

Ko smo obirali grebene »Ta visoke rosojanske poti«, sem primerjal resničnost s predstavami o Reziji, ki so se mi vtisnile na etnološkem seminarju. Kot študentu so mi vzburljivo domišljivo že nenavadna, skoraj eksotična krajevna imena: Ta Na Meji, Ta Na Ta Velki, Ta Pod Mejo, Pusti Gozd, Ta Na Bili, Slatina, Žrd (Ta Na Sart), Babe, Kranji Dol, Ta Pod Skalo ipd. Takrat še nisem vedel, da je v rezijanščini skrita simbolika brižinskih spomenikov. Prijatelj dr. Hans Haid, ki v okviru organizacije Pro Vita Alpina raziskuje duhovno dediščino v Alpah, je prepričan, da je Rezija kot privid davnih časov. Trdi, da je cerkva sv. Ane na prelazu Krnica zgrajena na skrivnostnem kraju, morda je bilo nekoč tam predkrščansko svetišče. Čaščenje sv. Ane ima v Reziji žilavo tradicijo. Enkrat na leto pridejo stari in mladi peš iz rezijanskih vasi do nekaj ur oddaljene Krnice. Kdor je kdaj videl to procesijo, si brez posebnih težav lahko predstavlja, da je pohod duhovni praznik, ki ga pripravljajo in pričakujejo vse leto ter ponavljajo iz roda v rod že več tisoč let.

Z zdravilno tekočino in kosom sira s planine Kot na pot ...

Pred dvajsetimi leti še nihče ni slutil, tudi rezijanski sopohodniki ne, da bo del Ta visoke poti vključen v današnji naravni regionalni park Julijsko predgorje ali Julijske Predalpe (Il parco naturale delle Prealpi Giulie).

V Triglavskem narodnem parku smo dobili nove znanke, nove rezijanske prijatelje. Parka pravzaprav ne mejita drug na drugega, ampak se stikata v eni sami točki: na prelazu Prevala ima rezijanski park svojo najbolj vzhodno, TNP pa najbolj zahodno točko. Več skupne meje ima TNP s parkom, ki ga upravlja deželna gozdna uprava v Trbižu. Enakovredno sodelovanje s parki na oni strani državne meje je prineslo tudi dosledno enakopravnost jezikov. Italijanski partnerji so vedno poskrbeli za slovenskega prevajalca ali prevajalko, dogovori in pisna gradiva so pripravljena v slovenščini in italijanščini. Zanimivo, da je bil na prvem resnejšem usklajevalnem srečanju med predstavniki deželne vlade iz Vidma in TNP prevajalec za slovenščino nekdanji župan iz Rezije, gospod Paletti.

Muzoi z rezijske strani Jože Mihelčič

Zadnja leta je rezijski župan, šindik mu pravi po domače, gospod Sergio Barbarino, doma iz Bile (S. Giorgio). Hkrati je predsednik uprave rezijanskega naravnega parka, ki ga vodi direktor Stefano Santi, po rodu Furlan. Odkar park vodita Barbarino in Santi, so zgradili sodobno parkovno in informacijsko središče na Ravanci (Prato di Resia). V njem so zaposleni mladi Rezijani, ki skrbe tudi za obiskovalce iz Slovenije. Razstave so opremljene z italijanskimi, angleškimi in s slovenskimi besedili, informacijske zgibanke so tiskane tudi v slovenščini.

Župan Barbarino je bil nekoč navdušen alpinist in soustvarjalec »Ta visoke rosojanske poti«, skrivne stezice po grebenih Kanina je prehodil kot pastir. Druži naju posebno prijateljstvo; povezujejo naju nasprotja in medsebojna osebna naklonjenost. Barbarino je zagovornik teze, da rezijanščina ni posebno slovensko narečje in da Rezijani niso Slovenci; jaz sem prepričan o nasprotnem. Vzpostavila sva nenavadno obliko razumevanja in zaupanja. Pogovarjava se brez prevajalcev, vsak v svojem jeziku, on v počasni

rezijanščini, jaz v počasni, poudarjeno artikulirani slovenščini. In se povsem razumeva. Kdor prisluškuje najinim pogovorom, misli, da Barbarino zna govoriti tudi slovensko, zame pa menijo, da še kar obvladam rezijanščino. Pa ni res ne cno ne drugo. Brez njegove rezijanščine bi mi bili številni toponimi neznani. Kadar je Barbarino v svojem rezijanskem elementu, navdušeno razlaga, kaj pomeni kakšno krajevno ime; rezijansko, ampak Slovencem popolnoma razumljivo in domače. Od njega sem zvedel za številne toponime in oronime, ki jih na nobenem zemljevidu ni več. Vedel sem, da ima znano furlansko mestece Venzonc tudi slovensko ime Pušja vas (v` s), toda šele Barbarino mi je razložil, da ime prihaja od polhov, ki jim v Reziiji (enako kot na Bovškem) rečejo puhi.

Večkrat sva si obljubila, da bova šla po »Ta visoki rosojanski poti« skupaj, po petindvajsetih letih, kot »ta stara«, počasi in s skrivnostno zdravilno tekočino v nahrbtniku ter s kosom sira s planine Kot. Nič drugega ni potrebno za ta visoko pot. ●

Žrd (Sart)

Samotni vrh nad Rezijo

✍️ Jana Remic

«Greš jutri z menoj?» sem vprašala sestro. Najprej je naštel razloge, zaradi katerih naj na turo ne bi šla, potem pa je le vprašala, kam imam namen iti. Končno pa, mislim, je pretehtalo to, da je šlo za vsega dobre štiri ure nezahtevne hoje ...

Hladno, jasno nedeljsko jutro se je prebujalo, ko sem sestri kot v opravičilo razlagala, da bi se prvo tretjino poti res lahko peljali z gondolo, vendar pa mislim, da pravi planinci ne morejo začeti ture šele ob devetih. Poleg tega pa so hladna in samotna tiha jutra nekaj tako lepega in čarobnega ... »Kaj pa naj zdaj drugega kot hodim!? Ali naj dve uri čakam tukaj na gondolo?« se je smejala, ko sva sopihali po strmcm, kopcem smučišču. Ob njem sicer vodi prijetna stezica skozi gosto zaraščen gozd, toda tistega jutra je bilo zelenje ob stezi še mokro od nočne deževja ...

Mimo Bele peči čez obširne pode

Nekaj dni pred tem sem na karti opazila vrh Žrd, ki se dviga nad dolino Rezije. Prelistala sem vodnik in ugotovila, da vabi kot lep razglednik, predvsem pa pri nas gora ni med zelo znanimi. Le paziti je treba, da se nanjo odpravimo v lepem vremenu, kajti kot prvi visoki greben na robu visokogorja ulovi vse nevihte, ki prihajajo od jugozahoda, nas opozarja vodnik. Avto sva pustili na sedlu Nevea, od katerega se do koče Gilberti lahko tudi prepelješ z gondolo.

Čez nekaj časa sva se znašli pod mogočno steno Bele peči. Tik pod steno je ob poti alpski botanični vrt. Zato je bolje priti v zgodnjem poletju, saj jeseni ob tablicah z imeni le še sem ter tja najdemo osamljen cvet. Pa je kljub temu zanimivo, korak mi vedno zastane in skušam si zapomniti imena cvetlic. Opazovali sva veliko skalnato dolino pod stenami Kanina in Pre-

streljnika. Stezica vodi proti zahodu, do sedla pod Belo pečjo se počasi dviga in razgledi, ki jih ponuja, so vse širši.

Na sedlu pa se odpre nov svet, širši, še mogočnejši. Obstali sva in čez Reklansko dolino opazovali planino Pecol, nad njo pa neverjetno lepe stene Montaža, travnate strmine vrhov vse do Strme peči, nekoliko južneje, kjer se strmine izgubijo v zeleni dolini gozdov in se potem svet znova dvigne, pa belo skalovje, iz katerega se drzno dviga ostri greben Žrdi. Vrh je bil videti še zelo oddaljen, vendar pa naju je čakala prijetna, skoraj položna mulatjera. Ta delček poti je čudovit sprehod po kraškem visokogorju, prav nič nenavadnega ni, če za blagim ovinkom presenetiš kozoroga, ki počiva po zajtrku, opaziš nenavadno lepega metulja, ki obsedi na belem julijskem maku, občuduješ čarobno lepe, blede sive, skoraj bele pode, med katerimi so si našle življenjski prostor rožc visokogorja, katerih zelene blazinice krasijo razpoke v skalovju. Tako sva prišli do bivaka Marussich, ob katerem so zajtrkovali živahni italijanski planinci. Bivak stoji na prevalu Peravo, s katerega se odpre še razgled na dolino Rezijske. Dolina je bila videti samotna, tiha in zapuščena. V zatrepu, pod vrhovi, je ležalo nekaj prelepih planin. Hladen veter na prevalu naju je priganjal naprej. Sestrico sem morala znova pregovarjati, da sva zapustili označeno stezo in se dvignili po grebenu na Vrh Grubje. Seveda je pripomnila, da če sem namenjena na en vrh, naj nanj tudi grem, ne pa, da jo potem vlečem še drugam. Vendar pa sva kmalu presenečeni opazovali široko, do obzorja segajočo ravnino, posuto z naselji. Tega pač nisva pričakovali; v svetu, ki nam je tako zelo drag in poznan, so seveda ravnine, pa vendar so vedno polne hribov, gričkov in seveda tudi visokih gora. Pod Vrhom Grubje in Žrdjo pa se pokrajina uravnava in tedaj mi je postalo jasno, zakaj Žrd precestreže vse ujme in nevihte, ki jih prinese iz širokih ravnin na jugu.

Z vrha sva malo sestopili po mehkih travah in se znašli pred resnično ostrim in strmim grebenom Žrdi. Tako navpičen je videti, da se človek nlohote vpraša, ali je sploh mogoče priti na vrh. Ko pa sva se vzpenjali, je bila pot prav prijetna in nezahtevna. Na severno stran padajo prepadne stene, skoraj navpične, pa vendar poraščene s travami in cvetjem. Greben proti vrhu je resni-

čno ves razbit, skalovje je kot pravkar razmetano, lahko sem si predstavljala, kako grozljivo se na tem vrhu kaže moč strele in groma. Tistega jesenskega dne pa je bilo vreme lepo in mirno in kmalu so prišli za nama tudi drugi planinci. Pojedli sva nekaj in seveda uživali v neskončnih razgledih na ravnino na jugu, na Dolomite na zahodu in seveda na prečudovite skalnate vrhove Julijcev in zelene doline med njimi na severu in vzhodu. Mojo pozornost je pritegnil opazen zelen vrh, ki se dviga iz kraškega sveta severno od Vrha Grubje in vzhodno od Žrdi. Poiskala sem ga na karti. Vrh Cucl Sclaf. Glasno sem razmišljala, kako da na ta lepi vrh ni urejene poti. Poleg tega pa je bil zelo blizu; menda res ni bilo razloga, da ne bi skočili tja gor. Seveda sestra o tem ni hotela nič slišati. Začela je razglabljalati o povsem drugih, resnično nepomembnih stvareh!

Toliko vrhov, da ni mogoče kar obsedeti

Na prevalu Peravo, ob bivaku, pa je rekla, da bi prav lahko sedla tam in me počakala, če si zelo želim na Cucl Sclaf. Dan je bil še mlad, vreme kristalno jasno in tako sem s kančkom slabe vesti, ker me je pač nekdo čakal, odhitela prek belih podov. Kot da ne bi vedela, da iskanje prehodov mimo globokih razpok vzame več časa kot ravna steza, kot da mi ne bi bilo že takoj jasno, da bi bila na lažje dostopen vrh verjetno speljana uhojena steza ... Iskala sem prehode in končno prišla do izredno strmega, s travo poraslega pobočja, ki pa ga je v spodnjem delu varoval skalni skok. Poskušala sem priti mimo, se končno pregoljufala čez in v strmih travah obžalovala, da nimam s seboj cepina. No, mogoče pa z vrha vodi kakšna stezica na drugo stran, sem se tolažila, čeprav mi je bilo jasno, da s tem ne bo nič. Res ni bilo. Z vrha sem pomahala sestri in kljub tesnobi ob misli na sestop znova z občudovanjem zrla na Žrd, pa na Špice na severu ... tako lep svet je, pravljичno lep ... Lahko pa tudi trd in krut. Za sestop sem si vzela čas in prav vsak korak sem naredila previdno ... naj le omenim, da vzpona na ta vrh ne priporočam ... Zato pa sem toliko bolj hitela čez pode in zelo žejna prišla do sestre, ki me je čakala skoraj dve uri. Medtem je do prevala prišlo veliko planin-

Zasnežen Kanin z grebena Muzcev © Jože Mihelič

cev, ki jim je bil to zares lep cilj izleta. Na skale so pogrnili prte, iz nahrbtnikov pričarali mizico pogrnj se – le kaj bi si lahko želeli lepšega? Brez hitenja so uživali v čudovitem dnevu v prelepem okolju. Tudi moja sestra se ni prav nič pritoževala. Le zakaj jaz ne znam takole obsediti za dve uri? Pa saj je nemogoče, da bi ob tolikih poteh kar sedela in – jedla!

Kmalu sva odšli, prijetna mulatjera je ob klepetu kar prehitro ostajala za nama. Sestra je bila dobre volje (pravzaprav je taka skoraj vedno) in delovala je zelo spočito, tako da sem si na sedelcu pod Belo pečjo drznila predlagati še vzpon na Belo peč. Saj je vsega samo deset minut (malce sem pretiravala), poleg tega pa bi bilo zares škoda izpustiti priložnost, ko sva že tukaj. Marsikdo pride sem samo zato, da obiše ta vrh ... Ni je bilo težko pregovoriti, prav zares ne. Ko pa sva sedeli na vrhu, ji je zazvonil telefon.

»Veš, kje? Sva šli na Žrd, zdaj pa stojim že na tretjem vrhu!! S to babo kam iti! Ko se znajde med hribi, čisto ponori ...« je razlagala v mali aparat, vsa vesela, da se lahko z nekom pozabava na moj račun. Bila bi kar malo užaljena, vendar pa je to moja sestra; vedno in v vsakem hipu najde priložnost za smeh in zabavo. Tako sva se na moj račun smejali še dobršen del poti v dolino.

Čeprav greva malokrat skupaj na turo, so to vedno dnevi, ki minejo v veselih pogovorih in smehu. O nečem pa še zdaj včasih razmišljam: kaj res ne more razumeti, da me nckaj čudovitega vabi, da hodim, hodim? Kajti ni se le tokrat zgodilo, da je počakala, prav prijazno in potrpežljivo, pod vrhom, jaz pa sem hodila gor in dol, znova in znova, in le čas je bil tisti, ki mi je postavil meje. Pogosto se ob večerih zares utrujena vračam, toda ko pride naslednji prost dan, že pripravljam nahrbtnik ... ◊

SLOVENSKA GORNIŠKA ŠOLA
SLOVENIAN MOUNTAINEERING SCHOOL

kajuhova pot 10, 1240 Kamnik, Slovenija
t: +386 1 831 23 26
e: info@gorniskasola.net

JULIJSKA AKCIJA

plačaš **1** dobiš **2**
vodeni turi v Sloveniji

več na:
<http://www.gorniskasola.net>

Rezija za planince

✎ Andrej Stritar

Rezija je prostrana in široka dolina. Ko se pripelješ vanjo, so občutki bistveno drugačni kot v Trenti ali Vratih, kjer si stisnjen globoko med gore. Vendar prvi vtis vara. Razen dolinskih sprehodov so planinske ture iz Rezije dolge in zahtevne. Kako tudi ne bi bile, saj je dolina v najvišjem kraju Solbici (Stolvizza) le nekaj več kot 500 metrov nad morjem, vrh Kanina pa kar 2000 metrov višje.

Dostop do Rezije: Po državni cesti med Trbižem in Vidmom do kraja Resiuta (Na Bili) ter tam v dolino. Če izberemo avtocesto, jo zapustimo na izvozu Carnia ter do Resiute peljemo po državni cesti proti Trbižu. Druga možnost je čez mejni prehod Učja pri Bovcu ter po ozki asfaltirani cesti čez prelaz Krnica.

Zavetišča: Koč nad Rezijo ni! Na voljo sta nam le dva bivaka, bivač Marussich (9 ležišč) na prevalu Peravo med Kaninom in Žrdjo ter bivač Franco Costantini (prej Manzano) (12 ležišč) pod Veliko Babo. Oba sta vedno odprta in opremljena z odejami.

Ture:

Žrd (Monte Sart), 2324 m, je veličastna gora med dolinama Reklanico in Rezijo. Iz Rezije se nam ponujata dve markirani poti nanjo. Prva, daljša, se začne v Ravanci (Prato di Resia) in nas vodi najprej po cestah, potem pa po dolgem spletu steza in mulatjer, skupaj 7-8 ur. Bolje se je lotiti iz Solbice (Stolvizza) po markirani poti do prelaza Peravo, na katerem je bivač Marussich, 4-5 ur. Od njega je do vrha Žrdi še ura in pol. Vmes lahko obiščemo še Vrh Grubje.

Visoki Kanin (Monte Canin), 2562 m, je seveda najvišji vrh daleč naokoli. Nobena pot iz Rezije nanj ni lahka, še manj kratka. Iz Solbice gremo lahko do bivaka Marussich, 4-5 ur, od tam pa po zavarovani poti čez Vrh Krnice (Picco di Carnizza). Zgornji del je zelo zahtevna zavarovana pot, od bivaka dve uri. Iz Korit gremo lahko tudi čez planino Zgornje

Brdo in planino Kanin (2 h 30), potem pa po markiranem brezpotju naravnost (ponekod zahtevno) gor na koto 2429 m nad prevalom Čez dol. Tam dosežemo glavni greben; nato moramo levo, nekoliko poplezamo in čez Mali Kanin stopimo na vrh. Dolgo, zahtevno, 7-8 ur. **Velika Baba (Baba Grande), 2160 m,** je skupaj s svojo nižjo sosedo slikovit pribočnik mogočnega Kaninskega pogorja na južni strani. Najprimernejši je dostop iz Korita oz. s konca ceste (približno 20 minut hoje) pod planino Kot. Markacijam sledimo do bivaka Costantini, 3 ure. Potem potrebujemo še dobro uro do prevala Med Baban (Passo d' Infrababa Grande) in nato na desno po brezpotju na vrh. Zahtevno.

Skutnik (Monte Guarda), 1720 m, je najvišji vrh travnatega dela dolgega grebena, ki zapira južno obzorje Rezije od prevala Krnica proti masivu Kanina. Na Skutniku se državna meja »obrne« iz pretežne smeri sever-jug v smer zahod. Lahko je dostopen po markirani poti s planine Kot (1 h 30-2 h). Toplo pa priporočam uživaško gorsko pohajkovanje z njegovega vrha vzdolž dolgega grebena proti zahodu. Prečimo več vrhov, težav ni, pot je markirana in ves čas imenitno razgledna. Problem je le, kako se na koncu vrniti na izhodišče po vozilo. Vsega grebena je za dve do tri ure.

Zajavor (Monte Zajavor), 1819 m, je najvhodnejši vrh Muzcev. Dosežemo ga po markirani poti s prelaza Krnica na škrbino Zajavor (2 uri); od tam gremo na desno po nemarkiranem svetu na vrh (še slabo uro).

Osrednji del grebena Muzcev so šele pred nekaj leti naredili dostopen za planince iz Rezije. S prelaza Krnica je speljana markirana pot na glavni greben, potem pa zavarovana pot po grebenu do kote 1866 metrov. Tam se pot spusti na južno stran do bivaka Dino Brollo in v dolino Tera. Zahtevna zavarovana pot, do kote 1866 metrov 2 h 30-3 h.

Kadin (Monte Cadin), 1818 m, je najzahodnejši vrh osrednjega dela Muzcev. Iz Rezije

je nanj speljana označena pot, ki se začne ob cesti proti prevalu Krnica nad vasjo Liščaci (Borgo Lischiazze) v bližini slapa Barman. Dve uri hodimo do sedla La Forchia, nato zapustimo pot številka 703 in se zagrizemo strmo v breg proti vrhu. Pot je strma in zlasti v zgornjem delu precej naporna. 4 h 4 h 30.

Kucer (Monte Cuzzer), 1462 m, je severni predvrh mogočnega grebena Muzcev, ki so ga planinci »odkrili« šele v zadnjih desetletjih. Nanj je speljana slikovita markirana pot od slapu Barman nad vasjo Liščaci (Borgo Lischiazze) ob cesti na prelaz Krnica (2 h-2 h 30). Pravi biser divjine pa je dolina Črnega potoka (Rio Nero) severno pod njim, skozi katero je speljan drugi markirani dostop ali še bolje sestop.

Lopič in Javor (Monte Plauris in Lavara), 1958 m in 1900 m, sta najzahodnejša vrhova Muzcev in Julijskih Alp. Nanju lahko iz Rezi je pridemo po divji in osamljeni poti skozi dolino Rio Resartico nad vasjo Borgo Povici tik pred iztekom Rezije. Zahtevno, 5-6 ur.

»Ta visoka rosojanska pot« (Alta Via Resiana) je kronska tura nad Rezijo za najbolj zagnane gornike. Začne in konča se v Solbici, traja pa najmanj dva dni. Začnemo z vzponom mimo planin Kanin in Zgornje Brdo ter bivaka Co-

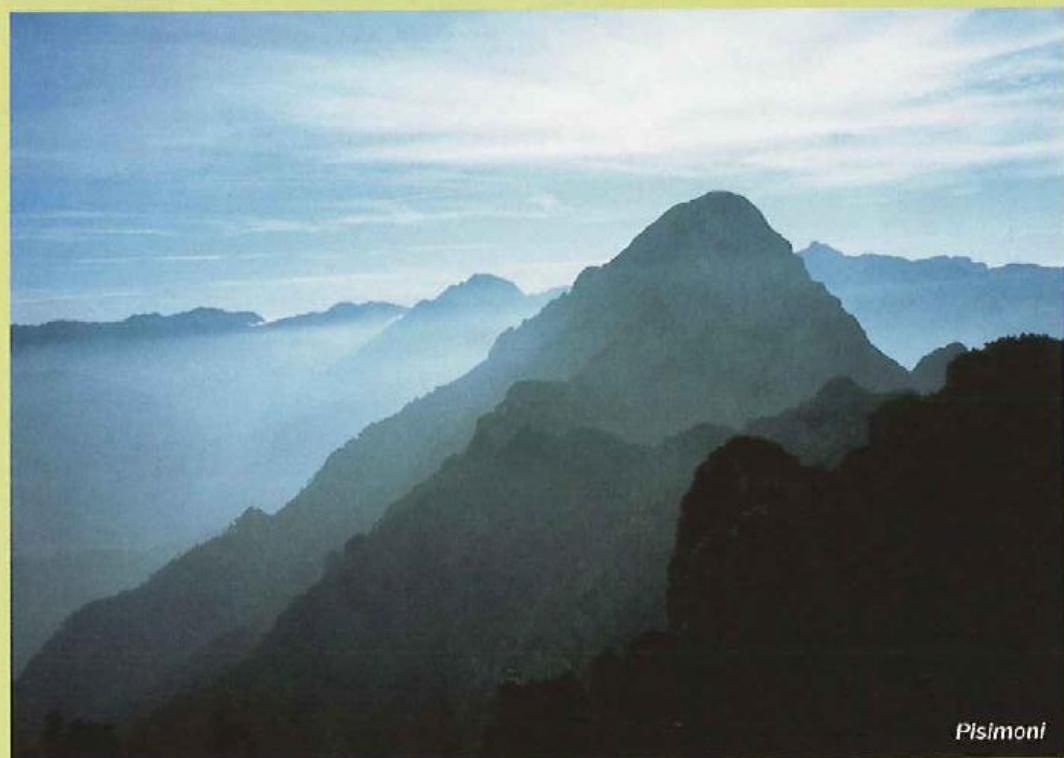
stantini na prelaz Med Baban (kot pri vzponu na Veliko Babo). Tam je dvojezični napis z oznako začetka resnega dela poti. Sledimo markacijam na levo navzgor čez Vrh Žlebi do Vrha Laške Planje, 2448 m, ki je sam po sebi imeniten gorski cilj. Z njega nadaljujemo pot po markiranem glavnem grebenu Kaninskega pogorja, ki tu in tam terja plezanje skoraj II. stopnje, navzdol do prelaza Čez dol; od tam gre laže gor proti Malemu in Velikemu Kaninu. Vmes se z leve pridruži zgoraj omenjena zahtevna pot s planine Zgornje Brdo. Z Velikega Kanina sestopimo po severozahodnem grebenu proti Vrh Krnice in po zelo zahtevni zavarovani poti dol na preval Peravo k bivaku Marussich. Najhujše težave so za nami, preostaneta še prijeten vzpon po mulatjeri in razglednem grebenu na Žrd ter dolg sestop nazaj na izhodišče. Od sedla Med Baban do prevala Peravo je zelo zahtevno in zelo malo zavarovano, ponekod do II. stopnje. Primerno zgolj za najbolj izkušene gornike. Celotna tura je dolga 12-15 ur, vsekakor je treba prespati v enem izmed bivakov.

Vodnika: Tine Mihelič, Julijske Alpe, PZS; Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe, Sidarta.

Zemljevid: Canin – Valli di Resia e Raccolana, 1 : 25.000, Tabacco 027. ○

Monte Pisimoni 1880 m

in Andrej Stritar

Pisimoni

Karnijske Alpe vzhodno od Tolmezza so ostro postavljene. Pobočja so strma, prekinjena s stenami in zato težko prehodna. Doline, bolje rečeno grape, pa so zarezane globoko v nedrja gora, tako da dna ponekod sploh ne vidimo. V senci bolj znanega in višjega soseda Zuc dal Bora je skrita veličastna gora Monte Pisimoni (1880 m). Njena imenitna kopasta postava je opazna z vseh strani. Vedno znova me očara, ko se iz Tolmezza na poti domov bližam uvozu na avtocesto pri Carniji. Kar naenkrat na zadnjem križišču na severu pritegne pogled nekaj visokega, mogočnega. To je Monte Pisimoni.

Vzpon nanj je opisan po direktni poti iz doline, ki so jo poimenovali Via Alta CAI Moggio. Bolj naravnost navzgor se skoraj ne bi dalo. Sestopili pa bomo nad divje razgibano dolino Rio Simon.

Izhodišče: Začetek poti številka 423 je v kraju Ovedasso nad dolino Bele. Vanj pridemo po asfaltirani cesti iz Moggia ali pa s severne strani skozi sosednje naselje Roveredo, v katero bomo sestopili. Na zahodnem koncu Ovedassa je mostiček čez manjši potok, ob katerem je možno parkirati.

Vzpon: Odpravimo se po glavni cesti po klanecu mimo prvih hiš proti središču vasi do bližnjega križišča, kjer se navzgor odcepi asfaltirana privatna cesta. Tam še ni markacij. Po tej stranski cesti se vzpnemo do razpadajočega hleva na zgornjem robu vasi. Na desnem koncu stavbe sta oznaka začetka Vie Alte CAI Moggio in začetek markacij. Kar takoj se začne kruta strmina, ki ne popusti do zgornje tretjine vzpona. Steza je spretno speljana tik pod stenami, umakne se jim daleč na desno, potem pa se spet obrne proti levi

in čez naravne prehode brez posebnih težav pripelje na položnejši travnati vršni del. Ostane še dobrih dvesto metrov razglednega vzpona do najvišje točke.

Sestop: Z vrha nadaljujemo pot v dosedanja smeri po grebenu proti Zuc dal Boru. Sestop do škrbine na 1609 m je ponekod nekoliko bolj izpostavljen, kot je bil vzpon, vendar večjih težav ni.

Stezi se postopoma umakne na leva pobočja. Škrbina je zelo neizrazita. Odcep poti, po kateri zavijemo na desno v Roveredo, je na neizrazitem mestu v pobočju, preden dosežemo škrbino. Pot številka 450 se od tam zložno spušča vzdolž vzhodnega pobočja Pisimonija. Na višini 1350 m prekoračimo majhno škrbino, nato pa smo kmalu pri manjši planini. Še naprej v isti smeri dosežemo širšo pot številka 424, ki pripelje iz doline Rio Simon pod nami. Pod sabo zaslutimo glavno dolino Bele in zaslišimo hrup prome-

ta. Ko pridemo mimo kapelice, nas čaka le še slabe pol ure sestopa po udobni mulatjeri v vas Roveredo oz. na cesto kak kilometer od izhodišča.

Nevarnosti: Sestop z vrha do škrbine je nekoliko bolj izpostavljen, kot je bil vzpon, vendar večjih tehničnih težav ni. Tudi z orientacijo ni posebnih težav, ker ves čas hodimo po markiranih stezah. Tura pa je izredno naporna, saj moramo premagati približno 1500 višinskih metrov.

Čas: Ovedasso-M. Pisimoni 3 h 30-4 h 30

M. Pisimoni-škrbina 30 min

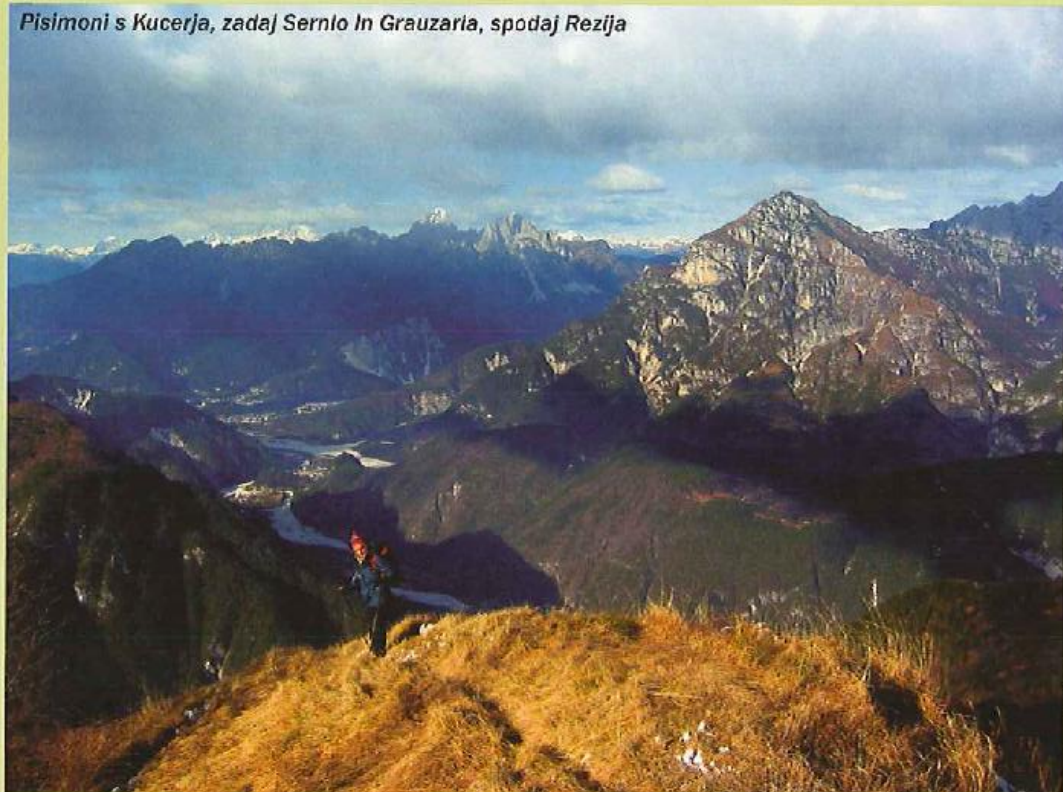
Škrbina-dolina 2 h 30-3 h

Skupaj: 8-9 h

Zemljevid: Tabacco 018 Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000

Pot na Pisimoni je razvidna na zemljevidu Rezije na strani 15.

Pisimoni s Kucerja, zadaj Sernio In Grauzaria, spodaj Rezija

Napisi naših gora

Tine Mihelič je v svoji zadnji knjigi Klic gora med opisovanjem zimskega prečenja od Kukove špice proti Škrlatici omenil tudi zapis v vpisni knjigi Bivaka II. Takole pravi:

»Čez dan sva prebrala vse Planinske vestnike iz bivakove knjižnice, ta pa je vsebovala celo debelo knjigo Pomen in razvoj socializma Edvarda Kardelja. To knjigo je nekaj let kasneje doletela tragična usoda. Za prvi maj so nekoč tu gori plezali in žurali člani slavne plezalske klape Peronospora. Ko je zmanjkalo kurjave za gašperčka, jih je začelo zebsti, pa so se vsaj nekoliko pogreli z zajetno knjigo. Potem so v vpisno knjigo zapisali: »Smo praznovali praznik dela in zažgali smo Kardelja ...«

Tiste vpisne knjige se tudi jaz dobro spomnim, saj je bila sredi sedemdesetih let prava zgodovinska posebnost. Zapisi so segali tja v predvojno obdobje. Tudi pesmice o Kardeljevi knjigi se spomnim, saj se je res brala skrajno bogokletno. V spominu pa sta mi ostala še dva verza več. Iz današnjega zornega kota je bila resnično vizionarska, takrat pa prava vozovnica za Goli otok:

*Prvi maj je praznik dela,
mi zažgali smo Kardelja.
Je gorelo njega delo,
kot da bi se že začelo.*

Morda pa kdo ve, kje je ta vpisna knjiga zdaj, in nam bo uspelo najti celoten zapis.

Andrej Stritar

Zdrava energija! Kupujmo čokolado v gorah. Tudi za domov.

GORENJKI

Planinske
izdraviteljke, park v
slovenskem
planinskem svetu
Naše čokolade so
stalen vir moči. Zato
bomo v Gorenjki zato
vsake čokolade,
kupljene v slovenskih
planinskih kočah
prispevali v sklad
za obnovo gorstih
poti.

GORENJKI

Nevihta pod Sovatno

Kvišku po opranih poteh

*Plhava (levo), Bovški Gamsovec
in Sovatna (desno) 10 V. H.*

✍️ Jože Vogrin

Ko sem se nekega oktobrskega jutra vrnil s prckmurske trgateve, sem sklenil, da bom tri dni letnega dopusta, kolikor mi ga je še ostalo, izkoristil za planinske ture po vrhovih okoli Triglava. »Trgatev v oktobru, ali ni to že kar malo prepozno?» se bo vprašal kakšen Dolenjec. Trgatev na Dolenjskem je bila že 17. avgusta, je povedala teta, ko smo bili na obisku pri njej v Žužemberku. Sicer pa to ni nič novega, saj mi je Matija, ki je tudi od tam nekje doma, v šali povedal, da je pri njih vse prej. »Pri nas tudi žita žanjemo, ko so še zelena, le ajdo takrat, ko je bela.« Matija je šalivec posebne vrste, ki se rad pošali tudi na svoj račun. Je vnet zbiralec žepnih ur in ima v žepu vedno dve zanimivi uri, ki ju za zabavo rad potegne iz žepa in pogleda, koliko kažeta. Ampak samo takrat, kadar je kdo zruven, da ga ta potem vpraša, zakaj ima dve. Odgovor je vedno enak: »Ena kaže čas, ko je treba iti od doma, druga pa, kdaj moram priti domov.« Tista druga namreč krepko zaostaja za prvo in ga opravičuje, kadar se kje predolgo zadržuje.

Oktobrsko presenečenje

Ponedeljkovo jutro je bilo oblačno. »Zdaj pa imam dopust v hribeh, danes že ne bo nič!« Po-

gled skozi okno, skozi katero se lepo vidijo Kamniške in Karavanke, me je razočaral. To jutro so bile zastrte s sivimi oblaki. Pred poldnevom pa se je nenadoma zjasnilo in zasijalo je prijetno jesensko sonce. Hitro sem zbasal stvari v nahrbtnik in že čez dve uri sem bil v Vratih.

Severna stena Triglava je bila čista kot umita, planincev pri Aljaževem domu pa le za vzorec. Kako je tukaj lepo, če ni gneče, sem si mislil, ko sem jemal iz nahrbtnika stvari, ki jih ta dan nisem nameraval vzeti s seboj. Zdelo se je, kakor da je praznik, saj takega miru v Vratih že dolgo nisem doživel. Malo sem še posedel pod macesni za Aljaževim domom in užival v jesenskih barvah, potem pa sem se odpravil proti Luknji. Zanimivo je bilo videti bukve, ki so se kopalje v jesenskih mavričnih barvah. Nekaj je bilo še zelene, večina listja pa je bila že rumene, rjave in rdeče barve. Posobno barvo so imeli macesni, ki so kar žareli v ognjenih rumeno oranžnih odtenkih, temu spektru pa so dodali svoje še bele stene in modro nebo. Že na poti proti Bukovlju se nisem mogel upreti želji po fotografiranju. S seboj sem imel dva fotoaparata in stojalo. V enega sem vložil film za diapozitive, v drugega pa črno-belega. Črno-bela fotografija z bogatimi vmesnimi toni bo za prave fotografe za vedno ostala svojevrstna umetnost.

Sfenar in Stenarska vratca Tone Škarja

Kmalu zatem, ko sem zavil po odcepu s poti proti Luknji in odšel proti Sovatni, je nekje v Triglavskih stenah strahovito zabobnelo. Pomislil sem na kar precejšen podor skalovja. Čas gre pač neusmiljeno naprej in tudi skale, čeprav so trdne, niso večne. Najeda jih zob časa in kadar se od stene odkruši zajeten kos in zgrmi globoko v prepad, rcs ni mačji kašelj. Odmev groma je dolgo odmeval, potem pa utihnil nekje pri Begunjskem vrhu. Nadaljeval sem pot proti Stenarju, toda glej ga zlomka, ko sem se vzpenjal proti prelazu Na robah, je spet počilo kakor iz topa, tokrat nekje na Trentarski strani. Na nevihto v tem letnem času nisem računal, posebno ne ob vremenu, kakršno je bilo tisti dan. Kaj, če je kdo počil kakšnega gamsa, mi je prišlo na misel. Pok med gorami se sliši čisto drugače kot v dolini. Toda pravo presenečenje se je šele začelo. Nenadoma se je čez Sovatno, tam, kjer je bila še malo prej spokojna modrina neba, začel valiti velikanški črn oblak. Temna gmota, ki se je dotikala vrhov, se je tako hitro širila in pomikala proti severu, da je v hipu prekrila vse nebo nad vrhovi pred menoj. Nastala je tema, iz nje pa so nenehno švigale strele kot za stavo. Štel sem, približno vsake štiri sekunde je uskalo. Presencčen

sem obstal in nekaj trenutkov strmcl v nenadni pojav, potem pa potegnil pelcrino iz nahrbtnika in stekel pod bližnji previs Sovatne.

Predstava narave se nadaljuje tudi po nevihti

Sproščanje nevidnih sil v atmosferi je vedno zanimivo in takrat sem se zares znašel med gorami ob pravem času, saj je pred menoj začel pravi spektakel. Navajeni smo namreč videti bliske, ki švigajo na zemljo iz oblakov, tokrat pa so se kratki modri in rumeni bliski pojavljali le nekaj metrov nad zemljo in slišalo se je prasketanje, kakor takrat, kadar zagorijo drva v kaminu. Dogajanje v zraku je bilo osupljivo. Na nevarnost, ki bi me lahko doletela pod previsom pri tej igri narave, nisem pomislil, to je prišlo za menoj pozneje, ko je bila nevihta že mimo. Nekako po dvajsetih minutah se je izlilo, črna fronta se je oddaljila in spet je posijalo sonce. Igre narave pa še ni hotelo biti konca. Ko sem se vrnil na stezo, da bi nadaljeval pot, sem zaslišal močno šumenje nekje v stenah Triglava. Mislil sem, da je veter, ker pa je skrivnostno šumenje postajalo čedalje močnejše, sem le pogledal proti Triglavu in bilo je kaj vide-

ti; vsa severna stena je bila okrašena z belimi zavesicami, ki niso bile nič drugega kot majhni beli slapovi, ki so pri padanju v globino precej glasno šumeli in v katerih je iz skalovja po hudi nevihti odtekala voda. Krasna predstava, česa takega v hribih tudi še nisem videl. Kmalu po nevihti so se začele nad vrhovi pojavljati bele meglice in ker v megli ni videti nič zanimivega, sem se obrnil in se spustil nazaj v Aljažev dom ter v njem prespal.

Svetel dan, gamsje vragolije in vrh

Naslednje jutro je bilo kot umito. Spet se je naredil topel in prijazen jesenski dan. Kako vse drugače je, kadar se odpravimo na turo zgodaj zjutraj in ne popoldne, kot sem se jaz prejšnji dan. To planinci poznamo. Pa kaj, včasih se zgodi. Pri meni se je to zgodilo samo enkrat. Res pa je, da je gore treba doživeti in spoznati tudi z drugačne plati. Nekateri pravijo, da jih je treba doživeti v vseh letnih časih. Jaz sem jih, le dež me do takrat še ni dobil kje na prostem, kjer ne bi bilo nobenega zavetja. Kar malo smešno se mi zdi, da sem se velikokrat vrnil z gora tik pred dežjem. Večkrat se spomnim, kako me je Slavc nekoč na Višarjah nagovarjal, naj grem v cerkev in molim, da bi tudi on v hribih imel lepo vreme. V hribih ga je namreč vedno pošteno opralo, tudi če je odšel na turo v sončnem vremenu. Tako nikoli nismo vedeli, ali dežuje zato, ker je Slavc v hribih, ali je Slavc v hribih ravno takrat, ko dežuje. Kdo bi vedel; vemo le to, da je vreme pač velikokrat muhasto.

Tura na Stenar, na katero sem se odpravil tisto jutro, je bila prav prijetna. Spet sem bil sam, le gamsi so skakljali po melišču. Enemu tik pod steno očitno ni bilo prav, da sem se pojavil v njihovem revirju. Najprej je zapiskal, potem pa nekajkrat poskočil na mestu in sprožil kup kamnjenja. Prikotalilo se je skoraj do mene. Ustavil sem se in ga oponašal pri piskanju. Pa mu tudi to ni bilo všeč. Dvakrat je nejevoljno sunil z rogovi, potem pa izgubil za skalo. Verjetno sem prav tega gamsa pozneje zasabil nad prepadom, ko sem zavil s prelaza v strmino Stenarja. Kar naskrat se je pojavil nekaj metrov pred menoj, pod grebenom. Dclal sem se, kot da ga ne vidim, in čisto počasi jemal iz nahrbtnika fotoaparata. Medtem

 Jože Vogrin

je rogač izgubil za greben. Zdaj je moj, sem si mislil in že sem videl, kako ga bom presenetil na grebenu, ko se mu bom potihoma približal. Da bi mi ušel? Nima možnosti, saj je onstran grebena skoraj navpična stena. Bal sem se le, da me bo spodnesel, ko se bo obrnil in skočil nazaj mimo mene. Pa je rogatec presenetil mene. Ko sem prilezel na vrh grebena, ne višjega od treh metrov, in počasi, tiho pristavil fotoaparata k očesu, gamsa ni bilo nikjer. Izgubil je kot kafa. Toda kako in kam? Saj ni duh. Kaj če je skočil z grebena v prepad? Pogledam čez skale in ga vidim kakih sto metrov niže na melišču. Nepremično je stal in gledal navzgor, kakor da bi hotel reči: »Pa se ti spusti sem dol, če si upaš!« Večkrat imamo priložnost opazovati, kakšne vragolije počenjajo gamsi v skalah, zelo rad bi pa videl, s kakšnimi skoki je temu uspelo priti dol.

Razgled s Stenarja v kristalno čistem ozračju je bil pravo razkošje. Kar nekaj ur sem si ga privoščil. V hribih imam vedno občutek, da se je čas ustavil. Vedno je vse tako, kot je bilo. Medtem pa je v dolini toliko sprememb, da se te včasih loteva nostalgija, ker ni več tako, kot je bilo v »dobrih starih časih«. ◻

Zaprta pot v Karnijskih Predalпах

V majski številki smo objavili sliko bivaka A. Vaccari pod Cridolo. Slika je tja zvonila našo bralko, ki nas je potem obvestila, da je zavarovana plezalna pot G. Olivato s prelaza Mauria proti temu bivaku trenutno tako poškodovana, da je zaprta. Do bivaka se da priti po poti številka 340 iz Val Cridole ali po 348 s Passa della Mauria.

Stenar, Križ in Bovški Gamsovec

© Vladimir Habjan

Avtor v prejšnjem prispevku opisuje svojo pot od Aljaževega doma v Vratih skozi dolino Sovatne na Stenar. Ker se lahko skozi Sovatno povzpne kar na tri »velike« vrhove v okolici Triglava, smo v svoj »info« vključili vse.

Koče: Pogačnikov dom na Kriških podih (2050 m). Stoji na Kriških podih med samimi vršaci: Planjo, Razorjem, Pihavcem, Bovškim Gamsovcom in Križem. Dostopi: iz Vrat skozi Sovatno (4 h, zahtevno), iz Trente skozi Zadnjico (4-5 ur) ali iz Krnice čez Kriško steno (4-5 ur, zelo zahtevno). Dom je odprt v poletni sezoni. Bivak IV Na Rušju (1980 m) je naš največji bivak (za najmanj 10 oseb, ni zaklenjen). Najbližji dostop je iz Vrat (2 h 30).

Stenar, 2510 m, je mogočna gora nasproti Triglavu. Verjetno je najznačilnejši pogled nanj s poti v Vrata (značilna »bradavička« na vrhu). Na vse strani razen proti jugozahodu je prepaden, zato je označena pot speljana na vrh ravno od tam. Dostopi so dolgi in naporni. Eden najlepših pogledov na Triglav, še posebno na Severno steno!

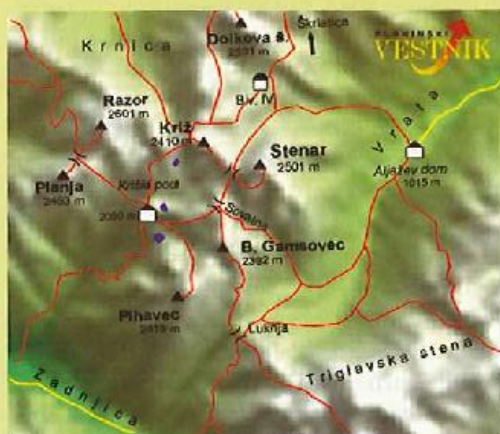
Dostopi:

- **Iz Vrat.** Od Aljaževega doma (1015 m) skozi dolinico Sovatne na Dovška vrata (2180 m, tu in tam jeklenica) in po jugozahodnem pobočju na vrh (4 h 30, zahtevno);

- **od Pogačnikovega doma.** Po valovitem kraškem svetu na Dovška vrata (2180 m) in enako na vrh kot pri prejšnjem opisu (zahtevno, 2 h);

- **od Bivaka IV.** Po brezpotju do Stenarskih vratc (2295 m) in po označeni poti na vrh (1h 30-2 h, zahtevno, sneg v zgodnjem poletju).

Bovški Gamsovec, 2392 m, stoji na južni strani Dovških vrat, nasproti Stenarja. Tudi s tega vrha vidimo Triglav v vsej njegovi veličini. Vrh je nekoliko teže dostopen kot Stenar. Označena pot vrh preči.

Dostopa:

- **Iz Vrat čez Luknjo** (1758 m; do tja iz Vrat, 2 h, ali iz Trente, 3 h). Po prostranih razglednih travnatih strminah na južni strani Gamsovca do skalnega vršnega dela (jeklenice) in vrha (1 h 30-2 h, zahtevno);

- **z Dovških vrat** (2180 m; do tja iz Vrat skozi Sovatno, 3 h, ali od Pogačnikovega doma, 45 min). Po izpostavljenih policah do grebena in vrha (30 min, zahtevno).

Križ, 2410 m, je podolgovata gora na severni strani Dovških vrat. Tudi ta vrh označena pot preči, drugih poti nanj pa ni.

Dostopa:

- **od Pogačnikovega doma** čez Bovška vratca. Po valovitem kraškem svetu čez Kriške pode na Bovška vratca (2375 m) in po severnem grebenu na vrh (tik pod vrhom prag, klini, jeklenica, 1 h 30);

- **s Stenarskih vratc** (2295 m; do tja iz Vrat skozi Sovatno, 4 h, ali iz Vrat mimo Bivaka IV, 3 h 30-4 h). Po južnem grebenu na vrh (klini, jeklenica, zahtevno, 30 min).

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe (Planinska založba), Andrej Stritar: 111 izletov po slovenskih gorah (Sidarta), Tine Mihelič: Julijske Alpe, Severni pristopi (Sidarta).

Zemljevid: Triglav (1 : 25.000, Planinska založba). ○

Vrh prijateljstva – Petzeck (3283 m)

Sreča je s pogumnimi

✍ Martin Oblak

Sledim člankom v PV z opisi dostopov na nekatere vrhove prijateljstva oziroma o primernosti vodnika iz leta 1996. Ko sem se pred več leti seznanil z idejo vrhov prijateljstva, sem se zanj takoj navdušil, z leti pa sem navdušil tudi nekaj planinskih prijateljev iz grosupeljskega PD. Neformalno sem postal tudi vodnik na te vrhove, čeprav brez licence. Poleg naših vrhov smo obiskali že veliko avstrijskih in tudi italijanskih. Eden izmed pomembnih razlogov za vzpon je bil tudi ta, da so številni vrhovi na našem narodnostnem ozemlju in bi bilo primerno, da bi bila v vodniku poleg italijanskih in nemških imen navedena tudi slovenska, če jih seveda poznamo. Če so pri nekaterih slovenskih vrhovih navedena nemška, ne vidim razloga, da ne bi mogli tudi za preostale napisati slovenskih imen, še posebno zdaj, ko je slovenščina tudi eden izmed uradnih jezikov EU. Tudi tukaj naj se izvajata promocija in afirmacija Slovenije in slovenščine. Saj je bil narodnostni vidik eno prvih načel Jakoba Aljaža! S tem pa bi tudi mlajše rodove seznanjali, kje je bilo nekoč slovensko narodnostno ozemlje. Mlajši Slovenci že po večini hodijo v Klagenfurt in ne v Celovec ... S čim večjim obiskom teh gora jim bomo dali tudi slovenski pečat.

Aklimatizacija na Keeskopfu

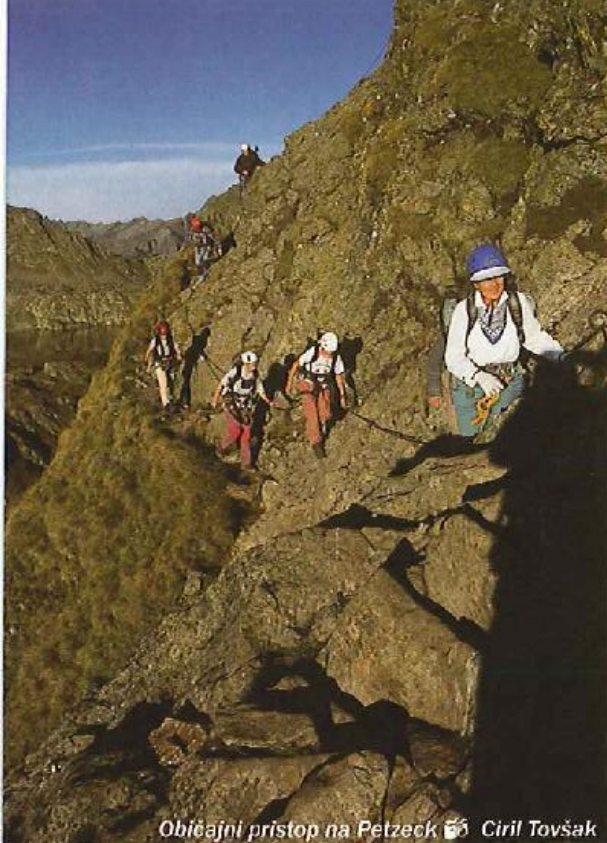
V tem prispevku pa bom opisal naš vzpon na Petzeck, najvišji vrh skupine Schober, s katerega je enkratni razgled na celotne Visoke Ture. Ker je v bližini še drugi vrh prijateljstva, Keeskopf (3081 m), smo se za boljšo aklimatizacijo namenili osvojiti tudi tega. Ker najlažja pot na Keeskopf pelje po dolini Gradental mimo koč Adolfa Nossbergerja, smo pot začeli v kraju Döllach v dolini Mölltal. Po Gradentalu se da z jeklenimi konjički pripeljati vse do približno 1700 m. Nato smo sledili poti št. 916, ki nas je vodila prek zanimivega mokrišča Gradenmoos,

zbirališča voda z vseh vrhov, ki obkrožajo zgornji del doline Gradental. Na južni strani je najvišji Petzeck, na zahodu dolino končuje Keeskopf, na severni strani pa Hornkopf; oba sta le nekoliko nižja od Petzcka. Imenitna družba tritisočakov z zelo zahtevnimi pristopi. Voda iz mokrišča Gradenmoos teče v dolino v zelo lepih slapovih. Od njega se svet strmo vzpne proti koči A. Nossbergerja, h kateri vodita dve poti. Vzpel smo se po levi, sestopili pa po desni. Vzpona od parkirišča do koč je za dobri dve uri. Koča leži na 2488 m, v enkratnem okolju ledeniških jezer in tritisočakov.

Prvi dan smo načrtovali vzpon na lažji Keeskopf. Ker je nanj dobri dve uri hoje, smo večino opreme odložili v koči, saj glede na opis vzpon ni zahteven. Usmerili smo se po poti, ki vodi čez škrbino Graden Scharte do koč Lienzer. Malo pred prelazom smo se kar povprek usmerili proti vrhu. Vmes smo našli tudi nekaj močitev, ki pa so bili zaradi svežega snega kar težko vidni. Po dobrih dveh urah smo prišli na vrh. V tem času se je precej zjasnilo in imeli smo lep razgled na vrhove od Hochschobera (3242 m) na zahodu do Petzcka na jugovzhodu, seveda pa tudi na vse okoliške doline. Pritegnila sta nas Petzeck in pot, po kateri naj bi ga osvojili. Opazil sem strmo belo zajedo na desni strani glavnega vrha; verjetno bo to smer našega vzpona. Vrnili smo se v kočo in oskrbnik nam je to potrdil. Začeli smo dvomiti, še posebno, ker moja žena in kolegica nista bili vajeni tako zahtevnih vzponov.

Vožnja s splavom in ogled poti

Po kratkem počitku smo se nekoliko razvedrili na zanimivem splavu na jezeru pod koč; skoraj bi se konec julija okopali v ledeni vodi. Res je bila mrzla, saj jezero vso vodo dobiva naravnost iz ledenikov. Ker smo imeli še dovolj časa, smo se odpravili na raziskovanje poti proti Petzcku. Na karti je namreč vrisana neoznačena pot od koč proti vrhu. Ta pot me je pri na-

Običajni pristop na Petzeck Ciril Tovšak

črtovanju navdihnili, da bi Petzeck osvojili po njej, preprosto zato, da nam ne bi bilo treba hoditi nazaj v dolino in se nato iz nižje, sosednje doline Wangenitztal mimo kočice Wangenitzsee povzpeli na vrh. Temu smo se želeli izogniti, vendar je usoda hotela, da smo potem tudi to kočico obiskali. Tako smo po tej neoznačeni poti šli proti krnici pod Petzckom. Prišli smo do bočne morene, se še nekoliko povzpeli po njej, ker pa se je bližal večer, smo se vrnili. Še pred spanjem smo sklenili, da se zjutraj po tej poti povzpemo na Petzeck. Žena je bila sicer proti in je omenila, da ne bo šla z nami in da nas bo počakala pri koči ali kje v bližini.

Zahteven vzpon po strmem ozebniku

V koči se je proti večeru nabralo še nekaj gostov, gneče pa ni bilo. Spanje v sobi je bilo udobno, ker imajo svojo elektriko, pa tudi dovolj tople vode za umivanje. Kje je tako udobje v naših kočah? Zjutraj smo se dobro spočiti odpravili na pot, žena pa je še nekoliko posmrčala. Po slabi uri vzpona smo bili pod ozebnikom. Dereze so se dobro oprijemale trdca, skoraj ledcne-

ga snega, saj je ozebnik na severnem pobočju in dolgo v senci. Janez, takrat še alpinistični pripravnik, podpisani ter kolegica Vera smo se odločili, da poskusimo, kolegica Ivanka pa se je nekoliko zbalala strmine in se je vrnila delat družbo moji ženi. Uredili smo si opremo, se navezali, zaradi lažjih nahrbtnikov pa smo palice pustili spodaj. Ko jih le ne bi! Začeli smo vzpon na višini približno 2800 m. Snežišče je po dobrih sto metrih postajalo vse bolj strmo in po moji oceni je bil naklon že več kot 50 stopinj. Ko se je na levi odprl kopen del stene in ponujal lažji vzpon, je Janez predlagal, da se obrnemo tja, ker je ozebnik postajal vse strmejši in bi potrebovali po dva cepina. Usmerili smo se proti skalam, sneli dereze, se razvezali in vsak po svoje začeli iskati lažje prehode. Kar lepo smo napredovali proti levi, vendar smo morali biti izredno pazljivi zaradi zelo krušljivega terena. Granit na teh višinah namreč poka in razpada v plošče, te so naložene druga na drugo in na njih lahko hitro odjezdíš tja, od koder si prišel. Preplezali smo nekaj zahtevnejših delov, Janez je rekel, da so bili nekateri III. težavnostne stopnje. Prek navpičnega roba smo priplezali na širok plato, pokrit s širokim ledenikom. Do vrha, ki smo ga že videli, ni bilo več daleč, vzpon pa tudi ni bil prezahteven. Približno ob 10. uri smo že bili na njem. Obsijalo nas je neverjetno toplo sonce, bilo je skoraj brezvetrje, zadovoljstvo nad osvojenim potjo pa neskončno. Razgled je bil izreden. Ker je Petzeck v tem delu najvišji in najjužnejši tritisočak, ga je skoraj nemogoče opisati. Visoke Ture od Grossvenedigerja pa vse do Hochalmspitze so bile kot na dlani. Osrednjo pozornost pa vsekakor pritegne Veliki Klek na severu, ki ga nekoliko zakriva Hornkopf.

Dolg in naporen sestop

Zadovoljstvo nad doseženim je bilo vsekakor veliko, vendar nas je čakal zelo zahteven sestop. Začeli smo debato, kako nazaj. Palice spodaj so vabile, za sestop po smeri vzpona je govorilo tudi to, da je neprimerno krajša kot varianta mimo Wangenitzsee Hütte, ki bi trajala kar 5 ur. Vendar pa je krušljivost terena opozarjala na previdnost. Janez, alpinist, se je odločil, da bo sestopil po smeri vzpona, z Vero pa sva izbrala

Poledenelo snežišče tik pod vrhom
Marjan Bradeško

daljšo varianto. Del poznejše poti mi je dal vedeti, da sva ravnala prav. Sledil je lep, nezahteven, na nekaterih delih kar uživaški spust do omenjene kočice, ki je pravi biser v dolini s čudovitimi jezери na višini 2508 m.

Po pivu in dobri kavici je bilo treba nadaljevati pot; spet se je vzpela nad višino Triglav. Ker pa je bilo to sredi dneva na južnem pobočju, nama je bilo vse, kar sva imela na sebi, odveč. Še dobro, da sva v koči napolnila posodo z vodo, želodec pa s pivom. Kar hitro sva se vzpela na škrbino Kreuzsee Scharte, se nekoliko spustila po ozki in strmi polički in opazovala Lienško kočico v dolini Debanttal pod seboj. Nato sva morala prečkati nekaj ledenikov in se vzpeti na škrbino Hoch Graden Scharte več kot 2800 m nad morjem. Po skoraj 4 urah sva zagledala kočico A. Nossbergerja globoko pod seboj. Spet sva si morala namestiti dereze in vzeti v roke cepina. Vrv je žal odnesel Janez, pa bi jo tedaj zelo potrebovala. Zelo strmi zasneženi spust po precej razmehčanem snegu je zahteval vso pozornost, grozilo pa je tudi padajoče kamenje, saj je bilo v snegu vse polno njegovih sledi. Jaz sem delal gaz, Vera pa mi je počasi sledila. Koraki so morali biti več kot 100-odstotno zanesljivi, saj je bilo dno strmine daleč spodaj. Vera je začela nekoliko zaostajati, zato sem jo malo počakal, nato pa se je pri veliki skali sredi pobočja

strmina unesla. Zaradi bojazni pred padajočim kamenjem sem zbral ves pogum in se začel drčati naravnost navzdol. K temu sem vzpodbujal tudi Vero, vendar ni zbrala dovolj poguma. Tedaj sem spoznal, da je bilo res bolje, da sva šla po tej smeri, saj si ne morem predstavljati, kako bi sestopala po smeri vzpona. Šlo mi je odlično in v nekaj minutah sem bil v vznožju, na varnem. Vero sem moral čakati več kot četrt ure. Imela sva srečo, da sva tudi tokrat srečno sestopila. Po lažjem svetu ob jezeru, po katerem smo prejšnji dan veslali na splavu, sva se po štirih urah in pol vrnila h koči, kar precej izčrpana. Zaskrbljena žena naju je pričakala s toplo juhuco in kavico, Janez pa, ki je bil po dobrih dveh urah že v koči, s hladnim pivom. Osrbnik je vsem trem čestital za opravljeni vzpon in sestop, rekoč, da ga zmorejo le redki alpinisti. Sledil je še lep spust v poznem popoldnevu do jeklenih konjičkov, tokrat mimo pravih konjičkov na Gradenmoosu. Seveda sem moral ženi in prijateljici Ivanki obljubiti, da ju bom nekoč popeljal na obljubljeni Petzeck po južni strani, mimo pravljlične Wangenitzseehütte. Obljube zaradi objektivnih razlogov še nisem izpolnil, sem pa slast celodnevnega čakanja okusil tudi sam pod Matterhornom, ko se zaradi srčnih težav nisem mogel pridružiti alpinistu Janezu in prijatelju Martinu pri vzponu nanj. ○

Petzeck 3283 m

→ Andrej Mašera

Skupina Schober, ki leži južno od skupine Grossglocknerja v Visokih Turah, je med našimi gorniki sorazmerno malo znana, čeprav ji je uspelo ohraniti prvobitno pristnost nedotaknjene narave in je vsekakor vredna obiska. Tam si z avtomobilom in žičnicami ne bomo kaj dosti pomagali, velike višinske razlike bomo morali premagati kar peš. Vendar je ta neoskrunjeni kotiček Alp zelo zanimiv in privlačen, številni vrhovi so drzno ošiljeni, pokrajino zaljšajo slikovita jezera, tudi ledenikov ne manjka, čeprav jih, kot tudi drugod, krepko pobira. Dobro oskrbovanih koč je dovolj, po večini ležijo v zatrepih dolin, ki se globoko zajedajo v gorstvo. Med tritisočaki skupine Schober so za obisk privlačni vrhovi Roter Knopf (3281 m), Glödis (3206 m), Hochschober (3240 m), Hoher Prijakt (3064 m), predvsem pa Petzeck, ki je tudi najvišji.

Petzeck je lepo oblikovan skalnat vrh s strmo, skoraj 1000 m visoko severno steno, medtem ko proti jugu kaže nekoliko pohlevnejšo podobo. Jugozahodno od njega leži ledenik Graden Kees, jugovzhodno pa precej manjši Prilitsch Kees; pri običajnem vzponu se obeh niti ne dotaknemo. Drugače pa je, če se skušamo na Petzeck povzpeti po strmih žlebovih na severni strani, ki so seveda zasneženi oz. poledeneli.

Pristop do Izhodišča: Skozi karavanški predor in po avtocesti do Spittala, tam pa proti zahodu po dolini Drave skoraj do Lienza. Malo pred njim desno navzgor in čez prelaz Iselsberg v dolino reke Möll do vasi Mürttschach. Tam zapustimo cesto, ki gre naprej proti Heiligenblutu, pod Großglockner. Zavijemo proti zahodu, v stransko dolino Wangenitztal, do planine Wangenitzalm (1371 m).

Vzpon: S planine nadaljujemo pot po dolini

navzgor mimo slikovitih planin do kočice Wangenitzsee (2508 m), ki leži ob istoimenskem jezeru, in jo dosežemo po 4 urah vzpona. Najbolje je, če v njej prenočimo. Od kočice gremo po markirani poti št. 927, ki gre najprej nekaj časa proti vzhodu, nato pa zavije naravnost proti severu čez skalnato pobočje do vznožja krnice Kruckel Kar, ki se spušča s škrbine Petzeck Scharte (3034 m). Pot postane strmejša in v kratkih serpentinah premaga 400 m visoko skalno zaporo, ki se izteče na širni uravnavi na višini 3136 m. Tam v zgodnji sezoni naletimo na položno snežišče, pozneje pa na melišče, po katerem brez težav v kratkem dosežemo razgledni vrh. Od kočice rabi- mo za vzpon 3 ure.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona (4 h 30-5 h).

Težavnost: Vseskozi dobro markirana in zavarovana pot zahteva zanesljiv stop, predvsem pa dobro fizično pripravljenost. Ker je vseskozi izpostavljena soncu, je lahko v vročih poletnih dneh zelo naporna.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Bruckmann, München.

Zemljevid: AV-Karte Schobergruppe. Blatt 41, 1 : 25 000. ○

Gorska reševalna služba svetuje

Priporočila za varnejšo hojo in gibanje v gorskem svetu

Priporočila in pravila za varno hojo ponavljamo vsako leto, tako kot se pojavljajo tudi nesreče. Osnovna dolžnost vseh planincev je, da opozorila upoštevajo in z njimi seznanjajo tudi druge obiskovalce gora.

- Na začetku sezone izbirajmo cilje, na katere vodijo poti po južnih stranh. Na severnih straneh je še sneg.
- Če naletimo na snežišče, ki nima varnega izteka, in smo brez opreme (cepina in dercz), se vrnimo.
- Preden se odpravimo na daljšo, celodnevno turo, opravimo nekaj krajših tur, da dobimo kondicijo in s tem preizkusimo sebe in opremo.
- Seznanimo se, kaj pomeni oznaka poti: lahka, zahtevna, zelo zahtevna; kakšne težave nas bodo čakale in kakšno opremo bomo potrebovali.
- Kupimo ali si v knjižnici sposodimo kakšno knjigo o gibanju v gorah, nevarnostih, prehrani, opremi, vremenoslovju - in jo preberimo.
- Ture začenjajmo zgodaj, da se izognemo popoldanskim nevihtam.
- Za dolge ture si raje vzemimo dva dneva.
- Na turah, ki so označene kot zahtevne, obvezno uporabljajmo čelado, na zelo zahtevnih pa še samovarovalni komplet. Za vzpenjanje po jeklenicah so koristne rokavice - najbolj kolesarske.
- Če že hočemo navezati manj izkušenega na vrh, se naučimo vsaj osnovnih vozlov in pravičnega varovanja.
- Tudi poleti imejmo v nahrbtniku kapo in rokavice. Baterija, prva pomoč, alufolija naj bodo stalno v nahrbtniku.
- Vpisujmo se v vpisne knjige.
- Veliko se nas bo odpravilo v tuje gore, kjer bomo hodili po ledenikih. Upoštevajmo navodila o varni hoji po ledenikih in se naučimo reševanja iz ledeniških razpok že doma.
- Sleherno leto moramo svoje cilje izbirati postopno, tako glede trajanja izleta in višinske razlike kot tudi težavnosti.
- Ko gremo v gore v skupini, se nikoli ne ločimo od nje. Vedno hodimo skupaj. Če smo se odločili, da gremo na turo skupaj, se tako tudi vrnimo.
- Na zahtevnih poteh upoštevajmo, da so poti in varovala lahko tudi poškodovani. V interesu varnega gibanja po gorskem svetu je, da se planinci informiramo o dejanskem stanju poti in markiranja. Podatek o poškodbah poti ali varoval sporočimo na Komisijo za pota PZS.
- Mobilni telefoni nam lahko v primeru nesreče veliko pomagajo oz. zelo skrajšajo odzivni čas do prihoda reševalcev na mesto nesreče. Zato vzemimo telefon s seboj na turo. Baterija naj bo napolnjena; ne uporabljajmo ga po nepotrebnem. Vendar naj telefon ne bo izgovor za brezglavo divjanje po gorah. Zaradi zelo razgibanega terena imejmo v mislih, da pokritost gorskega sveta s signalom našega aparata ni popolna in možnost sporočanja naše morebitne stiske ni zanesljiva. ○

Čopov steber v Triglavski steni

Vzpon, ki se je zapisal med legende

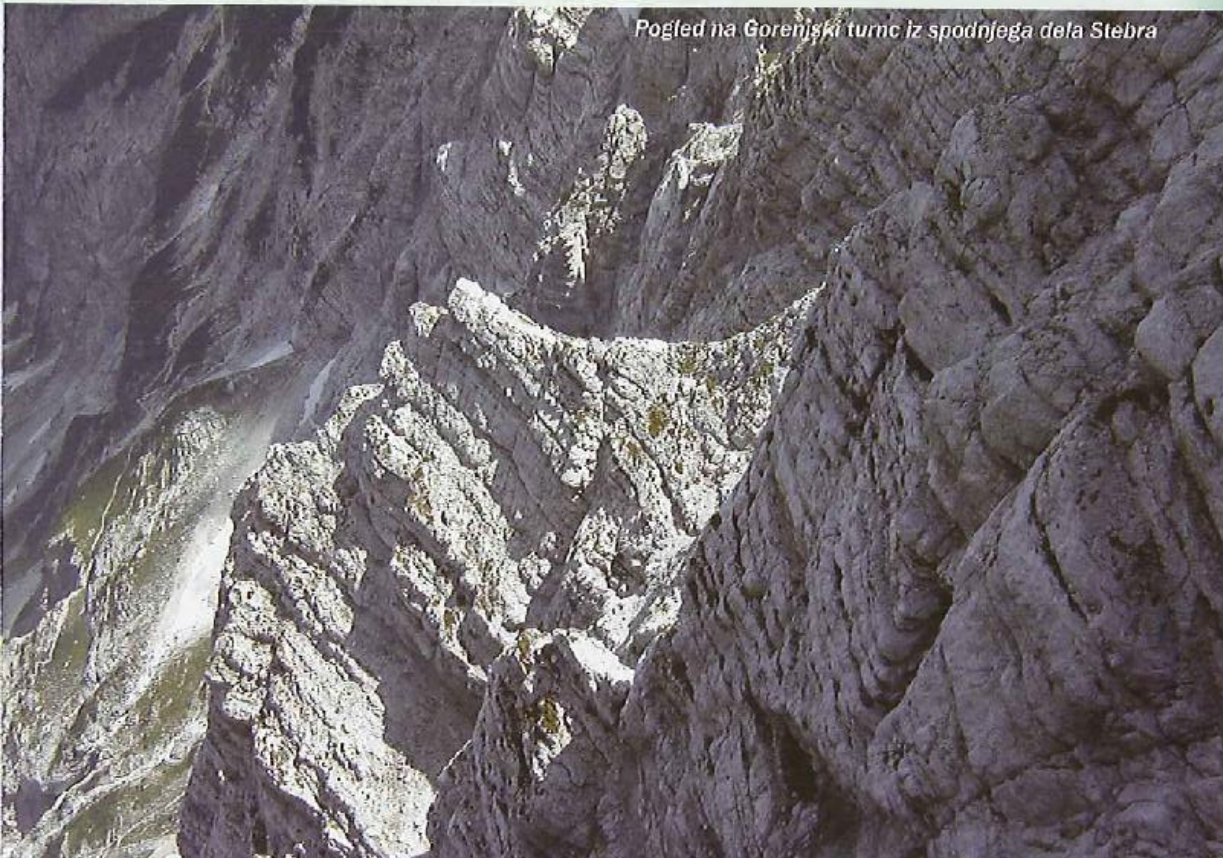
Nc vem, ali je v naših stenah še kakšna smer, o kateri bi se toliko govorilo, in nc vem, ali je pri nas sploh kakšna smer, ki bi svojo razburljivo zgodovino tako odkrito postavljala pred oči javnosti, tudi tiste, ki je sicer alpinizem in dogajanje v zvezi z njim ne zanimata prav posebno. Čopov steber se je pač zapisal med legende. Legendarna je smer sama, legendarna pa sta tudi njena avtorja. Eden, tisti, ki je smeri dal ime, še posebno. Menda ga ni Slovenca, ki ne bi vsaj kaj malega vedel o Čopovem Joži z Jesenic, slovitcm plczalcu skalašu, gorskem reševalcu in vodniku. Tisti pa, ki jim je alpinizem blizu, enako spoštljivo govorijo tudi o Joževi soplczalki Pavli Jesihovi.

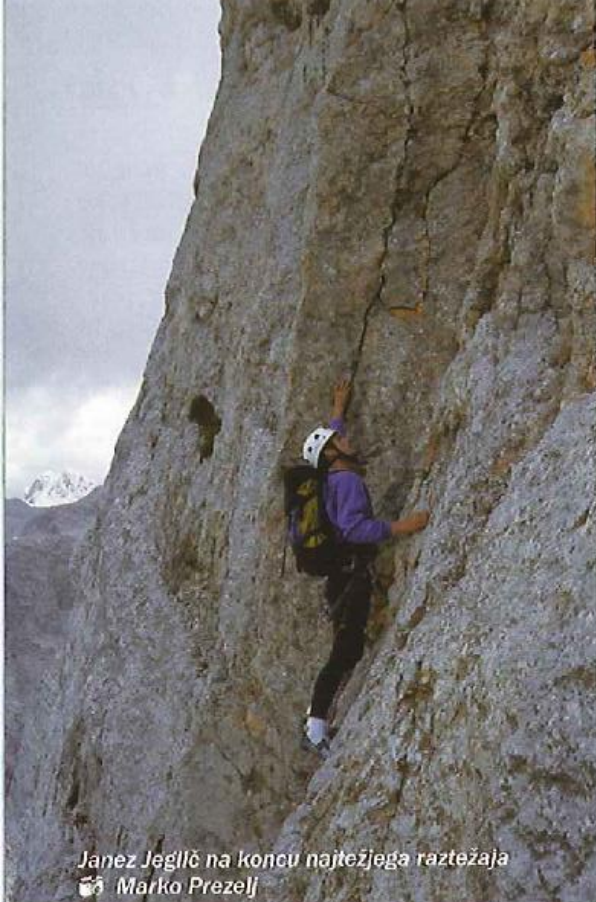
Zgodba je stara šestdeset let, vendar njene korenine segajo dlje v herojsko dobo slovenskega alpinizma, v leta med obema velikima svetovnima vojnama, ko so predvsem skalaši v slovenskih stenah pisali knjigo prvenstvenih osvajanj. Velike stene in težke smeri so bile druga za drugo premagane, v največji in najmogočnejši, Triglavski severni steni, pa je ostajal nedota-

knjen, deviški, osrednji steber. Rahlo so se ga dotaknili skalaši Čop, Potočnik in Tomišek, ko so preplezali Gorenjsko smer prek slovite Ladje v vzhodnem boku, ter Nemca Prusik in Szalay, ki sta svojo smer, imenovano Prusikova, potegnili po zahodnem boku osrednjega stebra. In to je bilo do druge vojne vse.

26. junija 1945 je bilo v Vratih mirno, kot da vojne, ki se je končala pred poldrugim mesecem, nc bi bilo. Dolina je bila kot zapuščena, še bolj pa mogočna stena nad njo, le dvoje plczalcev se je navezovalo na vrv pri vstopu v dobro staro Nemško smer. Seveda, bila sta Joža Čop in Pavla Jesih, sprva namenjena »kar tako malo pogledat po steni«, obujat bogastvo predvojnih spominov, predvsem pa potešit skelečo željo po stiku s triglavskimi skalami, ki sta jo morala z muko zadrževati v sebi dolga štiri leta vojne. Vendar je predvsem Joža ves čas potihom mislil na steber, mislil in to misel nekje na Zlatorogovih policah tudi na glas povedal. Kadar pa se je on za kaj odločil, je ni bilo sile, ki bi ga odvrnila od tega. Velika pustolovščina se je tako začela.

Pogled na Gorenjski turnc iz spodnjega dela Stebra

Janez Jeglič na koncu najtežjega raztežaja
 Marko Prezelj

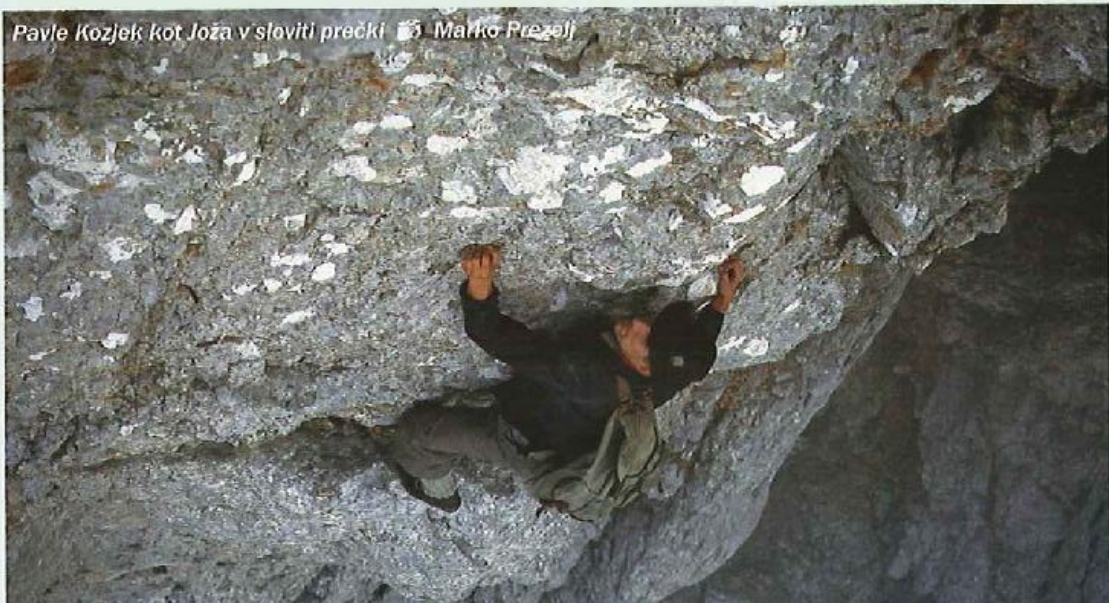
ralo biti tudi v skriti kamrici srca slehernega goram zapisanega človeka, kajti to, kar je storil Joža potem, ko je mojstrsko zmogel grozeče previse osrednjega stebra, presega meje dolžnosti. Ne le, da je odhitel po pomoč za obnemoglo Pavlo, ki je ostala v steni, ampak se je z reševalci takoj vrnil na rob stene in vodil reševalno akcijo. Po treh dneh nečloveških naporov, po dveh neudobnih bivakih brez prave opreme, kakršno poznamo danes ... Še zdaj, po šestih desetletjih, lahko zgolj ugotavljamo, da je šlo za dejanje velikega mojstra, predvsem pa velikega človeka, in zato se lahko le strinjamo s Francetom Avčnikom, prvim izmed ponavljavcev smeri v stebri, ki je odločno poimenoval smer po prvem, ki jo je preplezal. Naj bo Čopov steber, je zapisal.

Čopov steber je bil veliki finale skalaške generacije in je dolga desetletja ostajal preizkusni kamen za mlade alpinistične rodove, ki so začeli stopati v svet šeste težavnostne stopnje. Kdor je »zlezal Čopa«, je bil goden za clito. In tako je menda še danes, čeprav so sodobni ekstremisti meje zmogljivosti prestavili krepko više, v večje previse in težje stene. Čopov steber je bil in ostaja alpinistični izziv, tako kot tista druga klasična smer v Špiku, Mirina Direktna. To sta smeri, ki ju pravi alpinisti preprosto morajo preplezati.

Omenili smo že burno zgodovino te smeri in res so njene skale vidle veliko veselja, veliko žalosti in obupa, videle so mojstre pri delu in

Tisto, kar se je potem štiri dni dogajalo v steni, je dobro znano in je bilo velikokrat natančno opisano. O tem tako v alpinističnem kot v moralnem pogledu velikem dejanju, katerega glavni junak je bil Joža Čop, imamo Slovenci celo roman (Tone Svetina: Stena), zapisano pa bi mo-

Pavle Kozjek kot Joža v slaviti prečki Marko Prezelj

Varovallšce pod zadnjim raztezajem, je na izpostavljeni polički. Boris Strmsek

takšne, ki njenim izzivom nikakor niso bili kos. Videle so hitre in počasne naveze, videle so samohodce; pravzaprav je bil prvi samohodec v stebri kar Čopov Joža sam, saj je nenavezan izplazal prek morda najtežjega mesta v celotni smeri, izjemno izpostavljene previsne izstopne prečnice, v lažji svet tik pod robom stene. In potem je sledilo dejanje, ki ga lahko uvrstimo ob bok Čopovemu. Prvi zimski vzpon, ki so ga leta 1968 opravili Stane Belak - Šrauf, Aleš Kunaver in Tone Sazonov - Tonač. Prava drama v pobeselem snežnem neurju je trajala teden dni in spravila na noge skoraj vse slovenske gorske reševalce, vendar jim k sreči ni bilo treba v akcijo, v kateri glede na nemogoče vremenske razmere tako ali tako ne bi veliko opravili. Zimski junaki so izplezali sami in tudi sami sestopili do Velega polja. Tam jih je čakalo močno reševalno moštvo.

Čopov steber je doživel tudi filmski krst s celovečernim filmom Matjaža Fištravca, v katerem sta Joža in Pavlo igrala gledališka igralca Borut Veselko in Mirjam Korbar, v resničnih plezalnih prizorih pa sta ju zamenjevala njuna

naslednika Marija Štremfelj in Pavle Kozjek. Kolikokrat pa je bil steber »tarča« najrazličnejših snemanj in fotografiranja, ne ve nihče; vemo le, da ni knjige ali monografije o Julijcih, v kateri ne bi imela častnega mesta slovita podoba v zatrepu doline Vrat - Triglavska severna stena.

Naj mi bo na koncu dovoljeno še nekaj osebnega. S Čopovim stebrom sem se prvič srečal, ko sem komaj prestopil prag jeseniškega alpinističnega odseka. Bilo je davnega julija 1963, ko sva nekega lepega dne pod skrbno plezalsko roko Tineta Miheliča in mojstranskega Tenzinga, Lojza Pezdirnika, neučakano hitela po Zlatorogovih policah proti Gorenjskemu turncu podpisani in njegova jeseniška vrstnica Jožica (takrat še Trček, pozneje pa Belak). Brez izkušenj s šesto stopnjo sva varno »spravljena« na vrh najinih soplezalcev zmogla to čudovito smer; sam sem se pozneje še vračal k njej. Le kdo se ne bi vračal k simfoniji strmega plezanja, elegantni navpičnici, ki ne vodi le na vrh mogočnega stebra, ampak, nekoliko čustveno rečeno, prav med zvezde.

Planinski vestnik praznoval na Sv. Ani

✍ Zdenka Mihelič ✎ Miran Kozina

»Hm, kako pa naj se zadeve lotimo?« me je prečsnilo, ko nas je predsednica Meddruštvenega odbora planinskih društev Ljubljana Marinka Koželj Stepic vzpodbudila k organiziranju jubilejnega, 35. tabora MDO PD Ljubljana. Planinsko društvo Ribnica je namreč prvič organiziralo tabor. Toda rekli smo si: če smo leta 2003 uspešno organizirali in izpeljali tridnevno proslavitev 10-letnice naše planinske kočice pri Sv. Ani na Mali gori, leta 2004 pa krasno prireditev ob praznovanju četrto stoletja našega društva, ni šment, da ne bi dobro izpeljali tudi tabora MDO PD Ljubljana.

In res. Zagnani, kot smo, smo v društvu na upravnem odboru takoj imenovali organizacijski odbor za pripravo 35. tabora MDO PD Ljubljana, si razdelili naloge in stvar je stekla. Tako kot preostale je tudi mene čakalo kar nekaj nalog, med njimi priprava spremljajočega ter kulturnega programa tabora. Pa se človek spet zamisli, šmčnta trobenta, kaj naj najdem ideje? Predsednica MDO PD Ljubljana je namreč predlagala, da damo jubilejnemu taboru še dodaten pomen. Potekal naj bi z geslom Za življenje zdravo v gorsko naravo ter – še pomembnejše – v

sklopu akcij ob 110-letnici izhajanja Planinskega vestnika. Seveda je organizacijski odbor priklimal, kako pa zadevo izpeljati, bo pa tako ali tako najbolje vedela spodaj podpisana, so se vsi strinjali. Modro sem molčala, a zaupanje mi je godilo in ideje so se mi že začele prerivati v glavi. Torej smo šli veselo na delo, vsak izpolnit svojo nalogo.

Zima se je prelevila v pomlad, poganjali so »fedrčki«, ptički so veselo peli, srca so se ogrevala ... Drugače povedano – dan D se je bližal precej pospešeno. A tudi kulturni program je dobival obliko. Kako na proslavi posvetiti posebno pozornost Planinskemu vestniku in njegovemu rojstnemu dnevu, smo premleli tudi s predsednico Marinko Koželj Stepic in urednikom Vestnika Vladimirjem Habjanom. Ker je ob tej obletnici Vestnik izdelal krasne razstavne panoje, je bila logična misel, da jih poneseemo tudi na Sv. Ano. Ljudje si jih bodo pred kulturnim delom ali po njem lahko ogledali in si tudi na ta način vtisnili v spomin Vestnikov rojstni dan. »Tu so seveda še plakati, stare številke Planinskega vestnika, naročilnice. Vse za razdeljevanje. In na jubilejno februarško številko Vestnika ne pozabi,« me je spomnil urednik Habjan. Seveda smo vse tako tudi pripravili. V kulturnem

Marjeta Keršič – Svetel in Zdenka Mihelič

programu, ki smo ga napovedali na vabilih in v javnih občilih, je kot osrednja gostja nastopila Marjeta Keršič - Svetel, članica uredniškega odbora Planinskega vestnika in vsem znana ustvarjalka številnih prispevkov in oddaj o gorah, ljudeh in lepotah narave. Čeprav je bila vsaka točka programa, od pevcev, harmonikarja Matcvaža in mladih planincev do lepih govorov skrbno pripravljena in izvedena ter nagrajena z velikim aplavzom, je ljudi najbolj ganil prav prijetni klepet z Marjeto Keršič - Svetel. O začetkih Planinskega vestnika, takratni dobi, raznih izumih v svetu, težkih razmerah, o zametih v Ljubljani, molitvah za konec snučanja, planinkah v steznikih, o pomenu Vestnika za Slovence in slovenstvo, o zgodbah in pričakovanjih bralcev ter Vestnika glede njih ... pa o tem, da je Vestnik postal nepogrešljiv pripomoček in vir informacij za planince, ljubitelje narave in vse, ki bi gore želeli bolje spoznati; saj vemo: več o hribih in gorah veš, bolje jih spoznaš, intenzivneje jih doživljaš in si pozoren na vse lepe trenutke, vse naravne lepote. Dotaknili pa sva se tudi njenih osebnih doživetij in doživljanja gora, očeta in njegovih nepozabnih besed: »Veš, miška ...» Na koncu je Keršič - Svetelova vsem položila na srce, naj bodo v gorah pozorni na varnost in lepote vse naokoli, da se bodo lahko po srečni vrnitvi domov usedli in kaj napisali tudi za naš skupni Vestnik. Pogovor in celotni program sta uspela. Gotovo pa so največ povedali zadovoljni obrazi udeležencev in organizatorjev, pohvala podpredsednika PZS Adija Vidmajerja ter nasmeh, stisk roke in odobravajoče besede staroste planinstva Jožeta Dobnika,

*Veter ljubkuje
 vitke smreke. Voljno
 se zibljejo v ritmu.*

*Brezšumni korak
 po brezpotju gozda.
 Misel je ptica.*

*Izpod plazu
 privre, odskaklja. Pod
 prodom se.*

*Kotaleči grušč.
 Razparana tišina.
 Potem je spet mir.*

*Kamen pri kamnu.
 Med njimi drobni cvetovi.
 Sla po življenju.*

Slavica Štirn

ki je bil med drugim eden izmed zaslužnih za to, da se je naša kočica uvrstila v Razširjeno slovensko transverzalo. In ja, povedati moram, in to prav potihno - ob prisrčnosti pripovedovanja gostje Marjete Keršič - Svetel so se utrnile tudi solzice, morda zaradi prebujenega spomina, nezpetih doživetij in ljubezni do gora. ○

35. tabor MDO PD Ljubljane

Letos je bil že jubilejni, 35. tabor planincev z ljubljanskega območja. Pri organizaciji vedno sodelujeta MDO PD Ljubljane in tisto planinsko društvo, ki za določeno leto prevzame to dokaj zahtevno delo. Letošnji tabor je bil posvečen 110-letnici izhajanja Planinskega vestnika, najstarejše revije ne le v Sloveniji, temveč na vsem svetu. Jubilejni tabor je potekal v sklopu akcij z geslom Za življenje zdravo v gorsko naravo. Priredili so ga pri Sv. Ani na Mali gori nad Ribnico. Organizator je bilo PD Ribnica. Tokrat je bil tabor prvič pri Sv. Ani. Ribničani so nalogo sprejeli kar se da resno in se je tako tudi lotili. Skupaj so si ogledali okolje pri Sv. Ani in pozneje imeli delovni sestanek. Na njem so dorekli skoraj vse, kar je potrebno za organizacijo take akcije. MDO PD Ljubljane je prevzel skrb za tiskanje plakatov in objavo v javnih občilih, vse preostalo pa PD Ribnica. Konec maja se je hitro bližal in vsi skupaj so težko pričakali ugodno vremensko napoved. Vreme namreč lahko število udeležencev podvoji ali pa prepolovi. Že v Ribnici so posebne napisne table usmerjale udeležence na parkirno mesto. Tam pa je bil aktiv kmečkih žena s svojimi dobrotami. Vsak obiskovalec je prejel zloženko o Ribnici in simbolično darilce – majhno leseno kuhalnico s priložnostnim žigom tega jubilejnega tabora. Pot k Sv. Ani je bila tudi dodatno označena, tako da nihče ni mogel zaiti. Sicer pa so večje skupine na parkirišču čakali tudi ribniški vodniki. Prireditveni prostor pri njihovi koči je bil lepo urejen. Na njem je bilo vse: lepo urejen oder, hrana, pijača, panoji, ki so predstavljali 110-letnico Planinskega vestnika, zloženke o Ribnici, Planinski vestniki, suha roba, medicinarstvo in še marsikaj. Ob 11 uri se je začel kratek kulturni program, ki ga je spretno povezovala Zdenka Mihelič iz PD Ribnica. Nastopili so: kvartet iz Ribnice pod vodstvom Alojza Osvalda, mladi planinci iz planinskega krožka PD Ribnica in osnovne šole dr. Franceta Prešerna iz Ribnice in komaj osemletni harmonikar Matevž Kljun. Tudi govori niso manjkali. Stane Babič, predsednik PD Ribnica, je na kratko predstavil društvo in ribniške zanimivosti ter na koncu nakazal, da se planincem ne obetajo nič kaj

rožnati časi, saj se pripravljajo zakoni, ki niso naklonjeni prostovoljnemu delu, na katerem sloni vsa planinska dejavnost, od vodenja do vzdrževanja poti, dela z mladimi in še česa. Tabor so pozdravili tudi Adi Vidmajer, predsednik PZS, Marinka Koželj Stepic, predsednica MDO PD Ljubljane, Alojz Marn, župan občine Ribnica, in Jože Tanko, poslanec v državem zboru RS in vodja poslanske skupine SDS. Danica Simšič, županja mesta Ljubljane, je poslala pozdravno pismo. Vrhunec kulturnega programa pa je bil, ko je pred mikrofonom stopila Marjeta Keršič – Svetel, članica uredniškega odbora Planinskega vestnika. Iz zanimivega in prijetnega klepeta, ki ga je vodila Zdenka Mihelič, so navzoči izvedeli marsikaj iz zgodovine Planinskega vestnika in tudi, kako so včasih hodili v gore. Ob koncu kulturnega programa je Karel Turk iz PD Loški potok povabil vse na 36. tabor MDO PD Ljubljane. Ta bo 29. 5. 2006 na Kamen griču. Sledil je družabni del tabora. Ribničani so pripravili odlične golaže, marljive članice pa so spekle kar nekaj drobnega peciva. Organizirana sta bila voden ogled cerkvice sv. Ane in ogled Sten Sv. Ane, ki so imenitno razgledišče. Povabili so tudi na voden ogled Ribnice in njenih zanimivosti. Tabora se je udeležilo kakih 220 planincev, nekateri so prišli organizirano v okviru svojih društev, drugi pa posamezno. Prijateljevali in kramljali ali pa tudi plesali so člani društev Medvode, RTV, Draga Bregarja, Velike Lašče, Pošta in Telekom, Železničar, Obrtnik, Viharnik, A banka, Integral, Loški potok in Rašica. Žal sta v veselje in zadovoljstvo organizatorjev kanili tudi dve kaplji pelina. Planinci so se prehitro razkropili, nekateri najbolj neučakani že pred koncem kulturnega programa. Poleg tega bi bilo udeležencev prav gotovo več, če se ne bi pri nekaterih objavljaj njih žal primerila napaka – tabor je bil napovedan za nedeljo, 29. 5. 2005, in ne za soboto. Na to smo takoj opozorili, a tistemu, ki bi napako moral popraviti, to ni bilo mar. In za konec: čestitke PD Ribnica za izvrstno izvedbo jubilejnega 35. tabora MDO PD Ljubljane. Težko bi našli kaj, na kar so pozabili. ○

Marinka Koželj Stepic

Greben Polovnika, desno zadaj Kanin Andrej Stritar

Po kačjem grebenu

Huda žeja na Polovniku

✍ Dušan Škodič

Sploh ne bo tako hudo, kot bi sodili po naslovu. Ali pač?

Ko se z avtomobilom vozimo ob Soči, pravzaprav vse od Kobarida do Žage oziroma Loga Čezsoškega, se visoko nad nami dviguje greben Polovnika. Še najlaže si ga ogledamo med spustom z raftom, saj poteka klasična trasa ravno med Logom in Trnovim, kjer zloglasni odsek po imenu Katarkt prečene »normalne« raftarje in kajakaše na suho. Po svoje škoda, saj mu dokaj kmalu sledi tolmun Otona, ki velja za največjega lepota v svoji kategoriji. Marsikateri izmed vodnih in avtomobilskih popotnikov z zanimanjem opazuje markantno mulatjero, ki v enem samem donolgem prevrnjenem »v« seka pobočja vse od Soče pri Žagi do vrha grebena. Toda poleti je tam spodaj tako vroče, da človek, če si že zaželi sprehoda po njej, tega venomer odlaga

na poznejši čas. Kajti Tine Mihelič nam v svojem opisu, ki ga najdemo v knjižici Planinski vodnik, Julijske Alpe (tekst je natisnjen z nekoliko drobnejšo pisavo, to pomeni, da je zadeva bolj alternativno avanturistična), obljublja nekaj podobnega, kot je obljubil Winston Churchill svojemu ljudstvu nekaj dni zatem, ko so po Londonu pogasili prve požare od nemških bomb: kri, znoj in solze! Tudi gospod Mihelič nam gledč proučanja Polovnika v enem kosu ne obljublja lepih stvari: zaraščen in mučen teren, prepadne in izpostavljene odseke, poleti hudo vročino (in nobene vode), zadnji stavek, ki pri avanturistu zabije še zadnji želje v krsto dolgočasje, pa se glasi: Paziti moramo na kače! Samo zato torej zgornji »sikajoči« naslov.

Greben je naravnost pasje dolg, po moji oceni ga je kar okroglih deset kilometrov. S katere strani se ga bomo lotili, niti ni pomembno, le nekoliko je treba razmisliti, kako nazaj do av-

tomobila, ki bo ostal še toliko več kilometrov višje ali nižje ob reki. Rešitev je več, morda tudi kolo na izhodišču, če gre za solista.

Višina grebena ni nič kaj veličastna, najvišja točka je Krasji vrh nad Drežniškimi Ravnami, ki ima 1773 m, nanj pa od planinc Zapleč, ki je po obupni cesti dosegljiva tudi z avtom, pelje čisto udobna, markirana pot. Ta olajšava za soliste kajpak odpade, ker se ne bo nihče po celodnevni hoji spet s kolesom prebijal nazaj do avta. Vrh je razgleden, da je kaj, tako in drugače. Čez Polovnik (greben pravzaprav sestavlja vsaj sedem vrhov, med katerimi ni velike višinske razlike; zadnji je Veliki Polovnik, 1471 m) je med prvo svetovno vojno tekla italijanska obrambna linija, katere ostanki so sicer še vedno vidni, vendar z vsakim letom manj. Linije med prebojem niso bile dosti poškodovane, saj so se Italijani tedaj skoraj brez odpora umaknili z utrjenega grebena. Po tistem znanem čudežu v megli je bilo razsulo, tiste, ki so se pri tem preveč obotavljali, pa so presenetili še za današnje pojme drzni avstroogrski napadalci, ki so se ponoči z vrvojo spustili z bližnjega Javorščka v globoko grapo potoka Slatcnika in se z jutrom pojavili na tako rekoč neosvojljivem grebenu.

Poleg ostankov, ki jih je pustila vojna, je zanimiv tudi razgled. Kot na dlani sta nam Krn in divji greben do Krnčice, ki je prav tako sam po sebi zunanja izpostava znanega kobariškega muzeja. Južna pohočja padajo vse do Soče, ki je neverjetnih 1500 m nižje. To je več, kot če se uležemo na rob Sfinge in gledamo prek severne stene Triglava v Vrata.

Kri ...

Nekaj težav sem pričakoval zaradi grebena, ki pripelje na Veliki vrh. Avtor vodnika nam ga odsvetuje, če nimamo plezalskih ambicij. Ampak to je tisto pravo - kot bi petošolcem rekel, naj se ne žogajo na dvorišču, ker bo razbita kakšna šipa. Ni ga, ki ne bi kdaj slišal takega opozorila, in ni ga, ki ne bi bil zraven, ko je ši-

pa tudi v resnici - vsaj sama od sebe - padla iz okvirja.

Čisto običajna enka pelje po grebenu, le dol na Sočo ni prijetno gledati, ker je razgled zelo »avionski«. Krizo pa sem zaslutil že pri v živo skalo vsekanih topniških položajih Velikega vrha, ko sem ugotovil, da sem popil že polovico vsch tekočinskih zalog, pa sem šele dobro začel. Res ne vem, ali sem se že rodil tako žejen ali pa vedno odhajam v hribe ob najbolj vročih dneh. In kako razkošno se mi je zdelo, ko sem si na planini natočil kar dva litra in pol tekočine! Mislim, da še nikoli toliko, pa vendar, če sem na začetku delal malo daljše požirke, da bi laže nosil, se je to kmalu spremenilo. Do Velikega vrha je greben sicer res oster in travnate vesine niso prijetne, ko pa pot postane položnejša, hodimo občasno celo po mulatjeri, ki pa je prav neprijetno poraščena z do pasu segajočim ščavjem, na pol olesnelim od sušnih razmer in neprijetnim že zato, ker človek ne vidi, kam postavi nogo. Tudi občasno šumenje pod nogami ne vzbuja veselja, koža na nogah je vedno bolj opraskana in vroč zrak ždi med ščavjem kot v zapiku. Sto metrov nad grebenom neslišno drsi orel, ki izkorišča bogat vzgornik, in se pelje proti enemu koncu grebena in po nekaj minutah spet nazaj, ne da bi enkrat samkrat zamahnil s krili. Pot pod nogami mi jasno kaže, da jo le redko tlači človeška noga, spotoma obide plitvo kotlinico, kjer je bila nokoč planina Dolec. Le še ostanki zidovja sestavljajo pravokotnik tam spodaj, še bolj propadla je kot ostanki vojaških objektov, ki jih nekaj še vedno stoji. Stopnišče pred vhodom v nekdanjo stavbo je še kot novo in tudi betonski zbiralnik za vodo je še cel, le da je z leti zdrsnil in zdaj leži na pol prevrnjen sredi brega. Med skalami ležijo kosi razpočenih granat srednjega kalibra, pomešani med razne ostankne opreme, lopat, zvite pločevine, žice, preperlega podplata vojaškega škornja, ki se ga še držijo nakovani žebliji, in če si pozoren, lahko najdeš tudi zadnje ostanke kosti, ki jih zob časa še ni do konca oglodal. Toda prav zlahka sem opazil, da se z leti sledi nepreklicno brišejo. Čas in zbiratelji vzamejo svoje! Po svoje je zanimivo videti tak muzej na prostem, po drugi strani pa je bilo vse to nasilno prineseno v ta dotlejšni nedotaknjeni svet. Kaj je torej prav, mar naj to tam tu-

Iščem (kupim) Planinski vestnik leto 1950.
 Naslov je v uredništvu.

Krasji vrh s poti na Krnčico, spodaj planini Zapleč in Zaprikraj Vladimir Habjan

di ostane ali naj se narava vrne v prvotno stanje? Ne nazadnje so to le smeri, ki jih je vojska zapustila za seboj, le da s časovno oddaljenostjo ti ostanki začnejo pridobivati zgodovinsko vrednost. Ko sem si izbral neko počivališče za malico, bilo je pod naravnim obokom, ki je dajal zaščito pred soncem in dežjem, in malo odmaknjeno od smeri, pa me je tam presenetljivo čakalo nekaj nabožnikov streliva za puške, še vdelega v okvirčke in svedlečega se, kot da se bodo vsak hip prikazali vojaki, ki ga bodo pobrali in odšli nazaj na položaje čakati Bošnjake, ki jim jih bodo Avstrijci servirali v prvem valu. In ko sem malical pod tistim obokom, sem se počutil kot v časovni kapsuli; razmišljal sem o vojakih, ki jih že zdavnaj ni več med živimi, pa vendar dobi človek vtis, da bi se na takih stičnih točkah lahko pogovarjal z njimi, kajti prav tam so nekoč sedeli in kdo ve, zakaj je strelivo ostalo kar takóle, pozabljeno ali v naglici puščeno? »Patrone« sem položil nazaj na kup in upam, da jih zbiratelj še dolgo ne bodo našli. Zame so, razen nekaj svetlih izjem, le navadni »švercarji«, skriti v klube, katerih člane opaziš na boljših sejnih onkraj meje, ko za cvrc menjajo svoje najdbe. Kakšna sprememba, danes prinašajo denar, včasih pa so odnašali kri.

Znoj ...

Znojcnje me je uničevalo, ker je iz telca izlužilo sol, vsak naslednji vrh v grebenu je postajal poglavje zase in vsak spust za njim je bil vnaprej preklet, ker sem vedel, da mu bo sledil vzpon. Kjer ni bilo tistega olesenelega ščavja, se je razraščala trava, ki mi je segala do brade, čeprav sodim med visoko populacijo. Orel nad grchenom se me je očitno naveličal in je odjadral na drugo stran Soče ter nadaljeval svoje lenobno drsenje nad vzporedno tekočim grebenom Kobariškega Stola. Skoraj točno na vrhu Špika, vrha, ki je na polovici grebena, sem na tleh opazil njegovo pero, pol metra je bilo dolgo in ker se mi ga je nekako zazdelo škoda, sem si ga privezal na zadnjo stran nahrbtnika. Njemu tudi brez njega očitno ni bilo težko, jaz pa si z njim tudi nisem mogel prav nič pomagati. »Ne le eno pero, ampak, krila mi daj!« Ko smo v JLA »marširali« po kosovskih hribih, smo se vedno drli tisto:

*Sivi sokole, prijatelju stari,
daj mi krila, sokole, da preletim planine ...*

In čeprav je besedilo pesmi govorilo o nečem povsem drugem, smo si mi ta stavek ra-

zlagali dobesedno. Vodo sem srkal le še po kapljicah in ko sem že desetič pogledal na zemljevid in štel plastnice do naslednjega vrha, se mi je obudilo upanje, da bo morda kaj vode na planini Polovnik. Na njej naj bi bil zelo velik objekt, morda zato, ker je na planini voda. Med ščavjem je občasno še vedno zašumelo, kač pa – razen ene, katere rep mi je še uspelo videti – ni bilo na spregled. Na njeno srečo, ker bi zaradi žeje še gada »izcuzal«. Morda bi bilo v vodniku bolj umestno opozorilo zaradi klopov, saj sem s spodnjega dela poti princsel nekaj res kapitalnih primerkov, vendar sem jih še pravočasno opazil. Tako veliki, kot so, po mojem ne morejo prenašati borelioze – kvečjemu steklino!

In solze ...

Lahko bi bile edina tekočina na planini, ker to, kar sem ugledal, ni bilo niti podobno več planini. Okostnjak stavbe in poldrugí meter visoke koprive in osati, ki so ji že desetletja edina družba.

Pot se je vlekla dalje, mulatjeri je bilo vedno težje slediti, no, saj ji sploh nikjer ni bilo lahko, kavernice, ki so se vile ob vsem grebenu, pa so bile po večini že posute, le nekaj betonskih topniških položajev je bilo še celih. Zadnji vrh je bil Veliki Polovnik, ostanki poti so bili že skoraj nevidni, zanašati se je bilo treba na občutek. Na Polovniku je narava že skoraj vzpostavila prvotno stanje, zato me je malo skrbelo. Najti sem namreč moral mulatjcro, ki pripelje naravnost v Log Čezsoški, kajti nič mi ni bilo do praskanja po strmalih in skokih, ki padajo na rečni breg. V gozdu jo je bilo spet laže zaslediti in kar oddahnil sem se, ko se je naposled prav »korajžno« pokazala in se začela v cikcaku spuščati. Vmes so se pojavili ostanki rovov, ki so jih na izpostavljenih mestih prekinjali betonirani položaji, na katerih so gnezdili gorski topovi, usmerjeni na bovško kotlino. Nekaj kavernic je bilo izredno ohranjenih, toda puščice, ki jih je

nekdo s fluorescentnim sprejem »nakracal« po bukvah, so jasno kazale nanje in seveda tudi namen, s katerim jih je nekdo označeval. Žeja me je silila naprej, vendar sem že kmalu ugotavljal, da so plitvi rovi in povezave med njimi včasih zelo podobni slabi mulatjeri. Ko sem se po občutku prebijal prek strmali na boljši teren, sem na nekem mestu preskočil večji kup, pod katerim so spet stekli ostanki poti. Če se ne bi čisto slučajno obrnil, sploh ne bi vedel, da sem pravzaprav preskočil vhod v enega pomembnejših bunkerjev, ki pa je bil že tako zasut, da je bilo prostega le še manj kot pol metra vhoda pod stropom. Niti najmanj nisem bil razpložen za plazenje v notranjost, zato pa se mi je zdel zelo zanimiv portal, ki je res umetelno označen. Spodaj je bil lepo okrašen napis, ki je izpričeval, da je pripadal italijanski trideseti stotinji, zgoraj pa grb v zvezdi in pod prekrizanimi skirama številka 1 v krogu. Vse skupaj je bilo obdano z vencem. To bi poznavalcu prav gotovo povedalo še kaj več o tem, kateri diviziji ali rodu je pripadal.

Na nekem mestu med bukvami so me presenetili ostanki betonskih napajalnikov za konje, vsaj predstavljam si, da so bili to. Le vode ni bilo nikjer, jaz pa bi jo prav hvaležno »žlampal« iz njih, če bi je kaj bilo. Pol ure stran je bilo sicer propadlo zajetje, verjetno so jo pritorovali od tam, zdaj pa je ni nič; zato pa se mi je skozi presledek med bukvami ponujal svojevrsten pogled, saj se je ravno na nasprotnem bregu bohotil slap Boka. Skozi daljnogled sem si ga tako približal, da so se zarosili okularji in to pot so se mi tudi res zasolzile oči. »Barabe bovške,« sem si rekel naglas, »jaz na témle hribu medlim od žeje, ker je ni nikjer niti kapljice, tamle čez je pa zlivate dvajset kubikov na sekundo v turistične namene!« Ko sem to rekel, sem se malo bolje počutil. In še bolje uro pozneje, ko sem spodaj, še kar obut v gozdarje, legel v hladne soške valove. Turisti, ki so se peljali mimo v treh raftih, so začudeno gledali in se mi smejali. Kar naj se, toda verjetno nikoli ne bodo vedeli, kam pelje vsckana mulatjera, ki jo bodo opazili takoj za ovinkom. In mnogi niti tega, kdo jo je delal in čemu jo je delal. Pa jim ne bi škodilo, če bi jih razen vode opljusnilo še kaj zgodovinskega včedenja o teh krajih. ○

Zlato ogrlico smo našli na stezi, ki vodi od Doma Športa v Planici na Ciprnik. Naslov najditelja je v urednistvu.

Bevkov vrh – Sivka

Pika na i Mihovih izletov

✍ Marija Lesjak

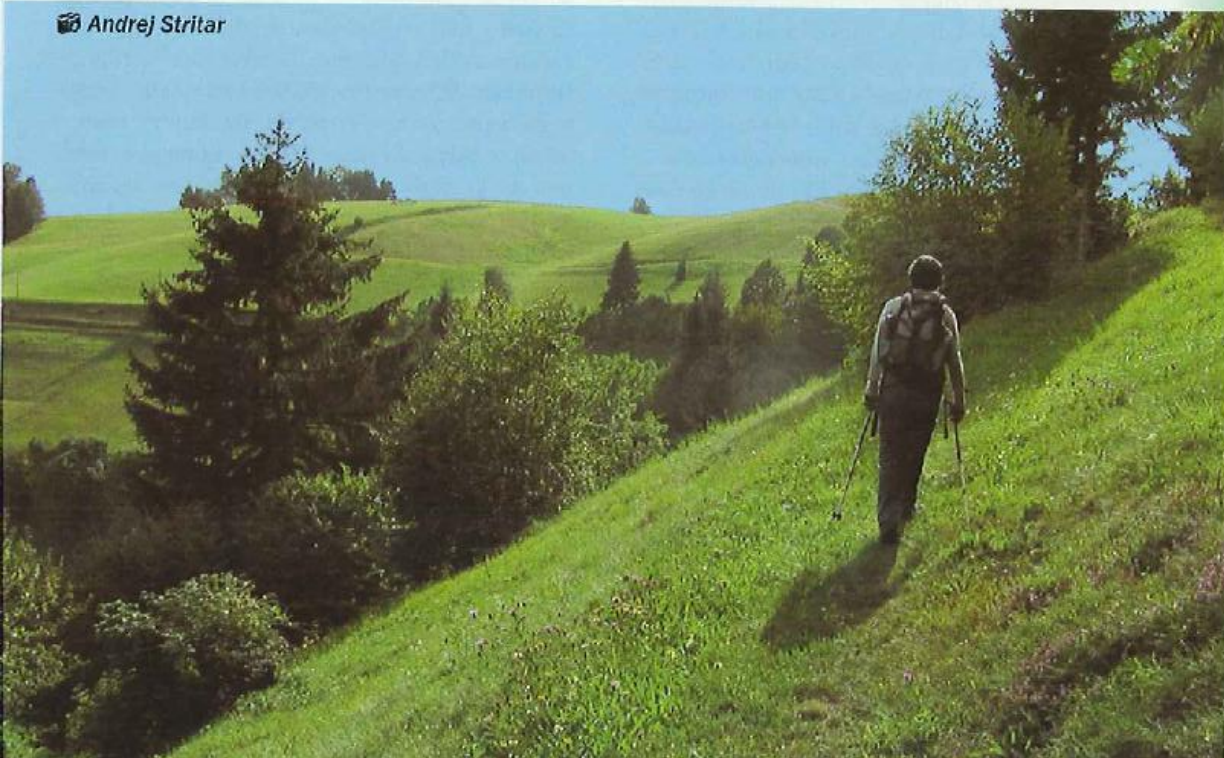
Jutro. Sveže, čeprav je že maj, obetajoč lep dan in zgodnja ura. Vsi smo hiteli z nahrbtniki in pripadajočo opremo na avtobus z zvestim, prekaljenim šoferjem Blažem. K Rdeči dvorani v Velenju, v kateri je naš stalno izhodišče za potepanja po hribih in dolinah, gorah in njihovih vrhovih naše prelepe Slovenije, nikoli povsem odkrite, nikoli dovolj raziskane.

Dobrote slovenskih kmetij na Cerkljanskem

Na poti proti Ljubljanski kotlini nas je objela značilna megla, ki je tistim, ki so manj spali, omogočila še malo dremanja, saj drugih pomembnejših skrbi nismo nosili s sabo. S potekom tokratne poti, ki bo vijugala iz Kladja, v katerem bomo izstopili, prek Bevkovega vrha vse

tja do Sivke in se nato spustila v naselje Ledine, v katerem nas bo spet čakal avtobus, nas je že med vožnjo ob jutranjem pozdravu seznanil Mihov glas. Naše potepanje je – kot vedno – skrbno načrtoval, ga preučil, predvidel, kdaj, kje in koliko časa bomo počivali, da bomo ob pravem času spet na cilju in doma, kjer se življenje spet utiri v vsakdanjost, prežeto s skrbmi, obveznostmi, nalogami, težavami ... To pa je bil naš dan, ko smo lahko dali misli in oči na pašo, saj je namesto nas mislil Miha in mi smo lahko samo uživali. Že ob izstopanju iz avtobusa so nam pogledi ob pripravljanju na pohod uhajali proti sveže pobeljenim vrhovom, jutro je bilo kristalno čisto in svežina pomladnih barv izjemna, vidljivost pa brezhibna. Noge so kar same začele hoditi in tisti zadnji so se morali kar podvzati, da so ujeli rep kolone, ki je hitela novim doživetjem naproti. Na Cerkljanskem se nam je kar kmalu postavila na pot kmetija, ki je s svojimi

✍ Andrej Stritar

Bevkov vrh z Ermanovca Igor Mašer

klopni in mizo kar sama vabila k počitku, in nekaj jih je že sedelo ob njej. Moški del je privabila žganjkuha starejšega gospodarja, nekateri pa pogled na pašo odhajajočih krav. Nanjo so hiteli že s polnimi »baloni« mleka in tisti, ki jim ni zadišala jutranja kava, so ob pogledu na to množico kravjih lepotic pomislili na morebitno si-rarno. Ljudje so se namreč kljub že naročeni kavi nekam čudno sprehajali v notranjost hiše ... Seveda – občutek je bil pravi, na stenah so visela priznanja z vsakoletne ptujske prireditve »Dobrote slovenskih kmetij«, ki so brez komentarja potrjevale kakovost izdelkov.

Vzpenjanje na bližnji Bevkov vrh nam je sproti odstiralo prelepe poglede na okoliške vrhove in kot otroci smo ponavljali njihova imena in se v mislih vračali k lepim doživetjem na njihovih vrhovih. Prvi med njimi je bil Blegoš, ki smo ga obiskali v začetku novembra lani, z zapoznelimi cvetovi encijana in morjem megle pod seboj; s svojo mehko je hotela prikriti mračnost iz zapuščenih bunkerjev ... »Pokuk« deviško belega Triglava izza živo zelenih pogorij v ospredju nam je sporočal: »Čakam vas!« Kot bi bral naše misli oz. načrte, saj je postajal naša skrita želja, ki je rasla v nas skupaj z nabirajočo

se kondicijo kljub letom, ki neusmiljeno tsko. Naš obisk Velikega Draškega vrha in Viševnika septembra lani v prelepem sončnem vremenu, ko sta se nam njegovo pogorje in pot nanj razkrivala v vsej svoji prostranosti in lepoti ter nas vabila v svoje kraljestvo, nam bo ostal v trajnem spominu. Skupna fotografija z ozadjem »njegovega veličanstva« Triglava, na kateri nam z obrazov žari vsa vsrkana lepota narave, je vrhunec naših »foto« spominov in zagotovo bo marsikateremu soudeležencu krasila njegov domači planinski kotiček in mu grela srce!

Mimogrede smo bili na Bevkovem vrhu in že smo se gnetli okoli znamenja, na katerem smo žigosali svoje dnevnike – nekateri bolj, drugi manj zavzeto, vsi pa z željo, da bi na tak način zaznamovali lepa doživetja, ki se bodo mor-da kdaj ob vedno bolj luknjičavem spominu hotela izmuzniti iz glave. V zavetju zapuščenih, a nekdanje silno mogočnih poslopij na višini nekaj več kot tisoč metrov nad morjem so si privzeli dušo še tisti zapozneli, saj je bil šele tam tisti predvideni postanek; nekatere udeleženke so ga hitro izkoristile za nabiranje izvrstnega regrata, ki je v dolini že odcvetal. In že smo nadaljevali pot po nebeško zeleni pokrajini, plezali

čez ograje električnih pastirjev in motili mir stoterih ovac, ki so nas začudeno gledale in ogo-varjale s svojim blejnjem. Nam pa je bilo lepo pri srcu, ne le zaradi pogleda nanje, ampak tudi zato, ker se v teh odročnih krajih ohranja življenje, in veseli smo bili sledov pridnih rok, ki so se kazale na lepo zloženih in povezanih butarah in poravnanih terenih za lažje strojno obdelovanje oz. košnjo trave. Zelo redko posejane kmetije so skrbno negovane in v človeku vzbujajo optimizem.

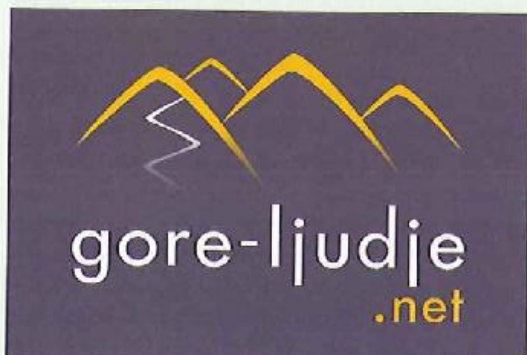
Šok ob koncu čudovitega izleta

Pot nas je pripeljala do razglednega Mrzlega vrha in otroško razposajeni smo vijugali med smrekami, ki so rasle v krogu in v svoji sredini varovale sledi nekdanjih krcsov ter nam čarale ozračje ob njih. Da ne bi zaužili preveč lepote nainkrat, je spet poskrbela narava in poslala nad nas obilico hudih oblakov, ki so nas opozarjali na morebitno ploho. Srce nam je zaigralo ob pogledu na naš čakajoči avtobus in zvestega šoferja, saj se nam je tak konec poti še kako prilegel. Čas je bil še za krajši počitek ob popitem čaju, kavi, morda pivu Pr' Jureč, domačiji s kmečkim turizmom tik ob avtobusu, in iz sosednjega prostora se je slišal živahen otroški živžav. Ob odhajanju smo bili priča nadvse prisrčnemu prizoru, ko je odhajala tudi skupina vrtčevskih otrok nekje s kranjskega konca. Gospodinja je ob spremljavi gospodarjeve frajtonarice vsakemu posebej dala v krušni peči pečen hlebec kruha, ki so ga skupaj z njo umešili in spekli. Njihove žareče oči in smejoči obrazki niso potrebovali besed. Za še mehkejši prizor je poskrbel domači črni »medvedji« pes,

ki se je zložno sprehajal med njimi in jih božal s svojo dlako. Polni lepih vtisov smo se odpeljali proti domu in skozi okno še naprej srkali lepote Slovenije, ki pa so nas tu in tam kljub vsemu zazibale v prijeten dremež. Ko smo se bližali Šaleški dolini, nas je predramil znani glas Mihe, ki nam je že razpletal nadaljnje načrte naših poti in vabil na pohod na Paški Kozjak. Zahvalil se nam je (!) za udeležbo in pozabil, da je sam vložil v izlet toliko truda, da smo se imeli - predvsem mi - lepo.

A vsake pravljice je enkrat konec ... Za nas se je v hipu razblinila, ko je sredi nas udarila neusmiljena vest kot strela z jasnega, ki smo se ji doslej na naših pohodih tako spretno izmikali: »MIHE NI VEČ!« - Zmedeni smo v svojih mislih iskali tistega Miho, ki ne bi bil »naš« Miha, ampak neki drug, bolj oddaljen, manj »naš« ... Kakor koli smo iskali izhod v »drugem«, bolj je v ospredje prihajala kruta resnica - ja, naš Miha! Saj to ne more biti res! Pa vendar je. Enako bi dejal Miha, če bi mu bilo dano. Gornji opis našega zadnjega skupnega izleta je samo primer našega vsakokratnega druženja, vsakič lepega, vsakič drugačnega, nepozabnega! Za opis teh doživetij niso dovolj besede, potrebna je le duša, za tovrstne lepote sprejemljiva, čuteča, sorodna. Takih pa v naših vrstah ni malo in Miha je bil naš vodja. Ob kruti novici smo se strnili tako kot ovce tam gori na cerkljanskem hribovju in zbegani iskali pot naprej, ki si jo brez našega Mihe težko predstavljamo. Zavedamo se, da bo drugačna, saj je Mihova bila samo njemu lastna ...' ◊

* V rubriki Novice in obvestila je zapis v spomin Mihi Polhu.

Radi smo radio...

Trudimo se za pravičnost in resnico.

Robert Božič, voditelj

V planinski oddaji Doživetja gora in narave mu lahko prisluhnate vsak četrtek ob 10.15. Na Radiu Ognjšeče.

Spominska pot čez Kogel

✍ Nace Ban

Hči Tatjana mi je dan po tem, ko me je zapustila moja žena, po GSM poslala lepo misel, katere pomena in sporočilnosti takrat seveda nisem mogel povsem dojeti: »Ko del nas odide, poskušamo v nastalo praznino preusmeriti kaj lepega in s tem ohranimo spomin in sebe.« Danes, ko sem po opravljenem plezalnem vzponu v Koglu počival v mehki travi nad iztekom smeri, obkrožen s planinskim cvetjem, se mi je spomin na to misel povrnil. Seveda, to lepo je prav napor v plezalni smeri, je veselje do hoje v gore, je prekrasno planinsko cvetje okoli mene, je sproščujoča tišina, ki jo lahko doživiš samo v gorah. In vse to je najboljšo zdravilo za rane, ki ti jih zada življenje z izgubo življenjskega sopotnika, s katerim si dolga leta skupaj doživljal vso to lepoto.

Pred devetimi leti mi je uspel pravi podvig. V poldrugi uri sem preplezal dve srednje težki plezalni smeri v Kamniških Alpah. Prva je v ju-

žni steni Kogla, druga pa v južni steni Skute. Sestopil sem po Igličevi smeri v Štruci in čez skrajni levi prehod v Koglu, ki takrat še ni bil zavarovan z jeklenico. Pod Koglom sem razprostrl padalo, ki sem ga zjutraj pri vzponu pustil na travnatem pobočju ob vznožju Dolgega grebena, in odjadral v dolino. Obiskal sem zahodno pobočje Brane in Rzenika. Po uri jadriranja sem varno pristal na travnati jasi pri Jurju v Kamniški Bistrici. Lastnik gostišča mi je prijazno ponudil prevoz do tovarne žičnice v Koncu, ob kateri me je čakal avto.

Danes, pri petinšestdesetih letih, sem, čeprav sem že pred leti opustil plezanje, spet začutil neustavljivo željo, da bi se v počastitev spomina na plezanje z ženo Helcno znova preizkusil v pravi plezariji v Koglu. Odločil sem se za Virensovo smer, ki sva jo sama ali v družbi s prijateljema Natašo in Žanom v mladih letih večkrat preplezala. Tudi tokrat sem s seboj ponel padalo, seveda lažjo alpsko različico, brez protektorja in rezerve. Pa se je z dodatnim nahrbtnikom z najnujnejšo plezalno opremo, hrano in pijačo vsega skupaj kljub temu nabralo za kakšnih osem kilogramov. Padalo sem pustil na običajnem prostorčku za gmom rušja pod manjšo skalo, si oprtal nahrbtnik z alpinistično opremo in se povzpel do stene Kogla. Na skalnatih obronkih so me pozdravili prvi šopi živo rumenega avriklja, clusijev svišč, ki se rad pojavlja v njegovi družbi, pa se je najbrž razcvetel više nad Koglom.

Po toliko letih sem že malo pozabil, kje točno je začetek plezalne smeri. Pa ga nisem dolgo iskal, saj že takoj na začetku pritegne pogled značilni kamini v drugem raztežaju. Namestil sem si plezalni pas, pohodne copate zamenjal s plezalniki, ki mi jih je pred leti zapustil Silvo Karo (moral sem le zamenjati oba podplata); zdaj je zgornji del na obeh že malo natrgan, podplati pa so še dobri in omogočajo varno oprijem na skalah. Za vsak primer sem si pripel še dva kompleta z vponkami in že sem bil pripravljen za preizkus svojih plezalskih sposobnosti. Prijatelj Stane, alpinist, gorski reševalec in tudi jadralni padalec, ki je v zadnjih letih ple-

Južna stena Kogla ob Borls Strmšak

zalno vrh prav tako obesil na klin, me je svaril pred nevarnostjo solo plezalnih vzponov, češ da so klini, ki so v smereh zabiti, že stari in ne več varni. Pa saj klinov pri solo vzponu niti ne potrebujem, saj se ne varujem, paziti moram le, da bom vedno našel varen skalni oprimek in zanesljiv stop, pa bo šlo. Ker ni bilo varovanja, je tudi plezanje šlo razmeroma hitro. Odločil sem se za vzpon po levi varianti skozi kamin oziroma ob kaminu, ki je nekoliko težja od desne. Z nekaj napora sem bil kaj hitro na gredini, na kateri me je pozdravilo obilje planinskega cvetja. Tudi clusijev svišč je bil med njim. Še kratek počitek za nekaj koščkov čokolade, vitergin in predvsem tekočino za dehidrirano grlo in že sem nadaljeval plezanje v zgornjem delu stene nad gredino. V izstopnem raztežaju, ki je rahlo previsen, sploh nisem imel nobenih težav. Treba je le uporabiti pravilno tehniko, pa gre. Tudi tokrat za smer nisem porabil več kot tri četrt ure.

Na vrhu me je seveda čakala zaslužena nagrada: mehka trava za krajši počitek in čarobno okolje, bogato poraslo s planinskim cvetjem. Le manjšo skupino gamsov sem nehote preplašil, da so odskakljali po skalah in kmalu izginili v

gostem rušju. Privoščil sem si le krajši počitek, saj sem moral pohiteti in čim prej poleteti v dolino. Vremenska napoved je namreč obetala, da bo popoldne začel pihati jugozahodnik, s katerim imam v tej dolini kaj slabe izkušnje. Pred leti, ko sva se s sinom Primožem po južnem razu povzpela na Skuto, sem pri poletu v dolino v močnem jugozahodniku zašel v rotorje. Padalo, ki je bilo za mojo težo preveliko, so sunki vetra zapirali od strani in tudi frontalno, tako da sem hitro izgubljal višino. Na jasi v gozdu pod Jermanco si nisem upal pristati zaradi rotorjev, vedel pa sem, da se mi do Jurja ne bo izšlo. Končno mi je uspelo, da sem pristal na mlajših drevesih, ki pokrivajo spominski park nedaleč od planinskega doma v Kamniški Bistrici. Pristanek je bil sicer v redu; padalo je obviselo na krošnjah mladih drevesc, z nogami pa sem varno pristal na veliki gomili. Večjo težavo pa je pomenilo padalo, saj so se vrvice tako močno zapletle v gosto vejevje, da so morali na pomoč škarje za rezanje vej.

Ob sestopu po poti, ki pripelje od Skute dol, me je na razglednem mestu, sredi gorskega cvetja, presenetila lična lesena klopca z zanimivim

Na prvem bivaku (od dveh) pozlmi 1957 v Slovenski smeri Triglava: Tone Škarja, Helena Lužar, Ivo Motnikar, Edo Pišler. 📷 Peter Ježek

Jesen na gori

Stojim na vrhu in pod mano morje
rumene, rdeče, rjave, kalna reka;
po barvah vidim, da se čas izteka.
Ko oster veter brije, travo orje,

da upogiba se kot misel moja
pod težo žalosti in hrepenenja,
začutim, da se že jesen začinja.
Miže prebiram stara pisma tvoja,

na pamet znam jih kot te sive stene,
kjer srečala sva se nekoč. Še zmeraj
si zame tak kot prvič, kakor včeraj

poženeš mi prevročo kri skoz vene.
Ko zima bo in gora hela, hladna,
miže čutila jutra bom pomladna.

Merka

ci del, preden so mu vse vode potegnili ob robu gozda. Pri tem se je skliceval na to, da je potreben prostor za varen pristanek jadralnih padalcev, še bolj pa helikopterjev ob reševalnih akcijah v gorah. Žena gospoda Jurja (njencga imena žal ne vem) mi je postregla z zelo okusnim ričetom; gospodu Jurju pa sem moral obljubiti, da bom v bližnji prihodnosti, ko bom spet jadral nad njegovim domom, iz zraka poslikal njegovo domačijo.

Tako mi je uspelo ponoviti dosežek izpred devetih let, svedca brez južnega raza v Skuti, za katerega nisem imel dovolj časa, pa tudi pohodni copati nikakor niso bili primerna obutev zanj, saj je bilo pod Skuto in okoli nje še veliko snega. Prepričan sem, da bo tudi to še prišlo na vrsto nekoliko pozneje, ko bo sneg v gorah bolj ali manj pobralo. Ne glede na to pa bom spomin na ta vzpon ohranil v skritem kotičku svoje duše kot lepo doživetje, ki si ga bom vedno skušal priklicati v spomin, ko se bom znašel pred novimi življenjskimi preizkušnjami. 📍

napisom: »Poglej in se nasmej!« Le kdo je bil tako prizadeven in jo je postavil na tem lepem prostorčku? Upam, da bo zdaj, ko je tudi prehod na grušč pod Koglom zavarovan z jeklenico, več planincev zašlo v ta prelepi gorski svet. Upam tudi, da bodo dovolj hrilbovsko in naravovarstveno ozaveščeni in ne bodo trgali zaščitenega gorskega cvetja. Helena, ki je bila tudi članica gorske straže, je vedno dejala, da je cvetje v gorah najlepše v naravi, tam, kjer raste.

Nahrbtnik s plezalno opremo sem strpal v večji padalski nahrbtnik, razprostrl padalo – hiter poteg vrvic, kratek tek in že sem bil v zraku. V steni Kogla sem v Rumeni zajedi zagledal navzo dveh alpinistov v prvem raztežaju. Gotovo sta mi zavidala, da bom hitro in brez napora poletel v dolino. Mudilo se mi je, čeprav še ni bilo poldne. Tudi termika še ni bila premočna. Kljub temu bi lahko prijadral nad vrh Branc, vendar sem raje pohitel nad Rzenik, da bi bil tako čim bliže načrtovanemu pristanku. V zraku sem bil kakšne pol ure, nato sem pristal pri Jurju; k sreči nad jaso pred in za domom ni več telefonskih oziroma električnih žic. Gospod Jur mi je pozneje povedal, da je imel velike težave z izvajal-

Lepi in mogočni Jalovec

✍ Mirko Kambič

Alpinistka Helena Lužar, poročena Ban, je v svojem planinskem dnevniku mikavno orisala svoj vzpon na Jalovec leta 1956. Svoji pripovedi je dodala tudi moje ime, saj sem se ravno na njeno pobudo v Tamarju pridružil njenima znanca; po planinski poti mimo Kotovega sedla smo skupaj osvojili vrh najlepše oblikovane gore Julijskih Alp. Ilvavežen sem njenemu možu Nacetu Banu in uredniku Planinskega Vestnika, da sta z objavo potrdila sončno resnico o gorski naravi, ki povezuje sorodna srca v trajno duhovno skupnost. Tudi potem, ko se nekateri za vedno ločijo od nas, nam ostanejo v spominu kot pobudniki življenjskega optimizma (PV, junij 2005, str. 36-37).

Svoj spomin na Heleno povežujem z imenom slavnega alpinista Tonija Hiebelerja. Gre za neko malo znano, posredno povezanost, ki bi jo smel imenovati planinska aktivnost. Zdi se mi prijetno, da jo povem.

Toni Hiebeler, zmagovalce severne stene Eigerja v zimskem vzponu, je leta 1976 v sodelovanju z založbo Süddeutscher Verlag v Münchnu izdal luksuzno knjigo velikega formata s celostranskimi barvnimi reprodukcijami, Berge unserer Alpen (Gore naših Alp). V seznam znamenitih vrhov je uvrstil tudi naš Jalovec. Predstavil ga je kar s tremi slikami. Na tretji celostranski sliki vidimo severovzhodna ostenja v jutranjem soncu. Ta izjemna skalna piramida naredi mogočen vtis na ozadju modrine neba. V soncu in sencah je gora plastično otipljiva kot sklenjena gorska arhitektura. Strmo prodišče pod njenimi stenami, obsijano z žarki, se spušča diagonalno kot črta, nad katero se začne plezalne poti. V ospredju je vzpetina, kup skalovja in grušča, poraščene z mahom. Vsemu prizoru daje merilo mlada planinka, ki sproščeno sedi na skali in si ogleduje strmo ostenje, razdeljeno s svetlobnim robom.

To dekle v rdečkasti karirasti srajci, z rdečo ruto za vratom, v temnih planinskih hlačah ni nihče drug kot Helena. Pozirala mi je med kraj-

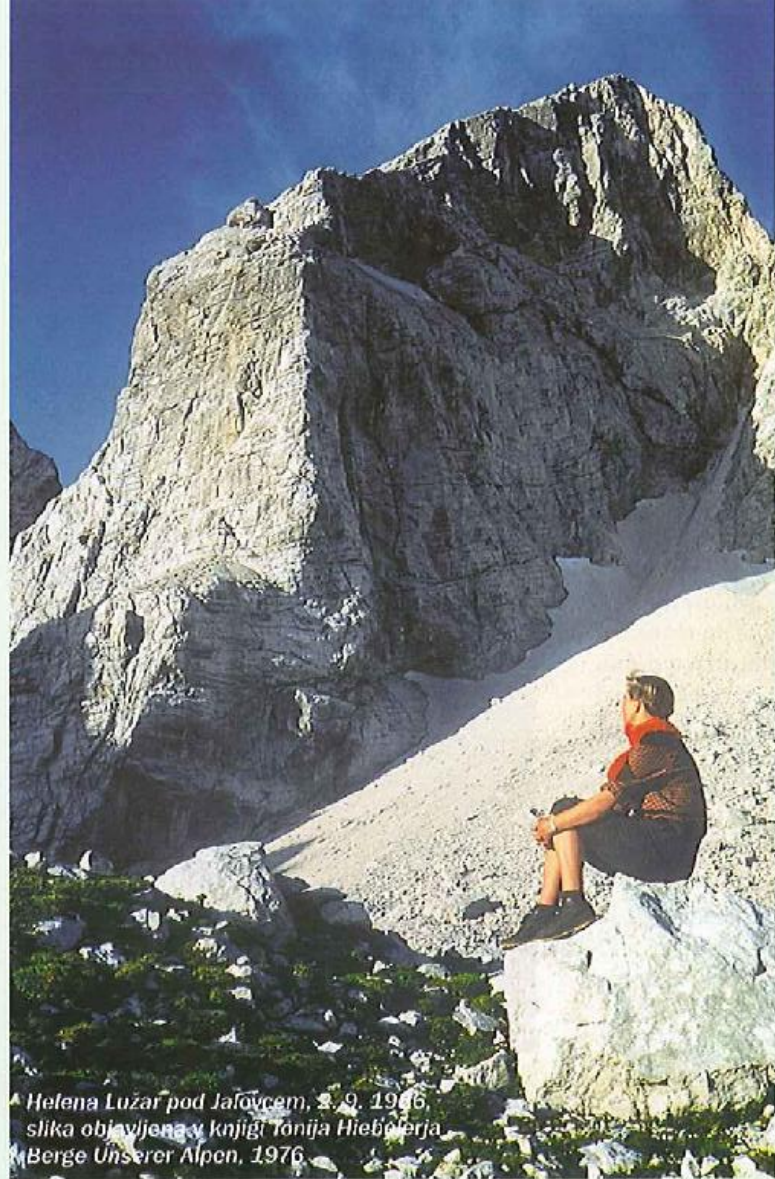

Alpinist Toni Hiebeler, 1. zimski vzpon preko severne stene Eigerja. Slika posneta 30.3.1962 na njegovem predavanju v Ljubljani.

šim počitkom, ko sta se spremljevalca Ivanka in Janez že pomaknila više proti Kotovemu sedlu. Moj motiv je nastal kmalu potem, ko se je Helena otresla strogega graničarja, ki se je zadovoljil z njeno osebno izkaznico.

Niti sanjalo se mi ni, da bo ta moj motiv objavljen v pomembni mednarodni publikaciji, v omenjeni Hiebelerjevi knjigi. Celostranska reprodukcija je visoka kar 34 cm. Barve so nasičene, čiste, ostrina je odlična. Na naslednji strani je Hiebelerjevo besedilo o Jalovcu (2643 m), o plezalnih smereh, o tem, da pomcni Kotovo sedlo razvodje med Jadranom in Črnim morjem.

Ko je založba začela zbirati fotografije, se je po Hiebelerjevem nasvetu maja 1975 obrnila na urednika Tineta Orla, naj pošlje več motivov Jalovca za končni izbor. Povabili so me k sodelovanju in končno sem doživel presenečenje. Hiebeler je izbral za tisk tri moje motive: Jalovec iz

Helena Lužar pod Jalovcem, 2. 9. 1956
slika objavljena v knjigi Tonija Hiebelerja
Berge Unserer Alpen, 1976

Trente s Kugyjevim spomenikom, Jalovec s Slemena (tiskan dvostransko) in kot najlepši motiv: Jalovec s Heleno, ko je podelila hladnemu velikanu svoj srčni utrip.

Tisti dan, bilo je 2. septembra 1956, smo ob mirnem, sončnem vremenu ponosno stopili na vrh Jalovca. Pogled je segal tja do Kanina, Viša in Montaža. Potem smo polni dobre volje spoznali trentarske strmine Jalovca in po dolgi hoji dosegli Vršič. Helena se je s svojima spremljevalcema spustila v Kranjsko Goro, mene pa je čakala še dolga planinska pot čez Razor, Triglav in Kanjavec do Triglavskih jezer in dol do Savice. Zato je bil moj nahrbtnik tako nabasan, da mi je morala v strmini Kotovega sedla priskoči-

ti na pomoč Helena, kot je zapisala v svoj dnevnik. Obširno strokovno oceno Hiebelerjeve knjige, v kateri je našel svoje mesto lepi Jalovec z mlado planinko Heleno, je napisal dr. Tone Stroj in (PV, april 1977, str. 241).

Svoj diapozitiv (kodakrome I) z Jalovcem in Heleno sem skupaj z drugimi posnetki tistega dne uvrstil v svojo predavateljsko zbirko, saj je bil moj vzpon na Jalovec poln prijetnih dogodivščin.

Naj dodam še neko planinsko skrivnost, ki je utonila v pozabo, odkril pa sem jo pred kratkim ob pomoči svoje planinske izkaznice, polne žigov in kratkih zapisov. 14. julija 1954 sem pripeljal na vrh Triglava tri fante, ki so uživali počitnice na Pokljuki, sorodnike dr. Brejca iz Ljubljane. Stlačili so se v Aljažev stolp, da bi izkustveno spoznali njegovo prostornino. Ujel sem jih na črno-bel film. Šele slika mi je pozneje odkrila, da moli-jo iz stolpa ne le tri fantovske glave, temveč tudi dve

dekliški. To sta bili Cilka Kordež iz Kranja in Helena Lužar iz Kamnika. To pomeni, da sem se dve leti pozneje tam v Tamarju pridružil pohodnikom na Jalovec, ker sem Heleno poznal že z vrha Triglava.

Tonija Hiebelerja sem prvič in zadnjič osebno srečal konec marca 1962 v Ljubljani, ko je na povabilo naših planincev prišel predavat. Rad je privolil, da sem ujel njegov obraz na barvni diapozitiv. Pravili so, da je zaljubljen v naše Alpe. 2. novembra 1984 se je z našim Alešcem Kunaverjem dvignil v helikopterju, da bi našel motive, posnete od zgoraj, verjetno tudi Jalovec. Žal se je zgodila huda nesreča. Šlo je za skrivnost usodnega jutra. ◉

Vrh stene

Beneški stolp in vasica Podpeč kljubujeta času

✎ Jure Markič

Zadovoljno smo se poslovili od tovarnjaka, ki je vse od vrha črnokalskega klanca podaljševal svoj rep. Cesta se je že po nekaj ovinkih začela strmo vzpenjati, vračali smo se proti spnjenemu skalnemu valu - Kraškemu robu. Češnje, ki pri nas na Gorenjskem še niso odvrgle belih cvetov, so tu rdele in nas vabile. Nismo se pustili zapeljati, le še bolj smo hiteli, dokler nismo prišli pod steno. V Podpeču je cesta na nekaj mestih ukleščena med stare kamnite hiše. Če bi se le malo bolj nagnile skupaj, bi jo prešči-pnile. Mali vodnik nam je izhodišče poti obetal sto metrov iz vasi. Kar nismo se mogli odločiti, kje bi začeli meriti. Ko se je cesta vrh klanca

prevesila proti Zazidu, smo si bili enotni, da bo treba vsaj malo nazaj. Našli smo stezo, da je prava, pa sta nam pomahala tudi domačina, ki sta na traktorju odbrnela mimo. Kam bi lahko postavili stometrsko oznako, nismo ugotavljali, steza se vsekakor začne le malo za zadnjo hišo, tik pred tablo, ki označuje konec naselja. Pogledovali smo proti stolpu nad nami - ostanku nekdanje obrambne linije med Avstrijo in beneško republiko. Pripet na sredo stene je bil videti povsem nedostopen. Glede na to, da sta bili z nama najini mali planinki, naju je kar stisnilo pri srcu, že po nekaj korakih v gozdu pa so nas kamnite stopnice prepričale, da je opis tokrat pravšnji in pot res »turistična«. Mimo kamnitih stražarjev smo iz gozda stopili na bolj odprt

Kubed Igor Maher

svet. Pot je postala izpostavljena, vendar smo se lahko zanesli na ograjo, ki je kot kačipot še naprej kazala navzgor. Kot bi zrasel iz tal, se je pred nami pojavil naš cilj. Vstop vanj varujejo dobro zaklenjena vrata, zato pa majhna terasa pred vhodom, obešena nad strmo steno, ponuja prelepe poglede na zeleno preprogo daleč spodaj. Premamila nas je opomba v vodniku, da je do Kraškega roba le nekaj minut. In res nam strma pot, ki se začne za stolpom, ni vzela več časa. Utrujenost smo položili na klopco nad steno in opazovali vasi pod seboj – strehe Podpeči so bile tik pod našimi nogami, Hrastovlje s sv. Trojico malo dlje. Tam nekje za Tinjanom je le drugačen odtenek modrine kazal, kje visoko nebo sončnega dne potone v neskončno morskoprostranstvo. Radovednost nam ni dala miru in po stezi, ki je včasih namignila, da gre za markirano planinsko pot, smo se vzpeli na najvišjo točko roba. Zemljevid nam je pravil, da gre za Zjati ali Vrh stene. Beneški stolp je bil zdaj že naš stari znanec, prvič pa smo ugledali pod steno »grad« – obzidje, ki je zaprlo naravno jamo v steni in je srednjeveške vaščane Podpeči ščitilo pred divjimi Turki. Ropotanje helikopterja je zmotilo tišino in nam odvrnilo pogled

na drugo stran. Z odprtimi usti smo se zavcedli, da bi Slavnik lahko dosegli z malo daljšim korakom. Okoli nas je vse cvetelo, po rumenih in vijoličnih cvetovih so poplesavali raznobarni metulji, netresk je lovil sonce v svojo zeleno čašico. Ropot pod nami je povzročila dolga kača, ki se je počasi spuščala s Krasa proti morju. Po naših tirnicah smo ji sledili navzdol. Pod stolpom nam raziskovalna žilica ni dala miru in sledili smo palicam, kjer je precejšen del varovalne ograje odstranila neznana sila. Morda je ta sila tudi okovala Trnuljčico v skoraj nedostopno utrdbo. »Grad« varuje gosto zaraščena pot, preprejena z divjo vrtnico. Njeni meči princem, ki jo želijo z obiskom vsaj za hip znova obuditi v življenje, pustijo pečat. Včasih verjetno dobro zavarovani vhod skozi obzidje, obraslo z bršljanom, dandanes brani le lesen križ, preprečen z zarjavelo žico. Zob časa in nekdanji zavojevalci so tudi v to zaščito naredili vrzel. Turkov se nam ni bilo treba bati, grad nas je tokrat ščitil le pred vročim soncem. Pot nazaj skozi trnovo pregrado nam ni dišala, tako da nas je brez težav zapeljala stezica, ki je le malo pod gradom zavila po pobočju navzdol. Pot je bila sprva zapuščena, a lepo prehodna, malo nižje pa je zapeljivka pokazala svoj pravi obraz. Včasih se je preprosto izgubila pod bršljanom. Lomili smo suhe veje, odstirali bodeče grme, dvigali bršljan in iskali pot naprej. Opogumljali so nas rdeči odsevi streh pod nami. Končno smo, ob glasnem vzkliku domačinke, pokukali iz goščave in se po polomljeni lestvi spustili na trdna tla. Komaj smo ji pojasnili, da nad kačami sicer nismo ravno navdušeni, da pa jih niti na sončnem robu niti v gozdu nismo opazili, že nas je presenečeno ogovorila druga. Pot je zapuščena in že dolgo niso videli, da bi po njej kdo hodil. Čeprav si prav nič nismo želeli slave, smo v vročem dopoldnevu hitro postali nekakšna lokalna zanimivost. Skozi vas smo se po ozki glavni ulici vzpeli do avtomobila. Nekaj hiš je še živih, več drugih pa je skozi razbita okna mrko zrla v nas. Tča časa je nekaterim podrla strehe, drugim razbrzdala nekoč lepo grajeno zidove. Stlačili smo se v avto in pomahali vasi, ki je pripeta pod Kraški rob, kot bi bila zapuščena od vseh, kljubuje času. Nas je že vabilo toplo morje ...

Izbira gorniških hlač

VRŠIČ -
HELBA -
TNP -
TURNE EKSTREM -
ŽENSKA ENOSTAVNA -
ARCO -
OSP -
BLED -
PUMPARICE -
LADY 3/4 -
PLEZALNE KRATKE IN DOLGE -
VETRNE HIMALAJA -

Z ocenami in izkušnjami sodelujejo:
Silvo Karo, Marjan Manfreda in Klemen Bečan

www.vrh.si

Foto: Maja

O kužku iz Pasjeka in drugih štirinožnih gorskih reševalcih

Iz knjige Spomin in opomin gora – Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah

✉ France Malešič

Februarja 1929 je bilo izredno veliko snega in v snežnih plazovih je umrlo kar dvanajst ljudi – trije nad Bohinjem, po eden nad Soro, Horjulom in Krškimi ter kar šest na raznih krajih v Halozah.

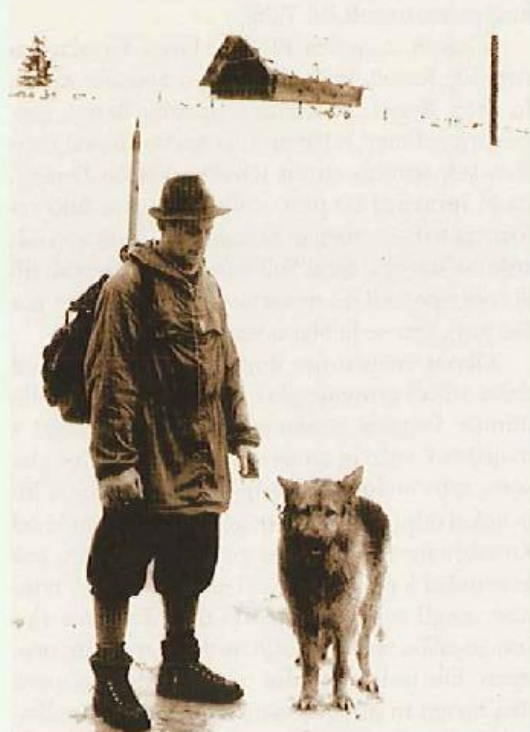
Takrat je z Gračanovega hriba pri Spodnjem Logu ob Savi zdrvel velik plaz in zasul nekega moža, namenjenega domov v Pasjek. Spremljal ga je kuža, ki se je plazu izognil. Začel je močno lajati, ker pa na samotno pot dalj časa ni bilo nikogar, je zdrvel v bližnjo hišo in z besnim laježem pripravil ljudi do tega, da so šli za njim. »Nekaj bo, kar bo!« so dejali možaki in začeli prekopavati plazovino. Kmalu so prišli na nekaj črnega. Iz neljubega snežnega oklepa se je končno skobacal možak iz okolice Pasjeka, ki ga je zasul beli grob in je skoraj izgubil zavest. V prvi hiši se je za prvo pomoč okrepčal in napotil dalje. Psa pa so iskali zaman.

Drugo jutro so naleteli na novo presenečenje. Ob razkopancem plazu je ležal klobuk rešenega možaka in samo ta borni klobuk je čuval njegov zvesti pes vso dolgo, mrzlo noč. Pod njegovim ležiščem se je stopil sneg tako glohoko, da je ležal zvesti pes kakor v kotanji (Jutro).

Zagotovo se že slavni Ötzi ni branil pomoči svojega najboljšega prijatelja, vendar o tem za zdaj še ni sledov. Najstarejši zapisi o psih v gorah omenjajo rimsko vojsko. Leta 1050 je sv. Bernard Veliki na 2422 m visokem prelazu med dolinama Pada in Rone zgradil zavetišče. V njem so verjetno že kaj kmalu začeli uporabljati pse za čuvaje, za vleko in utrjevanje gazi v snegu in celo pri kuhinjskih opravilih. Izkazali pa so se predvsem za odlične vodnike in pri iskanju izgubljenih ljudi v snegu ali megli. Prvi

zapisi o njihovi sposobnosti pri iskanju zasutih v snežnih plazovih so iz 18. stoletja. Najbolj znan je Barry – bernardinec, ki je živel od leta 1800 do leta 1814 in rešil iz snega in drugih stisk precej ljudi. Zato velja za praočeta pasjih gorskih reševalcev.

Sledilo mu je še veliko štirinožnih reševalcev. Leta 1938 je v Švici sedemnajstega zasutega v plazu, ki ga nikakor niso mogli najti, našel

Jeseniški gorski reševalec Nace Hrovat s plazovnim psom Črtom, ki je februarja 1957 našel zasutega Mitjo Pehanljo in na tekmovanju v Švici leta 1958 dosegel zlato medaljo (Triglavska muzejska zbirka).

pes, ki je bil po naključju zraven. Še isto leto je začela šolati pse švicarska vojska, leta 1944 pa tudi nemška.

Pri nas se je organizirana služba za reševanje s psi začela leta 1952. Posamezniki pa so se s tem ukvarjali že prej. Še posebno zanimivi so naši domači starejši podatki o psih v gorah, ki izredno lepo dopolnjujejo zgodovino prijateljstva med ljudmi in njihovimi štirinožnimi tovariši.

2. januarja 1777 zgodaj zjutraj se je osem vaščanov Srednjega Vrha nad Martuljkom namenilo delati pot v globokem snegu do senožeti Hudi hlevi, nakrmiti ovce v bližnji staji in se vrniti s senom. S pobočja, na katerem so prejšnje leto posekali drevesa, se je utrgal plaz in zasul vsch osem in tudi psa, ovčjega čuvaja, ki ga je imel s seboj eden izmed gospodarjev. Naslednji dan so jih izpod več metrov debele zbite snežne gmote izkopali mrtve, pes pa je živ poskočil izmed trupel. Na kraju nesreče je bilo pozneje postavljeno spominsko znamenje, zato so ta kraj poimenovali Pri Tabli.

V torek, 2. marca 1852, so Jancz Kavalar, po domače Kovač, Jancz Petrič, po domače Rutar, in Peter Benet, po domače Spodnji Benet, gospodarji iz Rateč, odšli proti grapi Prodi pod Pončico (na severni strani Rateške Visoke Ponce), da bi spravljali les proti dolini. Snega je bilo veliko, na trd star sneg je zapadel nov, ki se rad odtrga od starca. Stari Selišnik, ki jih je srečal, jih je celo opozoril na nevarnost. Popravljali so pot čez kraj, kjer se je bila odtrgala zemlja.

Okrog enajste ure dopoldne so v dolini od daleč slišali grmenje plaz. Gospodarjev ni bilo domov. Pritekel je samo Kovačev pes, begal z dvorišča v vežo in nazaj in spuščal sumljive glasove, zato so domači slutili nesrečo. Takoj se jih je nekaj odpravilo iskat pogrešanc. Z njimi je šel Kovačev pes. Našli so mogočen kup snega, pes je pritekel k njemu in začel grebsti. Toda v temi niso mogli kopati. Naslednji dan, 3. marca zjutraj, je odšlo veliko število mož s potrebnim orodjem. Ob treh popoldne so našli najprej prva dva mrtva in blizu skupaj, tretjega pa so odkopali iz snega šele 7. marca zvečer. Mrtvece so navezali na vrvi in jih potegnili iz plaz.

Leta 1896 je Andrej Noč, gostilničar s Koroške Bele, pri planini pod Stolom padel 400 me-

Razpoka v skali

*Razpoka v skali
in ščepecipisti,
že cvetka tam nežno požena,
se hlabko priklanja,
opojno ležati
in drobno pripravljati si semo.*

*Vesolje prinaša
planinskim očem,
čebelja je paša
in v radost ljudem.*

*Ko ostri vetrovi
hrumijo v mečave,
pa glavico skloni
in leže med trave.*

*In cvetka ovene,
Prav tiho zaspi,
da v letu prihodnjem
se znova rodi.*

Aleš Tucer

trov globoko v prepad. Sled do njega je kazal lajajoči pes, ki je ostal pri njem.

19. decembra 1950 je 52-letni Ernest Derganc, oskrbnik doma na Korošici, po daljšem sneženju v metežu s psom odšel iz koč na ogled čez vrh Dedca in Vežice. Poskrbel je za zimsko markiranje, ker je pričakoval obisk skupine planincev. Z vrha ga je navzdol pod Presecljaj odnesel plaz.

Nekaj dni pozneje so mimoidoči planinci na plaz v grapi opazili sestradanca psa, ki je razkopaval snežne grude in žalostno zavijal. Oskrbnikova žena je potrdila slutnjo nesreče. Njegov pes je vztrajal na plaz u najst dni. Plazovina je bila dolga več kot kilometer, široka in zelo debela. Nato je zapadlo še precej snega in so se prožili novi plazovi. Derganca so našli po večkra-

tnem iskanju 21. maja, ko je sneg skopnel. Bil je izredno hudo zdelan.

14. februarja 1952 se je v plazu zadušil 70-letni Franc Gabršček, ki je živel v kaverni iz prve svetovne vojne v Strmolah pri Slemenu nad vasico Krn. Živel je kot samotar in nabiral šrapnelle na Mrzli gori. Domačini so mu pravili Puščavnik ali Divji mož. Po treh dneh so reševalci našli njegovo votlino zasuto s snegom. Začeli so kopati in našli ozek rov, ki ga je skopal, da bi se rešil. Tam so našli njegovo truplo. Po ostankih oglja so sklepali, da se je morda zastrupil z ogljem. Živ je ostal njegov pes.

21. februarja 1957 se je skoraj 19-letni Mitja Pehani, študent biologije, planince in smučar iz Celja, kljub viharju, snežnemu metežu in megli z dvema prijateljema odločil vrniti se s Korošice. Prebijali so se skozi velike količine snega proti Vodolam. Ob 13. uri so se pri Inkretu začeli s snegom vred premikati po pobočju Deske. Sopotnika je sneg le oplazil in sta se rešila, za Pehanijem pa ni bilo sledu. Preživela sta se z velikimi težavami v petih urah prebila v dolino in se pri tem zgrešila.

Celjski in ljubljanski gorski reševalci so naslednje tri dni zaradi snežnih metežev s sondiranjem zaman iskali zasutega. 25. februarja, četrty dan po nesreči, ga je v treh minutah našel plazovni pes. Bil je meter globoko. Vodnika sta bila Nace Hrovat s Črtom in Franci Krajner z Lesijem. To je bilo prvo uspešno iskanje s plazovnim psom pri nas.

12. decembra 1962 je snežni plaz zasul dve skupini graničarjev (12 vojakov in dva častnika) iz stražnic na Ljubelju in Zelenici, ki sta se med rednim obhodom srečali na pol graničarske poti po plazovitem svetu v Možeh, v prvi konti, nekoliko pod Domom na Zelenici. Bilo je meter novega snega, ki je bil zaradi odjuge zelo vlažen. Plaz so sprožili gamsi, ki so bili tik nad njimi. Eden izmed graničarjev je ostal nezasut in je takoj odkopal drugega, oba pa še drugih deset, ki jih je bilo videti iz snega. Dva izmed njih sta bila poškodovana. Pod plazom sta ostala še 21-letna Radivoj Todorov - Branislav iz Slavencev pri Tunju in Dure Plavšič - Ostoja iz Zrenjanina. Prvega je našel njegov pes, ki so ga tovariši pripeljali iz karavle, vendar mu z oživiljanjem niso več mogli pomagati. Drugega so po petih urah

Storžič

*Dežuje. Kaplje trkajo na šipo.
 Težak oblak visi nad našo streho.
 Poskušam najti misel za uteho,
 ko veter šiba nageljne in lipo.*

*Naslonim se na okensko polico.
 Oko zavrta v meglo in sivino,
 ki skriva Storžič daleč nad dolino -
 najraje bi se spremenila v ptico.*

*Zvečer, ko bo nebo lepo umito,
 se bo pokazal spet. Zardelo lice
 v zadregi skrival bo, ko skozi meglice*

*ga sonce bo poljubljalo. Razlito
 svetlobo moja duša bo popila,
 s podobo to od dne se poslovila.*

Metka

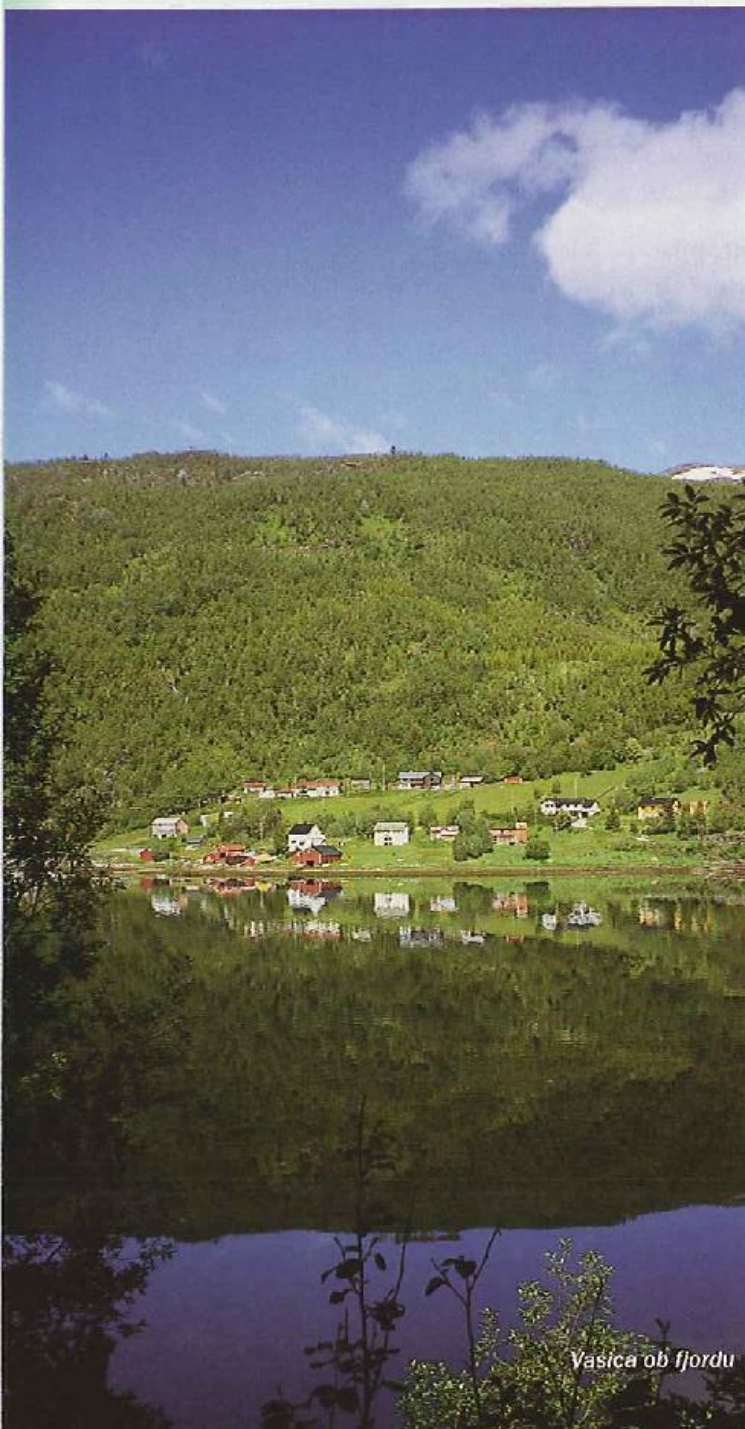
našli reševalci s sondiranjem dva metra globoko na robu plazu.

28. februarja 1984 je Silvester Flander z Bukovskega vrha nad Baško grapo hotel skidati z domače strehe sneg, ki ga je zapadlo dva metra. Vzpenjal se je po lestvi, takrat pa se je sneg splazil in ga pokopal. Velika količina južnega snega mu je onemogočila, da bi se sam izkopal. Z rokami je nad seboj izgrebel votlino, da je lahko dihal. Žena ni vedela, kje je zasut, in mu sama ni mogla pomagati, zato je klicala na pomoč. Najbližja kmetija je bila pol ure hoda stran. Sosed je slišal klice in se je s traktorjem prebil do Flandrovih. Z njim je prišel pes, začel kopati proti zasutemu in sosedu nakazal, kje naj koplje. Zakopan je bil dve uri, bil je poškodovan in podhlajen. Prenesli so ga v hišo in ga nato s sanmi in traktorjem odpeljali do Šentviške gore, potem pa z rešilnim avtom do bolnišnico.

Knjiga Spomin in opomin gora - Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah je izšla junija in jo je mogoče naročiti pri založbi Didakta v Radovljici. ●

Trije najvrhovi Skandinavije

Planinsko potepanje na severu Evrope

✉ Marinka Koželj Stepic
✉ Marinka Koželj Stepic,
Marijan Koželj

Že dvakrat sem bila v Skandinaviji, a obakrat bolj kot turistka. Tokrat sem si jo želela spoznati še po planinski plati, želela sem se povzpeti na najvišje vrhove Finske, Švedske in Norveške. Ker pa sta najvišja vrhova Finske in Švedske kar precej severno od polarne kroga, sem v potepanje vključila še Nordkapp.

Kakih posebnih priprav ni bilo, saj sta bila člana odprave le dva, Marijan in jaz. Vso potrebno opremo in tudi nekaj rezervne sva zložila v svojega golfa in se brez rezervacij prenočišč in podobnih priprav odpeljala cilju naproti. V avtu sva imela vse za poceni in udobno potovanje. Tu so bili majhen šotorček, ležalne podloge, tople spalne vrcčc, posodje in kuhalnik ter nekaj hrane, majhna mizica in dva stolčka, topla oblačila in še vsa planinska oprema s cepinom in drezami vred.

Halti-Háldi-Háldičohkka, 1328 m

Najprej sva se lotila vrha Halti, pa ne zato, ker je najnižji, ampak ker je bil ob vrnitvi z Nordkappa prvi in najbližji. Karte in informacije so kazale na 60 km dolg pristop peš s finske strani. Raje sva razmišljala o vzponu z norveške strani, saj se vrh dviguje ob meji med Finsko in Norveško. V kraju Birtavarre na koncu

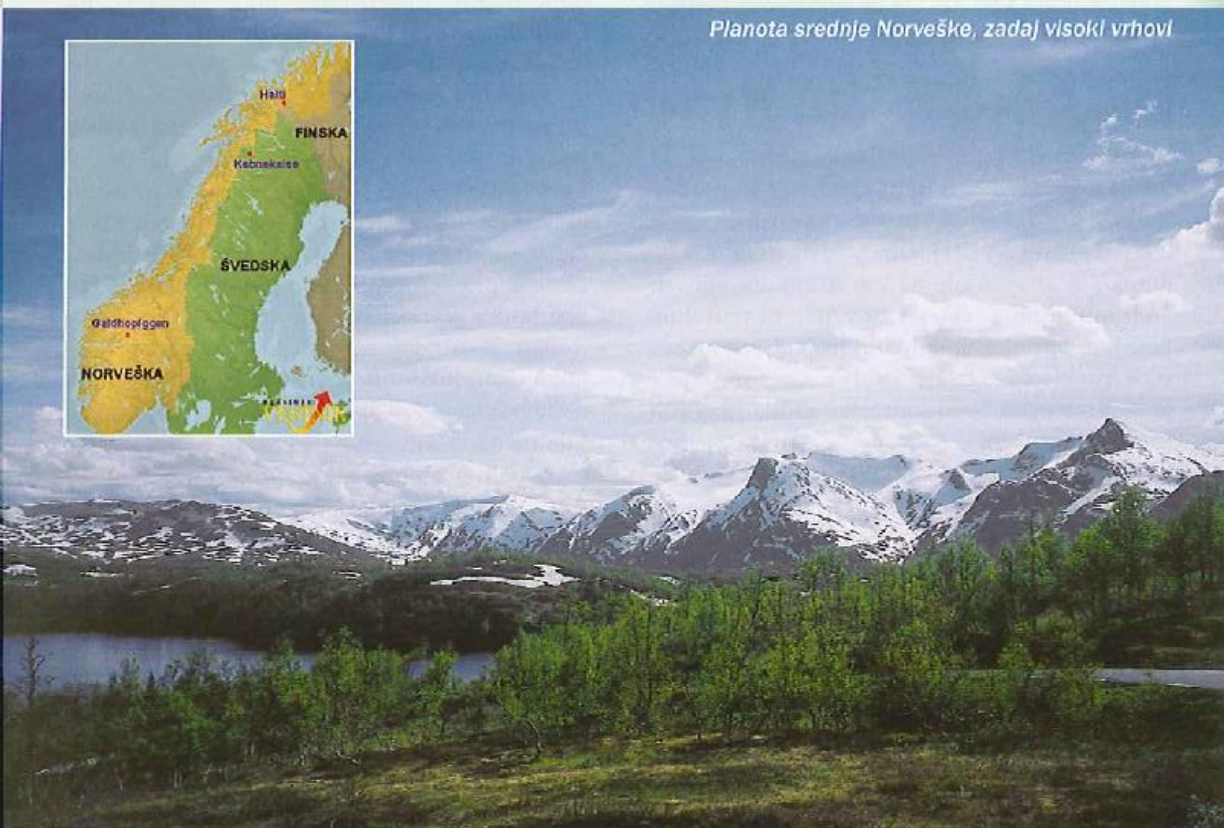
Kåfjorda na Norveškem sva kupila planinsko karto in dobila še nekaj informacij. Vzpona nama niso nič kaj priporočili, saj s te strani na goro ne vodi nobena pot, gre za zahtevno brezpotje. Šele ko sem povedala, da imava vso opremo za orientacijo, in pokazala mednarodno vodniško izkaznico, so postali razumevajoči. Domačin nama je s prstom risal po karti smer pristopa in dokaj resno končal: »Cesta bo verjetno kakšnih 10 km pred koncem zatrpna z napihanim snegom. V pogorju Halti se rada spusti zelo gosta megla. Ko se vrnete v dolino, se obvezno oglasita.«

Naslednjega jutra sva se zgodaj odpeljala. Strma makadamska cesta naj bi naju pripeljala kar 800 m visoko, a zamet starca napihanega snega nama je pešačenje do dostopa podaljšal za 11 km v vsako smer. Ko sva začela hoditi, vreme ni bilo nič kaj spodbudno. Vrhovi gora so bili zaviti v oblake, tako da niti nisva vedela, kateri vrh je pravi. V bližini, vsaj po karti sodeč, so vsaj trije vrhovi podobnih višin. Polna pričakovanj sva z nekaj hrane in vode krenila po cesti, a pri jezeru je je bilo konec. Hoja po ko-

pnem brezpotju je bila tu in tam zelo neprijetna, saj je bilo treba varno čez izmikajoče se, mokre skale ali prečiti plitve, a široke potočke in studenčke. Prispela sva do snega in šlo je nekoliko laže, a ne hitreje. Včasih sva se vdrla v sneg tudi prek kolcn. Nekako sva se prebila na široko sedlo, s katerega naj bi videla svoj vrh že dokaj blizu. A vrhovi so bili še vedno v oblakih, v megli. Nekaj časa sva še hodila, a kaj kmalu naju je zajela še gostejša megla. Marijan bi še vztrajal, jaz pa sem bila za vrnitev. Hodila sva že šest ur. Višinomerni je kazal nekako 1290 m. Bila sva zelo blizu, a tudi neznansko daleč. Da bi našla pravo jezero, saj jih je na tem področju več, in tudi svoj avto, je bilo treba upoštevati nekaj zakonitosti. Najprej se je bilo treba vrniti na sedlo. Spust je moral potekati vzporodno s pobočjem, nisva smela prečkati večjega ledeniškega potoka in pri jezeru naj bi na desni iskala makadamsko cesto. Našla sva pravo jezero, cesto in svoj avto. Na poti sva bila kar 11 ur, medtem sva potonila v gosto meglo, preživela rahel dež in snežno ploho, le sonca tistega dne nisva videla.

Planota srednje Norveške, zadaj visoki vrhovi

V Birtavarre sva se vrnila pozno in se takoj oglasila v kampu. V ugodnem vremenu, kakršno je bilo dan prej, in po kopni cesti bi uspešen vzpon kljub brezpotju trajal največ 6-7 ur.

Na Halti torej nisva stopila, čeprav sva bila zelo blizu. Sva se pa dan zatem povzpela na finsko goro Saana, visoko 1029 m. Ta »mali obličje za Halti« nama je svetovala prijazna gospa v turističnem uradu v kraju Kilpisjärvi. Navdušena je bila nad najinim pogumom, da sva se lotila Haltija z norveške strani. Sama ga je dokaj dobro poznala. Na Saano vodi lepo vzdrževana označena pot, v nižjem močvirnem predelu so položna brunca, v začetni strmini pa tudi precej ličnih lesenih stopnic. Za vzpon in spust naj bi potrebovala kakšne 4 ure. Zaradi zelo močnega vetra sva vrh, ki je bil še pod snegom, skrinjica in križ na njem pa vkovana v led, dosegla vsa prezcblala in ga tudi hitro zapustila, čeprav je bil pogled z njega čudovit. Ob vrnitvi sva se po dveh urah in pol spet oglasila v turističnem uradu in gospa kar verjeti ni mogla, da sva že nazaj. Za slovo sva ji podarila razglednico našega Triglava, ona pa naju je povabila, naj Halti obiščeva kak mesec pozneje, ko je tam vse polno čudovitega planinskega cvetja in pa, na žalost, tudi komarjev.

Kebnekaise-Giebmeğáisi, 2111 m

Nato sva se lotila najvišjega vrha Švedske, ki leži visoko na severu in blizu meje z Norveško. Kebnekaise ima dva vrhova - severni je visok 2097 m, južni pa 2111. Oba se dvigujeta nad ledeniki, ki se spuščajo na vse strani. Pot na vrh vodi mimo njih, tako da za vzpon ni potrebna posebna oprema. Kakih 200 m pod vrhom sta tudi dva bivaka, ki dajeta dobro zavetišče. Sicer je tudi severna Švedska nizka, polna majhnih jezer in močvirij.

Kamp v kraju Nikkaluokta sva zapustila šele okoli desete, saj sva nameravala prenočiti v zimski koči blizu gore. V petih urah pešačenja po široki dolini nisva pridobila kaj dosti višine, sva pa vso pot do koč obhudovala čudovito naravo. Bila sva kar pošteno otovorjena, saj koč uradno še niso bile oskrbovane. Odprta je bila le lepo urejena zimska koč. Planinec mora prinesiti s seboj vso hrano in spalno vrečo. Spotoma sva mimoidoč spraševala o poti na

vrh. Malo pred koč sva izvedela, da se večina pristopnikov na višini 1700 m obrne, saj je še zelo veliko snega. Bajje je trem mladeničem, ki so imeli dovolj volje in moči, uspelo vzpon na vrh v 19 urah namesto v 7. Sneg se jim je udiral, pogosto do pasu. Pri koči sva se po polurnem počitku in malici odločila, da se vrneva v kamp in se vzponu na vrh odpoveva, še preden sva se ga lotila. V kamp sva se vrnila ob lepem sončnem vremenu okoli 11. ure zvečer, si pod zeleneče breze postavila šotorček in zaspala kot ubita.

Naslednjega dne sva šele napravila analizo svojega »vzpona na Kebnekaise«. In sklep: Prihodnjič prideva kak mesec pozneje. Pa še to - počasi sva začela razumevati izraz »čohkka«; to naj bi po laponsko pomenilo vrh, na katerega hodijo ...

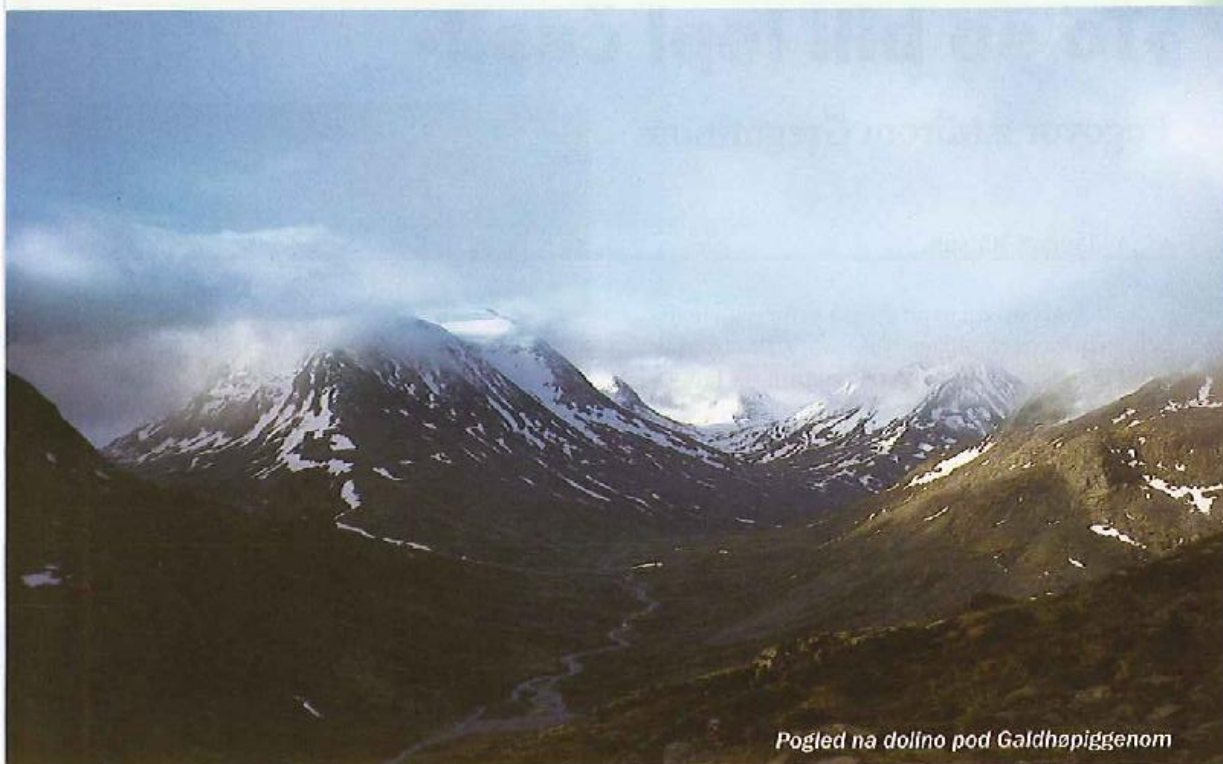
Galdhøpiggen, 2469 m

Pregovor pravi, da gre v tretje rado, a midva sva ga želela spremeniti. Rekla sva si: če sva kapitulirala na obeh nižjih vrhovih, se morava maksimalno potruditi pri vzponu na Galdhøpiggen, ki je najvišji vrh Norveške in tudi vse Skandinavije.

Prijatelji Norvežani - pred dvema letoma sem jih vodila po naših Julijcih - so nama že po telefonu dali zelo dobre in točne napotke. V Lomu sva si kupila še planinsko karto in se odpeljala po dokaj strmih makadamskih cestah v osrčje narodnega parka Jotunheimen. Na koncu ceste je prava turistična vas Spiterstulen, v kateri lahko prenoči več sto planincev in pohodnikov. V osrednji zgradbi so recepcija, prodajalna spominkov in planinske opreme, velika restavracija in še kaj. Gostov je bilo malo, saj je bilo na okoliških vrhovih še zelo veliko snega.

Galdhøpiggen je zaradi svoje višine v polnih mesecih močno oblegan. Dostop nanj tehnično ni pretirano zahteven. Nanj vodita dve poti. Prva od koč Juvvasshytta, ki stoji 1841 m visoko, prek ledenika Styggebrean. Za to pot sta potrebna oprema za hojo po ledeniku in najetje vodnika. Cena vodnika je za norveške in tudi za naše razmere nizka, pa še opremo ti posodijo. To je najkrajši pristop, saj je treba premagati le še kakih 600 m višinske razlike. Midva sva se

Pogled na dolino pod Galdhøpiggenom

odločila za drugi, nekoliko daljši pristop od Spiterstulna, ki leži 1104 m visoko. Ta pot ne preči nobenega ledenika in poteka v zadnjem delu po grebenu med ledenikoma Styggebrean in Svelinoshrean.

Zgodaj zjutraj sva krenila na pot. Bila je dobro shojena in označena. Prva tretjina je vodila po kopnem, preostali del pa po snegu. Sneg je bil za hojo zelo primcren in ni bilo treba uporabljati derez. Za vzpon sva potrebovala dobrih 5 ur. Koča, ki stoji le nekaj metrov pod vrhom, je bila še vsa pod snegom. Razgled je bil veličasten. V narodnem parku Jotunheimen je kar precej vrhov višjih od 2000 m. Midva sva se zlahka zedinila, da je najlepši Glittertinden, ki je le 4 m nižji od Galdhøpiggena. Bila sva zelo zadovoljna in tudi malce utrujena. Pojedla sva nekaj ploščic in popila čaj iz termovk ter se začela počasi vračati. Preštevala sva planince tistega dne. Naštel sva jih 15. Večina jih je hodila v dvoje. Del poti sva se prav udobno prepeljala po snegu, le pravočasno sva morala zavirati, da ne bi na koncu snega treščila v skale. Vreme sva imelo dokaj pcstro: od prijetnega sonca, ne pregoste megle

in občasno zelo močnega vetra do rosenja ter snežne plohe. Srečna, da sva osvojila vsaj ta vrh, sva se po 10 urah hoje vrnila do avta. Odpeljala sva se v dolino in v prvi kamp.

Misli ob vrnitvi

Naredila sva nekakšno analizo: razlika med načrtovanimi in zares opravljenimi vzponi je kazala na skromen uspeh. Glede na vse okoliščine pa sva bila zelo zadovoljna s tistim, kar nama je uspelo storiti. Videla sva zelo veliko in si nabrala novih izkušenj. Po Skandinaviji sva se klátila v juniju, ko je dan najdaljši. V gorah je bilo leta 2004 več snega kot navadno ob tem času. Ognila sva se običajnemu navalu turistov in tudi komarjev še ni bilo na spregled. Nisva pa spoznala čudovitega cvetja, ki krasi gore julija. Tako nama je ostala misel, da bi podobno pot ponovila, morda mesec pozneje. Verjetnost, da bi se povzpela na vrhova Kebnckaise in Halti, bi bila veliko večja, prav tako verjetnost srečanja z velikimi roji komarjev. Vsega pa človek tako ali tako ne more dobiti - ali pač? ○

»To so bili lepi časi!«

Pogovor z Mirom Gregorinom

✎ in Vladimir Habjan

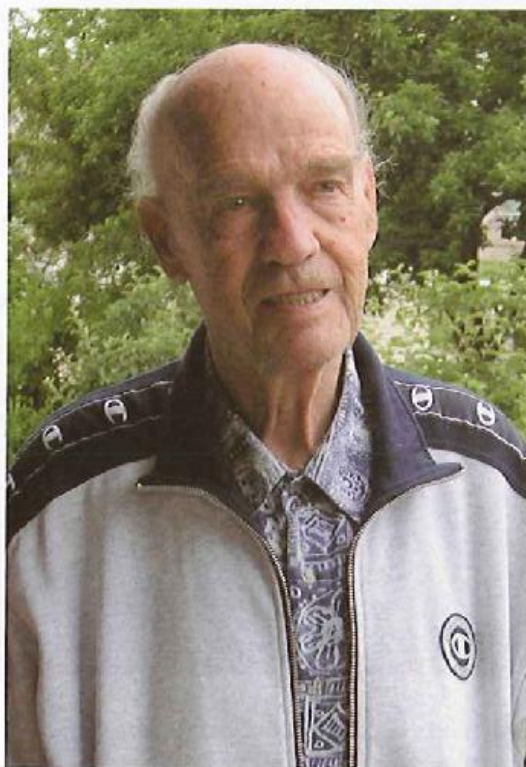
Oktober lani mi je po dolgih pripravah le uspelo pripraviti za objavo Našo smer. Pravzaprav je bil članek bolj namčen spominu na Janeza Gregorina - enega prvih plezalcev v Grintovcih - kot pa sami plezalni smeri. Takšni prispevki so mi pri srcu, saj tako obudimo nekaj spomina na stare čase. Danes se namreč vse dogaja tako hitro in za pogled nazaj si ne vzamemo časa. Pa bi si ga po mojem morali ...

Nedolgo po izidu oktobrskega Vestnika sem na službenem telefonu zasledil neodgovorjen klic z ljubljanskega konca. Po navadi sicer ne odgovarjam na »neznane« klice, takrat pa sem naredil izjemo. Na drugi strani je zaškrtało in oglašil se je starejši možakar, ki ni nič vedel o kakšnem klicu. Prijazno sva se poslovila. Pa mi radovednost ni dala miru in sem šel pogledat v digitalni telefonski imenik, s kom sem govoril. Poizvedba je pokazala Mirka Gregorina, Vaše 15 C. Kar nisem mogel verjeti! To je vendar Miro Gregorin, brat Janeza Gregorina, o katerem sem pisal! Skupaj sta že pred drugo vojno po dolgem in počez preplezala Kamniško-Savinjske Alpe. Koliko je vendar star? Takoj sem poklical nazaj. Vendar je zvonilo v prazno ...

Čez nekaj dni pa je telefon spet zazvonil - spet z znane številke. Takrat je bila na zvezi hčerka. Povedala je, da je njen oče prebral članek, da je bil z napisanim zelo zadovoljen in da sta se mi pač hotela zahvaliti. No, lepo, ni lepšega občutka, kot če so bralci zadovoljni s tvojim pisanjem. Vendar bi bilo treba tegale gospoda Gregorina tudi obiskati ...

Pleزال tudi s Tinetom Orlom!

V prijaznem okolju družinskih hiš sta me pričakala. Hiša z velikim vrtom, notranjost polna knjig, slik in starih fotografij. Močni stisk roke Mira Gregorina je pokazal, da je možakar še

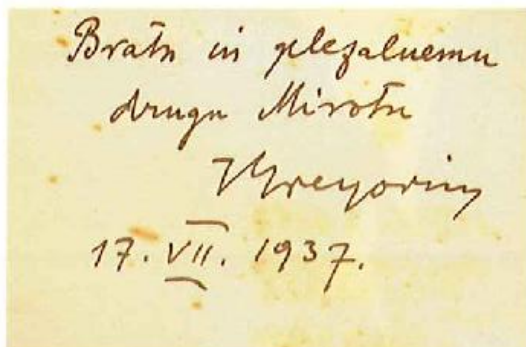
Vladimir Habjan

kreproko pri moči. Najprej sem se razgledal. Veliko slik je narisal sam, vse so imele gorski motiv. K vsaki fotografiji na steni je imel komentar. Nekaj je bilo plezalskih, nekaj družinskih, pa vrsta fotografij s predstav. »Veste, sem bil operni pevec, solist.« Soba je bila polna spominov ... »Imate še kakšne druge slike? Potreboval bi jih za članek ...« Hči Vesna je prinesla velik album. Listali smo, pogovor pa je stekel.

»Koliko pa ste zdaj stari?« »Dvaindevetdeset jih bom letos. Brat Janez je bil dve leti starejši, on je bil rojen 1911., jaz pa 1913. leta.«

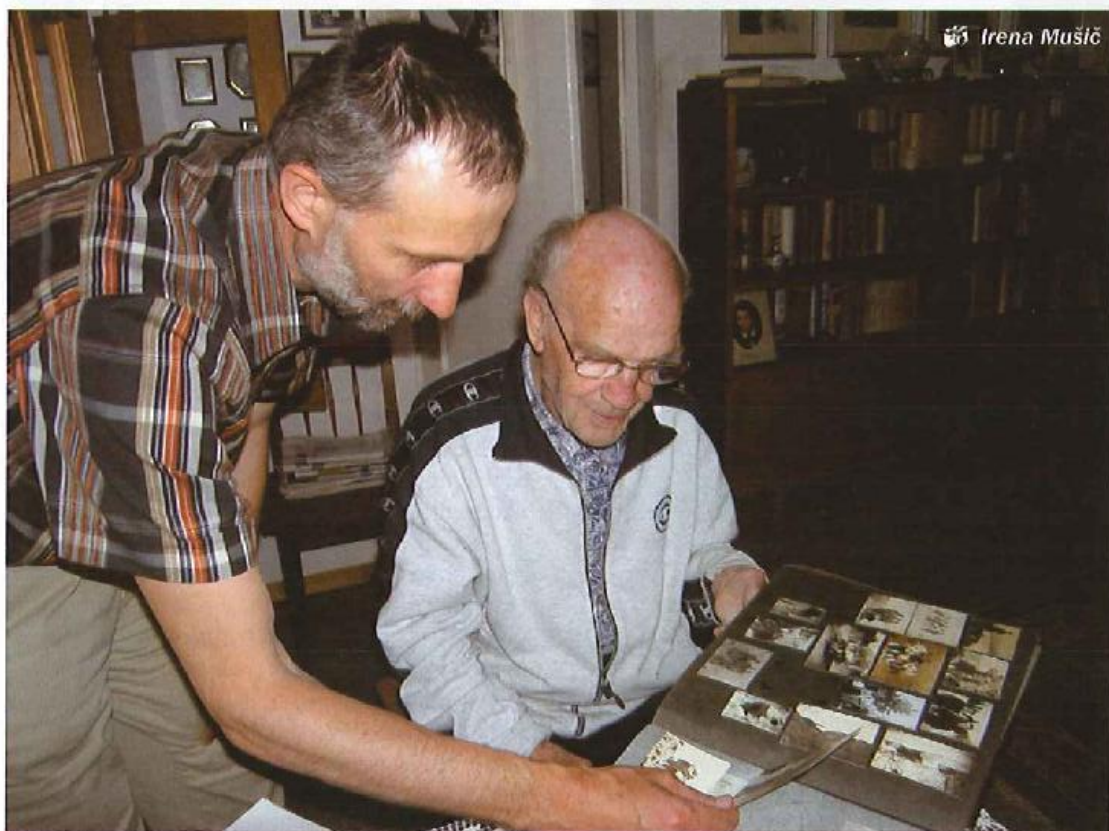
Spomnil sem se na njuno težko mladost. »Mama nama je umrla, ko sva bila še majhna, jaz sem imel komaj 4 leta ... oče pa se ni vrnil iz Sibirije. Zato sva živela pri družini Pengov. Zelo sva bila navezana drug na drugega, zato mi je bilo zelo hudo, ko je tako mlad umrl.« Spomnil sem se na hudo srčno bolezen, ki je leta 1942 Janeza položila v prezgodnji grob, starca komaj 32 let.

»Kako ste začeli plezati?« »Jancz je plezal že pred mano, kaki dve leti prej. Vendar je ugotovil, da je nevarneje, če je sam, zato je spodbudil še mene. Malo sem šel zaradi 'baharije', nekaj pa tudi zaradi veselja do gora. Stena me je vedno privlačila.« »Kako sta sicer plezala, kateri je plezal naprej?« »Ne maram se hvaliti, ampak pogosteje sem plezal jaz, saj je bil Jancz kot solist previdnejši.« »Kje sta se učila plezanja in tehnike?« »Vsega smo se sami naučili, skupaj z Borisom Režkom in Vinkom Modcem, ta je bil izreden v vrvni tehniki. Trenirali smo v Turncu pod Grmado, tiste skale sem prelezal po dolgem in počez.« »S kom ste vse plezali?« »Največ z bratom, pa z Modcem in Režkom, Ogrinom in Omerso, pa s Tinetom Orlom ...« »Kaj res? S Tinetom Orlom? Z dolgoletnim urednikom Planinskega vestnika?« »Tako je. Poznal pa sem tudi druge, Čopa, Potočnika, Tomiška ... Čop me je enkrat zagovarjal v Vratih, ko mi niso verjeli, da sem šel res sam čez Steno. Šele ko je on potrdil, da me je videl, so mi verjeli. Takrat sem

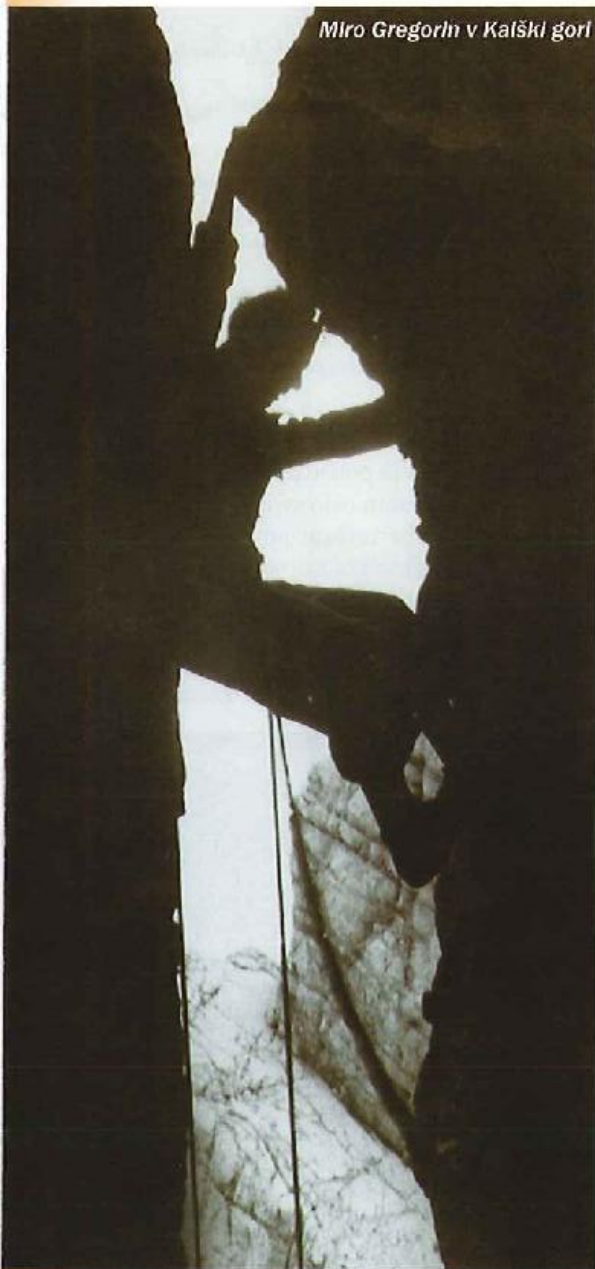

Posvetilo brata Janeza Gregorina na podarjeni knjigi *Blagoslov gora*

imel komaj 16 let ... On je bil pravi posebnež, zelo zabaven, rad je poslušal petje. Takrat smo veliko peli, imeli smo celo svoj kvartet. Čop po navadi ni pel, je pa večkrat povdal, da je imel zelo lep glas, a ga je enkrat odložil na okensko polico, pa so ga ukradli ... Ko smo spali v Aljaževem domu v Vratih, nam je rekel, naj se, če nas bo zeblo, pokrijemo z mizo, če pa nam bo potem prevroče, naj 'ladlce' ven vzamemo ... «

Miro Gregorlin v Kalški gori

spomnim več, kolikokrat. Najraje sem imel Slovensko in Zimmer-Jahna (Kratko Nemško, op. ur.). V Julijcih sem bil še v Škrlatici, Špiku ... drugih se ne spomnim več ... pa seveda v Kamniških. Okrešelj je bil naš in gore nad njim. Takrat je bila hoja v hribe vse nekaj drugega kot zdaj. Na pot smo se odpravili ponoči, šli v Mojstrano z vlakom, zgodaj zjutraj prehodili vso dolino Vrat do Stene, šli čezno in spet peš nazaj ... Enako je bilo v Kamniških: do Kamnika z vlakom, peš v Kamniško Bistrico, gor, pa spet nazaj ... Poznal sem vse oskrbnike po kočah! Enkrat mi je dal Torkar v Vratih liter mleka, ko sem se ves izmučen in žejen privlekel do njega.«

»Imate v spominu kakšno posebno plezalno smer?« »Niti ne. Seznam prvenstvenih smeri iz oktobrske številke Vestnika je kar točen. Spomnim se, da je bila Štajerska Rinka med lažjimi, vendar zelo krušljivimi gorami. Večkrat sem se tudi obrnil - v Špiku, pa v Direktni v Koglu zaradi slabega vremena ...«

»Imate še kak posoben spomin na plezanje?« »Imel sem srečo, nikoli se nisem znašel v kakih hudih težavah, nikoli nisem padel. Spoznal pa sem, da videz plezalca ni pomemben. Enkrat smo šli pod steno z atletskim možakarjem, pa se je tam obrnil in se vrnil v dolino. Bili pa so tudi drugačni, manj 'razviti', ki so dobro plezali.«

»Kakšno opremo ste imeli in kje ste jo dobili?« »Oprema je bila draga in jo je bilo težko dobiti. Za današnje razmere je bila seveda stara. Čelad nismo imeli. Če smo šli plezat v krušljivo steno, smo si pod klobuk nabasali časopisni papir ... Plezalnike smo imeli iz žakljevine, naredil jih je čevljar. Pa so se 'scufali' že po nekaj turah ... Čevlji so bili okovani, zelo težki, vendar trpežni. Vrvi smo imeli 30-metrške, konopljene. Če so bile mokre, so bile zelo težke, in če si plezal naprej, je bilo veliko trenja in te je vleкло nazaj ...«

»Ste tudi kaj reševali?« »Reševalec nisem bil, smo pa večkrat pomagali reševati. Nekoč sva z Ogrinom rešila zakonski par z Mrzle gore, in to ponoči. Bilo je zelo težko in zahtevno. Baterija mi je med vzponom padla v neko mivko in je še vedno svetila, ko smo se vračali. Spomnim se, da je žena ob vrnitvi rekla: »Mirček, zdaj sva pa rešena!« Sodeloval sem tudi pri iskanju Sandija Wisika v plazu v Planjavi. V Steni je enkrat 25-leten Hrvat padel prav pred naju z Ogrinom, čeprav

Najraje v Slovenski in Kratki Nemški

»Kje pa ste največ plezali in kako ste izbirali smeri?« »Takrat smo vsi vedeli, kje bi se dalo plezati. Precej prvenstvenih smeri sem sam predlagal, npr. v Turski gori od 'Meniha'. Večkrat sem šel sam čez Steno (triglavsko, op. ur.), se niti ne

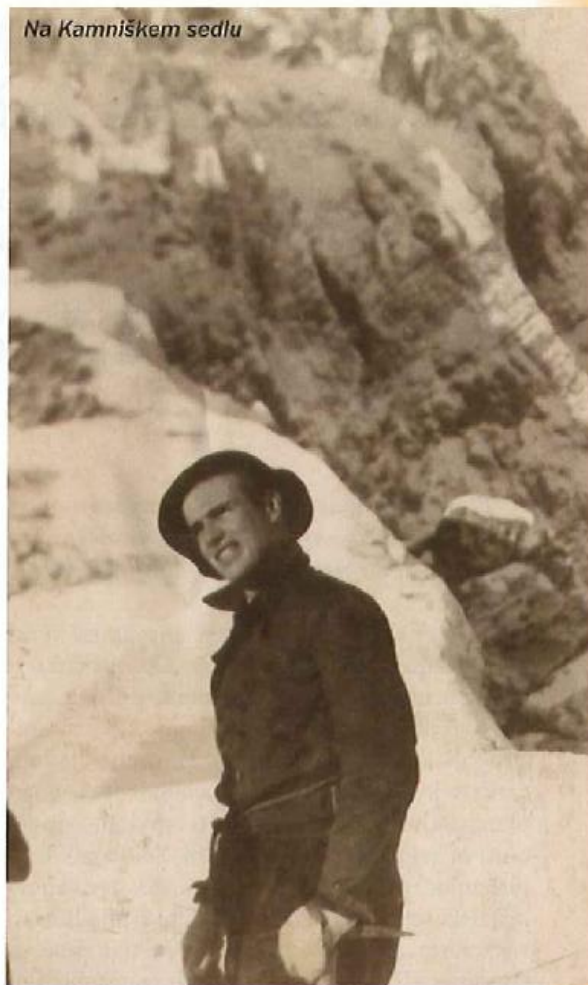
sva ga svarila. Takrat sem plezal nazaj in je bilo kar težko. Aktiviral sem reševalce in ti so ga potem rešili.« In kako je bilo z njim? »Revežu so morali odrezati nogo.«

Iz sten na operne odre

»Kdaj ste nehali plezati?« »Med drugo vojno sem se zaposlil v operi. Tam je bil tudi Rudolf Francl, ki je tudi plezal. Nekaj se jih je ukvarjalo s turnim smučanjem, tudi sam sem se. Ko pa je enkrat predstava odpadla zaradi pevca, ki se je na turi prehladil, so nam prepovedali vse take 'športe'. Tako sem moral tudi sam nehati ... Ampak v hribe sem hodil vse življenje, tudi s pokojno ženo in otroki. Nazadnje sem bil v gorah, ko sem imel 85 let, šli smo na Okrešelj.« »In smo ga komaj dohajali, tako dolge korake je delal ...« je pristavila hči.

»In potem ste se posvetili petju ...« »Naredil sem srednjo glasbeno šolo v Slogi pri Herbertu Svetclu, potem sem pel kot solist pri Akademskem pevskem zboru, v ljubljansko opero sem prišel leta 1941, pozneje pa sem 25 let pel v mariborski. V Miklovi Zali pa sem tudi igral, in to v 64 predstavah! Po moji upokojitvi smo se z družino preselili v Medvode in tu sem še danes.«

Na Kamniškem sedlu

Ogrln, Svetek, Gregor in Lovše

»Greste še kdaj v Vrata ali Kamniško Bistrico?« »Še, vendar me odpeljejo tja z avtom. Ne maram gneče. Včasih tam ni bilo toliko ljudi ...«

»Ali poznate vsakoletna srečanja alpinistov veteranov?« »Ja, saj mi vsako leto pišejo.« Hči je prinesla veliko razglednico s podpisi vseh veteranov. »Pa bi šli kdaj zraven?«

»Ne, sem bolj samotar.« Hči pa je pripomnila, da bi lahko šel, saj ima rad tudi družbo. No, homo videli, oktobra se oglasim in ga kar sam odpeljem tja ...

»Še kaj spremljate dogajanje v alpinizmu?« »Kolikor le morem. Občudujem jih. Kar je bilo nekoč ekstremno, je danes lahko. Danes imajo umetne stene, na katerih lahko trenirajo, mi smo to počeli v naravi. Ampak to so bili lepi časi! Imam veliko žalostnih spominov, še več pa lepih ...«

Poklic gorskega vodnika nima dosti skupnih točk z vodnikom PZS

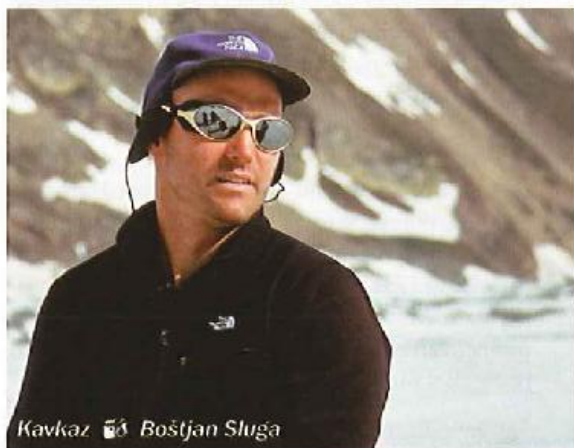
Gregor Sluga, diplomirani ing. meteorologije, ki se poklicno ukvarja s kartografijo, sodi med tiste planinske delavce, ki preživijo veliko časa v gorah, vendar je hkrati aktiven tako na društvenem področju kot tudi v organih PZS. Je predsednik PD Rašica v Ljubljani, gorski vodnik pripravnik, član GRS, alpinist in član komisije za gorsko popotništvo pri PZS. Bil je tudi dolgoletni vodnik PZS. Z njim se je pogovarjala Slavica Tovšak.

Planinsko društvo Rašica je zagotovo med društvi, ki imajo tradicijo. Kot predsednika vas prosim, da predstavite sedanji društveni utrip.

PD Rašica šteje kakih 400 članov, med njimi jih je dobra tretjina vključena v alpinistični odsek. Ob uspešnem alpinističnem odseku je v društvu aktiven tudi vodniški odsek, ki organizira več kot 50 akcij na leto. Ponudba članom društva je zelo pestra, tako da lahko udeleženci planinskih izletov izbirajo med lahkimi, zahtevnimi in zelo zahtevnimi turami. Zelo aktivni so tudi mladi planinci, ki so vključeni v dve osnovnošolski sekciji. Poživitev pri delu z mladino so vsakoletni planinski tabori. Društvo ima za izvajanje društvenih dejavnosti usposobljenih 13 vodnikov različnih kategorij in dva gorska vodnika pripravnika. Delo društva zaokrožujeta naravovarstveni odsek in odsek za pota, za katerega se trudimo, da bi ga znova aktivirali. Najtežje je delo gospodarskega odseka, ki skrbi za planinski dom na Rašici. Društvo se v zadnjih letih veliko ukvarja z vprašanjem legalizacije planinskega doma na Rašici.

Kot društvo se vključujete v Ljubljanski meddruštveni odhor. Ali vam takšna organiziranost omogoča skupno oblikovanje idej in reševanje društvenih problemov?

Organiziranost planinskih društev v MDO je po mojem mnenju primerna predvsem za večjo informiranost, izmenjavo informacij in spoznavanje med društvi. Vendar pa za reševanje večjih problemov MDO nima dovolj instrumen-

Kavkaz ☞ Boštjan Sluga

to v niti moči v odnosu do PZS. Več koristi imajo na primer naši markacisti in vodniki, ki prek organov MDO dobijo informacije in organizirajo nekatere skupne akcije.

V društvu imate izjemno kakovosten alpinistični odsek z uspešno organizirano vsakoletno alpinistično šolo. Ali zanimanje za pridobitev alpinističnih znanj med mladimi narašča?

Zanimanje za AO na PD Rašica v zadnjih letih narašča. Med mladimi je v zadnjih nekaj letih zanimanje za splošna alpinistična znanja veliko, manj pa je tistih, ki si želijo vrhunskega alpinizma. Po večini gre za željo po spoznavanju novega športa kot oblike preživljanja prostega časa. Po anketah, ki jih izvajamo na začetku alpinistične šole, večina tečajnikov kot vzrok vpisa nava- ja dopolnitev gorniških veščin in druženje.

Pogorje Bezengl, Kavkaz 📷 Boštjan Rigler

Kako se alpinistični odsek vključuje v celotno društveno dejavnost?

V letu 2005 pričakujemo, da bo slaba tretjina članov društva tudi članov alpinističnega odseka. V upravnem odboru društva imamo tri predstavnike alpinističnega odseka, to so načelnik alpinističnega odseka, tajnica društva in jaz kot predsednik. Poleg tega, da opravlja delo v upravnem odboru, igra alpinistični odsek glavno vlogo pri delovnih akcijah in prepoznavnosti društva (spletna stran, uspehi članov ...).

Kako ocenjujete delo komisije za alpinizem pri PZS? Kaj pričakujete od nje in kaj naj bi bila po vaši oceni vsebina njenega dela?

Priznati moram, da dela komisije ne poznam dobro, ker za medsebojno sodelovanje skrbi načelnik odseka. Sem pa mnenja, da komisija deluje uspešno. Naši interesi se srečajo povčini pri izobraževanju in izposoji opreme, pri tem imamo pozitivne izkušnje. Poleg omenjenih področij sodelovanja bi od komisije za alpinizem morda pričakoval še nekakšno tehnično podkomisijo, ki bi sistematično preučevala in preizkušala nove vrvne manevre in tehnike in jih sčasoma uvrščala v alpinistično doktrino.

Zanimivo področje komisije bi lahko bilo tudi mednarodno sodelovanje, organiziranje mednarodnih taborov in srečanj.

Ocenite mesto in dosežke slovenskega alpinizma in slovenskih alpinističnih odprav.

Osebnostno imam zelo dobro mnenje o slovenskem alpinizmu. Kje ste že videli ali slišali, da bi iz tako majhne države, kot je Slovenija, prihajalo toliko dobrih alpinistov, ki bi bili kos vzponom svetovnega formata? Še posebno dobro mnenje imam o alpinistkah, ki s svojimi vzponi vedno znova presenečajo, v zadnjem času predvsem v Patagoniji. Vem, da je o vzponih težko soditi, a če samo preštejemo slovenske zlate cepine, je jasno, kako visoko je uvrščen slovenski alpinizem.

Uspešno delujete tudi v komisiji za gorsko popotništvo pri PZS. Kakšen je vaš letošnji program?

Program komisije je pester, od trekingov do gorniških popotovanj in posameznih tur. Morda celo malce preveč pester, saj je za nekatere akcije ob tolikšni izbiri premalo zanimanja. Sam sem letos organiziral turnosmučarski akciji Gran Paradiso in visoko pot od Chamonixa do

Matterhorn in Izток Snov

Zermatta. Po tragični smrti Tomaža Vrhovca pa sem prevzel še akcijo klub 4000, ki bo izvedena po prvotnem programu.

Gotovo tudi vi kot gorski reševalec doživljate problematiko GRS in njeno težnjo po samostojnosti oziroma izločitvi iz PZS. Kako se opredeljujete do tega za vso PZS občutljivega vprašanja?

Sem na strani GRS, podpiram drugačno organiziranost GRS, saj ob taki ne bi šlo več dolgo. Vprašanje pa je, ali bo nova organiziranost prava. To bo pokazal čas.

Med številnimi obveznostmi, ki jih imate, je tudi usposabljanje za gorskega vodnika. Katere skupne točke imata po vaši presoji prostovoljni vodnik PZS in gorski vodnik?

Sam sem deloval kot vodnik PZS vsaj enajst let. Spomini na te čase so živi in prijetni. Poklic gorskega vodnika po mojem nima veliko skupnih točk z vlogo vodnika PZS. Gorski vodnik je oseba, ki delo opravlja poklicno, vodnik PZS pa je strokovni delavec v društvih s funkcijo vodenja društvenih izletov in akcij. Področji dela se lahko delno prekrivata, vendar je v ozadju popolnoma druga logika.

Minule skupščine PZS kažejo na krizo njene notranje organiziranosti. Imate morda idejo ali predlog

glede organizacije sodobne in učinkovite PZS?

V letu in pol, kolikor sem predsednik društva, sem kar dobro spoznal delovanje PZS in njenih organov. Zdi se, da je PZS sama sebi namcn in deluje kot organizacija, nadrejena planinskim društvom. To je zgrešeno. PZS je zveza društev in bi morala delovati samo in le v prid društvom. Gotovo se bo morala vodstvena struktura temeljito spremeniti (beri: pomladiti), da se bo spremenilo mišljenje odgovornih. Za konkretno predlogo pa sem premalo izkušen.

Obvestila PZS so namenjena planinskim društvom kot informativno glasilo in pomoč pri delu. Ali po vaši oceni zadošča, da so samo v elektronski obliki?

Čeprav smo mlajši že močno digitalni, na društvih še vedno zelo aktivno in uspešno delujejo tudi starejši, zanje pa nujno potrebujemo tiskano gradivo.

Še vaše mnenje o Planinskem vestniku kot osrednjem slovenskem planinskem glasilu.

Po preobrazbi je revija postala bolj všečna in tržna. Več prostora kot pred leti je namenjenega alpinizmu in to uspešno zapolnjuje tržno nišo, glede na to, da nimamo alpinistične revije. Moja edina pripomba glede PV je obvezno naročništvo pri A-kategoriji članstva, to pa je verjetno že bolj problem članstva. Mislim, da bi se lahko revija PV tržila sama. ○

TRGOVINA POHODNIK
UŽITKI V NARAVI

SCHOELLER - Pohodne hlače Pohodnik

www.pohodnik-si.com

TEVA - Terra-fl

UNIVET d.o.o., tel.: 01/585 26 30, Šmartinska 152, BTC Ljubljana, HALA A

Karavanke v občini Jesenice

Kakšna bo njihova prihodnost?

✂ in 📷 Luka Markež

Karavanke se po svojih značilnostih razlikujejo od drugih slovenskih gora. Ne le, da imajo posebno geološko sestavo, da v njih živijo nekateri endemiti in da imajo samosvoj videz. Tudi zvenijo drugače, kadar zapiha sever, in gozdovi nikjer drugje ne dišijo povsem enako. Na svojih južnih pobočjih obiskovalcu ponujajo nezahtevne pristope in čudovite razglede, še posebno na Julijske Alpe. Zato so v kopnem delu leta zelo primerne za pohodništvo starejših, manj izkušenih in družin z otroki. A v Karavankah se skrivajo tudi nesluteni kotički le redkim poznanc prave divjine, ki daje življenjski prostor številnim živalskim in rastlinskim vrstam, tudi ogroženim.

Utopični načrti?

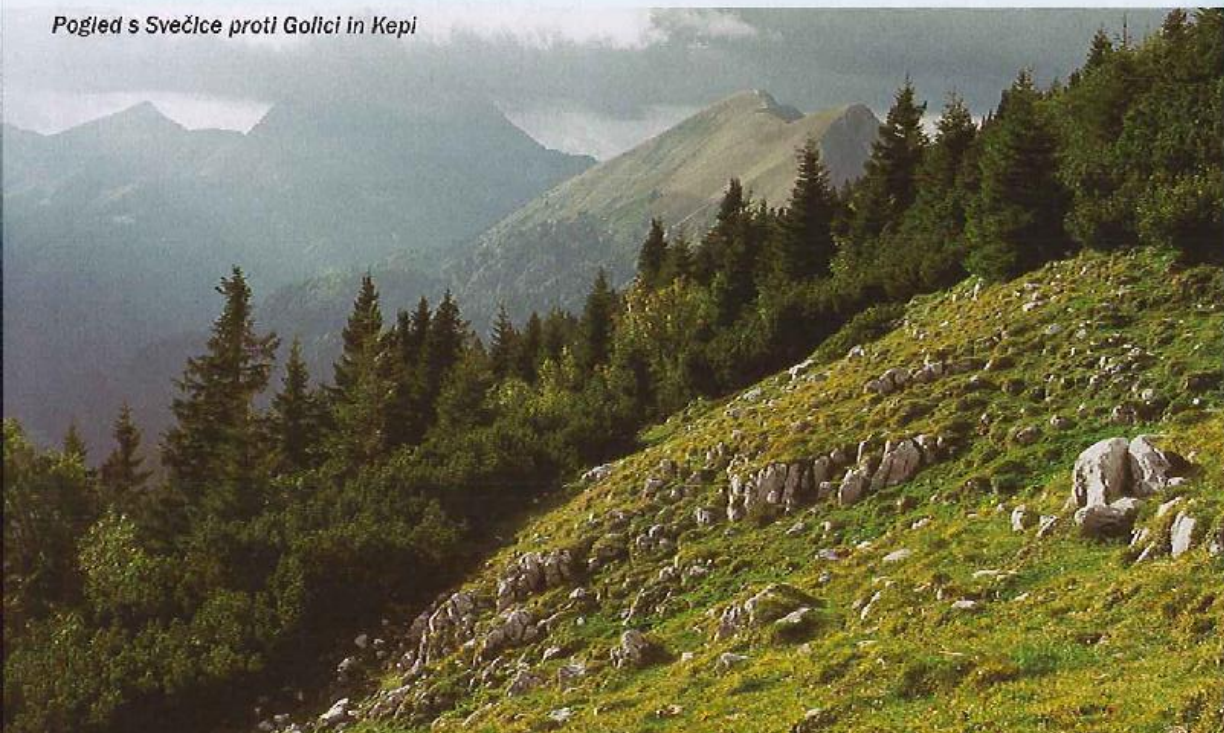
V letu 2004 so med Občino Jesenice in Zavodom za varstvo narave v Kranju potekali pogo-

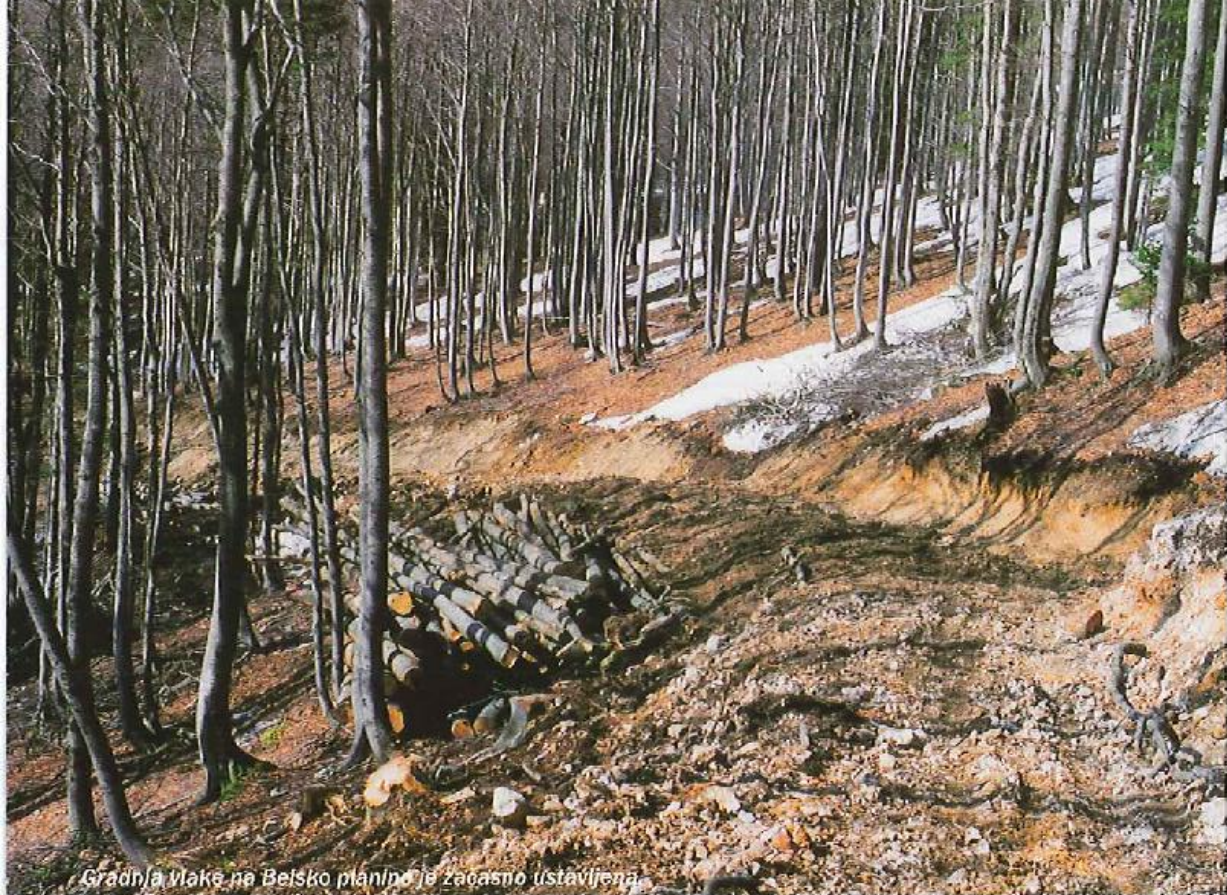
vori o možnostih za razvoj idcije o obširnem kompleksu smučišč, ki naj bi se raztezal od Hruškega vrha do Vajneža. Na Zavodu za varstvo narave so takšno zamisel ocenili za nesprejemljivo, saj bi imela izvedba zelo negativne posledice za številne rastlinske in živalske vrste tega dela Karavank, vendar so v okviru kompromisnega dogovora dopustili možnost graditve nihalne žičnice v zelo ozkem pasu iz doline na sedlo Rožca in obnovo smučišča na Španovem vrhu.

Letos je ideja o smučarskem centru spet prišla na dan ob izdelavi Strategije razvoja turizma v občini Jesenice.¹ Če to besedilo ocenjujemo kot celoto, gre za slabo pripravljen dokument, v katerem je kar nekaj neskladnosti med posameznimi deli. Med idejami, ki naj bi v prihodnjih letih usmerjale delovanje občine Jesenice na področju turizma, je na prvem mestu navedeno

¹ *Strategija razvoja turizma v občini Jesenice, več avtorjev: Jančez Širšč, Tina Vidjen, Nastja Kobal, Stevo Ščavničar, Gordana Granatir, Jesenice in Ljubljana, maj 2005.*

Pogled s Svečice proti Golici in Kepi

Gradnja vlaka na Bejsko planino je začasno ustavljena.

»Smučišče Rožca«. Čeprav naj bi torej v okviru te ideje govorili o smučišču, bralca v nadaljevanju presencitijo izrazi kot »uresničitev vizije kompleksa smučišč« in »razvoj smučarskoturističnega središča«, pri katerem naj bi šlo za »višinsko smučanje«.²

Rožca s svojimi 1594-imi metri zagotovo ne bo mogla zadovoljiti želje po višinskem smučanju, sploh pa je graditev smučišč pod 2000 metri po ocenah strokovnjakov popoln nesmisel. Eden izmed glavnih razlogov za to so podnebne spremembe; v Avstriji na primer že velja prepoved graditve smučišč na taki nadmorski višini. Naklonjenost nekaterih vodilnih predstavnikov občine Jesenice omenjeni ideji, ki se jo da razbrati iz rezultatov majske okrogle mize o tej temi, vendarle vzbuja skrb. Z njeno izvedbo bi bile namreč ogrožene prav tiste vrednote prostora, ki bi v prihodnosti lahko pomenile osnovo za turizem v jeseniški občini, prijazen do okolja, poleg tega pa bi seveda sledili še drugi negativni učinki, kot je na primer veliko tveganje za onesnaženje izredno dragocenih vodnih virov v tem delu Karavank.

Graditev vlak in gozdnih cest

V Karavankah so v zadnjem času tudi vse pogostejše graditve vlak in gozdnih cest, pri tem pa se prvotna gozdarska namembnost teh gozdnih prometnic čudežno ujema z drugimi ambicijami izkoriščanja gorskega sveta. V občini Jesenice je bila v letih 2001 in 2002 zgrajena gozdna cesta s Pustega rovta čez sedlo Suha v pobočja Golice. Investitor je bil Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS oziroma koncesionar Gozdno gospodarstvo Bled, d. d. Na podlagi dvomljive ekonomske upravičenosti so estetsko močno iznakazili okolje in med drugim uničili tudi markirano planinsko pot, ki se zdaj v strmem pobočju odsekano končuje nad cesto. Na Zavodu za varstvo narave v Kranju so si dolgo prizadevali, da bi graditev ceste preprečili – to bi lahko storili tako, da bi v postopku pridobivanja naravovarstvenega soglasja dali negativno mnenje o posegu -, vendar je nazadnje prevladal interes vlagatelja, podprt z oceno predstav-

² Prav tam, str. 68.

nikov območne enote Zavoda za gozdove o upravičenosti graditve. Kraj, na katerem se cesta v pobočju Golice konča, ni daleč od planinskega doma in obstaja skrb, da se bo še dograjevala, morda prav na pobudo planincev, ki bi morali biti prvi v boju za ohranitev naših gora! Ob vsem skupaj pa se pojavlja tudi vprašanje: ali je šlo sprva res zgolj za gozdarsko investicijo ali je bila v ozadju politika s svojimi zamislimi o kompleksu smučišč na tem območju?

Letošnjo pomlad se je začelo z novim posegom v vršni greben Karavank. Agrarni skupnosti Koroška Bela in Javorniški rovt želita z graditvijo vlake izboljšati dostop do Belske planine, katere pastirski stan na Svečici leži na nadmorski višini približno 1680 metrov.³ Trasa načrtovane in nekaj sto metrov zgrajene vlake se oddaljuje od ceste na Suho, zareže pa v predele, v katerih je še do pred kratkim vladal mir. To dokazuje tudi to, da je na tem območju našel zavetje veliki petelin, za katerega je značilno, da se zelo težko prilagaja motnjam v okolju.

Trasa vlake poteka čez ekološko pomembno območje, v svojem vršnem delu pa seže tudi v območje Nature 2000. Zato morajo investitorji dobiti soglasje Zavoda za varstvo narave, v nasprotju z lokacijsko informacijo, ki jim jo je lani izdala jeseniška občina, pa si bodo morali pridobiti tudi gradbeno dovoljenje, kot jasno določa pravilnik iz leta 2003, ki ureja graditev zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov.⁴ Zasluga za to, da je na tem območju sploh možno graditi vlake, namenjene spravi lesa, gre Zavodu za gozdove. V območni enoti Bled so možnost te vlake predvideli v gozdnogojitvenem načrtu; ob tem se vračajo pomisleki o upravičenosti take odločitve. Vlaka namreč seže na pašnik nad gozdno mejo.

Ohranjanje planine je zagotovo pomemben vidik upravljanja tega dela Karavank, saj gre v primeru Svečice za tisočletno tradicijo sožitja naravne in kulturne pokrajine, ki sta med seboj v čudovitem ravnovesju. Vendar pa se pri graditvi te vlake pojavlja vrsta pomislekov, saj bo okolju povzročila veliko škodo, planina pa bo v vsch letnih časih dostopna z različnimi motornimi vozili. Za zdaj tudi še ni bilo pravega razmisleka o alternativnih možnostih, ki bi prav tako lahko zadovoljile potrebe planine. Zakaj ne bi skušali

problematike zajeti kot celoto ter upoštevali tako ekonomske kot tudi ekološke in socialne funkcije tega območja? Mar ne bi dela na planini olajšali tudi s tovorno žičnico? Tako bi se izognili nevarnosti, da bi načrtovana vlaka čez nekaj let prerasla v gozdno cesto in da bi se na planini začel razvoj dejavnosti, ki ne sodijo tja.

Kaj čaka Karavanke v prihodnje?

V obdobju Jugoslavije so bile Karavanke zaradi meje in omejenega gibanja učinkovito zavarovane, trenutno pa je ta del naših gora pod velikim pritiskom različnih interesnih skupin, ki želijo z graditvijo infrastrukture na tem področju širiti gospodarske dejavnosti. To je do neke mere tudi sprejemljivo, vendar pa se gradbena dejavnost še zdaleč ne omejuje več zgolj na sredogorje, temveč sega vse više in više, vse do vrha grebena! Namesto da bi občine v svojih strategijah zagotovile zaščito vršnega dela Karavank, zanj načrtujejo smučišča! Očitno je, da odgovorni niso sposobni pravilno ovrednotiti tega prostora, v katerem prav neokrnjena narava pomeni največje bogastvo. Jo bomo žrtvovali zgolj zaradi bližnje Triglavskega narodnega parka? Čezmeren obisk visokogorja v njem bodo namreč tudi v prihodnosti lahko blažile prav Karavanke, seveda če nam bo uspelo ohraniti njihovo zanimivost!

Glede na skrb zbujajoče dogodke in še bolj črnoglede napovedi bi bilo nujno, da se za Karavanke zavzame država, ki bi lahko z vnovično oživitvijo ideje o krajinskem parku zaostri la pogoje za posege v ta del naših gora. K njihovi zaščiti morajo svoje prispevati tudi različne državne in civilnodružbene organizacije s področja varstva narave, med katere sodi tudi Planinska zveza Slovenije. Njeni predstavniki bi morali spremljati razmere na tem področju in se aktivno vključevati v sprejemanje razvojnih strategij občin in gozdnogospodarskih načrtov Zavoda

³ Po podatkih, ki jih navaja Stanko Klinar v svojem planinskem vodniku *Karavanke iz leta 1971*, naj bi bila nadmorska višina pri pastirskem stanu celo 1703 m.

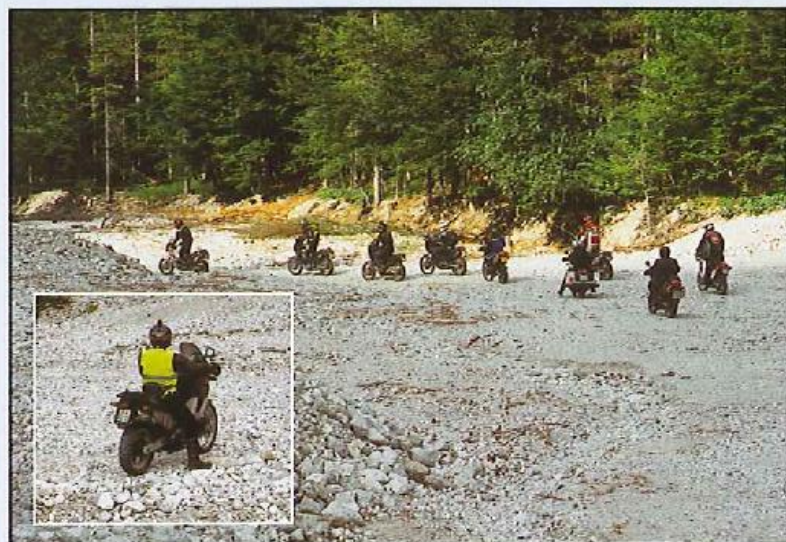
⁴ *Pravilnik o vrstah zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov, o pogojih za gradnjo enostavnih objektov brez gradbenega dovoljenja in o vrstah del, ki so v zvezi z objekti in pripadajočimi zemljišči*, Uradni list RS št. 114, 21.11. 2003.

Robotje v Karavankah nad Javorniškim rovtom

za gozdove. Sicer bodo ta del naših gora zaznamovali posegi, ki bodo kratkoročno v prid klimnim skupinam, dolgoročno pa bodo povzročili razvrednotenje izredno dragocenega dela naše gorske narave. Velika pomanjkljivost kapitalizma je, da se vse meri v denarju, za mnoge pomembne dobrine v življenju pa ni meril. Koliko

je na primer vreden neokrnjen del gorske divjine? Mar nič, če ni dostopen z vozilom in se ga ne da izkoriščati? Ampak ljudje si prav v naravi lahko obnovimo voljo do življenja, se napolnimo z energijo in doživimo toliko lepčga! In zakaj ne bi mogli prav tega ponuditi ozaveščencu gostu? ◻

Do kam še?

Matkov kot (»najbolj samotna dolina v Kamniško Savinjskih Alpah«), v soboto, 18. junija 2005 pozno popoldne, kakih 30 motoristov v zatrepu doline na prodišču navzgor, dokler je pač šlo. Poleti motokros, pozimi motorne sani.

📄 Tone Škarja

Dan Zemlje in čistilna akcija v TNP

Kaj vse homo sapiens pušča za seboj

✍ Vesna Paulin

Skoraj vsak dan v letu je posvečen temu ali onemu problemu, skupini ljudi ali dogodku. 22. april uradno velja za mednarodni dan Zemlje. Da to ne bi bil samo praznik, ki je samemu sebi namen, smo se domislili, da bi na dan Zemlje letos malce očistili nesnage, ki jo človeški rod tako rad pušča za seboj, kot osel svojo dlako. Moji prijateljici in jaz smo si za področje svojega delovanja (ali destinacijo, kot temu pravijo v sodobnem jeziku), izbrali Pokljuko. Zakaj prav to?

Za to odločitev smo imele dva razloga. Prvi - o tem smo se strinjale - je bil, da je to področje del Triglavskega narodnega parka in s tem simbol slovenskega ozemlja in narodnega ponosa. In drugič - to je bil osebni razlog ene izmed kolegic - se je poleti tam lepo vdajati gobarskim strastem in to bi bilo vsekakor bolje početi v nekoliko čistjšem okolju. Zastavljeni cilj: vsaj ena velika vreča za smeti na osebo (kot bomo pozneje videli, so bile naše ambicije veliko premajhne).

Odločitev je bila torej sprejeta. Rečeno, storjeno. V soboto, 23. aprila, smo se navsezgodaj zjutraj odpravile na pot. Ker je bila letošnja zima dolga, je tik nad Zatrnikom ob cesti še vedno ležalo veliko snega. Više smo se peljale, večje so bile bele zaplate in čedalje manj je bilo kopne zemlje. Naša prva misel, porojena iz začetne zagnanosti, je bila, da vsega pač ne bomo mogle očistiti, žc zaradi snega, a kar koli bomo naredile, bo nekaj. O. K.

Od čipsa ... do steklenic

Parkirale smo in se z vneto lotile svojega poslanstva. Vsaka se je napotila v svojo smer, oborožena s smetarskimi rokavicami in vrečo za smeti. Seveda smo bile radovedne, kaj zanimivega pušča za seboj homo sapiens v pokljuških gozdovih. Po pričakovanju je bilo veliko ci-

garetnih ogorkov, papirčkov od bonbonov, čokoladk, čipsa in podobnega, zelo veliko pločevink, plastenk, embalaž sadnih sokov, predvsem pa - kot se za slovenski narod spodobi - veliko steklenic. Te so bile največkrat napol zakopane v zemljo, šc večkrat pa raztreščene na tisoč in en kos - to je bilo seveda veliko bolj neugodno. Pozneje smo naleteli na kar cele plastične vrečke, v katere so pivci prijazno pospravili izpraznjene kose alkoholne embalaže in jih udobno pustili na najbližji zelenici. No, nekaj je treba priznati. V Triglavskem narodnem parku vlada precejšnje pomanjkanje majhnih ali večjih košev za odpadke. Še posebno ob krajih, ki so namenjani pikniku, bi jih človek nekako pričakoval. In takih v parku ni tako malo.

Najprej smo razmišljale o ločnem zbiranju (saj veste - plastika, steklovina ...), a smo ugotovile, da je šara, ki leži naokoli po gozdovih, veliko preveč pisana, da bi jo lahko razvrstile. Poleg tega bi za to potrebovali zelo veliko časa, pa še vsaj deset vrečk bi morale vleči za seboj. Za toaletni papir, robčke, ženske vložke in otroške plenice (kdo bi si mislil, da je teh po naših gozdovih toliko, menda slovenski rod izumira zaradi premajhne rodnosti?) smo se seveda odločile, da jih prepustimo naravnim procesom gnitja.

Najprej smo tekmovali, katera bo prva napolnila svojo vrečo. In seveda v tem, katera bo našla »izvirnejši« odpadki. Šlo je presenetljivo hitro in - bila sem prva. Imela sem pač to »srečo«, da sem dobila same velike kose, kot mi je pozneje v šali očitala prijateljica (tista druga, ne gobarka). Ona je pač imela smolo, da je vedno naletela le na cigaretne ogorke, konzerve in le tu in tam na kakšen star preperel čvelj. No, včasih pa velikost ni bila prednost, ampak prejo ovira. Nekateri odpadki so bili preprosto preveliki, da bi jih lahko stlačile v svoje vrečke ali celo v avto. Tako je npr. prijateljica našla velikanški polivinil, ki ga v celoti niti ni mogla dvigniti

in s katerim bi lahko pokrili majhen travnik. Nekaj podobnega sem doživela tudi sama, ko sem ob cesti naletela na cel odbijač nekega avtomobila. Škoda, da nam ju ni uspelo odstraniti, ker taki kosi najbolj kazijo naravo.

In kateri so bili najbolj nenavadni kosi, na katere smo naleteli? Pravzaprav bi bilo kar težko odločiti se za eno samo stvar, kajti poključki gozdovi so nas res presenetili s svojo eksotično zbirko predmetov iz sodobne človeške civilizacije. Nekaterih kosov nam kljub dobri splošni razgledanosti in skupnim možganskim kapacitetam ni uspelo dešifrirati, ker so bili bodisi že tako prepereli hodisi je manjkal kak del. Približno smo slutile, da sodijo na področje tehnike. Ali gre za avtomobilizem, motociklizem, dele notranje stanovanjske opreme, hišnih strojev ali česa drugega, nismo mogle vedno ugotoviti. Smo pa bile enotnega mnenja, da bi lahko – če bi vse zbrane odpadke dale na kup – sestavile cele avtomobile. Pa tudi oblekle človeka od nog do glave. Tam so bili avtomobilski žarometi, pnevmatike, platišča, sedežne prevleke, polomljeni brisalci, razne matice, vijaki, cevi, žice, od človeške opreme pa stari čevlji brez jezika in podplata, podplati, japonka, superga, rokavica, nogavica, gamaše, žepni robci, kapa, slamnik, spodnja majica, pulover, gumbi, zadržge, vezalke, polomljeni ali celi dežniki, deli notranje stanovanjske opreme, plastična posoda, deli orodja, pirotehnična sredstva in še na stotine drugih stvari, ki so mi medtem že ušle iz spomina.

»I say no to plastic«

Poglavje zase sta bila plastična embalaža in polivinil, še posebno majhne vrecčke, kakršne se dobijo v vsakem mega/hiper/giga in podobnih marketih. Te pa je bilo resnično videti na vsakem koraku – na smrkovi veji, sredi jase, na cesti, skratka, povsod! Vedno, kadar grem nakupovat v taka središča, se na vse kriplje branim invazije vrecčk, s katerimi nas tako rade osrcujejo blagajničarke. Ne, hvala! Da mi tega stavka ne bi bilo treba vedno znova in znova ponavljati, hkrati pa bi opozorila na problem onesnaženosti, sem se pred nedavnim oborožila s priročno vrečko iz blaga, na kateri piše »I SAY NO TO PLASTIC«. Moram reči, da je ta moja vrecčka v

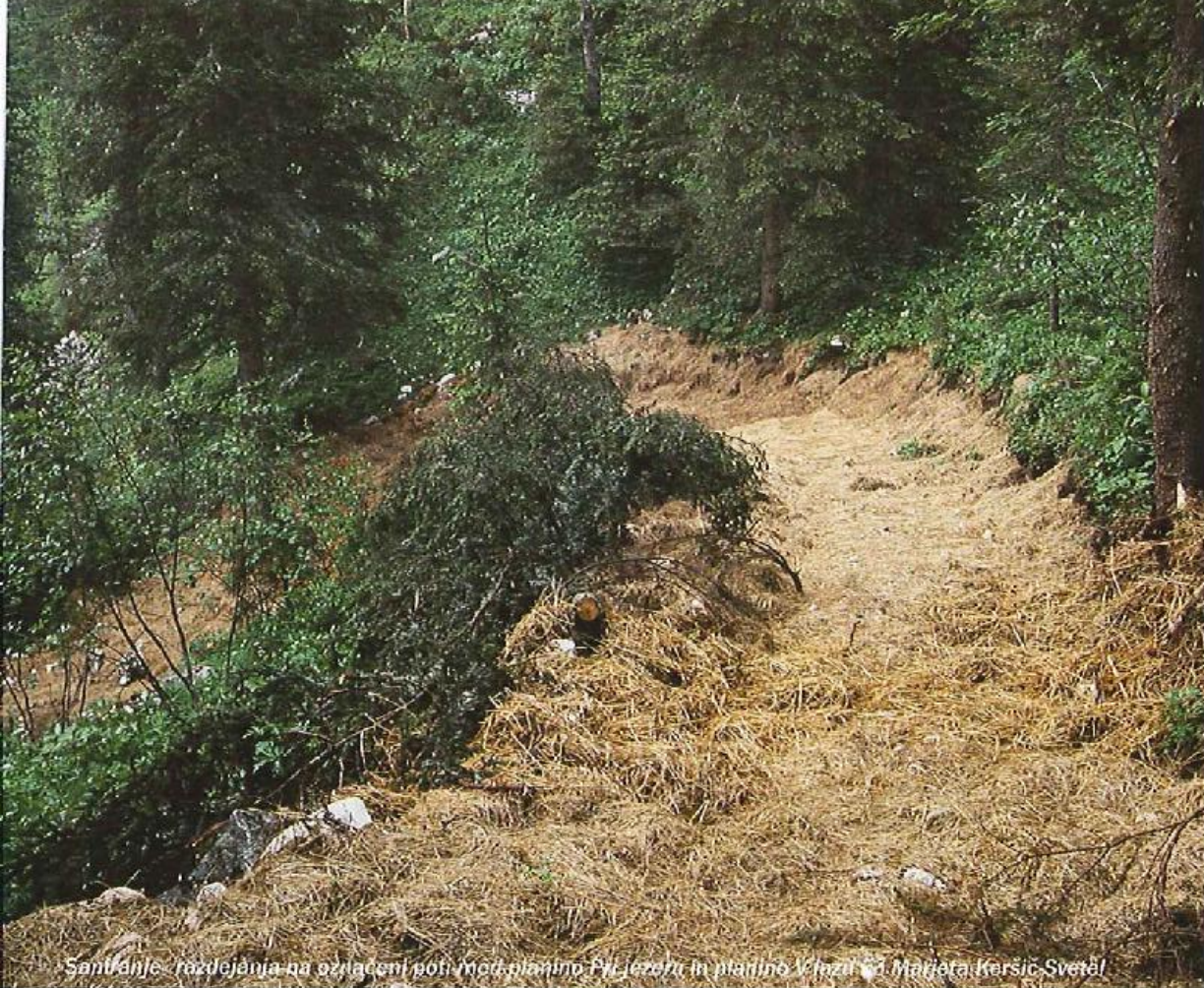
zadnjem času pritegnila zelo veliko pozornosti in postala že prava zvezda. Moja prijateljica gobarka se je odločila, da mi bo sledila in bojkotirala plastične vrecčke iz supermarketov. Ugotovila je namreč, da če bo šlo tako naprej, bo okoli vsakega poključkega drevesa več polivinila kakor gob.

Ko smo takole zagreto tekale naokoli in navdušeno vzklikale nad svojimi najdbami, posebno tistimi bolj eksotičnimi, je prišel po poti, ki vodi z Lipance, urejen gospod. Bil je presenečen nad našim početjem, a je pripomnil, da je akcija vsekakor hvalevredna. Najprej je mislil, da smo poklicne ekologinje oz. naravovarstvenice. Takoj je ocenil, da po izobrazbi prav gotovo nismo ekonomistke, ampak humanistke, ker delamo za splošno dobro. In v tem je imel prav. Pomislila sem, da je res zabavno, da si ekologi z gospodarstveniki delijo koren besede, delujejo pa pogosto prav v nasprotni smeri.

Pripomnil je, da se sam česa takega ne bi mogel lotiti, ker v sebi preprosto ne bi mogel zatreči jeze nad nemarnostjo in opraviiti, kar bi morali opraviti drugi. Ja, to je poglaviti problem pri vsaj stvari, sem pomislila. Naš človeški ego je za kaj takega preponosen. Ampak v »svinjariji« živimo vsi in to je tisto najbolj življenjsko dejstvo. Ko sem pred leti peljala prijateljce Nizozemce v naš čudoviti gorski svet, se niso mogli načuditi lepoti naših gora, a hkrati tudi temu, da je v naših hribih toliko odpadkov. Tudi v narodnih parkih. Kot da se ne bi zavedali, kakšno bogastvo imamo. Sicer pa so se mimoidoči zelo različno odzivali na naše početje. Vsi so nas opazili, le redko kdo pa je kaj komentiral, a če je, so bile njegove besede pohvalne. Škoda le, da nihče ni imel časa, da bi se nam pridružil.

Proti koncu akcije smo se ustavile na čudoviti jasi, na kateri smo se želele odpočiti. Bila je precej stran od glavne ceste in bile smo prepričane, da tam naša čistilna akcija ne bo potrebna. Vse je bilo tako idilično in samotno – zelena jasica, smreke, lesen ograjen plot. Kako smo se uštele! Tako odvratnega vonja v življenju še nisem zaznala!

Tik zraven kraja, na katerem smo parkirale, je ena izmed »sodelavk« v travi našla embalažo motornega olja, ki je bila še polna in je grozljivo zaudarjala. In nato še eno in še eno. Ko sva se ji

Santiljanje, razdeljevanja na ozlaščeni poti med planino Pri jezoru in planino Vlnzil s1. Marijeta Keršič Svetel

pridružili še drugi dve, smo skupaj ugotovile, da je nekdo tam odložil pravo zbirko dotrajanih in napol praznih embalaž za motorno olje, anti-friz, akumulatorje in še nekatere stvari, ki jim nismo vedele imena, so nam pa zato naši nosovi povedali, da gre za hudo pokvarjene in strupene snovi. Vse je bilo razmočeno in je teklo, zraven pa obupno zaudarjalo. Tako odvratnega vonja ne pomnim! Takrat smo prvič v vsem dnevu z jezco pomislile na onesnaževalce. Bilo pa je tudi prvič v vsem dnevu, da smo si umazale in premočile smetarske rokavice. Tisto prej so bile same stare smeti, ki so jih že obdelali stari mojster Čas in naravni podnebni procesi. To-le pa je nekdo odložil prav pred kratkim. Če je bilo vse tisto, na kar smo naletele doslej, malomarnost, je bila to prava brezvestnost! Samo za to nesnago smo v hipu napolnile tri vrečke!

Končni »ulov« je bil dvanajst (!) vrečk, torej štiri vrečke na glavo, oprostite, osebo. Komaj smo jih zbasale v avto. Na srečo smo v dolini

kmalu naletele na zabojnike in odvrgle vanje vse vreče razen tistih z nevarno vsebino. Te so romale na ločeno zbirališče na Ljubljanskem barju. Po koncu akcije smo občutile resnično zadovoljstvo. No, nekaj dobrega smo tistega dne le storile, čeprav je bila to zgolj kapljica v morje. Potrebni bi bilo še več takih akcij in še posebno več parov rok.

Akcijo smo čez teden dni ponovile tudi v Kamniški Bistrici. Tam je bilo šele dela! Bližina planinskega doma in velika obiskanost pač storita svoje. V Iškem Vintgarju pa nas je prhitela skupina naravovarstvenikov, ki so se - to smo lahko opazovale s sosednjega brega - že vračali k avtomobilom s polnimi vrečami smeti. Ni nam uspelo izvedeti, kdo so bili, bile pa smo vesele, da v svojih prizadevanjih nismo same. No ja, čez nekaj dni, po prvomajskih praznikih, je bil Iški Vintgar spet poln smeti. Dela nam torej ne bo zmanjkalo. Čeprav bi bilo morda preprosteje, če bi začeli ljudje nekoliko drugače razmišljati ...

Beloglavi jastreb

Pernati velikan - obiskovalec naših Julijcev

✍️ Tomaž Mihelič - DOPPS

✍️ Andrej Stritar

Ne spominjam se, da bi kdaj obiskal Črno Prst, ne da bi vsaj za hip posedel v dišečih travniških njene primorske strani. Hip se je navadno razvlekel v nekaj ur, saj gora slovi po svojem cvetju. Kot že velikokrat sem tudi takrat tipal, vonjal, gledal in celo okušal. Naenkrat pa me je preletela velika senca. Tako nenadno, da sem se zdrzil. Samo nekaj metrov od mene je jadral beloglavi jastreb, ptič, v primerjavi s katerim so moje mere neznatne. Priletel je neslišno, v nasprotnem vetru in v istem slogu, ne da bi trenil s katerim izmed peres, nadaljeval pot proti Voglu. Ko je bil že zdavnaj mimo, sem še vedno sedel na istem mestu, osupel od njegove veličine.

Če smo se poleti v naših gorah srečali z zares velikimi ujedami, so bili to skoraj zagotovo beloglavi jastrebi. Pri nas ne gnezdi. Gibanje zračnih mas v topli polovici leta jim omogoča, da priletijo k nam iz svojih več sto kilometrov oddaljenih gnezdišč. S svojim prefinjenim načinom jadriranja izkoriščajo termična gibanja zraka in pobočne vetrove. Tako jih lahko ure in ure opazujemo, kako jadrajo ob golih pobočjih, ne da bi pri tem enkrat samkrat zamahnili s peruti. Beloglavi jastreb je ogrožena vrsta, ki danes živi predvsem okoli Sredozemskega bazena. Najštevilnejši so v Španiji, v kateri živi večina populacije (80 %). V Sloveniji velja ta vrsta za izumrlo. Danes so nam najbližja gnezdišča v Kvarnerju, v katerem živi 90-100 parov, v zadnjih letih pa se je v vzhodnih Karnijskih Alpah kot rezultat programov vnovičnega naseljevanja oblikovala populacija z več kot 10 gnezdečimi pari. Naseljujejo v glavnem odprta, negozdna območja z zadostno količino hrane (izključno mrhovino) in primernimi gnezdišči. Izogibajo se obsežnih gozdnih območij. Sezonsko se lahko beloglavi jastrebi zaradi iskanja hrane po-

Osebna izkaznica:

Beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*)

Razpon peruti: 2,4-2,8 m

Pari so monogamni in živijo skupaj vse življenje.

Gnezdijo na skalnih polcih znotraj previsnih sten.

Imajo en zarod z enim mladičem na leto.

javljajo daleč stran od gnezdišč, tako da se lahko z njimi srečamo tudi na območjih, ki jim sicer ne zagotavljajo celoletnega preživetja.

V raziskavi pojavljanja beloglavca jastreba v Sloveniji, ki smo jo izvedli v Društvu za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, smo ugotovili, da se te ptice pojavljajo predvsem na zahodnih obronkih Julijskih Alp ter na primorskem in dinarskem območju, predvsem na zahodni meji slovenskega Krasa in ob dinarskih masivih od Snežnika prek Nanosa do roba Trnovske planote. Če jih hočemo videti v naših Alpah, je najbolje, da se na jasn in vroč poletni dan odpravimo na Breginjski stol, Kanin ali Krn. Omenjena tri območja jastrebi v poletnem času namreč vsak dan preletavajo. Ob ugodnih termičnih vetrovih se lahko zgodi, da jih bomo videli samo kot majhne pikice visoko na nebu. Njihov izjemni vid jim namreč omogoča, da lahko opazijo hrano na več kilometrov daleč.

Danes v Sloveniji beloglavca jastreba ogrožata zaraščanje travnišč v hribovitem svetu zahodne Slovenije ter opuščanje tradicionalne paše kot stalnega vira hrane (poginule živali). V zadnjih letih smo pričča še popolnoma novi grožnji - postavitvi vetrnih elektrarn na območjih, ki jih preletavajo beloglavi jastrebi. ○

Ponarodeli encijan

Pojasnite, prosim, kaj je encijan in kaj svišč!

Pred kratkim smo v uredništvu Planinskega vestnika dobili pismo, ki nam ga je napisala naša dolgoletna bralka, gospa Marija Jerše. Takole nam piše:

Že vrsto let opažam na raznih predavanjih, tudi planinskih, ter med planinci samimi, da menijo, da je encijan »plav« - za nameček pa tako trdijo tudi naši znani planinski popotniki. Še bolj neverjetno je opevan v pesmi F. Souvana v izvedbi bratov Avsenik:

*Tam, kjer murke cveto,
 tam, kjer ptički pojo,
 v lepi Dragi,
 tam, kjer encijan plav,
 ves prešerno bahav, nežno vabi ...*

Lani je PZS izdala stenski koledar Podobe narave 2005 in na njem je za mesec junij slika

Pomladanski svišč (Gentiana Verna)
 Tone Wraber

Rumeni svišč (Gentiana Lutea)
 Tone Wraber

encijana fotografa Mirka Bijukiča. Mar je vsega tega kriva opojna pijača encijan proizvajalca Petovia Ptuj z etiketo prekrasnega Jalovca in »encijana«?

V zloženci Gorsko cvetje, ki jo je založila Mladinska knjiga leta 1967, je ob fotografijah modrih cvetov zapisano, da gre za clusijev svišč, ki mu je zelo podoben kochov svišč ... ob rumeno cvetoči raslini pa, da gre za rumeni svišč ali košutnik.

Kaj je torej prav? Kaj je encijan in kaj svišč?

Spoštovani gospod dr. Tone Wraber, bodite nam za razsodišče, saj so med planinci zaradi te dileme pogoste razprave in tudi stave!

Našega vrhunskega strokovnjaka za gorske rastline dr. Toneta Wrabra smo torej poprosili, naj pojasni dilemo o encijanih in sviščih, in objavljamo njegov odgovor. ○

Kaj je encijan in kaj svišč?

✍ Tone Wraber

Odgovor je zelo kratak: gre za različni imeni istega rastlinskega rodu. Razlaga pa je daljša. Ime encijan izhaja, verjetno prek nemščine, iz latinske besede *Gentiana*. Izvor te besede Plinij starejši (23-79) razlaga z latinskim stavkom, ki ga prepisujem iz 25. knjige njegovca Naravoslovja (Nat. hist. XXV.71): »Gentianam invenit Gentius rex Illyriorum, ubique nascentem, in Illyrico tamen praestantissimam«, po slovensko: »Gentiano je odkril Gentius, ilirski kralj, raste povsod, a je najboljša v Iliriku«. Gre torej za več kot 2100 let znano rastlino, saj je bil Genthios, pri Pliniju Gentius, poglavar ilirskega plemena Labeotov, ki je vladal v Skadru, leto dni po porazu leta 168 pr. n. št. interniran v Italiji in je tam kmalu umrl.

Gre seveda za rumeni svišč ali tudi košutnik, v botaničnem jeziku znan kot *Gentiana lutea*.

V Sloveniji rasteta dve podvrsti, tista z nezraslimi prašnicami, opisana leta 1986 (v Ožbolčevi konti na Sp. Komni) in imenovana vardjanov košutnik (*Gentiana lutea* subsp. *vardjanii*), in tista z zraslimi; ta je bila opisana leta 1891 (v Hercgovini) in jo imenujemo bratinski košutnik (*G. lutea* subsp. *symphyandra*). O razširjenosti obeh in še drugih podrobnostih tukaj ne moremo govoriti.

Rumeni svišč je le ena izmed res številnih vrst iz rodu sviščev, ki ga mnogi botaniki sicer mnogokrat delijo na več manjših rodov. Pomislimo le npr. na triglavski in spomladanski svišč, ki sodita v skupino zaspančkov, imenovanih tudi svedrci. Kdor ni »zastrupljen« z globljo botanično vednostjo, ju ne bo spravljal v zvezo z rumenocvetnim košutnikom, saj sta drugačna tako po obliki kot tudi po barvi cveta. Oba, tako kot večina naših sviščev, cvetita modro, tako da Souvanov verz »tam, kjer encijan plav«, ki se nanaša predvsem na clusijev svišč ali tudi »ta vel'k encijan« (*Gentiana clusii*), povsem ustreza predstavi večine o encijanih.

Vendar: pri omenjenih in še številnih drugih sviščih gre za sorodstvo, ki ga največkrat uvrščamo v rod *Gentiana*, katerega številne vrste ima-

jo različna slovenska imena (encijan, svišč, zaspanček, svedrc, košutnik in še katero). Več imen nam omogoča, da natančneje slovensko poimenujemo posamezne vrste v istem rodu. Za rod *Gentiana* sta se uveljavili splošni oznaki svišč in encijan, medtem ko so imena košutnik, zaspanček in svedrc ožjepomenska. Spomladanskemu svišču lahko rečemo tudi spomladanski zaspanček, nikakor pa ne spomladanski košutnik, košutnik pa ne more biti rumeni zaspanček.

Pogledal sem v Snojev Slovenski etimološki slovar (1. izdaja iz leta 1997), da bi našel razlago za besedo svišč. Ta naj bi pomenila panonski svišč (*Gentiana pannonica*), podobno starejše hrvaško ime sviščak pa naj bi se nanašalo na rumeni svišč. Razlaga: verjetno je izpeljano iz narčne slovenske besede sviskati (=žvižgati), »ker je na svišč kakor na trobentico mogoče piskati«. Prebral in zavzdihnil, prosto po (menda) Ivanu Robu: Kar ni mogoče pri ljubem Bogu, mogoče je pri filologu. Ta menda ni videl ne panonskega ne rumenega svišča, še manj pa poskušal na njune cvetove piskati. To bi veljalo poskusiti pri zaspančkih, zaradi cevastoplodnjaste oblike njihovih cvetov. In res, Pleteršnik besedo svišč razlaga s pomenom besede svizec (ta namreč zna – še kako! – zažvižgati), a tudi – po kar 4 virih – s spomladanskim sviščem (*Gentiana verna*), ki je po zgradbi cveta pravi zaspanček. Vendar pa je isti avtor v Bezlajevem Etimološkem slovarju slovenskega jezika P-S (1995) pri razlagi besede svišč na prvem mestu navedel, da gre za spomladanski svišč; to je ustrezno.

V povzetku lahko rečemo, da se ime encijan izvirno nanaša le na že iz antike znano rumenocvetno vrsto *Gentiana lutea*, ime svišč pa predvsem na temno modro cvetoče zaspančke. Ko je bilo treba najti domače ime za rod *Gentiana*, je bil zanj uveljavljen in pomensko razširjen – kot se pri domačih rastlinskih imenih mnogokrat dogaja – svišč, v istem pomenu pa tudi encijan, ki ga vendarle občutimo kot tujko. Skratka: *Gentiana* = encijan = svišč. ●

Varovala

Nekaj najbolj razširjenih in uporabnih varoval v gorništvu

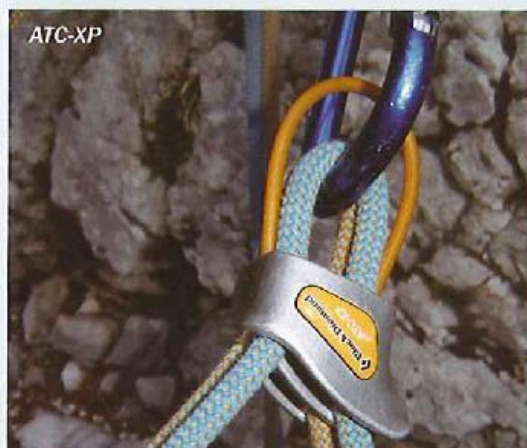
in Boris Strmšek

Varnost. Beseda ali pojem, ki je po mojem mnenju zelo tesno povezan z gorništvom. Kakršne koli so že predstave nepoučnic o strašnih nevarnostih, ki grozijo vsakomur na vsakem koraku - dejstvo je, da so nevarnosti po večini tako velike kakor naše neznanje. Več znanja, izkušenj in prehojenih ali preplezanih metrov imamo, varnejše so naše poti. Nadalje so nevarnosti tem manjše, kolikor bolje jih poznamo in se jih zavedamo. Prav zato je skrb za varnost pri aktivnostih v gorah najpomembnejša. Del varnosti lahko zagotovimo s primerno opremo in poznavanjem uporabnosti le-te.

Hitri razvoj novih varoval

Prav presenetljivo je, kako hitro se v gorniški industriji pojavljajo novi izdelki ali izboljšave, čeprav smo prepričani, da pri nekaterih stvareh bistvene spremembe niso več mogoče. Toda nova dognanja, izkušnje, tehnologija in materiali nas vselej peljejo naprej. Varovala v gorništvu uporabljamo za varovanje soplezalca ali pa sebe. Uporabljajo jih zvečine športni plezalci, alpinisti in gorski vodniki, preostali gorniki pa redko segajo po razni tehnični opremi, zato varoval skoraj ni na njihovem seznamu. Nekatera omogočajo tudi spuščanje in vzpenjanje po vrvi in tako nadomestljajo nekatere druge dele opreme. Tako zmanjšamo težo opreme, to pa je bistvenega pomena za hitrost v gorah. Lažji smo hitrejši.

Trenutno je na tržišču kar nekaj uporabnih pripomočkov, zato sprememba tehnike oziroma načina varovanja ni kakšna posebna težava - vse je odvisno od naše sposobnosti prilagajanja in sprejemanja novosti. A tudi to ni tako preprosto in samo po sebi umevno; ob množici varoval, ki so na voljo, informacije o uporabnosti in dobrih ali slabih lastnostih določenih arti-

klov vseeno niso dovolj razširjene med uporabniki. S tem namenom smo preizkusili nekaj naprav, ki so jih dali na voljo uvozniki. Preizkusili smo (v različnih letnih časih in razmerah, tako pri plezanju po zaledenelih slapovih kot po grapah, v zimskih smereh, predvsem pa pri vzponih v skali) Petzlove gri-gri, reverso in reversino (Trekking sport), TRE in Cassinov piñ (Iglu Šport) ter ATC-XP Black Diamonda (Promontana). V nasprotju z varovanjem z osmico ali polbičevim vozlom pri spuščanju ne potrebujemo česalne vponke, saj nam te naprave samodejno ločujejo vrvi, da jih nato lažje potegnemo za seboj, hkrati pa jih tudi ne krotovičijo; s tem se podaljša življenjska doba vrvi. Pri navadnih zvončkih lahko dodatno uporabimo še katero izmed miniprižem, da pri varovanju drugega v navezi lahko naredimo blokado na vrvi. Priporočljiv je ropcman (Wild Country), ki ga žal ni na našem tržišču, je pa med podobnimi pripomočki najprijaznejši do vrvi, zaradi prečne postavitve zobcev, ki ne trgajo plašča.

Gri-gri

Ko je prišel na tržišče, je pomenil pravo revolucijo v varovanju, čeprav je marsikdo napa-

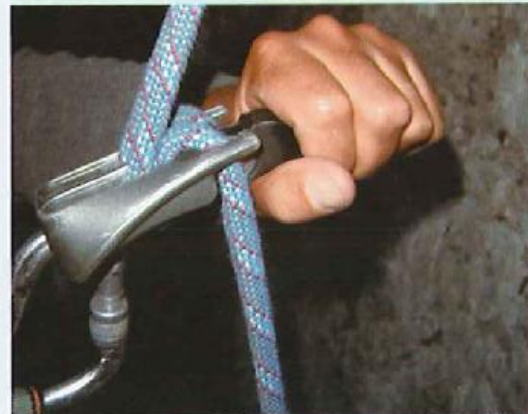
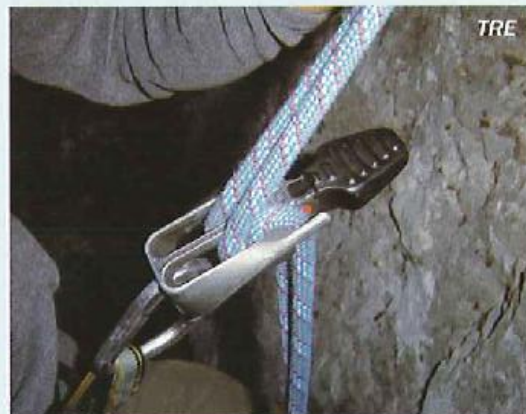

čno razumel, da lahko z njim varujemo, ne da bi držali vrv oziroma da naprava v vsch primerih zaustavi padec. Pogoste so nesreče, ko gri-gri uporabljajo začetniki oziroma neizkušeni. Ima sistem za samoblokado ob določeni obremenitvi, vendar je treba vedeti, da deluje povsem pravilno le pri vrveh debeline 10-11 mm, v zadnjih letih pa se precej uporabljajo enojne vrvi za plezanje, tanjše od 10 mm (9,1-9,8 mm). Zelo je uporaben pri športnem plezanju, še posebno pri študiju smeri. Prav tako je naprava uporabna pri plezanju daljših opremljenih smeri, vendar moramo pri varovanju drugega obvezno držati vrv, saj je sicer njena teža dovolj velika, da zdrsi skozi gri-gri navzdol, ne da bi se zaustavila. Ker je namenjen uporabi samo ene vrvi, moramo pri spustih narediti na vrhu sistem blokade ene vrvi (osmica na eni strani, ki je z vponko vpeta okoli vrvi, po kateri se spuščamo). Pri vzpenjanju po vrvi nam lahko nadomesti prsno prižemo, iz dviganja pa lahko ta-

koj preidemo v spuščanje. Zaradi te lastnosti je primeren pri višinskih delih. Že naprava sama ima dovolj nazorne oznake za pravilno in varno uporabo, vsekakor pa je potrebno nekaj vaj ter izkušenj. Nekaj težav bomo imeli pri uporabi starejših vrvi, ker gredo težje skozi napravo.

TRE

Ta naprava ima podobne lastnosti kot gri-gri, vendar je uporabna tudi za dvojno vrv, poleg tega pa je razpon debeline vrvi pri njej precej večji - od 7,5 do 11 mm. Uporaba je videti precej zapletena, vendar je to samo prvi vtis. Funkcije naprave so varovanje prvcga v navezi, varovanje drugega v navezi (varujemo lahko tudi dva naenkrat), spuščanje po vrvi in vzpenjanje po vrvi. Posebna vzmet omogoči, da TRE ob obremenitvi zaustavi vrv, vendar moramo le-to obvezno vselej držati, da nam ne zdrsne. Pri va-

Naprava	Proizvajalec	Uvoznik	Teža (v g)	Cena (v SIT)
Gri-gri	Petzl	Treking sport	225	14.770
Reverso	Petzl	Treking sport	81	4.860
Reversino	Petzl	Treking sport	57	4.860
TRE	TRE	Iglu šport	150	13.990
Più	Cassin	Iglu šport	80	4.250
ATC-XP	Black Diamond	Promontana	89	4.490

rovanju drugega v navezi nam vrv žc zaradi svoje teže zdrsi navzdol, če je ne držimo. Lažji namestitvi vrvi v napravo so namenjene oznake, sicer precej majhne. Če pri spuščanju spustimo napravo in vrv, se ustavimo, podobno kot pri gri-griju. Iz spuščanja lahko takoj preidemo k vzpenjanju po vrvi ali nasprotno. TRE lahko uporabljamo namesto prsne prižeme. Čeprav je ta naprava uporabnejša kot gri-gri, predvsem v alpinizmu, pa se pri nas ni prav razširila. Stare, mokre ali poledenele vrvi se nekoliko zatikajo, a še vedno ni večjih težav pri varovanju in spuščanju.

ATC-XP

Odlikuje ga predvsem preprosta uporaba. Uporabljamo ga lahko z enojno ali dvojno vrvjo. Na eni strani ima rebaste utore, ki omogočijo večje trenje vrvi pri varovanju, če je treba, in pri spuščanju; to je pomembno predvsem pri tanjših vrveh. Pri varovanju drugega v navezi ta zvonček, podobno kot vrsta drugih, ne ustvari dovolj velikega trenja, da bi bilo plezanje varno. V tem primeru si lahko pomagamo s kakšno miniprižemo (npr. ropemanom), ki jo namestimo na obremenjeno (soplezalčevo) vrv in s tem naredimo blokado na vrvi. Pri možnostih večjih padcev drugega v navezi to seveda ni primerno, takrat je bolje, da varujemo s polbičevim vzlom. Pri spuščanju z ATC-XP moramo obvezno narediti dodatno varovanje na vrvi (Petzlov shunt ali prusikov voz). S starimi in mokrimi vrvmi ni večjih težav pri varovanju, poledenele pa se nekoliko zatikajo.

Reverso

Reverso je ob prihodu na tržišče odprl novo poglavje. Pravzaprav je zamenjal vrsto drugih

priprav za varovanje, hkrati pa je zaradi svoje funkcionalnosti primeren tudi za vodenje; je preprost in ga je lahko uporabljati. Mogoče je njegova edina slaba lastnost, da moramo pri varovanju drugega v navezi uporabiti dve vponki z matico. Nekaj več težav je pri varovanju s starimi vrvmi, pa tudi mokre in poledenele težko gredo skozi napravo. V tem primeru lahko dodatno vpnemo še eno vponko (najbolje HIMS). Uporaben je za varovanje z enojnimi ali dvojnimi vrvmi. Sicer pa je reverso naprava, s katero bomo zlahka varovali prvega v navezi, pa tudi pri spuščanju; njena največja posebnost pa je varovanje drugega v navezi. Z dodatno vponko ustvarimo blokado na vrvi. Če varujemo dva hkrati, lahko eden obremenji vrv, pa jo drugemu še vedno lahko nemoteno pobiramo. Tudi če ne držimo vrvi, ob padcu drugega v navezi ne zdrsne skozi napravo. Reverso je prav zaradi teh lastnosti zelo primeren tudi za vodenje. Nekaj težav bomo imeli, če želimo ob obremenitvi drugemu v navezi popustiti vrv. Dvigniti je treba vponko, prek katere poteka vrv. Čeprav plezalec visi na vrvi, jo bomo v skrajnem primeru sprostili ob pomoči preprostega škripca, s katerim potegnemo to vponko. Z re-

versom drugega v navezi ob padcu zelo enostavno potegnemo navzgor, saj deluje enako kot vozec garda, dodamo samo škripec. Rope-man nam zadevo še bolj olajša; vodniki to kombinacijo pogosto uporabijo, če je treba gostu pomagati, da spleza čez kakšno krajše težje mesto. Enak sistem kot za varovanje drugega v navezi lahko uporabimo za vzpenjanje po vrvi. Pri spuščanju z reversom moramo namestiti na vrv dodatno varovanje. Prve serije so imele na napravi označeno uporabo, novčje pa je žal nimajo. Primeren je za uporabo na vseh področjih plezalstva za vrvi, debele od 8 do 11 mm. Pri spuščanju po tanjših dvojnih vrveh bomo imeli nekaj težav (še posebno brez dodatnega varovanja), ker se že ustvarja premalo trenja, vendar so prav za ta primer naredili mlajšega brata naprave – reversina.

Reversino

Pravzaprav ima podobne lastnosti kakor reverso, le da je uporaben za vrvi debeline 7,5-8,2 mm, se pravi za dvojne vrvi. To ga uvršča med povsem alpinistične pripomočke. Uporabljamo ga na enak način kot reverso. Nove vrvi izredno lepo tečejo skozenj, še posebno pri spuščanju pa bomo imeli precej manj težav kot z reversom. Nekoliko težje bomo varovali s starejšimi vrvmi, pa tudi vlaga in mrzav povzročata dodatno trenje. V takšnih primerih je bolj uporabiti reverso. Lahko varujemo dva plezalca hkrati (kot druga v navezi), vendar moramo seveda ob tem uporabiti primerno vrv – dvojček (twin) temu ni namenjen, uporabljamo pa lahko dve polovi-

čni – dvojni vrvi (oznaka 1/2). Uporaben je za varovanje prvega, drugega, za spuščanje in vzpenjanje. Enako kot reverso lahko nadomesti vozec garda.

Più

Pri Cassinu so razvili pripravo, ki deluje po enakem principu kot reverso. Uporabljamo jo lahko z dvojnimi vrvmi ali dvojčki premera 8-9 mm ali z enojnimi vrvmi premera 9-11 mm. Za lažjo uporabo imamo narisano pravilno namestitev vrvi; šibka točka bi lahko bila žička, a proizvajalec – podobno kot tudi vsi drugi – daje za napravo 3 leta garancije. Je pa pri žički manj možnosti, da se nam zatakne dodatna vponka pri varovanju drugega v navezi. Pravzaprav je più povsem običajen zvonček, ki so mu dodali še luknjo za vponko in s tem ustvarili večnamensko napravo. Za varovanje prvega, za varovanje drugega, za spuščanje in vzpenjanje po vrvi. Stare in mokre vrvi grede teže skozi napravo, zato moramo v tem primeru za varovanje drugega ali pri spustu dodati še cno vponko. Uporaben je za vse zvrsti plezanja.

Naj povzamemo: vse preizkušene naprave dobro rabijo svojemu namenu. Za športno plezanje lahko zelo priporočimo gri-gri, za alpinizem pa glede na raznovrstno uporabnost in ceno reverso in più. Te naprave ob pravilni uporabi omogočajo varnejše plezanje, nadomeščajo drugo opremo in poenostavijo določene tehnike, hkrati pa podaljšujejo življenjsko dobo vrvi. Končna izbira je seveda prepuščena vam. Pa varno plezanje! ◉

Z GPS-sprejemnikom na osemtisočaku

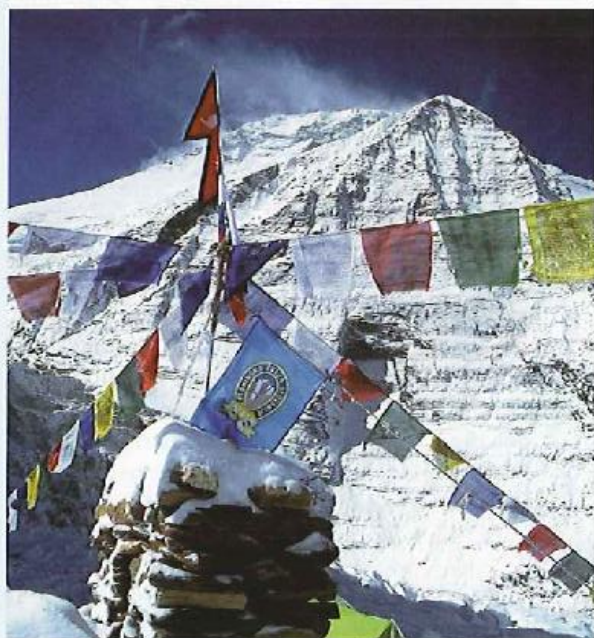
Pot na Daulagiri

in Matija Klanjšček

O sicer uspešni slovenski himalajski odpravi Daulagiri '04 (v dneh od 14. do 16. maja se nas je po severovzhodnem grebenu na vrh 8167 m visokega Daulagirija povzpelo 5 alpinistov) je bilo prelitega kar nekaj črnila. Večina žal zaradi tragičnega dogodka; Jožetove nesreče ob vrnitvi odprave iz baznega tabora v Katmandu. Le-ta je zaznamovala vse - Jožetovo družino, prijatelje in znance ter seveda vse nas, člane odprave. V dveh mesecih intenzivnega skupnega življenja ljudje namreč še kako zlezejo drug drugemu pod kožo. Vseeno pa sem se odločil, da napišem nekaj vrstic o povsem drugi, nealpinistični temi, s katero sem se tudi ukvarjal na odpravi. Želim namreč na kratko predstaviti nekaj rezultatov GPS-meritev (ang. Global Positioning System), ki sem jih opravljal v teh dveh mesecih. Delno zato, ker se to dotika vschinc mojega poklica, delno pa zato, ker so tovrstne predstavitve tako odročnih predelov sveta bolj redke in morda zato vsaj malo bolj zanimive. Morda tudi zato, ker sva z Jožetom v bazi razpredala o tem, kako zanimivo bi bilo doma, v udobju mehkega stola pred osebnim računalnikom, povleči črto ter izračunati, narisati, predstaviti, koliko dolžinskih in višinskih kilometrov na takšni odpravi človek pusti za seboj. Številke so na koncu zares osupljive! Še bolj osupljiva od teh številke pa je bila igra usode. Žal je nekje tam, med tistimi (pre)številnimi vzponi in spusti, ki v dolgih dneh hoje ne dopuščajo prav veliko počitka, Jože našel svoje večno počivališče.

Meritve z GPS

Že drugič sem preizkušal uporabnost in primernost ročnega GPS-sprejemnika na trekingih in plezanju v pogorju Himalaje. Takšni trekingi

so seveda nujen del odprave oziroma skoraj vsakega dostopa do baznega tabora. Po navadi so dostopi sestavljeni iz več dnevnih etap, ki potekajo od konca prometnih povezav daleč v notranjost tega velikanskega gorskega področja. Številne poti so speljane po večini vzdolž ledeniških dolin in prek prostranih prelazov. Seveda pa me je zanimalo predvsem vedenje instrumenta na večjih višinah, v bolj »ostrih« vremenjskih in drugih razmerah, ki vplivajo na uporabnost ter samo delovanje GPS-sprejemnika. Prvič sem preizkušal isti instrument že jeseni leta 2002 na odpravi Janak Himal ter že takrat dobil kar nekaj zanimivih rezultatov in izkušenj. Obakrat je z instrumentom priskočilo na pomoč podjetje Geoservis, d. o. o. (<http://navigator.geoservis.si/>).

Uporabljal sem ročni GPS-sprejemnik Magellan Meridian Gold. Izkazal se je za izredno zanesljivega, tako glede natančnosti meritev kakor tudi glede upravljanja, robustnosti in odpornosti, teže ter ne nazadnje porabe baterij. Za ilustracijo: na dostopu je en par baterij (2 vložka AA) zdržal dva dni oziroma 14-16 ur ne-

GPS-sprejemnik Magellan Meridian Gold

pretrganega delovanja. Na hribu, pri zunanjih dnevnih temperaturah od $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$ do $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ (do višine 7400 m), je en par baterij v primerno zaščitenem sprejemniku (notranji žep zunanjega sloja oblačil – jopiča goreteks) zdržal 6-8 ur nepretrganega delovanja. V višnem delu vzpona (ponoči, višine nad 7400 m) je pri temperaturah od $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$

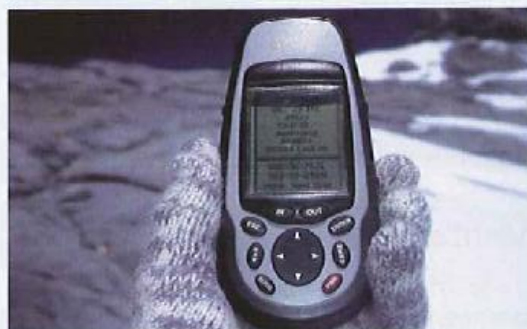
do $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$ en par baterijskih vložkov zadostoval za 9-kratno preverjanje in shranjevanje položaja in višine (vklop sprejemnika vsakič za 3-5 minut). Poleg tega je bil sprejemnik na vrhu Daulagirija nepretrgano prižgan skoraj celo uro.

Na dostopu, ki je trajal 7 dni, sem skušal izmeriti celoten potek poti. V ta namen sem imel med hojo ves čas prižgan sprejemnik, ki je bil nameščen v »kapi« nahrbtnika. Ker nisem imel posebnih zunanje antene, sem sprejemnik pritrdil v kapo nahrbtnika tako, da je bil njegov zgornji del, v katerega je vgrajena antena, prosto viden oziroma brez ovir. Registracijo točk sem imel nastavljeno na vsakih 15 m. Temu primerno veliko je bilo število izmerjenih točk, ki sem jih zato vsak dan shranjeval na standardno pomnilniško SD-kartico (64 MB), saj notranji pomnilnik sprejemnika omogoča shranjevanje do 2000 točk opravljene poti. Pot je po večini potekala po neporaščenem terenu (razen prvega dne). Večji vpliv na sprejem signala satelitov je imela konfiguracija terena, saj so bile doline, po katerih smo hodili, velikokrat ozke in globoke. Sprotni nadzor ter poznejša obdelava oziroma pregled podatkov doma sta pokazala, da je bil signal v dolžini pribl. 85 % poti zadovoljiv (ocena na podlagi št. vidnih satelitov in položaja točk glede na kartografsko podlago). To pomeni, da je bil vsaj takšen odstotek meritev v mejah natančnosti, ki jih zagotavljajo tehnične karakteristike ročnega GPS- sprejemnika (položajna natančnost 10 m ali boljše, višinska natan-

čnost 10-20 m). Za namene, v katere so se meritve izvajale, je takšna natančnost zadostna.

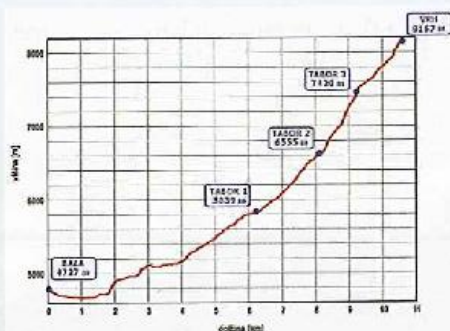
Na ta način sem registriral točke poti za vsak dan dostopa. Meritve so bile podlaga za poznejšo izdelavo višinskih profilov ter preračun dolžine posamezne dnevne etape. Kot že omenjeno, pa sem želel preizkusiti instrument tudi v ostrejših vremenskih razmerah. Zato sem ga vedno nosil s seboj na hrib. Na enak način kot dostop sem premeril tudi vzpon od baze (4727 m) do 1. višinskega tabora (5839 m), vzpon od 1. do 2. višinskega tabora (6555 m) ter vzpon od 2. do 3. višinskega tabora (7420 m). Nad taborom tri pa nisem več izvajal zveznih meritev. Z Mihom sva se namreč začela vzpenjati proti vrhu ob dveh ponoči, ko so bile temperature veliko prenizke (tako za dolgo trajnejše delovanje instrumenta kakor tudi za moje prste). Zato sem registriral le posamezne »lomne točke« linije vzpona (sprememba smeri, večja sprememba naklona). Tako sem shranil začetno točko na mestu tabora 3, 7 lomnih točk med vzponom ter seveda točko na vrhu Daulagirija. Ker sva imela izredno srečo z vremenom (jasen dan skoraj brez vetra), sva ostala na vrhu celo uro. V tem času sem pustil sprejemnik prižgan in skušal s tem dobiti čim boljše meritve. Kot zanimivost navajam položaj (geografske koordinate na elipsoidu WGS-84 – ang. World Geodetic System 1984) ter višino (približna nadmorska višina) izmerjene točke na vrhu Daulagirija. Točka je bila shranjena 16. maja 2004, ob 13:48 po lokalnem času:

geografska širina: $28^{\circ}41'50''\text{ N}$
 geografska dolžina: $83^{\circ}29'31''\text{ E}$
 približna nadmorska višina: 8192 m
 nadmorska višina na karti: 8167 m

Registracija točke tik pod vrhom Daulagirija

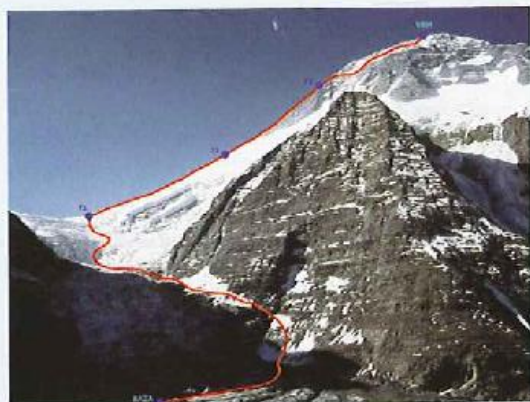
Višinski profil vzpona na Daulagiri.

Rezultate meritev sem pozncje doma ustrezno obdelal. Izmerjene točke sem prenesel na osebni računalnik, izrisal linije dostopa in vzpona po posameznih dnevih ter za vsak dan dostopa in vzpona izdelal ustrezen višinski profil. Položajno so bile točke shranjene in predstavljene v sistemu koordinat elipsoida WGS-84. Za višinsko predstavitev sem uporabil približne nadmorske višine, ki jih GPS-sprejemnik sprti preračunava na podlagi vgrajenega približnega modela geoida (dolgovalovni svetovni geoid). Ta se je izkazal za presenetljivo natančnega (glede na geografski položaj), saj so bila višinska odstopanja, vsaj glede na dostopne kartografske vire in barometrične višinomere na urah, v mejah 20 m.

Na slikah je prikazan primer rezultatov meritev med vzponom na vih.

Sklep

Uporabnost GPS-sprejemnika se je seveda pokazala že veliko prej, preden sem doma izrisoval poti in profile ter sešteval metre in kilometre na računalniku. Dandanes je lahko ročni GPS-instrument zelo koristen, včasih že kar nepogrešljiv pripomoček. Omogoča lahko orientacijo na podlagi predhodno shranjenih položajev (točk), vračanje po prehojeni poti, iskanje taborov ali prehodov prek ledenikov v gosti megli in še in še. Tudi na tej odpravi je bil v pomoč pri iskanju popolnoma zasutega šotora na taboru 1 v megli. Seveda pa se nikoli ne gre zanesti izključno na elektroniko. Brez ustreznih izkušenj za uporabo, brez smiselne povezovanja vseh načinov orientiranja po brezpotjih ali v slabih

Linija vzpona, izrisana na fotografiji

✉ Miha Habjan

razmerah, predvsem pa brez splošnih »hribovskih« izkušenj še vedno ne gre.

Pri »GPS-meritvah«, kakršne sem opisal, seveda ne gre za kako posebno natančnost, temveč zgolj ljubiteljsko precizkušanje uporabnosti in odpornosti takšnih orientacijskih in navigacijskih sistemov. Vsekakor redko obiskani in težko dostopni predeli sveta takim poizkusom dodajo pridih »pionirskosti«. No, šalo na stran; dejstvo je, da glede na meni znane podatke celoten vzpon na osemtisočak Daulagiri doslej še ni bil tako natančno položajno in višinsko premerjen. Pa tudi dolgi dostopi po sicer zelo obljudenih trekingih in malo manj obiskanih stranpoteh še niso bili načrtno in sistematično premerjeni. Glede na razsežnost himalajskih področij ter relativno slabo kartografsko pokritost (še posebno, kar zadeva logično in položajno natančnost prikazov), pa bi lahko bili takšni poizkusi meritev ob pomoči GPS-tehnologije dobra podlaga za zbiranje natančnejših podatkov o številnih poteh. Kar zadeva koristnost merjenja vzpona po severovzhodnem grebenu te 8167 m visoke gore, pa si lahko seveda vsakdo misli svoje.

Zahvala

Posebna zahvala gre Andreju in Gregorju Bilbanu (podjetje Geoservis, d.o.o.) za podarjeni ročni GPS-sprejemnik ter sponzorsko pomoč odpravi. Podjetje Geoservis tudi gosti spletno predstavitev na odpravi opravljenih GPS-meritev (<http://navigator.geoservis.si/zanimivo/daulagiri>). ○

Patagonija

Avtobus je že ves dan požiral kilometer za kilometrom. Ob enakomernem tresenju in glasbi na ušesih sem dremal in vsake toliko pogledal skozi okno. Pokrajina se ni spremenila niti za odtenek. Povsod neskončna travnata ravnina, nekaj od vetra ukrivljenih dreves in blagih gričev. Kje sem, na Marsu? Ne, v Patagoniji, mistični deželi, ki se razprostira v Argentini in Čilu, južno od reke Colorado. Dežela je po večini neskončno ravna, pusta in zelo redko poseljena - na kvadratni meter dežele pride samo pet prebivalcev. A nekaj nas zelo dobro ve, da se na koncu te puste ravnine vzdigujejo oblaki in da se v teh oblakih skrivajo drzne, včasih strah zbujujoče in včasih najlepše gore na svetu - Patagonski Andi. Zaradi teh čudovitih gor se nekateri vračamo tja leto za letom, kljub slabemu vremenu, ki je cna izmed njihovih poglavitnih značilnosti. Človek, ki pride tjakaj zaradi gora, potem odkrije še druge stvari, ki neskončno vabijo. Med njimi sta prijazni in živahni temperament južnoameriških ljudi, s katerim sta povezana za naše uho prijetna glasba in za naš želodec najboljša hrana na svetu, ter čudovita narava, ki vedno znova preseneti.

Rezervati divje lepote

Ob zalivu La Ultima Esperanza, v katerem je pomorščak Magellan iskal svoje »zadnje upanje« za prehod iz Pacifika v Atlantski ocean, leži mesto Puerto Natales. Lopo mesto opravlja vlogo vhoda v cno največjih naravnih znamenitosti v Južni Ameriki - nacionalni park Torres del Paine, ki leži dobrih 100 km severno. Ravno pokrajino nenadoma pretrgajo skalni stolpi, ki jemljejo dih in s svojimi drznimi oblikami dobesedno prebadajo nebo. Stolpe je izoblikoval Južni led - Iielo Sur, ki je v zadnji ledeni dobi pokrival vso pokrajino razen najvišjih točk. Zdaj so od velikega ledenika tam ostali štirje manjši, ki se končujejo in lomijo v čudovitih turkizno modrih jezerih. Vse to je že kmalu začelo privabljati številne avanturiste in zatem pohodnike. Pred razglasitvijo nacionalnega parka leta 1959 so naravo v parku večkrat doleteli nenadzorovani posegi, ki so se vrstili vse do razglasitve zaščite UNESCO leta 1979. Odtlej vsakršno gibanje po parku miroljubno nadzorujejo parkovni »rangerji«. Upravičeno, a morda celo premalo strogo, saj je bil lani prav v osrčju parka velik požar. Češkemu pohodniku, ki se je izogibal predvidenim tabornim prostorom, je ob kuhanju juhice »uspelo« pogzati nekaj kvadratnih kilometrov parka.

Poglavitni mik nacionalnih parkov v Patagoniji za pohodnike so številne možnosti za trekking, ki sodijo med najlepše na svetu. Okoli celotnega masiva Paine vodi znani Paine Circuito, ki se ga da kombinirati ali krajšati s čudovitimi poumi, znanimi le gaučem in alpinistom.

Narodni park Los Glaciares je najbolj znani park v Argentini in premore večino zanimivosti, zaradi katerih popotnik pride v južni del Argentine. Tam so slikovite gore, ki bi jih utegnil prepoznati tudi alpinistični laik. Fitz Roy in Cerro Torre sta »glavna« v prenekateri alpinistični pripovedki, in to ne brez razloga. Strme granitne stene, ki so pri Cerro Torreju ozaljšane še z ledeno prevleko, ki jo prinese mrzli zahodni veter s Celinskega ledu, sodijo med najbolj cenjene alpinistične cilje na svetu. Vsako leto si na njih brusijo zobe številni alpinisti z vsega sveta. Bolj miroljubna zanimivost je eden redkih še vedno rastočih ledenikov v teh koncih - ledenik Perito Moreno. K njemu se od oktobra do marca zgrinjajo gruče obiskovalcev. Le-teh je vsako leto več. Posledica padca cen v Argentini zaradi zloma monetarne politike pred nekaj leti ter zgoraj omenjenih atributov dežele je tudi stalno rastoči obisk.

Raj na zemlji ...

... za mesojede in nočna mora za vegetarijance, brez dlake na jeziku objavljajo pisani vodniki za Argentino in Patagonijo. Zares, ponudba mesa, posebno govejega in ovčjega, je neizmerna in raznovr-

Skrivnostna Patagonija in Nepal

Oktober gremo na trekking v Nepal, na 'konec sveta' v Patagonijo pa v novembru.

stna. Argentinska govedina velja za najboljšo na svetu. Domačini hitijo zatrjevati, da je to zaradi naravne krme v neskončnih stepah in pampah. To je verjetno res, saj se zrezek resnično topi v ustih. Seveda če je pripravljen apunto ali jugoso. Dobri sta tudi jagjetina in ovčetina, ki ju Patagonci najraje pripravljajo kot asado po receptu gaučev. Celo ovco razpnejo na kovinski križ nad ognjem. Meso se počasi peče nekaj ur, ves čas pa zanj skrbi asador – glavni »roštiljar«. Ob tem ne gre brez vina! Argentinsko vino, posebno tisto z območja Mendoza, na katerem trta uspeva tja do višine 1000 m nad morjem, enologi uvrščajo v najvišji razred. Z vinom se bahajo tudi Čilenci, ki pa ga raje pijejo ob ribjih jedeh kot ob mesu. Kar je v Argentini goveje in ovčje meso, so v Čilu ribe in morska hrana.

Mesto Bariloche na severu argentinske Patagonije ni niti najmanjša izjema. Kakršna koli je že človekova prehranska usmerjenost, prav vsak bo navdušen bodisi nad čudovito naravo ali nad možnostmi za športno aktivnost v okolici Barilocheja. Številna čudovita jezera s čarobnimi otočki in zalivi bodo vzela sapo tudi najbolj razvajenemu estetu. Po jezerih se vozijo čolni in deskarji, ob jezerih se sončijo kopalci, nad jezeri se dvigajo gore; na njih so pozimi nekatera izmed najboljših smučišč v Južni Ameriki, poleti pa postanejo poligon številnih plezalcev in pohodnikov. Niti malo se ne čudim, da se je tam zbralo toliko Slovencev. Trenutno jih v Barilocheju živi kakih dvesto. So zgledno organizirani, imajo svoje planinsko društvo, svoj bivak Pod skalco, lepo jezero na planoti Frey se imenuje Laguna Tonček po Tončku Pangercu, ki se je pred desetletji ponosrečil pri drznem poizkusu vzpona na Paine Grande v skupini Torres del Paine. Nedaleč stran stoji strmi Campillo Esloveno – Slovenski zvonik, ki slovi po zelo lepih plezalnih smereh. Nad Barilochejem je Valle Esloveno – slovenska dolina. Skratka – na slovenske sledi in besede naletiš na vsakem koraku.

Alpinizem v Patagoniji

Zgodovina plezanja v tamkajšnjih gorah se je reneje začela sredi prejšnjega stoletja. Najprej so bili v igri prvi pristopi na najpomembnejše patagonske gore in v tej tekmi so sodelovale le takrat alpinistično najmočnejše države – Francija, Italija, Anglija. Pozneje so prišle v ospredje stene in tedaj so se pojavili na prizorišču tudi Slovenci. In to ne le bežno, ampak nadvse opazno. V skoraj vseh najpomembnejših patagonskih stenah je zarisana vsaj ena Slovenska smer. Mnoge med njimi so še neponovljene in vzbujajo občudovanje v svetovni alpinistični areni.

Danes področje okoli El Chaltenu dobiva precej »alpsko« podobo v alpinističnem pomenu besede. V El Chaltenu, ki je le nekaj ur oddaljen od baznih taborov, si lahko veliko število plezalcev privoščijo povsem »dolinsko« razvajanje v lokalnih, trgovinah, barih, internetu ... V Torres del Paineju je drugače. Premišljena oskrba v 100 km oddaljenem Puertu Natalesu je nujna. Alpinistična scena je bolj odpravarska, saj v bližini ni dobro oskrbljenega kraja. Plezalcev je precej manj, le kakih 10 ali 15, na območju Los Glaciarsa pa se jih prek vse sezone zvrsti več kot petdeset. V argentinski Patagoniji so stene bolj ali manj obdelane, v Paineju pa je še nekaj velikih, a zelo težavnih sten, ki še čakajo na prvi vzpon, predvsem v južnem stolpu Paineja in Almirante Nietu. Na najvišjem vrhu parka, gori himalajskih razsežnosti, imenovani Paine Grande (3050 m), sta bila opravljena le dva vzpona na glavni vrh, več kot 2000 metrov visoka ledeno kombinirana stena pa še čaka na prve junake.

Plezalec, ki si želi prijetne družbe alpinistov z vsega sveta in plezanja v elitnih gorah, bo šel na jug Argentine, tistemu, ki si želi za odtenek bolj pristnega odpravarstva in išče v alpinizmu pionirski duh, pa bo skupina Paine bolj všeč. Kakor koli že, stara patagonska legenda pravi, da kdor poje preveč calafat, borovnicam podobnih sadčev, se bo tjakaj še vračal. Upam si trditi, da se bo vsakomur, ki bo obiskal te kraje, bodisi kot plezalec ali kot pohodnik, želja po vrnitvi pojavila tudi brez slastnih modrih jagod ...

Tomaž Jakofčič

Pustolovska
 potovanja in
 trekingi

Narodni park Los Glaciars / Fitz Rog

04 57 80 662 • 051 39 37 37

www.lifetrek.si

LIFE TREK
 ZAVRNI SVET

OGLAS

Lepa Zmaga

Viktorija v Velikem Draškem vrhu

in Pavle Kozjek

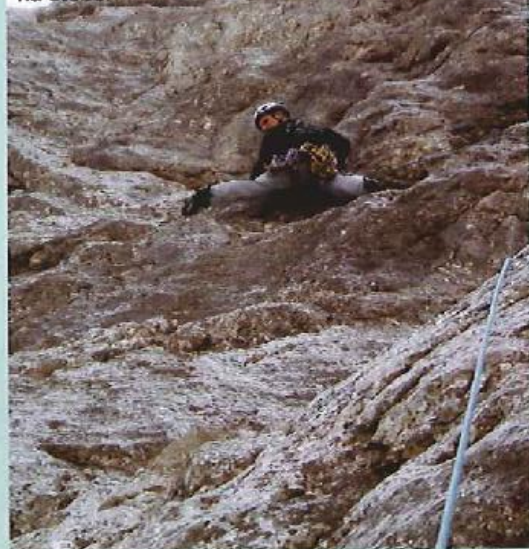
Obetal se je sončen in vroč konec tedna. Vremenska napoved je trdila, da precej prevroč za konec maja. Zato je bila odločitev med plezališčem in svežino severne stene nckje v Julijcih lažja. A kam naj bi se odpravil plezalec v tako zgodnji sezoni, da na dostopu ne bi gazil gnilega snega in mu v steni ne bi curljalo za vrat? Na prvi pogled težko vprašanje, a v naših hribih je mogoče najti kar nekaj primer-nih ciljev tudi za ta letni čas. Z Miho sva se odločila za Krmo. Odločitev, kam se bova tam obrnila, pa sva soglasno preložila na naslednje jutro, ko si bova ogledala razmere bolj od bli-zu. Najprej sva razmišljala o Parižanki v steni Debelc peči: vsekakor je lepota, a meni že precej dobro poznana iz prejšnjih let. Ne nazadnje sva jo skupaj s pokojnim Tinetom odkrila, preplezala in ji dala ime. Smer je zgodaj kopna in suha, plezanje je lcpo in napeto, če žliš, pa se po koncu težav preprosto spustiš po vrvi nazaj pod steno, stojišča so opremlje-na. Ker pa sem glede Krme po vseh teh letih plezalsko še dokaj neizobražen, me je mikalo tudi kaj novega, nepoznanega. Veliki Draški vrh morda? Je tam kaj primernege? Viktorija, to bi bilo nekaj - če le ni prezgodaj za veliko in resno steno ...

Pa ni bilo. Prvi jutranji pogled v Krmo nama je odkril, da je strah pred snegom odveč in izbira smeri ni bila težka: greva v večjo steno. Turni smučarji, ki so se hkrati, kljub revnim snežnim razmeram, napotili v breg z »dilcami« na nahrbtnikih, pa so bili verjetno nekoliko razočarani. Na desni se je takoj odprl pogled na strme plati Temena Rjavine: odlična stena, ko bi bil le dostop malo prijaznejši ... Pot pod Veliki Draški vrh pa je v nasprotju s sosedo na drugi strani doline zložna, prijetna, čeprav ne tako kratka, kot bi sodil na prvi pogled. Zle-

nice pod stenami Draških vrhov so vabile, da bi se človek kar prepustil prijaznemu soncu ... Vendar danes ne, načrti so drugačni. Še kratka »poseka«, ki jo je skozi macesnov gozdiček pod meliščem očitno napravil snežni plaz, in že sva bila na robu ostankov snežišča pod steno. Ustavila sva se in med počitkom ugibala, kje poteka smer, v katero sva bila namenjena. Stena, po kateri poteka Viktorija, je od spodaj videti kar strma.

Prvih plezalcev v naši smeri ni treba posebej predstavljati. Stane Belak - Šrauf in Aleš Kunaver sta bila veliki osebnosti našega alpinizma in kot dobra skalna plezalca nista spregledala »pozabljenec klasike«, vabljivega stebra v steni Velikega Draškega vrha. Res pa je, da v tem delu stene od daleč ne opaziš posebno izrazitih razčlemb in prehodov: možnosti se pravzaprav odpirajo sproti, ko si v steni. Verjetno je morala smer zato počakati na odkritje do leta 1977. Potem pa je imela kar nekaj obiskovalcev. Verjetno ne brez razloga, saj je Tinec v Slovenskih stenah napisal, da je smer »najlepša izmed najzahtevnejših plezalskih ciljev nad Krmo«. Podprta s takšno popotnico, čudovitim pomladanskim dnevom in pričakovanjem prvega letošnjega stika s skalo Julijcev, sva se s soplezalcem zares veselila naslednjih ur v steni.

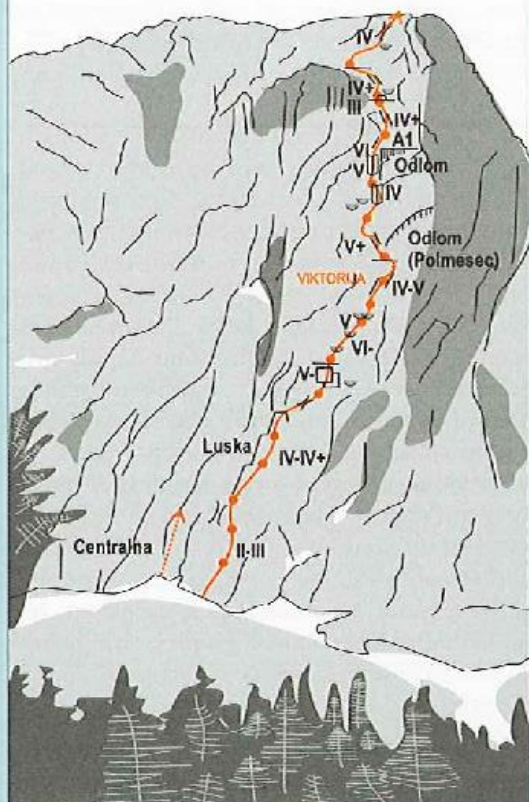
V najlepšem raztežaju - čez gladke plošče na steber

Spodaj, v prvih sto metrih plezanja, je izbira velika: lahko začneš na desni po žlčbu ali pa kar po ne prestrmem stebru v vpadnici kaminov, ki so skriti za lusko na levi strani značilne položne zajede. Večina plezalcev, ki se odpravljajo v to smer, na začetku verjetno ne bo čutila potrebe po navzovanju. Pod kamini pa te stojišče s klini opozori, da bo odslej šlo vsaj nekoliko bolj zares. Ocena je dobra štiri-ica, a Miha, ki je medtem že priplezal do vznožja kamina, je rekel, da je plezanje čudno ... Vrv se kar ni premaknila, potem pa mu je le uspelo namestiti varovanje in kmalu se je pojavil na izstopu iz kamina, kjer ga je čakalo udobno stojišče. Prav zanimalo me je, kaj neki ga je zaustavilo spodaj, kjer se nisva videla. Kraj je bil res videti previsen, a razkorak v na videz neprijazno ploščo na levi strani je rešil vse težave. Če plezaš le meter bolj na desni, pa je zadeva res nerodna, skala pa je kot nalašč ravno tam precej sumljiva. V naslednjem raztežaju sem se prav hitro znašel pod prvim težjim mestom, gladkimi in kompaktnimi ploščami, čez katere je bilo treba najti pot počevno na levo, na steber. Tako je vsaj pisalo v opisu. Videti je bilo prav vabljivo in pri soplezalcu sem si izprosil še ta raztežaj z izgovorom, da je bil prejšnji čisto kratek, da ga pravzaprav skoraj ni bilo, pa tudi, da rad iščem in razisku-

VELIKI DRAŠKI VRH

Risala: Barbara Žilič

jem vse, kar ni razvidno na prvi pogled ... Miha me je seveda razumel in že sem iskal prehode; ti so bili res nekoliko prikriti, a lepi, prava plezalska poslastica tam okoli zgornje pete stopnje. Klinov je bilo dovolj in kar prehitro sem stal na stojišču tik pod razom. Lepo!!! Da bi bilo le še naprej tako ... Tudi prečnica na raz je bila lepa in fotogenična, zato sem pridno slikal, dokler v nekem trenutku nisem zaznal zloveščega drsečega zvoka ... Seveda, tako zdrzne akumulatorska baterija iz ležišča v mojem fotoaparatu: zvok, ki sem si ga zapomnil lani v Triglavski steni ... Samo odbila se je še neke spodaj in ni je bilo več. Glasno in iskreno sem jo pospremil z besedami, ki se jih ne spodobi zapisovati, in Miha je bil prepričan, da mi je padel v dolino vsaj fotoaparatus. Toda dogodek je le za hip zmotil plezanje. Dan je bil prelep, da bi se razburjal zaradi malenkosti ...

Stena je nato postala nekoliko položnejša, a le za kratek čas. Po dveh raztežajih sva dosegla odlom v obliki polmeseca, ki ga je bilo treba zaobiti po levi, pa nad njim spet rahlo na desno. Zdaj sva bila v nekoliko bolj krušljivem, a še vedno prehodnem svetu. Razčlemba so vodile rahlo proti levi in proti koncu raztežaja je bilo potrebno nekaj previdnosti: precej strm prehod v značilni rdeče rumeni barvi je bil res nekoliko podrt. A vse je bilo še v mejah, ki so za naše stene sprejemljive, poleg tega je bilo krušljivo le nekaj metrov in tudi kakšen klin se je našel v bližini, ko se nisva več počutila najbolj varna. Potem pa naju je spet čakala lepša skala in smer naju je pripeljala do nekakšne širše, razgibane police pod navpično steno. Slutila sva, da je vrh blizu. Še pol dolžine vrvi po polici na levo, pa po nekoliko mokrem kotu navzgor in stena je že popuščala, postajala položna ... Še lahek raztežaj po zavitem žlebu in – vrh! Ne kateri koli vrh, ampak Draški vrh, ki te po lepi plezariji nagradi s poležavanjem na soncu, na mehkih dišečih zelnicah svojih južnih pobočij in razgledom po izbiri: na zeleni Bohinj z modrim jezerom na južni strani ali na sivo beli pomladanski mozaik našega očaka zadaj na severu. Nikamor se nama ni mudilo. In kot da to razkošje ni dovolj, se je v kotlini za Trapezom pojavila čreda enajstih mogočnih kozorogov, ki jih, kot kaže, nisva prav dosti motila pri njihovem lenarjenju. Pravzaprav razumljivo, saj sva bila »njihova«, če že ne po načinu plezanja, pa vsaj po horoskopu ...

Življenje je lepo, sva ugotavljala s soplezalcem. Ne vedno, a v takšnih dneh prav gotovo ...

Dostop: Od konca ceste v Krmi po markirani poti v Zgornjo Krmo in na levo navzgor čez grušč pod steno (3h).

Sestop: Sestopimo na bohinjsko stran in kmalu naletimo na markirano pot proti Vodnikovemu domu na Velem polju (do tja z vrha uro in pol). Od tam je v Krmo čez Bohinjska vratca še 2 uri. Približno enako dolg je sestop čez Uskovnico v Bohinj.

Vodniška literatura: Mihelič, T., Zaman, R. Slovenske stene. Radovljica: Didakta, 2003. ○

Velika dolomitska stena

Urban Golob in Pavle Kozjek (oba AO Matiča) sta v začetku junija preplezala 1200 m visoko vzhodno steno Sass Maora v dolomitski skupini Pala. Začela sta po legendarni Manolovi smeri Supermaita (7+), ki poteka po gladkih ploščah v osrednjem delu stene. Značilnost smeri, ki je bila prvič preplezana z vsega sedmimi klini, je plezanje v odprti steni s precej zahtevno orientacijo in skromnimi možnostmi varovanja. V prvih 800 m stene sta imela opraviti s težavami do 7- (po večini 5-6) in sta našla kakih deset klinov. V zgornjem delu sta se umaknila na desno in izstopila po klasični Sollederjevi smeri (6-). Tam sta v zgornjem delu naletela na dokaj svež skalni odlom. Vzpon je trajal 14 ur. T. J.

Samotna stena nad Robanovim kotom

Zelo strma stena Križevnika, ki poleg drugega premore tudi odlično skalo, precej sameva tudi po izdaji novega vodnika za Robanov kot pred nekaj leti. Le tu in tam zaide vanjo kak plezalec in ta se ne vrne razočaran. Razen če se izgubi na zapletenih sestopih ...

Pred kratkim sta steno obiskala Andrej in Tanja Grmovšek (oba: Dumo, Singing rock, Kayland). Prvi dan sta preplezala najbolj obiskano smer v ostenju, Resnikovo (VI, 350 m), naslednji dan pa sta se lotila ene najtežjih v dolini, Ptičje pesmi (IX, 200 m, Knez - Hrastnik, 1988) in opravila prvo ponovitev. Andrej je plezal prosto na pogled. »Prostoplezalne težave so nekoliko manjše, kot bi sodil po oceni, vendar pa gre za resno plezanje s sprotnim namočanjem varovanja,« sta dejala prva ponavljalca. T. J.

3 x 7c

Kanjon Paklenice je bil to pomlad prizorišče še enega odličnega dosežka. Naveza Lukič-Grmovšek je v enem dnevu preplezala tri smeri z oceno najmanj 7c v Aniča kuku. 22. maja sta začela ob 5. uri jutraj in bila po štirih urah plezanja na vrhu prve smeri Alan fjord (7c, 350 m). Po hitrem sestopu je sledila smer Mjesečina (7c+, 350 m) in nato še zadnja, smer Zlatne go-

dine (7c, 350 m), ki sta jo končala ob 21. uri na vrhu Aniča kuka. Marko Lukič je vse tri smeri preplezal prosto, Grmovšek je v drugi cknkrat padel, v tretji pa si je pomagal s svedrovccm (A0). »Šestnajsturno plezanje je bilo odličn kazalec forme pred polcno sezono. Bolj kot pomankanje moči so naju pestile od plezalnikov razbolele noge in zaradi ostre skale uničncne prstne blazinice,« sta strnila vtise plezalca. Za boljšo predstavo o vrednosti doscžka velja omeniti, da je vsaka izmed preplezanih – sicer športno opremljenih – smeri povprečnemu plezalcu že sama po sebi »drugí svet«. Glede na pokazano je od naveze pričakovati tudi odlične vzponc v Alpah. Lukič je tik pred Paklcnico preplezal še težki športni smeri v sektorju Nad vasjo v Ospu, Matičkov svct (8b) in Osapski pajek (8c). T. J.

Tabor Pipa miru

Na planoti nedalcč stran od Korošice, pod strmo steno Lučkega dedca, se razprostira dolina z imenom Petkove njive. Tudi letos smo Kamničani tam postavili tabor Pipa miru z enim samim namenom: »Plezamo, ker smo pr'jatlí.« Tabor je potekal od 23. do 26. junija 2005. Udeležilo se ga je 42 alpinistov in pripravnikov, po večini članov AO Kamnik, 8 udeležencev pa je prišlo iz AO Mengeš, AO Domžale ter AO Idrija. Nekaj je bilo tudi gornikov. Za zanimiv prihod je poskrbel Dušan, član AO Domžale. S padalom je namrcč poletel s Planjave in pristal kar v taboru. Opravili smo 53 vzponov vse od prve do spodnje sedme stopnje. Vredno je omeniti vzpon v Vežici, smer Močnik-Kramar (Robi Poličnik, Luka Podbrežnik) ter vzpona v severni steni Ojstrice, Spominsko smer Iva Rcy ali Zmaja (Matej Kladnik, Tadej Krišelj) ter Hrcetovo smer (Marjana Prezelj, Blaž Navršnik). Omenim naj tudi najmlajšo udeleženko Alenko, staro komaj 6 let, ki je v navezi s svojo mamo Moniko Kambič-Mali samostojno splczala po j-grchenu na vrh Ojstrice. V taboru so potkalc tudi druge dejavnosti. V petek smo se zbrani pomerili v plezalni tekmi – najbolje je balvanske probleme rešil Ambrož Bajdc –, zvečer pa smo v Kocbekovem domu na Korošici obudili spomine na prejšnje tabore ob projekciji slik. Sobotni večer nam je popestrila Moni-

ka Kambič – Mali, ki je z diapozitivi predstavila svoja vzpona na Fitz Roy ter Cerro Torre, na katera je preplezala prva v ženski navezi, edini doslej. Skratka, tabor je bil uspešen. K temu sta pripomogla tudi vreme in dobra ter številna družba. Tabor Pipa miru je namenjen vscm slovenskim plezalcem, zato vljudno vabimo, da se nam naslednje leto pridružite. Marko Petek

Vabljliva južna stena Rušice

Južna stena Rušice je spomladi ena najvabljlivejših pri nas. Odlična skala, lepc smeri in okolica so v zadnjih tednih privabile kar nekaj plezalcev. Poleg klasičnih smeri so preplezali tudi novejše, nekoliko drznejše, ki pa sedanjim alpinistom z dobro športno plezalno bazo ne pomenijo več velikih težav. Morda je tokratni »naj« doscžek prva »prava« prosta ponovitev smeri Čingulmaki (VIII+/IX-, 250 m, Jakofčič – Kajzelj, 1994). Prva plezalca sta jo 14. 10. 1994 preplezala prosto na »rot Kreis«, pozneje pa je najtežji raztežaj doživel še pravi »rot Punkt«, a v kombinaciji z drugo smerjo v spodnjem delu. Smer so v poznejših letih še nekajkrat ponovili znani plezalci, a po neuspelem vzponu na pogled v najtežjem raztežaju niso poskusili še enkrat. Tokrat je smer v navezi s Tino Di Batista na pogled preplezal Miha Valič in pripomnil, da najtežji raztežaj vsekakor ni težji od 7b. V smeri se je v teh letih nabralo že lepo število klinov in je treba zabijati le še na nekaterih stojiščih. Nekaj dni zatem je bil Miha tam še cknkrat. Tokrat sta z Blažem Graparjem preplezala smer Lala salama (VII+, VI-VII, 250 m, Ravhekar – Praprotnik). Smer slovi po »pestrem« prvem raztežaju, ki pa je bil menda ob prvem vzponu na debelo podložen s snegom. Isti dan sta smer Za prijateljice (VIII+/VII-, 250 m, Komac – Bevč, 1997) preplezala Tadej Debevec in Minca Mramor. Tadej je dobro opremljeno smer preplezal na pogled.

Omeniti velja še delo Benjamina Ravnika in Anžeta Polajnarja, ki sta »uredila« smer Ali Baba (VII+/VIII-, 4 R, Ravnik – Ramuš – Polajnar, 1992). Dodala sta nekaj svedrovcev in zamenjala stara stojišča. Od modernejših smeri, ki so nastale v steni po izdaji vodnička Martuljek (I. Mezgec, 1997), velja omeniti še smeri Črna kita-

Steve House na vrhu Cayesha

ra (VII+, 250 m, Ravnik - Ravhekar, 1989), Z ognjem in mečem (VIII-, 250 m, Jakofčič - Komac, 1998) ter krajšo Za prijatelje (VIII-, 2 + 2 R, Ravnik - Ramuš, 1991). Smerni Ali Baba in Za prijatelje sta opremljeni z večjim številom svodrovcev, vse preostale pa so prave alpinistične smeri, ki so že kar dobro opremljene. Prav vse navdušujejo z odlično skalo in lepimi prehodi. Da bivaka Pod srcem ne omenjamo ... T. J.

Na vrhu Denalija

Andrej in Marija Štremfelj sta se to pomlad odpravila na Aljasko z namenom plezati v območju najvišjega vrha Severne Amerike, 6194 metrov visokega Denalija. Naletela sta na daljše obdobje slabega vremena, ki jima je preprečilo urcsničitev glavnih načrtov. Vseeno sta izkoristila kratkotrajno izboljšanje in se v noči med 5. in 6. junijem povzpela na vrh. Začela sta ob 20.30 in se do 6. ure zjutraj po Zahodnem grebenu (West Buttress) povzpela na vrh. Zaradi napovedi dolgotrajnega slabega vremena sta s tem končala plezanje v Parku Denali. T. J.

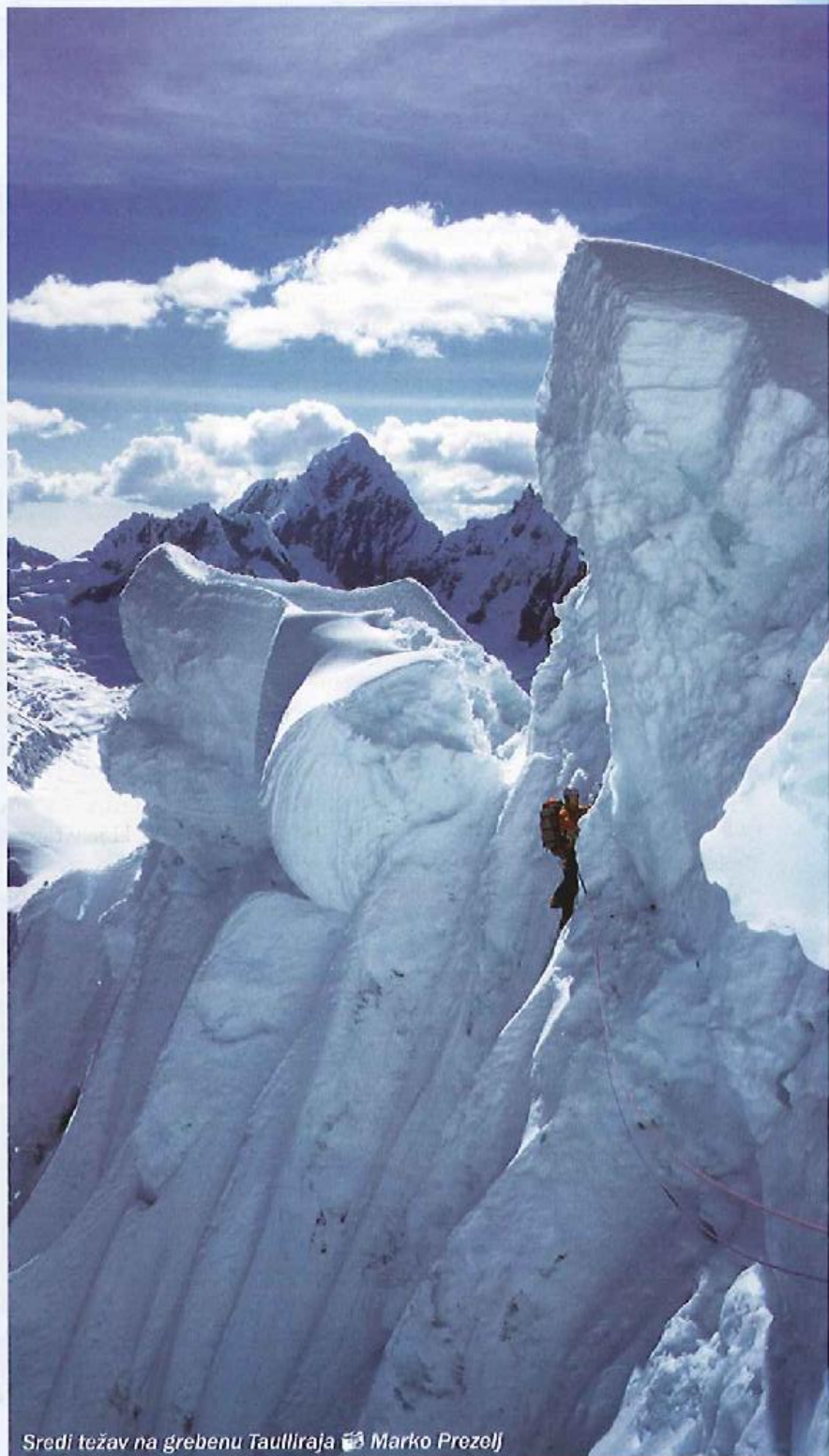
Prezelj in House na Cayeshu

Iz Peruja se je pred nekaj dnevi vrnil Marko Prezelj, ki je v tamkajšnjih gorah plezal z Američanom Stevom Housom. Kot »ponavadi« se je Mark domov vrnil z odličnimi vzponi. Za aklimatizacijo v dolini Paron sta si izbrala steno Sfinge. Prvi dan sta za pokušnjo preplezala prve tri raztežajce smeri Cruz del Sur, naslednji dan pa v petih urah in pol Originalno smer, ocenjeno s približno 5.11. (po ameriški lestvici). Po dveh dneh počitka sta se lotila smeri Cruz del Sur, ki sta jo pred nekaj leti prva preplezala Silvo Karo in Mauro Bolc - Bubu. Smer sta preplezala prosto v sedmih urah. »Ocene ne bom komentiral, so jo že drugi,« je po vzponu dejal Marko. Po številnih ponovitvah je ocena smeri namreč zdrknila s 7c+ na 7a+. Po uspešni aklimatizaciji sta se lotila »zaresnih« hribov. Za cilj sta si izbrala zahodno steno slikovite gore Cayesh (5721 m), ki sodi v elito alpinistično najbolj zaželenih andskih gora. V steno sta stopila v Nemški in Ameriški smeri, potem pa po uvodnem lažjem snežnem ozebniku potegnila enajst polnih raztežajev nove smeri do vrha;

nanj sta prišla v zadnji svetlobi. Prevladovala sta kombinirano plezanje do M7/8 ter skala do VII. Celotno smer sta preplezala z derezami. Zelo zahteven je bil tudi sestop. V upanju na opramljene spuste sta sestopala v območju Nemške smeri, a sidrišč nista našla. Po šestnajstih urah delikatnega sestopanja sta dosegla vzhodje stene. Kot kaže, gre za prvo novo smer na Cayeshu, preplezano v enem dnevu. Pred Markom sta na Cayesh priplezala že dva Slovenci, in sicer Peter Mežnar in Grega Lačen leta 1997. V vzhodni steni sta preplezala novo smer Tretji svet (VI, 6, 5c, 900 m).

Po Cayeshu sta se Mark in Steve odpravila proti severni steni Huarascarana. Po celem dnevu težavnega in naporenega dostopa sta naslednji dan ugotovila, da je stena v danih razmerah zaradi stalnih kamnitih plazov smrtno nevarna in odšla nazaj v Huaraz. Časa sta imela le še nekaj dni, zato sta hitro odšla pod južno steno Taulliraja (5830 m). Vsak, ki malo pozna tamkajšno sceno bo vedel, da sta se odpravila tja z namenom preplezati najbolj vroč problem Cordillere Blancce, direktno smer v južni steni. Ko sta bila pod

Sredi težav na grebenu Taulliraja ☞ Marko Prezelj

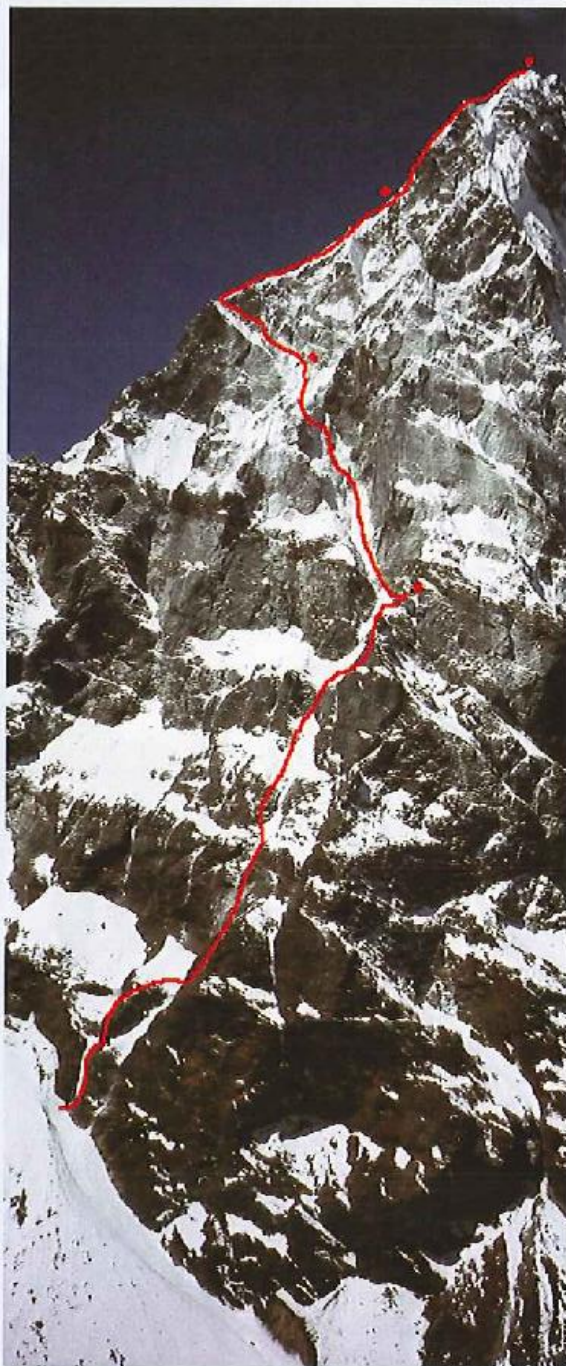
steno, sta ugotovila, da je v najbolj strmem delu, čez gladke plati, premalo ledu, zato sta vstopila v Italijansko smer po zahodnem stebri južne stene. Smer v prvih šestih raztežajih sledi lepšemu žlebu v levem, skalnem stebri. Po tem sta nadaljevala še dobre štiri raztežaje do bivaka, ki sta si ga urcdila na strmem razu. Naslednji dan sta ob 13. uri dosegla vršni greben in po njem plezala čez zelo kočljiv teren še do večera. Bivak sta si izkopala petnajst metrov pod vrhom. Tretji dan sta prcko vrha sestopila po Francoski smeri in popoldan dosegla vznožje smeri. Celotno smer, visoko 800 metrov in dolgo 23 raztežajev, sta preplezala prosto, težave pa so dosegle v najtežjem delu M6+. Sorazmerno kratek, a zelo uspešen obisk Andov sta Mark in Steve zaključila že naslednji dan z vožnjo v Limo in polctom domov. T. J.

Cholatse 2005

Aprila je trojica slovenskih alpinistov - Tomaž Humar, Aleš Kožljiv in Janko Oprešnik - v dotlej še nepreplezani severni steni Cholatseja (6440 m), ki leži na območju Everesta v nepalski Himalaji, potegnila novo smer. Poglavitni namen odprave je bil ogled južne stene Nuptseja, na katero nameravajo prihodnje leto, ogledno odpravo pa so sklenili izkoristiti tudi za kakšen vzpon. Humar in Oprešnik sta si že doma izbrala Cholatse, ki je ponujal še kar nekaj možnosti, saj zaradi zahtevnih sten in dostopov nima prav veliko obiska. Smer Yarcha Gumba je dobila ime po zdravilni gobi, naravnem poživilu, ki tudi na pol mrtvega jaka dvigne na noge; visoka je 1700 m, ocenjena z VII-, V+ v skali, kombinirani deli M5-M6, v snegu in ledu od 50 do 90°. Je najtežja in tudi najdaljša med smermi, ki vodijo na Cholatse. B. S.

Opomba (M. P.): Pred koncem redakcije je v javnost prišla novica, da so slovenski alpinisti opravili prvo ponovitev Ameriške smeri z enim raztežajem direktne vstopne variante ter z varianto v gornjem delu stene. Američani Todd Bibler, Cathy Freer, Renny Jackson in Sandy Stewart so namreč leta 1984 v sedmih dneh v alpskem slogu preplezali steno po ozkih trakovih ledu med gladkimi granitnimi stenami. Tam, kjer

so Američani plezali naravnost na vrh, so naši alpinisti prečili na SV-greben (ki so ga prvi preplezali Švicarji ob drugem vzponu na goro) in po njem nadaljevali do vrha. Več na gore-ljuje.net.

Pravica do resnice in pojasnila o »Klubu alpskega loka« (Club Arc Alpin)

Spoštovane bralce planinskega vestnika smo dolžni obvestiti o t. i. uradnem delovanju društva CAA - »Kluba alpskega loka«. Upravni odbor PZS je 8. 3. 2003 prvič obravnaval vsebino statuta delovanja in dela CAA, ga z nekaj dopolnitvami potrdil in s sklepom sprejel. Podrobnejšo informacijo in obrazložitev je podal Tomaž Vrhovc, predsednik komisije za mednarodno sodelovanje PZS, pri pripravi predloga gradiva pa je sodeloval tudi dr. Milan Naprudnik, ki je bil tudi neformalni podpredsednik še ne registriranega združenja CAA, kajti sprejemanje statuta pri posameznih zvezah in društvih t. i. pobudnic ustanovitve »Kluba alpskega loka« je osnova za uradno državno registracijo in s tem pridobitev pravice delovanja. Na podlagi statuta kandidata za pridobitev članstva v društvu CAA, ki so jih potrdile vse kandidatke maja 2004, so le-te na za to določeni državni urad vložile prošnjo za registracijo društva. Zvezna policijska direkcija Avstrije, referat za društva, je dne 26. 6. 2004 že potrdila statut društva CAA in ga po za to predpisanih zakonskih določbah registrirala, prav tako tudi odgovorno osebo. Tako je z dnem 28. 6. 2004 postal prvi uradni in odgovorni registrirani predsednik doticdanji predsednik CAA Roberto De Martin. Podpredsednik ob prvi registraciji ni bil uradno državno registriran, ampak je postal registriran šele 17. 1. 2005 (Danilo Škerbinek, PZS). Z ureditvijo in pridobitvijo registracije so bile pridobljene pravice in možnosti za kandidiranje na razpisih za pridobivanje sredstev iz razpisov, še posebej pa za legalno delo in delovanje in, to je še bolj pomembno, tudi upravičenost do porabe sredstev za sodelovanje in delo ter stroške, povzčane s članstvom v društvu CAA.

Seveda pa je bilo hvale vredno, da so PZS v letu 1995 povabili k sodelovanju ter pripravili poslovnik, ki pa ni bil nadomestilo zakonsko predpisanega statuta ... in seveda je bilo hvale vredno tudi povabilo k pripravi »uradnc« ustanovitve društva CAA. Nema lokrat pa so članice CAA zastavile tudi vprašanje glede tega, da poslovnik govori o združevanju planinskih zvez alpskih držav. Tu je žal izjema le PZS. Npr. v Avstriji nimajo samo ÖAV, ampak še vrsto drugih društev, tudi Zvezo planinskih klubov, ki pa je v CAA v pripravljalnem devetletnem obdobju ni bilo, pa tudi po letu 2003, odkar je končno vse urejeno in legalno, je ni. Kar devet let je trajalo, da je nastal pravni akt, registrirani statut CAA, in je bil končno dosežen cilj - uradna registracija. Žal pa tudi za društva veljata pravilo in pravica do delovanja le na podlagi pridobljenega zakonskega dokumenta. Za neposredni praktični prikaz, kako je, kadar je želja po društvu neregistrirana in se ne pridobi državno predpisano dovoljenje za delovanje, pa imamo Slovenci zanimivi primer družinc »triglavskih prijateljev«, ki so leta 1872 ustanovili prvo slovensko planinsko društvo, pa jim ga ni uspelo registrirati in tako smo morali počakati še 21 let, do leta 1893, da je takratna oblast potrdila predlog društvenega dokumenta, pravil in statuta in dovolila delovanje »SPD«. In taka je tudi resnica o nastajanju društva CAA.

Franci Ekar

Pismo o Karnijskih Alpah

Prijetno je brati prispevke A. Stritarja in drugih v 5. številki PV o Karnijskih Alpah. Z močno sentimentalnostjo me spominjajo na predpiske V. Vovka o teh hribih. Takrat sem si po vsakem branju želel, da bi obiskal vse, o čemer je pisal; žal se je uresničilo le malo tistega, dokler nisem spoznal Tita Pasqualisa, direktorja Korporacije za izsuševanje in regulacijo zcm-

ljišč v pokrajini Pordenone v Furlaniji - Julijski krajini. Posebno južni del - t. i. Dolomite na levi strani Piave - sem spoznal po njegovi zasluzi. Gospod je mojih let, zato sva zlahka ugotovila, da je bilo v najinem življenju v rabi vse polno izrazov za razne gorske skupine v Karnijskih Alpah in da je predvsem zanimivo, da včasih štejejo k njim celo M. Duranno, ki je le 65 m nižji od najvišjega v Karnijskih Alpah (Mt. Coglians). Gospod Pasqualis mi je postal simpatičen, brž ko mi je »odkril«, da bi bil lahko nekakšen lektor za vsa slovenska ledinska imena v njegovi knjigi *Le montagne dei Magredi*, ki je izšla l. 1992 v Pordenonu. Dve tretjini knjige sta posvečeni turam na vrhove, ki jih je mogoče videti iz okolice Pordenona. Vsi naši vrhovi od briške Korad (812 m) do Sneznika in Julijcev so med njimi. Avtor je hotel natančne izraze za vse slovenske vrhove in kot eden redkih Furlanov se je lotil tega vprašanja s tako vestnostjo in spoštovanjem, da sem rad sodeloval. Sicer sem v publikaciji predstavljen kot »od PZS«. Inž. Pasqualisu sem hvaležen še za nekaj: tudi njemu se zdi ime Monte Nero za Krn smešnica; povedal mi je pravo, staro (furlansko) ime: »El Nos« (Nos, sicil).

Pa lep pozdrav, Vinko Božič

Planinska šola

Planinska šola, zbrali in uredili: Bojan Rotovnik et al., učbenik, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2005.

Slovenska planinska organizacija že ves čas svojega obstoja skrbi za redno izdajanje vzgojne literature. Skupen znanj, ki naj bi jih imel vsak povprečen obiskovalec gora, je leta 1961 dobil ime planinska šola (v nadaljevanju PŠ). Z leti se je njen program bogatil - vse do leta 1983, ko smo dobili knjigo, ki je po-

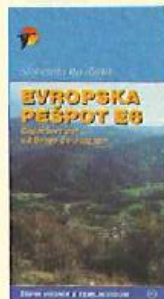

menila »abecednik« mnogim rodovom planincev pri nas. Verjetno si takrat nihče ni predstavljal, da bo za več kot dve desetletji to zadnja izdaja. PŠ pa se mora po svoji naravi nadgrajevati, upoštevati nova dognanja, skratka, živeti. Ni čudno, da se naloge urejanja prenovljenega učbenika dolgo ni želel lotiti nihče, saj bi si s tem naložil precej veliko breme. Zato celotni sedemčlanski uredniški odbor pod vodstvom Bojana Rotovnika, ki si je upal ugrizniti v to kislno jabolko, zasluži posebno pohvalo. Svoje delo je opravil zelo dobro. Primerjava s prejšnjo PŠ skoraj ni možna, saj je novi učbenik tako oblikovno kot vsebinsko precej spremenjen. Knjiga ima zdaj skoraj podvojen obseg (336 strani), veliko nazornih risb in (včasih žal malce slabše obdelanih) fotografij. Učbenik je razdeljen na osem poglavij, ta pa na številna podpoglavja. Bralec ob pomoči kazala in barvnih pasic hitro najde temo, ki ga zanima. Verjetno ni bilo lahko najti pravega razmerja med kompleksno obravnavanimi temami, saj nekatere zahtevajo več, druge manj prostora. Za nekatere pa že obstajajo tudi specializirana gradiva. Ob prebiranju nove PŠ uporabnik nehotično pomisli, da ima podobno »zgodovinsko brado«, kot jo je imel do pred kratkim tudi Strojnov Oris zgodovine planinstva, ki bi bil dobra dopolnitev gradiva v PŠ. Opazen del zavzema Družabnost, tema, ki ji nekateri »resni« planinci težko najdejo mesto v planinskem izobraževanju. Vendar je družabnost, učne igre, še kako pomembna. Si predstavljate vodnika, ki npr. soleduje na mladinskem taboru ali izletu MO (po uvedbi vodnika PZS bi morali biti tega sposobni pravzaprav vsi!), pa ne pozna nobene dobre igre? Jaz ne. Informacije žal pravijo, da tudi vodniška komisija PZS nima vedno srečne roke pri iskanju predavateljev o tej temi na izpopolnjevanjih za vodnike PZS ... Zato je ne moremo jemati »z levo«. Prav tako bi planinci čim prej potrebovali Prvo pomoč v gorah. Tema Prva pomoč je v PŠ dobro in

nazorno predstavljena. Bralec si lahko brez posebne domišljije predstavlja, da bi ta zapis lahko pomenil temelj za tak priročnik. In če pomislimo, koliko zanimivega je bilo v zadnjih letih napisanega že za akcijo Zdravi v gore. Pri tej temi se novosti nizajo s neverjetno hitrostjo, zato si planinci zaslužimo več pozornosti. Seveda v obliki kakšne samostojne knjige o prvi pomoči v gorah. Precejšen del knjige obsegajo teme, ki nas seznanjajo z gorskim okoljem. Morda bo to pisanje pripomoglo k razumevanju, da gore niso le športni poligon, v katerega bi jih radi sprememili nekateri novodobni športi, ampak da hodimo v gore, da bi opazovali naravo, da bi našli prepotrebni mir, ki ga v dolini ni. Pri Orientaciji je pohvalno, da avtorji poleg običajnih tem predstavijo tudi GPS. Obsežna zadnja tema Gibanje v gorah pa bi bila še obsežnejša, če bi, po besedah avtorja Bojana Polaka, vanjo uvrstili vse, kar je imel pripravljeno. Zato je že lani v samozaložbi izdal knjigo Osnove gibanja v gorah in planinah, ki smo jo že predstavili. Tako, dolgo pričakovani učbenik je med nami. Lahko le upamo, da bo nova knjiga dala nov zagon Planinski šoli in da se bo čim več ljudi vključilo v izobraževalne programe, ki jih pripravljajo PD širom po Sloveniji.

Emil Pevec

Kdor hodi, je vedno pred časom

Evropska pešpot E6, Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana, žepni vodnik z zemljevidom, Dario Cortese, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2005.

Misel iz naslova je nekakšno vodilo vsega besedila, ki poskuša popotnikom približati slovenski del evropske pešpote E6. V okviru zbirke Slovenija

na dlani je pri Mladinski knjigi nedavno izšel ličen vodniček, ki ne le, da vodi, pač pa tudi vabi. V besedilu namreč avtor, Dario Cortese, prepleta opise okolice, zanimivosti in občutkov, ki jih bodo popotniki doživljali, s čisto tehničnimi opisi poti (v slogu: levo - desno, gor - dol), jasno ločenimi od preostalega besedila. Tehnični opisi ob pomoči priloženega zemljevida (in drugih, ki jih avtor navaja) prej ali slej privedejo popotnika iz avstrijskega kraja Ivnik (Eibiswald) na eni strani Kozjaka do Strunjana ob morski obali, pri katerem se slovenski del poti E6 konča. Sam opis je razdeljen na osem odsekov, dolgih dan ali dva, ki so na zemljevidu in v vodničku tudi barvno razločljivi. Vsak odsek je predstavljen s podatki o časovni in kilometrski dolžini, navedeni sta višinska razlika na poti in težavnost tistega dela poti. Zatem pa je posamezni del poti razdeljen še na krajše pododseke, tako da je pot mogoče jemati tudi kot namig za samostojne kratke izlete. A vendarle - smisel poti se pokaže šele v »daljnosežni hoji skozi razsežnosti«, kot pravi avtor, ki mu »razvezana duša« pogosteje kar odplava v daljo, v katero vodi pot. Da pa ni vse čisto nezemeljsko, poskrhijo številna povabila na zelo neposredna srečanja z vsakdanjostjo - v gostilnc na potrebne obroke, brez katerih poti pač ni, pa tudi v pekarni in trgovnici. Za dušo pa še vedno ostanejo narava, njene znamenitosti in čudovita kulturna dediščina - od cerkva in kapelic do muzejev. Tako pot E6 pomeni popotniku celovito srečanje s slovensko deželo - in s samim seboj. Da bi bilo doživetje popolno, nam avtor ponudi tudi nekaj »stranpoti« - včasih od osnovne smeri oddaljenih le deset minut hoje, drugič tudi nekoliko več. Če popotnik ne hiti - tega naj na taki poti tudi ne bi počel - je vedno dovolj časa (kar »zdaj«, kot pravi avtor) tudi za te krajše obhode. Pot, ki prek Kozjaka v lepi diagonalni stiči do morja, vodi po večini po nižjih gričih, najvišje pa se vzpne na Snežniku. Na odseku med Gro-

supljem in križiščem s potjo E7 v Predgozdu nad Robom ima dve različici, opisani sta obc. Kdor bo z vodničkom šel na pot, naj najprej prebere osnovno besedilo, torej tisto, ki vzbudi željo po poti, tehnične opise naj na začetku zaradi suhoparnosti preskoči – na poti pa mu bodo prišli hudo prav. Edina zamera pri knjižici pa gre fotografijam – med številnimi je nekaj preprosto premajhnih. »Znamkice« bi bilo ustrežnejše izpustiti in pot predstaviti z nekaj manj, a učinkovitimi posnetki. Sicer pa vodniček toplo priporočamo, saj bo zagotovo poskrbel, da se »pot v Evropo« oziroma »iz Evrope« na našem ozemlju ne bo izgubila. Predvsem pa bo uporabnikom omogočil, da se zlijejo s širjavami v gibanju, ki je za človeka najbolj prvinsko – v hoji.

Marjan Bradeško

kom odstira nekatere poti, ki jih še doma bolj slabo poznamo – Osolnik nad Škofjo Loko, Marijo Snežno na Podgorskem Krasu, pa Veli Badin nad Sočergo in Gruberjev vrh nad Šentjanžem pri Dravogradu. Avtor zelo lepo piše o Slovincih, ki da so pod različnimi narodi ohranili svoj jezik, iz spoštovanja do tega celo ime mejnega Stola zapiše v slovenščini in ne v nemščini. Pohvalno piše tudi o »boju« za Triglavski narodni park, ki se bje že od dneva, ko je bil podan prvi predlog sprememb. Zanimivo je, da ne priporoča slovenskih zemljevidov, ker so menda tiskani na slabem papirju, vendar se potem v opisih večino časa sklicuje prav nanje. Na tem mestu bi lahko rekli: lepa predstavitev; to tudi je, toda ... V knjižici mrgoli napak, predvsem jezikovnih – veliko imen je zapisanih napačno (Kobala name-

sto Kobilja oziroma Kobilja glava, Vodica namesto Vodice, Smedlik namesto Smlednik, Pot Povaccva namesto Kovačeva pot, Planinarska koča na Grmada namesto Planinska koča na Grmadi ipd.), avtor izpušča črke, neskrbno uporablja sičnike (samo včasih), nekatere zapise izmalici do ncrzpoznavnosti (kaj je »Kernew Svete Hozalije«, res lahko samo ugibamo), najhuje pa je, da tudi pri napačni rabi ni dosleden in isto ime zapiše na več napačnih načinov. Cerkljanske lauffarje preseli v Cerknico, Podrto goru prestavi nad Ajdovščino, Cerknici nameri le 3 metre nad morjem, Vipavi 10 metrov. In tako naprej – s table prepiše »Covateje naravo« in rojakom ne ponudi prvoda, sedlo piše enkrat po slovensko in drugič po nemško, enako počne s kočami; eno izmed njih mu uspe zapisati na tri načine – in to na isti

Doživljanje Slovenije za nemško govoreče goste

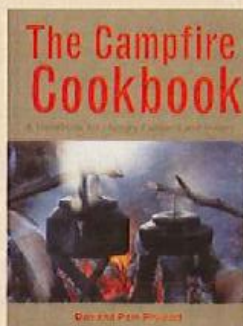
Slovenien, Michael Pröttel, Bruckmann Verlag GmbH, München, 2005.

Nedavno je v okviru serije Wandern & erleben (Hoditi in doživljati) pri založbi Bruckmann izšla knjižica, ki nemško govorečim gostom ponudi petin-

trideset (35) pohodov po Sloveniji, na koncu pa opiše še dva in dvajset (22) zanimivosti – mest, krajev in njihovih znamenitosti. Lična knjižica žepnega formata z lepimi fotografijami pokaže veliko naklonjenost avtorja (Michael Pröttel) do Slovenije. Pri opisovanju pa je žal nekatere dele naše dežele povsem obšel – Dolnjijski in vzhodnemu koncu Slovenije ni namenil prav nobenega pohoda, pa tudi Kamniškimi Alpami niti ene same ture. Po drugi strani pa popotni-

Iz knjižarne Konzorcij, Mladinska knjiga

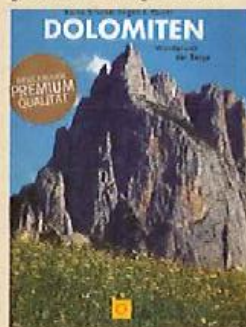

Don and Pam Philpott: **THE CAMPFIRE COOKBOOK**, A Handbook for Hungry Campers and Hikers (založba Collins & Brown, cena 5.506,00 SIT)

Preprosto je najboljšo. Več kot osemdeset receptov za prehrano na prostem.

Bernd Ritschel, Eugen E. Hüsler: **DOLOMITEN**, Wunderwelt der Berge (založba Bruckmann, cena 3.762,00 SIT)

Enkratni svet Dolomitov: Rosengarten, Cortina, Sexten, Langkofel, Drei Zinnen ... Izvrstne fotografije in informativno besedilo izkušnega alpinista Eugena E. Hüslerja.

Priporočamo tudi:

Richard Goedeke: 3000er in den Alpen Die Normalwege
Richard Goedeke: 4000er
Eugen E. Hüsler: Hüsler's Klettersteigführer Dolomiten
Helmut Dumler: Höhenwege in den Dolomiten
Eugen E. Hüsler: Bruckmann's Hüttenatlas Alpen

strani. Vodniček je sicer prav lepo uporaben, priložen mu je tudi pregledni zemljevid, na hrbtni strani pa so povzetki znamenitosti. Ture so opisane tako, da se je lahko znajti, v višinskem prerezu, vriscane na karti, z osnovnimi podatki in dobrim opisom. Vse to je lepo – ampak napak pri zapisih imen preprosto ne bi smelo biti toliko.

Marjan Bradeško

Potočka zijalka

Potočka Zijalka: Palaeontological and archaeological results of the campaigns 1997-2000, znanstvena monografija, Avstrijska akademija znanosti, Dunaj, 2004.

Potočka zijalka (1700 m) je zaradi bogatih kulturnih najdb človeških kosti, koščecnega in krcmna-stega orodja ter več sto okostij jamskega medveda iz stare kamene dobe svetovna visokogorska znamenitost. Jama leži v bližini slovensko-avstrijske meje ob planinski poti, ki vodi od cerkve Sv. duha v Podolševi na panoramski cesti proti vrhu Olševe (Govca, 1929 m). Prvi, ki je v minulem stoletju (v letih 1928-1935) sistematično raziskoval to jamo, je bil paleontolog prof. dr. Srečko Brodar, ki je najdene predmete oddal v celjski in ljubljanski muzej. Čeprav je celjski muzej odkupil svet na področju te jame in ima edini pravico do izkopavanja v njej, je prihajalo v jamo veliko divjih iskalcev trofej. Avstrijski in slovenski znanstveniki pa so v letih 1977-2000 znova iskali v jami paleontološke in arheološke ostanke izpred več deset tisoč let in svoje delo strnili v zborniku (v angleščini, uredili Martina Pacher, Vida Pohar in Gernot Rabeder). Od sodelujočih Slovencev je prof. dr. Vida Pohar v uvodu opisala geografsko lego jame in njeno morfologijo, v nadaljevanju pa dosedanje kulturne najdbe ob vhodni steni jame ter ugotovitev, da so v jami prezimovali jamski medvedje v dobi, ko jo je obiskal tudi paleolitski človek. Geološko zgradbo okoliškega sveta, tektonske pojave in sestavo sedimentov v jami so opisali prof.

dr. Stanko Buser, dr. Ladislav Placer in dr. Polona Kralj. O zeliščni in drevnini vegetaciji (iglavci) piše dr. Metka Culiberg, Miha Kročel pa omeni neobjavljene izkopanine iz let 1928-1935 in meni, da pripadajo jamskemu levu. Dr. Irena Debenjak je pri preučevanju fosilne populacije ugotovila, da je bila večina jamskih medvedov mladičev, dr. Simona Petru pa meni, da so najdena kamena orodja uporabljali le za rezanje mesa in strganje kože, ne pa kot lovsko orožje. Prof. dr. Vida Pohar nam je tudi zaupala, da je avstrijski zdravnik J. C. Grosz iz Bud Vellacha v dolini Belc pod Olševo izkopaval v Potočki zijalki že pred prof. dr. Srečkom Brodarjem; to je bežno omenjeno tudi v planinskem vodniku po Karavankah (dr. Stanko Klinar). Iskal je medvedove kosti – zato, da bi v svojem letovišču postavil medvedov skelet kot atrakcijo. Pri načrtnem raziskovanju orodij za dokaz človekovega bivanja v jami pa ima prav gotovo prvo mesto dr. Brodar. Toda v zapuščini Groszovih najdb, ki jih hrani muzej v Celovcu, so tudi osti iz kosti, ki jih je Grosz našel povsem slučajno. Zbornik znanstvenih del svetovno zanimive Potočke zijalke bo še enkrat ponesel slavo naše domovine po svetu.

Ciril Velkovrh

Raziskovalna naloga PD Dobrovlje Braslovče

V Šaleški dolini in njeni okolici že 12 let poteka gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline, v okviru katerega učenci osnovnih šol iz Šaleške in Savinjske doline, dijaki Centra srednjih šol iz Velenja in študentje različnih fakultet vsako leto izdelajo veliko število raziskovalnih nalog. V šolskem letu 2004/05 je bilo napisanih kar 54 raziskovalnih nalog iz naravoslovnih, tehničnih, biotehničnih, humanističnih in družboslovnih ved, to je za šest nalog več kot v minulem šolskem letu. Mlada raziskovalca iz osnovne šole Braslovče, Amadej Kumer in Dean Matjašič,

sta pod vodstvom mentorice Irene Kumer in Bernarde Predovnik pripravila raziskovalno nalogo z naslovom Planinsko društvo Dobrovlje Braslovče. Društvo je sicer v letu 2004 ob svoji 20-letnici izdalo posebno brošuro, a sta se spretno izognila podvajanju vsebine, hkrati pa sta se vendarle močno posvetila zgodovini društva, predvsem dela mladih. Na 110 straneh sta sistematično in temeljito obdelala različne vsebinske vidike delovanja mladih v društvu in pri tem spretno uporabila več različnih raziskovalnih tehnik, med drugim tudi vse dostopne ustne vire. Njuna naloga poleg vseh splošnih opisov zgodovine društva vključuje tudi natančne terminske opredelitve posameznih aktivnosti ter pojmove sezname udeležencev teh aktivnosti. Ker sta v nalogi zajela celotno obdobje delovanja društva in vse izvedene aktivnosti, sta za društvo opravila pomemben zgodovinski oris in pripomogla k temu, da se bodo zgodovinski podatki ohranili tudi prihodnjim rodovom braslovških planincev. V okviru naloge sta obdelala tudi vsebinski program in načrt za planinsko učno pot; to je v Sloveniji novost, saj takšnih učnih poti še ni. Čeprav bi tematika planinske učne poti sodila v samostojno raziskovalno nalogo, sta jo mlada avtorja uspešno vključila v vsebino svoje raziskovalne naloge, saj je ravno Planinsko društvo Dobrovlje Braslovče tisto, ki ima zdaj največjo odgovornost za izvedbo te zanimive in uporabne ideje. Avtorja sta ob predstavitvi naloge obljubila pomoč pri realizaciji dveh projektov, ki temeljita na njuni raziskovalni nalogi: izdaji celostnega zgodovinskega pregleda delovanja društva v posebni knjigi ter postavitvi planinske učne poti v okolici Braslovče. Iskreno upam, da raziskovalna naloga ne bo obležala v kakem predalu, ampak da bodo Planinsko društvo Dobrovlje Braslovče, osnovna šola Braslovče in Občina Braslovče spoznali njeno uporabno vrednost in izkoristili pripravljenost avtorjev za družbeno kori-

stno delo, ki je v tem času med mladimi močno primanjkuje.

Bojan Rotovnik

Srečo Je treba deliti

Udeleženci usposabljanja za vodnike Planinske zveze Slovenije vedo, da gre za resno stvar. Veliko pove že podatek, da osnovni program za vodenje lahkih tur traja skupaj 230 ur: 54 ur teorije, 100 ur praktičnega dela in 76 ur za utrjevanje, ponavljanje in izpitne obveznosti. Na sklenjenih tečajih v Planinskem učnem središču v Bavšici so izpiti razporejeni čez ves tečaj, na tečajih, ki potekajo pet ali šest koncev tedna, pa so po koncu posameznih tem.

Del letošnjega tečaja, ki ga vodi inštruktorica planinske vzgoje Dragi Baloh, je potekal maja v Domžalskem domu na Mali planini. Tečajniki so v soboto popoldne pisali pet testov. Prvič se je zgodilo, da je imel kateri izmed njih pri tem usodnem in mučnem opravilu podporo številnih navijačev. Skupina sovaščanov izpod Boča, ki se jim je pridružila tudi mama našega trpinca, je samoiniciativno prišla podpret fantovo prizadevanje za boljše gorniško usposobljenost, ne nazadnje pa tudi »težnjo po dvigu izobrazbene ravni vasi in nemara celotnega območja.« Ob obilici smeha in neuspelem poskusu pod-

kupovanja stroge inštruktorske ekipe smo se odločili, da ta zgodovinski trenutek tudi ovekovečimo. Toliko bolj, ker tečajnik skupaj s preostalimi kolegicami in kolegi ni imel težav z neznanjem. Propričani smo, da bo to pokazala tudi sklepna izpitna tura in da bomo v teh dneh dobili več kot trideset novih vodnic in vodnikov Planinske zveze Slovenije.

Borut Peršolja

Kje so tiste stezice

V soboto, 21. maja 2005, je Športno-kulturno društvo iz Leppe že tretjič priredilo pohod po dvaindvajsetih zaselkih tega hribovitega območja. Pohod je bil izjemno zanimiv. Domačini so navdušili pohodnike s predstavljivo krajev, narave in prijaznih ljudi. Stezice so se vile med polji, gozdovi in naselji, v katerih so obiskovalci pridno okušali dobrote aktiva kmečkih žena. Organizatorji prireditve in udeleženci pohoda so sprejeli misel, ki velja tudi za vabilo za prihodnje leto: »V hribih moraš najti svoj korak, svoj ritem, potem lahko uživaš v neokrnjeni naravi.«

Vida Durn

Svet UIAA

Od 12. do 15. maja so bili v športnem središču Papendal v bli-

žini Arnhemu na Nizozemskem srečanje Upravnega odbora UIAA in predsednikov posameznih komisij ter sestanek Sveta UIAA. Začelo se je s sprejemom, nadaljevalo v petek dopoldne s sestankom upravnega odbora in popoldne s sestankom predsednikov posameznih komisij, v soboto pa je bil nato ves dan sestanek Sveta UIAA. Zvečer je bila še poslovilna večerja in v nedeljo dopoldne razhod. Srečanja sem se udeležil kot opazovalec (predstavnik PZS) v Svetu UIAA, na sestanku Sveta sem bil tudi aktiven udeleženec, medtem ko na drugih dveh sestankih nisem imel možnosti sodelovati. Sestanek Sveta UIAA je imel običajen dnevni red: pozdrav predsednika, opravičevanje odsotnih, pregled zapisnika z zadnjega sestanka (ta je bil 15. oktobra v New Delhiju) in finančno poročilo. Sledili so predstavitve dela skupine za reorganizacijo, dela CAA (Club Arc Alpin/Združenje alpskega loka) in posameznih komisij ter »tekmovalnih teles« in na koncu razno. Za sklep pa dogovarjanje o sestankih Generalne skupščine in Sveta v obdobju do leta 2008 ... Iz finančnega poročila je bil razviden velik porast stroškov za plače administrativnega dela (za 44 % nad načrtovanim, od 150.000 na 216.686 CHF) in veliko manj sponzorskega denarja, kot je bilo načrtovano (namesto 70.000 samo 24.670 CHF).

Veliko je bilo govora (tudi na sestanku upravnega odbora) o predlogu selitve administrativnega dela UIAA iz Berna v Torino. V Bernu so namreč zelo visoki stroški najemnine in plač, v Torinu pa bi bila uporaba prostorov za devet let brezplačna in tudi preostali stroški bi bili precej nižji. V Torinu je tudi sedež tekmovalne komisije ... Dodatni predlog, da bi administrativni del preselili v Budimpešto, v kateri bi bili stroški dela, z najemnino vred, še veliko nižji, ni bil sprejet. Po novem naj bi stroške udeležbe na sestankih posameznih komisij krile osnovne organizacije; le če tega ne bi zmogle, bi se plačevali iz sredstev UIAA. Kar za deva reorganizacijo UIAA, naj bi ta

Podporniki z delom inštruktorske ekipe

po novem imela samo še pet delovnih področij, in sicer:

- za dostop in okolje (odprave, varstvo narave, dostop v več območjih, poškodbe zaradi turizma, kodeksi, lokalni razvoj, nosači, energija vetru, območja snučanja, človekove pravice in narava, zaščita planin),
- za planinstvo (planinstvo/alpinizem, medicina in varnost, mladina in pravne zadeve, plezanje, trekkingi, smučanje, oprema, standardi, odgovornost, etika, plezalne stene, usposabljanje, trening ...),
- za plezalska in zimska tekmovanja (šporino plezanje, ledno plezanje, smučanje, boj proti dopingu – koledar tekmovanj UIAA, pravila in določila, uradne svetovne športne igre in drugi večji športni dogodki, olimpijske igre leta 2014 in 2016 ...),
- za administracijo in finance (tajništvo, srečanja, obveščanje javnosti, glasilo, prestavitvev ICC in druge stvari, servis, zavarovanje ...),
- za celine (Afrika, Azija, Evropa, Južna in Severna Amerika - forumi).
- Predstavnica Italije je predstavila sodelovanje z Nepalom in Pakistanom v zvezi s planinskim turizmom in varstvom narave, ki je potekalo in še poteka na državni (univerzitetni) ravni.

Posebej je bilo obravnavano vključevanje planinstva med olimpijske športe. Italijani so pripravili kratek prikaz dosedanjega »sodelovanja« planinstva/alpinizma v okviru Ol. Prizadevali si bodo za to, da bi se planinstvo oziroma vsaj nekateri njegovi deli (alpinizem, skalno, ledno, tekmovalno plezanje in turno smučanje) vključili v Ol. Govorili so tudi o sodelovanju z ZN. Naslednji sestanek sveta bo 14. oktobra 2005 v Singapuru v okviru generalne skupščine UIAA. Razno: Portugalski član sveta je zaprosil za pomoč oziroma sodelovanje pri osnovnih tistih fizičnih sposobnostih plezalcev začetnikov. Japonski je izročil vabilo IATJ (Himalayan Adventure Trust of Japan) za udeležbo mladih (3 + 1) na srečanju v okviru mednarodne kulturne in naravovarstvene izmenjave, ki bo od 23. do 29. avgusta na Japonskem in vključuje tudi vzpon na Fudžijamo. Partici-

pacija na udeleženca je 150 dolarjev in ne vključuje prevoza do Japonske in nazaj. Kanadski predstavnik je izročil ponudbo za predavanje in prikaz diapozitivov Nancy Hansen (nhansen@alpineclubofcanda.ca), prve ženske, ki se ji je uspelo povzpeti na vseh 54 vrhov kanadskega Skalucga gorovja, višjih od 11.000 čevljev (3353 m). Predavateljica Nancy Hansen se bo novembra mudila v Evropi in je pripravljena imeti to predavanje v zameno za pokritje stroškov bivanja zanjo in za njenega moža. Iz poročila komisije za odprave: maocisti sicer ne pomenijo posebne nevarnosti za tujce (doslej so bili menda ranjeni samo trije, ker so se nekaj upirali), je pa zato problem logistika. Če zaukažejo stavko, vse stoji ...

Bojan Pollak

Nepal – jubilejne proslave in muzej

V Nepalju so 15. maja 2005 proslavili 50-letnico prvega vzpona na Makalu, 25. maja pa 50-letnico prvega vzpona Kančendzengo. Obeh proslav se je udeležil Viki Grošelj, druge pa tudi Tone Škarja. Ta je ob tej priložnosti dopolnil slovensko zbirko v Mednarodnem gorskem muzeju v Pokri, in sicer je spominskemu koticu Aleša Kunaverja dodal fotografije z odprave v južno steno Makaluja (1975), etnografskemu delu pa posnetke pastirskega življenja na Veliki planini avto-

rice Mimi Pollak. Skoraj na vse osemstisočake smo Slovenci potegnili nove smeri in nepalske priveditve so odlična priložnost tudi za predstavitev slovenskih dosežkov in same Slovenije.

Tone Škarja

Po slovenski Istrli ob Kraškem robu

22. maja 2005 smo se v prekrasnem majskem jutru odpravili na izlet v slovensko Istro, na od vetra prebičane vrhove Kavčič, Golič in Kojnik na Kraškem robu. Med vožnjo so brzeli mimo nas Krim, Slivnica brez čarovnic, postojnski Javorniki, Nanos s Plčo, Vremščica, v daljavi se je kazal Slavnik. Nena doma pa konec sončne bleščave. Seveda, bili smo v tunelu Kastelec! Kmalu zatem je prišel viadukt Črni Kal – čudež slovenske tehnike. Potem pa razgled, prekrasen razgled! Pred nami so bila Šavrinska brda, na desni Koprski in Tržaški zaliv, na levi vasica Črni Kal s cerkvico sv. Valentina. Ne vem, ali z nagnjenim zvonikom posnema slavno sorodnico v Pisi. Tam je tudi Benkova hiša iz 14. stoletja s portonom, ki je najstarejši doslej znani tovrstni kamnoseški izdelek v Sloveniji. Že smo se spuščali v Rižansko dolino, v kateri izvira reka, ki že od leta 1935 napaja rižanski vodovod. Zavili smo na levo na cesto proti Buzctu, ki smo jo nekldaj

uporabljali za bližnjico v obmorske kraje v hrvaški Istri. Za ovinkom smo zagledali pečino, na njej pa cerkvico sv. Florjana v Kuhedu. Peterokotni zvonik, verjetno edini v Sloveniji, stoji malo stran. Kubejci, zavedni prebivalci Kubeda, so na prvem istrskem taboru leta 1870 zahtevali uporabo slovenskega jezika v šolah in uradih ter zedinjeno Slovenijo. Šola v vasi je s krajšimi prekinitvami delovala od leta 1851 do leta 1955 in zamenjala pet držav. Peljali smo se mimo vasice Movraž, imenovane po murvah, ki so jih tam gojili. Ves čas pa nas je na levi spremljal Kraški rob s Črnokalsko steno in stenami okoli vasi Podpeč. Po Kraškem robu je štiri stoletja potekala meja med Beneško republiko in Habsburško monarhijo, je pa tudi geološka in reli efna meja. V stenah gnezdijo redke in ogrožene ptice: orl kačar, beloglavi jastreb, planinski orol ... Prispeli smo v obmejno vas Rakitovec, v kateri nas je pričakal Valter Miklavčič, predsednik tamkajšnjega turističnega društva. Povedal nam je nekaj zanimivosti o vasi in nam ponudil domači brinjevec, poleg tega pa še prospekt in razglednico kraja ter glasilo Kraški rob s predstavitvijo krajevnih prireditev ter živalskih in rastlinskih posebnosti. Pod njegovim vodstvom smo se sprehodili po dclu Poti za srce in ozilje, ki je bila odprta letos za prvi maj. Pohod po tej poti je del tradicionalne prireditve Prvomajsko srečanje ob odprti meji, v okviru katere poteka tudi slikarska kolonija. Lične kamnite hišice ob poti so nekoč rabile za odzračevanje vodovoda, ki je bil zgrajen pred sto tridesetimi leti za napajanje parnih lokomotiv istrske železnice. Ustavili smo se ob kalu Puč, nekdanji mlaki za napajanje živine, ki danes pomeni pomemben življenjski prostor za vodne rastline in živali, med njimi tudi ogrožene dvoživke, ki jih v kraških in istrskih kalih najdemo deset vrst. Na sprehodu skozi vas Rakitovec smo opazili več lepih gankov, ki jim domačini pravijo haladurji. Po slovesu od prijaznega gostitelja smo nadalje-

vali hojo pod Kraški rob. Na travnati goličavi, posuti z belimi skalami, ki so bile od daleč podobne ovcam na paši, je bilo vse polno sijajnega kraškega travniškega cvetja. En sam vrt, ki ga je ustvarila narava. Odcveteli gorski kosmatinec, eden izmed ptih, ki rastejo pri nas, potonike z rožnatimi cvetovi, narcise, ki jih je Jaka Čop, fotograf in gornik, imenoval ključavnice, jesenček, ilirske perunike z modro vijoličastimi cvetovi, škrlatno rdeča kukavica, francoski lan in gorska logarica, ki smo jo srečali med vzponom na Kavčnik. Vrh! Počitek, malica, predvsem pa čudoviti razgledi na vse štiri strani neba, od morja do Triglava. Kar počez smo jo mahnilo po valovitem gričevju na Golič in naprej proti Kojniku. Še smo se ozirali in občudovali razgled. Po spustu v vas Podgorje sta nas že čakala naša mala avtobusa in nas odpeljala v Kastelec, v katerem nas je na turistični kmetiji pričakal prijazni gospodar Vlado, stari znanec. Pogostili smo se z dobrim golažem, še boljšim vinom in najboljšo potico. Po prijetnem počitku in kramljanju smo se poslovlili in odpravili proti Ljubljani. Vožnja je ob zbiranju lepih vtisov in dremežu hitro minevala. Na Borsovo prošnjo nam je sopotnica Darinka povedala marsikatero zanimivost iz šavrinskih krajev, saj je kar nekaj let preživela kot mlada učiteljica v Kubedu. Še slovo na postaji v Ljubljani in spet smo se znašli v kolcsju vsakdanjika. Izleta se bomo še dolgo spominjali.

Slavka Lazar

160. obletnica rojstva Jakoba Aljaža

Ob 160. obletnici rojstva duhovnika, planinca, skladatelja, narodnega buditelja in graditelja gorskih postojank Jakob Aljaž ter 110. obletnici postavitve stolpa na vrhu Triglava je bila pred njegovo rojstno hišo v Zavrhu pod Šmarno goro v organizaciji gorniškega kluba Jakob Aljaž Medvode spominška slovesnost. Slavnostni govorniki so bili minister za kulturo Vasko

Simoniti, podpredsednik Planinske zveze Slovenije Tone Škarja in Tone Jeglič, predsednik slovenskega gorniškega kluba Skala.

Tone Škarja je o Jakobu Aljažu povedal:

»Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga.« Tako se je dovški župnik Jakob Aljaž sam pohvalil, potem ko je popisal vse svoje graditeljske dosežke v triglavskem pogorju. Njegova najiminennejša ali vsaj najbolj znana gradbeniška stvaritev je slavni Aljažev stolp prav na vrhu Triglava, ki je letos star že 110 let. Kakšen pomen mu Slovenci zavedno ali nezavedno pripisujemo, je vidno že po tem, da ga sploh ne ocenjujemo po kakih estetskih ali arhitektonskih merilih, niti ga ne vidimo proti tujka v naravi. Nasprotno, prava narodna svetinja je, cilj največjega števila planincev oziroma planinskih romarjev. Aljaž je bil praktičen človek, čeprav tudi umetnik - glasbenik. Slovenske gore, po katerih so Nemci začeli graditi planinske koče in poti, je bilo treba narediti slovenske tudi na viđen način - kot v vojski, pri kateri velja, da je treba ozemlje zasesti in ga označiti. In če kje, potem je bilo treba začeti s Triglavom, našim najvišjim vrhom in simbolom slovenstva. Aljaž je odkupil vrh Triglava in dal naj postaviti stolp. Odkupil je tudi Kredarico in dal postaviti Triglavsko kočo ter ob njej kapelico Marije. Dal je nadelati in zavarovati pot po grebenu Malega Triglava, pozneje pa še Tomiškovo pot iz Vrat. Tako je Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno leta 1993, dobilo svojo pot in svojo kočo za dostop na Triglav. Aljaž je pogosto najprej gradil na svoje straške, pozneje pa mu je SPD vse povrnilo. V tem pogledu je Aljaž prav tak samotnež oziroma prvi nosilec, kot so bili drugi veliki možje, ki so iz naše ljudstvu naredili narod, pa naj so bili literati, duhovniki ali vojaki: Trubar, Vodnik, Prešeren, Sloinšek, Maister je le nekaj imen tistih, ki so nas včasih na silo in s trpljenjem rinili naprej, da smo nekaj postali. Gnala jih je močna narodna zavest. Če bi le del njihovega izročila našli v sebi tudi današnji Slovenci, se nam

Poletje je, čas, ko bolj sproščeno in pogosteje zahajamo v gore. Zato vam tokrat zastavljamo zabavno vprašanje:

KATERA STA NAJLEPŠA BABA IN NAJBOLJ POSTAVNI DEDEC NAŠIH GORA?

Veseli bomo vaših mnenj, fotografij, zgodb, opisov doživetij, zgodovinskih dejstev, skratka, česar koli, kar nam bo pomagalo pripraviti aktualno temo o Babah in Dedcih v naših gorah v eni izmed naslednjih števil. Zanimive prispevke bom objavili in honorirali.

Vaše odgovore pričakujemo do 20. avgusta 2005. Pošljite jih na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

so celovito obnovili, dom je dobil novo fasado in okna, vse notranje instalacije in opremo. V okviru prenovne so zgradili tudi čistilno napravo, prvo v katerem izmed visokogorskih objektov v Julijskih Alpah. Obnovili so tudi pomožni gospodarski objekt, v katerem je opremljena učilnica, namenjena izobraževanju gornikovodniških in alpinističnih kadrov. Dom ima 84 postelj, 24 ležišč pa je v pomožnem objektu.

Edo Grabrijan

Še ena razstava o Planinskem vestniku

V Slovanski knjižnici, knjižnici z bogatim arhivom, obsežnim domoznanskim in zgodovinskim gradivom, so ob 110-letnici Planinskega vestnika, najstarejše slovenske revije, pripravili razstavo, ki bo na ogled do 20. avgusta (od 1. julija). Razstavo je pripravil Matjaž Bizjak. Več na spletni strani: <http://www.slovanskaknjiznica.si/planinskivestnikslk.htm>

Uredništvo PV

Kulturna srečanja na Uršlji gori

Planinsko društvo Prevalje je v sodelovanju s povabljenimi gosti »spravilo pod krov« jubilejna, že štirideseta kulturna srečanja na

ne bi bilo trebahati za obstoj naroda in slovenskega jezika. Istega letu kot na Kredarici je Aljaž postavil še prvo kučo v Vratih (pozneje sta ji sledili še dve), zgradil pot k Peričniku in v Radovni ter postavil Šlajmerjev dom (ali vilo) v Vratih.

Pred kratkim smo slavili 60-letnico Čopovega stebra, 110-letnico Planinskega vestnika, dve leti prej 110-letnico Slovenskega planinskega društva. Kakšen je pomen teh slavljenj? Predvsem nas spominjajo na ljudi, ki so vzeli svoje poslansivo zares. Takrat niso bili nohene junaki, nasprotno, otepalni so se s težavami in nasprotniki, polena so jim letela pod noge, dobili so več zavisti kot pa hvale, pogosto so veljali za čudake. Vendar - sledili so notranjemu glasu, ki jim je govoril, da delajo prav. Živelii so prek okvira svojega življenja - za čas, ki ga niso doživeli, njihovo delo pa so živeli drugi - v našem primeru Slovenci kot narod in kot posamezniki. Danes se pritožujemo nad egoističnimi in materialističnimi časi. A Vodnik in Prešeren sta tudi takratnim Slovincem v verzih povedala, da večina misli le na denar, dobiček. Morda je dovolj, če ob spominu na takratnega Aljaža pomislimo, da tudi danes žive med nami »Aljaži«, ki delajo tudi za druge in ne le zase; vsaj preveč polen jim ne mečimo pod noge, če jim že pomagati ne moremo, nočemo ali ne znamo. To naj bo izročilo za nas tukaj in zdaj, ko slavimo 110-letnico Aljaževega stolpa in 160-letnico rojstva njegovega graditelja. »

V. H.

Nova podoba Doma na Komni

Eno večjih in najbolj obiskanih planinskih postojank pri nas, Dom na Komni, so 28. maja 2005 po dobrem letu dni obnavljanja slovesno odprli. Tomaž Willenpart, predsednik Planinskega društva Ljubljana Matica, ki je lastnik doma in ga oskrbuje, se je ob tej priložnosti zahvalil posameznikom, izvajalcem in predstavnikom institucij, ki so pripomogli k novi podobi doma. 220 milijonov tolarjev vredno naložbo sta finančno podprla ministrstvo za okolje in prostor ter Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS. V potrcsu (Posočje 1998) poškodovani glavni objekt

Jure Senegačnik

Lepo vreme in dobra volja združujeta ljudi, ki radi zahajajo v gore. **Aleš Tacer**

Uršlji gori. Rdeča nit prireditve, ki je potekala v nedeljo, 12. rožnika 2005, je bila 110-letnica izhajanja Planinskega vestnika. Čeprav so bile napovedi drugačne, se je ob lepem, delno sončnem vremenu na klopcih pred kočjo zbralo kar nekaj planinskih navdušencev in ljubiteljev kulturnih prireditev. Predstavile so se mlade pevke ženskega pevskega zhora Karantanija pod vodstvom Suzane Makič ter zapele nekaj lepih koroških narodnih in planinskih pesmi. Vmcs sta recitirala svoje pesmi Veronika Viltušnik in Aleš Tacer, oba že kar nekaj let dopisnika vseslovenske revije Planinski vestnik. Na koncu je kot presenečenje zapel še moški oktet v okrnjeni sestavi iz Slovenj Gradca, ki je s sabo pripeljal kar štiri življenjske sopotnice – rožice abrahamke. Prireditev je z veliko občutka za povezovanje in humor organizirala in vodila Ivanka Komprej, ena izmed najzaslužnejših, če ne kar najbolj požrtvovalna članica planinskega društva Prevalje. Okusno pripravljene ričet in vampi s kozarcem piva – planinska malica, ki sta jo pripravila oskrbnika doma – so se ob koncu proslave še kako prilegli. Takšna srečanja na kulturni ravni še prav posebno bogatijo duhovno bit vseh tistih, ki radi zahajajo v planinc. In takih nas je vedno več.

Aleš Tacer

Bine Vengust (1921–2005)

Bineta, kot mu pravi planinska srenja, poznamo kot planinskega delavca, reševalca, člana GRS in nekdanjega načelnika komisije za Gorsko reševalno službo Slovenije. Rodil se je 23. februarja 1921 na Duplici pri Kamniku. Izšolal se je za strojnega ključavničarja in delal v takratni tovarni Remec (danes Stol) na Duplici. Še kot vajenec se je vključil v revolucionarno gibanje, leta 1940 postal član SKOJ in istega leta v okolici Kamnika sodcloval v napisni akciji proti tedanjemu režimu. Bine Vengust je nosilec partizanske spomenice 1941. V Gorsko reševalno službo je bil sprejet leta 1953. Pozneje je bil kot predstavnik MNZ imenovan v komisijo za GRS, saj je bilo med obema več stičnih področij dela. Poskrbel je, da so bila reševalcem na voljo sredstva zvez takratne MNZ in milice. Posodobljen je bil tudi sistem za obveščanje prek milice v primeru nesreče. V tem obdobju je veliko prostega časa posvetil različnim dejavnostim v gorah – alpinizmu, še posebno pa visokogorskemu smučanju, kajakaštvu, pa tudi

drugim športnim aktivnostim. Ko je dr. Miha Potočnik leta 1965 na Krvavcu želel prepustiti mesto načelnika nad slovensko Gorsko reševalno službo komu drugemu, reševalci niso imeli večjih težav z iskanjem naslednika. Tudi Bine je, tako kot njegov predhodnik, vedno izkazoval sodclavcem popolno zaupanje ter tako ustvaril dobro utečeno delovno skupino. Vsak načelnik (tako podkomisije kot postaja) je bil vselej zelo svoboden pri delu in odločanju, vezan na skupaj dogovorjeno politiko in sklepe ustreznih organov. Pustil je delati, delo je usmerjal, sodelavci pa njegovega zaupanja niso zloračili. Naredili so veliko več, kot bi pod kakršno koli prisilo. Zato mu gre vsa zahvala. V svojem večkrat porujenem mandatu načelnika Komisije za GRS je s svojo razgledanostjo in poznavanjem problematike veliko prispeval k dogajanju v GRS. Bil je soustvarjalec dogovorov z nekaterimi republiškimi organi: Sekretariatom za notranje zadeve in ljudsko obrambo oz. civilno zaščito, zdravstveno in zavarovalno skupnostjo, Zavarovalnico Triglav in Rdečim križem Slovenije. S tem je službi zelo olajšal delo. Tudi z normativnimi in organizacijskimi akti je uredil delo službe. Utrdil in dopolnil je sodelovanje z reševalnimi službami v takratni Jugoslaviji ter jim pomagal pri vzgojno-izobraževalnem delu. V obdobju načlovanja B. Vengusta se je še okrepilo odpiranje in povezovanje slovenske GRS z reševalnimi službami onkraj državnih meja. Zelo so se utrdili stiki s tujimi reševalnimi službami, zagovarjal in zahteval je aktivno sodelovanje naših predstavnikov na mednarodnih tečajih, seminarjih in v IKAR. Takšna praksa v delu GRS je privedla do še večje razpoznavnosti. Že leta 1969 je vpeljal v slovensko GRS letalsko reševanje in v začetku sedemdesetih let Komisijo za GRS organiziral po zgledu Mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR. Z razpršenim strokovnim delom po podkomisijah in možnostjo sodelovanja dela-

Planinska založba lšče pisce za planinsko izletniški vodnik ter pisce za planinski vodnik Slovenska planinska pot

Planinska založba PZS želi izdati planinsko izletniške vodnike (vodniki tipa Kranjska Gora, ki obsega 2,5 avtorske pole ter opisuje 17 izletov): Bovec, Radovljica – Bled, Bohinj, Jezersko, Logarska dolina, Mežiška dolina in Šaleška dolina. Iščemo tudi pisce za planinski vodnik Slovenska planinska pot. Vse, ki se boste odločili naprošamo, da nam to sporočite do 31. avgusta 2005 na naslov: Planinska zveza Slovenije, Božidar Lavrič, predsednik Založniškega odbora, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana. Ponudbo lahko pošljete tudi po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si. Vse podrobnosti bi določili v ustnem pogovoru, na osnovi katerega bi nato sklenili avtorsko pogodbo.

Založniški odbor PZS, predsednik, Božidar Lavrič

voljnih in sposobnih gorskih reševalcev je dvignil slovensko GRS na svetovno raven. Tako nas je leta 1982 ocenil IKAR na svojem rednem vsakoletnem zasedanju, ki je bilo tedaj v Bovcu. O GRS, njenem delu in pomenu je pisal v strokovnih in javnih glasilih. S tem je še bolj pripomogel k strokovnosti in javnosti službe. Leta 1972 je vodil uspešno jugoslovansko alpinistično odpravo na Pik komunizma v Pamir. Odločilen je njegov delež pri ustanovitvi Planinskih društev Rašica, Vevče in Sladki vrh. Dolga leta je bil dejaven član izvršilnega, upravnega in pozicije glavnega odbora PZS, član častnega razsodišča PZS, strokovni izvedenec v več gorskih nesrečah in se je, kadar mu je le uspelo, udeležil sestankov matične postaje in Komisije za GRS. Po 18 letih uspešnega načelnikovanja se Binetovo delo in sodelovanje v GRS seveda ni končalo. Dolga leta je zastopal GRS v Loteriji Slovenije in v drugih organizacijah. Z svojo doslednostjo in pravičnostjo je uspešno deloval v organih Loterije, tudi v dobro drugih uporabnikov njenih sredstev. Bine je rad aktivno sodeloval tudi v številnih drugih delovnih odborih in sestavah GRS, kjer se je pač pokazala potreba po sodelovanju. Pri vsem tem seveda nikakor ni šlo za rutinsko udeležbo na sestankih, temveč

za zelo aktivno pomoč in oporo pri izvajanju življenjsko pomembnih odločitev. Za vse navedeno aktivno in dejavno sodelovanje v delu GRS mu je zbor reševalcev 1987 podelil posebno priznanje in ga imenoval za častnega načelnika GRS. V obdobju, ko je bil načelnik, pa tudi pozneje, je sodeloval ali vodil priprave in tisk strokovne reševalne in druge literature, npr. Reševalni priročnik, pozneje separate tega gradiva, prevod knjige dr. W. Phlepsa o urgentni prvi pomoči, gradivo za knjigo Slovenski gorski svet in drugo. S svojo zagnanostjo in prispevki je sodeloval pri nastanku 1. in 2. jubilejnega zbornika GRS, bil je urednik, oblikovalec in soavtor prispevkov v 3. zborniku GRS ter tehnični urednik publikacije Gornikov svetovalec in je odločilno pripomogel pri izdaji teh in še številnih drugih publikacij. S svojo veliko voljo in vncmo nas je presenetil in navdušil tudi pred nekaj leti, ko je končno uresničil svojo željo in se leta 1986 po upokojitvi kot redni študent vpisal na Filozofsko fakulteto, na študij umetnostne zgodovine. Marsikateri izpit je opravil z najvišjo možno oceno. V diplomskem delu je odkril podatke, ki so bili dotlej spregledani, in si je leta 1993 pridobil naslov univerzitetnega diplomiranega umetnostnega zgodovinarja. Po pretresljivi

nesreči petih gorskih reševalcev letalcev nad Okrešljem je Komisija za GRS sklenila ustanoviti sklad za pomoč pri šolanju otrok gorskih reševalcev, ki so se ponesrečili pri reševalnem delu. Več kot leto trajajoče obsežno administrativno urejanje dokumentov in statuta Sklada Okrešelj, oranje ledine na Slovenskem pri tem ter sama ustanovitve ne bi uspeli, če Bine ne bi vodil vsega tega s svojim posebnim pristopom ter vztrajnostjo. Njegova je tudi zasnova pomnika na Okrešlju, v Sklad Okrešelj pa je prispeval zgleden finančni delež. Od ustanovitve skupine za izdelavo slovenskega razlagalnega slovarja na Institutu za slovenski jezik SAZU je bil njen aktiven član. Je tudi prejemnik svečane listine PZS.

Povzeto po spletni strani PZS (<http://www.pzs.si/>).

Mihu Polhu je za vedno zastal korak

»Hudil sem. Hodil in hodil. In še hodil. Ko sem prispel do visoke granitne gore, sem odšel na drugo stran in tam zagledal starca, kot mi je bilo obljubljeno. Vprašal sem ga za smisel življenja. Ni me pogledal in ne odgovoril. Izgnil je roko in mi pokazal prehojeno pot.«
Rudi Kerševan

Gornje besede bi, če bi mu bilo to še dano, lahko povsem mirno (so)podpisal Miha Polh iz Velenja. Žal pa mu je to preprečil njegov zadnji korak, namenjen na 32. trimski pohod v organizaciji planinskega društva Velenje na Paški Kozjak, v nedeljo, 8. maja 2005. Nanj sta hitela z ženo Agico po bližnjici, zunaj osnovne trase Šaleške planinske poti, kot da bi se hotela umakniti ... Na osamljeni poti na Lopatniku, v zavetju dveh senenih kop, majhnega kozolca in lesene šupe, kjer mehko pomladnih trav prekriva široko pot, tik pred

priključkom na zadnji makadamski ovinec, se je zadnjikrat opotekel in se zgrudil v objem domače zemlje, h kateri je tako rad zahajal. Še dva dni pred tem je zavzeto vabil na omenjeni pohod svoje planinske prijatelje, ko se je poslavljajal od njih ob vrnitvi s »svoje-ga« kdo ve katerega izleta pohodniško-planinske sekcije Univerze za tretje življenjsko obdobje Velenje, katere predsednik in mentor je bil vrsto let. V svojem 65-letnem življenju je vse svoje sile vlagal v vestno opravljanje službenih obveznosti, posvečanje družini in življenje v naravi. Sprva - v mladostnih letih - se je gibal v vrstah domače Počitniške zveze, pozneje pa sta ga vedočelost in spoznavanje domovine gnala v PD Velenje, v katerem je našel svoj smisel življenja. Najprej je deloval skupaj z neutrudno planinsko delavko Anico Podlesnik v pohodniški skupini prej omenjene Univerze, katere člani so upokojenci z različnimi telesnimi sposobnostmi. Začutil je to razliko v sposobnostih in zmogljivostih pohodnikov in iz prvotne skupine se je pod njegovim vodstvom izluščila tista, ki je želela dlje, višje, visoko ... Prvotno skupino so šaljivo poimenovali »Polžeki«, novo pa »Polheci« ali pozneje kar »Mihovci«. Že ime samo je dalo vedeti, da ujeti korak z njimi ni šala ... Poleg zgoraj omenjenega je bil aktiven član Upravnega odbora PD Velenje (lani je za svoje dobro delo v njem na občnem zboru prejel bronasti častni znak Planinske zveze Slovenije) in vodnik Planinske zveze Slovenije. Vedno je rad pomagal in imel smisel za redoljubnost. Zavedal se je, da pohodništvo in planinstvo nista samo šport; sta predvsem gibanje v prvobitni gorski naravi, srečanje z domačini in druženje z enako mislečimi ljudmi, ki jim je ta dejavnost (z njim na čelu) postala način življenja. Vrzal, ki jo je s svojim nenadnim odhodom pustil za sabo, bodo poleg njegovih domačih najbolj občutili ti ljudje (danes je to 65-70 članov!), saj so bili pod njegovim pokroviteljstvom ena sama

velika družina. Pri njem ni bilo počitnic - pohode je načrtoval vse leto in »prosto« si je vzel samo toliko, da je s svojo skrbno ženo Agico, zvesto pomočnico pri njegovih planinskih opravilih, odšel na dopust v zdravilišče ali morda na morje, pa še tja v družbi svojih planinskih, pa tudi plesnih prijateljev. Kljub naznanjanju hude bolezn si je kupil tretjo knjigo Dnevnik s slovenske planinske poti. Ta bo ostala dokaj prazna, neizpolnjena ... Njegovi izleti so iz leta v leto postajali številcajši. Letos jih je načrtoval kar 23 in svojim naslednikom je v želji, da bi mu na njegovi poti še vedno sledili, čeprav morda samo v mislih, zapustil težko nalogo. Zdaj pa jim je poleg teh »naložil« še enega - to je prvega po njegovem odhodu, ko bodo šli po njegovi poti do mesta, na katerem je omahnil, jo nevsiljivo označili in poimenovali po njem - »Mihova pot«. Seveda ti pohodi niso bili njegovi edini, vodil je tudi manjše skupine bližnjih prijateljev. S smislom za humor in organizacijo je skrbel za izvedbo in prijetno druženje na piknikih ob koncu šolskega ter koledarskega leta, se navduševal nad pristnimi planinskimi, tovariškimi in prijateljskimi odnosi in bil pripravljen vsakomur pomagati, mu voščiti prijazno besedo in podariti nasmech. Bil je zahteven - ne samo do drugih, predvsem do samega sebe - in morda je bil tudi zato njegov zadnji planinski korak usoden ... Z veliko hvaležnostjo za nepozabna doživetja pri odkrivanju znanih in neznanih poti, čarobnih koticov in lepote narave naše ljube Slovenije ter truda, ki ga je vložil v to, da nam je bilo vse to omogočeno, bomo vsi planinci iz Velenja, predvsem pa iz njegove skupine, za vedno ohranili najlepše spomine nanj. Nikjer ne bomo hodili brez njega, povsod bo z nami in v naših srcih. V njih je pustil neizbrisen spomin!

*Njegovi planinci, v njihovem imenu
 Marija Lesjak in Jože Melanšek*

Pojdem tja

*Pojdem tja,
 tja v planine,
 da naberem si moči,
 tja kjer vedno sonce sije,
 kjer je mir in ni skrbi.*

*Pojdem tja,
 tja med strmine,
 kjer skala dotika se skale,
 kjer za vrhovi izgine sonce
 vse v noč pogreze se.*

*Pojdem tja,
 tja kjer pozimi,
 blešče se v snegu vse gore,
 kjer vrvi, cepin, dereze,
 režejo sledi v vrhe.*

*Pojdem tja,
 tja ker spomladi,
 krasne rožice cveto,
 avrikelj, encijan, planika,
 pokrije vso sivo skalo.*

*Pojdem tja,
 tja kjer v jeseni,
 macesni oranžno rumene,
 oblaki s soncem na zahodu
 razlijejo barve čudezne.*

*Pojdem tja
 in tam ostanem,
 kjer od sonca tople so skale,
 saj gora mi je kakor mati,
 me ljubi, čuva, varuje.*

Veronika Viltušnik

Kako poznamo naše gore?

Samoten vrh brez markirane poti, vzpon nanj pa ni zahteven. Kje je, od kod je slikan? Ob pomoči sponzorjev bomo reševalcem naših slikovnih ugank v prihodnje vsak mesec ponudili skromne nagrade. Zato pa moramo postaviti pravila igre.

Tokrat bo nagrada brezplačno vodenje po Slovenski smeri v Triglavski steni z gorskim vodnikom Marjanom Manfredom.

Rešitev iz prejšnje številke:

V junijski številki smo objavili sliko Prevalskega Stoga nad Fužinskimi planinami, slikanega z Jezerskega Stoga. Dobili smo tudi odgovor, da gre za Adama in Evo in da to ime žal izginja. Kolikor je nam znano, se tako imenujeta dva stolpa v pobočju Prevalskega Stoga nad Jezerskim prevalom (Evo se vidi na sliki), nikjer pa nismo zasledili, da bi to ime bilo uporabljano za celotno goro. Pravilne rešitve so nam poslali Mojca Duhovnik, Jure Golob, Damjan Kolšek, Tatjana Marčun in Martin Jurše, Igor Sterle-Citronček, Sonja Švegel, Luka in Polde Taler ter Pavla Vižin.

Po koncu redakcije nam je minuli mesec poslal pravilno rešitev majske uganke šc Samo Jemec. ◊

Andrej Stritar

1. Upoštevali bomo le po eno rešitev posameznega reševalca. Rešitve lahko pošljete z navadno pošto na naslov Planinski vestnik, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali po elektronski pošti na pv@pzs.si, in sicer do 20. avgusta 2005. Reševalci nam morajo poslati svoj celotni naslov.
2. Med reševalci, ki bodo pravilno odgovorili na zastavljeno uganko, homo izžrebali enega zmagovalca. Naš sponzor mu bo dostavil nagrado. Zmagovalec bo moral sporočiti svojo davčno številko.
3. Če bo vseh reševalcev manj kot deset, bomo objavili imena vseh, sicer pa le ime izžrebanega.
4. Po uredniški presoji bomo objavili zanimivosti o gori, ki nam jih bodo poslali reševalci.

PLANINSKA KOLEDARJA 2006

Za leto 2006 sta v prodaji dve izvedbi tradicionalnega planinskega koledarja:

UTRINKI GORA

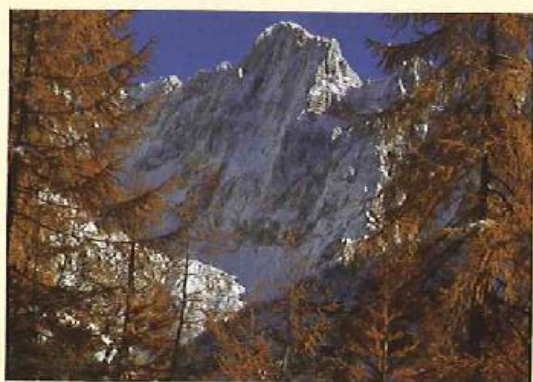
Slovenske gore so v vsakem letnem času drugačne in z vsake strani lepe. Tako nam jih kaže tudi koledar za leto 2006. Glavnim posnetkom, namenjenim novim pogledom iz znanih in manj znanih predelov, so dodani manjši z detajli, cvetjem, plezanjem in podobnimi drobci iz življenja v gorah. Koledar je namenjen 110-letnici Triglavske kočice na Kredarici, na zadnjem listu pa je razlaga imena Triglav v slovenščini in angleščini in zapis prvih pesmi o njem.

Koledar je pokončen, meri 33 x 48 cm + 5 cm (za dotisk) in je vložen v papirnato vrečko. Cena za izvod je 800,00 SIT, z DDV 960,00 SIT. Pri večjih količinah dobite popust, dotisk posebej.

SEPTEMBER / KIMAVEC / SEPTEMBER

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

DECEMBER / GRUDEN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

GORE – MOJ DOM

Ta koledar že desetletja opremlja s fotografijami priznani planinski fotograf Peter Janežič. Zaradi širokoformatnega filma so panoramski posnetki izjemno lepi. Dodane manjše slike prikazujejo planinske kočice in cvetje iz gorske narave. Na hrbtni strani so perorisbe planinskih postojank tistega območja, ki ga prikazujejo glavne slike.

Format je dvojen, torčj 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 cm + 5 cm (za dotisk). Cena za izvod je 825,00 SIT, z DDV 990,00 SIT. Pri večjih količinah dobite popust, dotisk posebej.

Vabimo vas, da so za nakup obmete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe ter z informacijami in kulturo obogatene koledarje. Vrhunsko oblikovanje je delo Jurija Kocbeka. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju Zupančiču oziroma Planinski založbi na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana (tel.: 01/43 45 684, fax: 01/43 45 691, el. pošta: planinska.zalozba@pzs.si).

FERRINO

LIGHTENT

samo 1300 g

ARDECHE 38

samo 1200 g

LIGHTEC 550

samo 550 g

Nahrbtnik Ardeche 38	1200 g
Spalna vreča Lightec 550	550 g
Šotor Lightent	1300 g

3050 g

Nič lažjega

